Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Thesaurus pauperum - Cod. Aug. pap. 96

[Reichenau], [15. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-75882

Visual Library

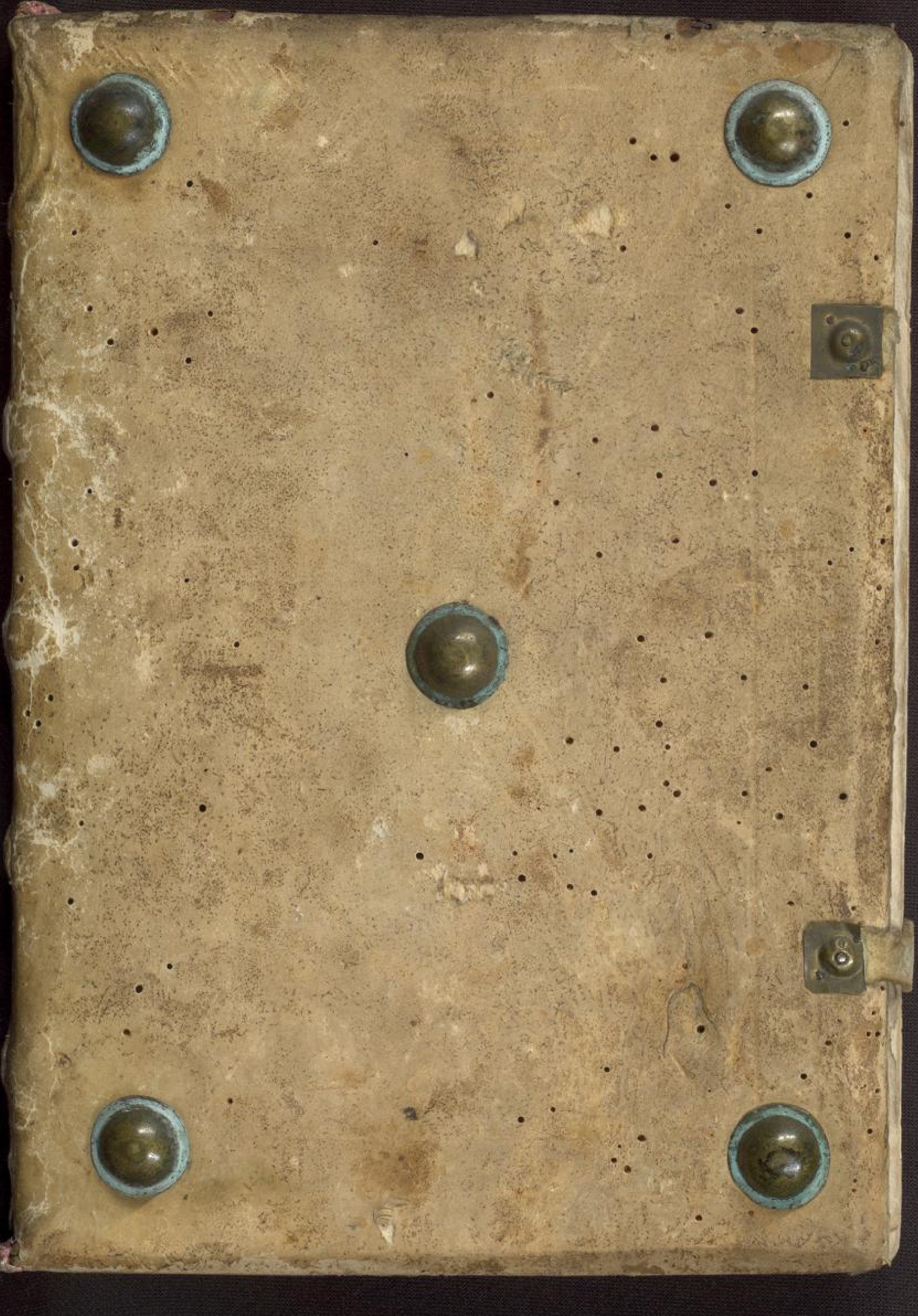

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Aug. 96

G.B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

I I

Sacra scriptura tamquam speculum mentibus humanis
apponitur ut in eis quid fedum sit videatur. Inuenit
enim mens ignorans quid dispar contumax quid timeat
laborans premia pusillanimis solatia. Ideo
hoc speculum sacre scripture fidelis frequenter intueatur ut eo subtilius
et tanquam commissa et commissis omissis sciat distinguere inter bonum
et malum quis enim penitus incognita vitet. Sed quia mul-
titudine longitudine ac difficultate librorum diuine pagine
plurimi grauati fideles terrentur ita quod quidam propter defectum
librorum alii obtusitate et grossitie ingenii Alii vero torpore
et desidia libris theologicis non insudant Ideo sic tales
predictis ac aliis impedimentis obstantibus immensa scripture
sacre mensa conuiuas bene pastos in eadem mensa et repletos
negant seu nolunt epulari saltem more canum micas
et fragmenta plurima eiusdem mense decidentia sacre scripture
libris collecta et excerpta et quedam utilia alibi supra
inuenti opere studeat contractare et inuenta memorie committere
Illa studiosus inuenit hic quid peccatum quid utrumque et plures species
et modos eorundem Item multiplices modos et auctoritates
recedendi et inuitatibus proficiendi Item effectus seu ma-
la viciorum et gradus plurium virtutum Item que defectus
noue legis cum plurimis aliis notabilibus edificationis et
fideli utilibus sic patet in tabula huius operis secundum tytu-
los notabilium singularum

Primo nota de peccato quod sit peccatum. Augustinus
est voluntas retinendi uel consequendi quod iusticia
vetat. Idem peccatum est dictum uel factum uel concupitum
contra legem dei. Idem peccatum est spreto et omisso in-
mutabili bono rebus mutabilibus adherere. Ambrosius
Peccatum est preuaricacio diuine legis et celestium inobedientia preceptorum

L

Non e aut pctm aliq res s corrupo bom vorat at nichil
q actore i faciente pctm annichilat velem et destruit et
primo indignu faciens Et sic abstinencia vl est reali seu
substanciali et tn absq corpus languet et debilitat ita
pctm no e aliqua sba s tn aiam necat seu grauit vel
leuit vulnat sedm pcti qntitate Et nota demortali
q pctm di morle duabq modis vl dici pt dupliciter vno
m sua spem ut piuriu adulteriu et ho mo osculu et
huoi qua no sut morlia tn possint absq libidine qua
fieri et explicita ta Alio mo di morle pcedns exmor-
dinata et mala tn et intencio vnde mortale pcat dab
clina ut atthat aliquo adhesin tn q m vtm Aug
et alios theologos no ponere consensu deliberatu in actu pcti
morlis s etia indelectacoem annexa facit pctm qo osculu
et alia que sine pcto fri possent mortali fri possent etia
mo pcto morlia sut / pctm morle facit hoi multa mala
et in morte amore et etia post morte si pniam no egerit
du viuit Dicitur a morle amore q sic corpus mori aia fu-
giente sic aia mori deu derelinqns et abipso pctm mo
tale recedns / primu malu q inducit ho pp pctm morle
e q naturalia eius vulnant q sigr in illo qui incidit in latrones
na intellig hois que e visus aie obscurat Sapie Exc-
cecauit eos malicia sua Item claudit vim aie auditam
ne voce dm vel docente audiat Jere Vlcerunt adm ...
et no fac Obturat vim memoratiu que e olfactus aie
ysa Erit psuaui odore fetor Deordinat virtute affectiuam
que e palatu et gustus aie Ve qui dicit bonu malu
et malu bonu Aplus Aia saturata i amore terrenorum replita
calcabit fauu i dulce amore celestium Unto pctm debili-
tat vim opatiuam que e manus aie prouerbiorum Abscondit piger
manus hic sut illa naturalia que vulnant pctm / Scdm
malu e q pctm spoliat hoiem bonis opibus q ante pctm

X

morle pegit na illa et moriut que i surget hec primam
resgente Tren Dissi sut lapides sniarn mtap Terco
q2 dia nerat ut e pdim Reg Saul irruit sup gladiu
sui Et nota q venale dissiont admodu mortale nisi more ob
stinato detin in morte Qrto q2 ad pena etna obligat Gen
quaiz dic qmedit mors Qnto q2 qstiam amaritat Jere
Vide qua malu et amar e dereliqsse te do Ubi em no seqre
alia pena qua remors qsie et corrosio ei q ho etia hic
sustinet ho debet petm vitare Sexto q2 indurat co hois
Qu petor cu in psundu venit qtepnit Septio q insensi
reddit Un sepi undeba eis q ludes loq Pettor em non
sentit qnta spualia bona pdat singlis hor qta mala in
cidat sic tamen submergendus no sentit gravitate lapidu in collo
dont pitid magna Octavo q2 petm ad aliud trahit Gre
petm q pnia no diluit mox suo ponde ad aliud trahit
Exemplu Sechaym q coiss agar occidit frem Dyna coissa
ut videt vginitate amisit Judas exivit et xpm tradidit
Un dixit qdam doctor petm peis e dyabo Velle em liberu
hre inie cencu dyabo qua vn petm morle et si possibile
eet liberus fore inifno sine peto qua in celo cu peto q
liberarer sic sti patres de limbo de celo eicer sic lucifer cu
peto Nono q reddit bona opa infructuosa quo admitu et
primi⁹ sic ramus recis ab arbore no pfert fructu Et arest
et admirendu dissioni de celibg dr Unde Aug⁹ Ubi tres sig
nat s: ttl signo includit nisi pong dyam qua excludat q
iam incis pessim qitat Decimo q stulticia magna incre
endit q2 ptando addes medu s imponit Rong sibi ipi
et ligna supra dorsu suu inmabilia colligit et illi fuit q
eu qsimio coquebt q inlri gqsuit aliqualit qui inter se
dicut tu das in petm dyali i malu prin sic dicit et gg
suit intedem demoris Et tn nolut atrede dyabo ta tace
Petm etia qtiat hoiem i morte na petor puat salario
invisibiliu que dilexit s tbs/potu/regi/hore/amics spus
Item Vabit qpt qtum demon quas videbit a facie adana

L

dapnandam si p(ri)mam non egit Tren(orum) Omnes inimici eius apprehen-
derunt eam int(er) angustias Sibi p(os)t morte(m) grauabit(ur) si absq(ue)
p(eniten)cia homo recessit Primo q(ui)a (con)fusione magna habebit ex
op(er)u(m) denudac(i)o(n)e [illegible] Reuelabo pudenda t(ua) in facie tu(a)
Secundo exp(ro)bac(i)o(n)em q(uam) in iudicio audiet Ewang(elium) Esuriui et no(n) d(edistis)
Ite maledicti Tercio q(ui)a requie eterna p(ri)uat(ur) Mat(thei) Ligatis
manib(us) et pe(dibus) p(ro)ici(te) e(um) et c(etera) ac aliis miseriis tradit(ur) ut infra
hic de penis et de dapno malor(um) Quarto q(ui)a suffragiis
ecclie no(n) gaudebit Ps(almus) P(er)iit memoria eor(um) cu(m) sonitu
Ysa(ias) Vermis eor(um) no(n) morietur Quinto q(ui)a in infernu(m) p(re)cipi-
tatur Exemplu(m) de lapide molari que(m) angelus ut dicitur
In Apoc(alipsi) p(ro)icit in mare dicens hoc impetu mittetur babilon
infernu(m) Sexto q(ui)a a deo et ab elector(um) societate separabit(ur)
Septimo q(ui)a a statu penitendi cadet Jere(mias) Transit estas
finita e(st) messis Octauo q(ui)a o(mn)ib(us) [illegible] p(er)ditur Ysa(ias)
Non remanebit testa ut portetur igniculus caritatis de
incendio vel hauriet(ur) paru(m) aque de fonte d(omi)ne [illegible]
Item q(uod) no(n) solu(m) nos ipsis facientib(us) [illegible] qui sunt
in purgatorio quos no(n) p(os)su(n)t p(ro)ficere [illegible]
si essent [illegible] Item dapnatis et hoc p(ro)pt(er) [illegible]
[illegible] plures sunt in inferno tanto maior horror et pena
fallit cum in inferno illa regula Solaciu(m) e(st) miseror(um) socios
habere penarum Item nos saluatis et hoc e(st) p(ro)pt(er) [illegible]
q(ui)a ex co(n)sortio [illegible] surgit saluatis gaudiu(m) Item nob(is)
[illegible] exco q(uod) [illegible] et [illegible] democes mmoram
mille q(ui) p(ec)c(atu)m p(er)petrat et exco q(uod) alios malo exe(m)plo scan-
dalizat et corrumpit Et [illegible] p(ec)c(atu)m noret [illegible]
ipsi p(ec)c(at)ori [illegible] adhuc [illegible] nos [illegible] penituit et a
p(ec)c(at)o p(ri)mam recessit Primo q(ui)a [illegible] p(ri)ma [illegible]
recuperabit sic si [illegible] p(ro)fecit [illegible] corrupto [illegible]
Ergo no(n) e(st) ita [illegible] p(ec)cans [illegible] no(n) [illegible] gaudebit
Item q(ui) semel e(st) fur semp(er) d(icitu)r furtu(m) co(m)misisse Item p(ost)
sanac(i)o(n)em vulnus manet [illegible] Item templu(m) q(uod) p(os)t destruc(ti)o(ne)m

I

redifficabilis nullo sit sine priori impulsione. Octavo quia ad
penam temporalem obligat Avarus. Item exibis inde donec reddas
novissimum quadrantem. Tercio quia talis regnum celorum non intrabit
usque quo vel alias plene deputato purgetur quia figuratum est in
Absolon qui propter iniquam patri rebellionem fuit mansit in duobus
annis quod faciem patris non vidit. Undecimo quia tempus amissum
et premium quod in medio tempore cum peccavit acquirere potuit cum
primo nunquam recuperabit. Nono quia oculum cognitionis ab-
strahit Aug. Oculis egris odiosa est lux. Sexto quia affectum
tepidum reddit sicut impedit vulneratus etiam post sanationem
sepe claudicat Gen. Cum operatus fueris terram non dabit tibi fructus
suos sed spinas et tribulos. Septimo quia generat fastidium boni Exo.
Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo. Octavo quia adop-
tionis bonum talibus impedit Gen. Indoluit parentes filios suos
bonorum expertes. Nono quia dolorem et timorem de certo meretur
dolorem quia certus est de culpa perpetrata. Timore quia incertus est
de venia Aug. Penitens semper doleat et de dolore gaudeat

P[ro] statutu dividi peccatorum queda sunt maiora vulgo
dan casus quam ipsi ipsum et quam maioribus prelatis inde
sunt principaliter heretici iudei pagani scismatici
apostate symoniaci Incantatores sortilegi blasphemi et
iusticia seu bonitate dei contempnentes temptantes de singulis
predictis aliqua breviter notentur Hereticus est qui aliquid falsum
generat in sacra fide vel sectis talibus generis et inventis
temptantur adheret. Et sectis inventis dicitur error sed dum mens et
animus aliquis inseparabiliter in illis figitur dicitur heresis completa. Cum
quis enim seductus errat vel dubitat in fide ignoranter
paratus corrigi non reputatur hereticus et hoc est verum sed hereticus fit
contra voluntatem suam quia voluntarie errat vel dubitare facit
hereticum. Propter hoc sacerdos non dicat statim subditum hereticum sed
ipsum errantem episcopo examinandum transmittat multos errores
et sectas contra fidem in sacra iure ubi agitur de fide B

I

Sequitur de iudeis. Iudei sunt vocati a iuda filii Jacob et singulari sensu et sine spiritu scriptorum moysi nimis inhibentes in sola lege nudo cortice pascuntur carentes spiritualis intelligentie et sine nunquam conuerti cupientes semper errant. Isti enim debent fabricare nouas synagogas possunt bene veteres pro modulo priori sicut antiquitus erat reparare. In hiis synagogis nullus fidelis eos perturbet cum colunt sua festa nec cimiteria vel tumulos ipsorum infringat et qui contrarium fecerit debet puniri et non minus ablata restituere. Item nullus iudeorum tempore passionis christi videlicet a cena domini usque ad pasca procedat in aperto sed in domibus et fenestris clausis eodem tempore se occultent et precipue caueant ne illudant christicolis vel blasphement christum qui si quando fecerint contra prelatos terrarum puniri debent quos domini principes seculares ad hoc compellant. Quamuis autem iudei propter sua culpa sunt in perpetua sint serui tamen propter septem causas a fidelibus sustinentur ita quod sine causa non occidantur nec indebite grauantur. Prima causa est quia sunt testes sacre scripture veteris testamenti legis ideo sunt dispersi tamquam testes in diuersas terras. Secunda causa est in memoria passionis christi. Tercia ob dignitatem pacientie et pietatis christiane quod deus sustinet suos inimicos. Quarta ne christiani dicantur crudeles et seui sed magis dicantur pii et misericordes quod inimicos christi quos vincere possent viuere permittunt et sustinent corpora eorum. Quinta propter aliquorum conuersionem quia plures conuertuntur ad fidem si non omnino tamen in malicia. Sexta propter usure receptionem quia si iudei non essent forte plures christiani usura committerent quam ipsis iudeis committunt. Septima causa propter finalem conuersionem quia si non prius ut in morte conuertantur. Gentiles dicuntur qui geniti tales ut sic nascuntur ita permanent nec enim presidunt nec baptizantur. Ab hiis eciam nullus tollat sua vel usus ipsorum infringat nisi de mandato et licencia imperatoris et pape cum nimis vellent insurgere contra fideles et hoc similiter fit ne nomen christianorum blasphemetur et christiani ab infidelibus crudeles dicantur.

I

Et nota de quicti nro et de qmoe nra cu infidelibus quum
infideles ut peccatu c abencia tollam cu infideles no
credant s mcta fore licita na dicte phibe ne aliqs infi
delium pferat fidelibus ho a ppplato s advocato no ponat
infideles sup fideles Nullus eciam fidelis vocet eos ad qui
nia sua Nullus eciam medicans quastus abipis sumat nec
infirmit qsiliu ipoz quat Nullus s cis qbalneat q
cu ipis edat bibat vel habitet nec qmue suicc ipis Unde
phibemu nutrices vane obstetrices famuli et famule ab ipis
discedere cogantur Nec contra fing fidi mltu suiat ipis Et
q ex famli putari posset vivere ipoz qmane Debent eciam
infideles puestitu afidelibus distingui ne qmixio fide
uemis ex similitudine vestiu int fideles et infideles qsingat
Insuper panes azimi sut vitandi qs iudei tpe pasce co
quunt seu pistant ydolatre cu ille qui pdicat infidelibus
qmedat ea q s pponitt nichil inde qrendo ne mes sibi
qsria offendat in ydolatrio Nullus eciam ab eis accipiat
aliqua munia n cuiusmalid videant hre res licite acqsi
tas vel n velit talia munia reddere dapnificatis ut si
ipe vel pgenitores sui peos sint dapnificati seu dapni
ficandi tuc gratis oblata recipiant Item si qs infidelium
pter maliquo gravius e plectendus qua fidelis Nullus
eciam cu infidelibus disputet de fide catholica qz possent
exhoc errores et scandala qnari Si aut infidelis sol
licitat fideles de hiis que sut fidi addere opus precedet
ydoneus qui talem infidelem vel derisorie vincat ut
ipm racionibus si possit qvincat et ad tal opus ridendi
nllus laycus clam vel apte predat Item nllus infidelis
debet qpelli ad fidem s pdoctu racionibus induci si devote
qsierit vel muneribus qmiss multi s metuat paupertate
nec baptismu postulans statim debet baptizari s adhuc
examinatus ut denudet fictio si qua s fuit Et nota q
quum fraudulicitas iudeoz sit fidelibus abcius phibita cu

L

agmone vali non fuit resti quia relique domus consil fuit et eme
liberarii aliena tolant ut e pdim et pasqueus nec quorum
lemes ipis e denegandus nec etiam dicendi fuit exorati in large
quomodo eius pster publicus coram deo e exorius | Scismati de scis-
matis Scismatici sunt qui licet nulla contraria fidei credant nolunt
obedire pape in iudicio sed suis iure vincentes in sumitatem se
eunitam secundum et in nullus salute nisi ipse qui sunt in vno
ouili etc. | De apostatis Tres sunt species apostasie Prima cum
quis fidem sponte assumptam deserit iste omnibus malis ta-
qua hereticus iudicatur Secunda species cum quis a monachatu disce-
dens habitum temere dimittit Tercia cum clericus inceptit se quo-
quo ut tonsura et habitu clericali dimissis negocia secularia
tractat Isti tamen meus non sentiunt cum pene apostasie Sy-
monia est studiosa cupiditas ut voluntas emendi ut ven-
dendi spirituale vel annexum spirituali est enim expressima species ven-
dicionis hoc emere vel vendere dedito precio temporali compensari
potest Et sic patrum sed dominicum non desistit sic symonia
contra Vnde omnia vicia ad symoniam comparata quasi nulla sunt respectu
symonie Symonia est maximum peccatum a quo vult Et patet
qui intelligat quod precedit ex infidelitate quia credit quod spiritualia
non a deo dedit sed ab homine dominus possideri possint et donari
Symonia etiam fit cum quis corruptus precio ut prece presentat cle-
ricum vel instituit aliquam personam ad beneficium spirituale et non solum
talis symonia committit sed etiam reus est omnium malorum que ille
persona per illud beneficium fecerit | Item qui ex carnali dilectione in dignum
promouet ad beneficia vel percipiendas preces seu munera symoniam
committit Hec autem multi modi symonie et beneficiis percipiendis
ordinibus sepe commissi nunc non inseruimentur quos que scire et vi-
tare cupiat aliorum distat quia hic opusculi breuitas eos per-
transit et maioribus voluminibus delinquit | De sortilegiis Sor-
tilegi et diuinatores etiam peccant mortaliter qui recipiunt scire que na-
tura denegat tales decipiuntur pastura demonis sic primi pa-
rentes adam et eua demum quoniam clericus sortilegos consulit debet

I

deponi. Sortilegium autem committitur cum quis in igne vel aqua macre
vel in cera in libris vel in tabulis futura seu preterita seu furta
vel quascumque res occultas perquirit et talis si est laycus pe-
nitebit xl diebus si clericus officio privetur. Item qui in astrolabio
perdita querit unum annum vel ultra peniteat. Et nota in
Ray(mundo) qui dicit: Quicumque committit sortilegium per sacramenta ecclesie
ut est eucharistia baptismus crisma vel sacrum oleum si est
occultum in aliquos doctores est irregularis si manifestum fit
in omnes effectum irregularis. Nullus etiam dies egyptiacos
dictos seu kalendas mensium vel ipsos menses observet quos fatui
dicunt plus vel minus fortunatos talia et huiusmodi sunt adeo contra
preceptum quod beatus paulus timet se frustra laborem predicacionis
impendisse illis si qui predictis temporibus sunt infecti. Nemo etiam ac-
cedat astronomos prenosticos seu alios divinatores qui per sidera inspecta
dicant mortem vel vitam mariti vel uxoris prius vel privigni
seu mores et huiusmodi eorum. Nullus etiam petat signa a rebus in
suis actibus omittendis vel faciendis ut si quis offendat
pedem in hostio seu in limine eius caput ledat quod propter hoc
credat malum omen suis actibus instare. Nullus quoque in arboribus
saxis vel fontibus vel antiquis fontibus fidem vel spem di-
liquo si ponat vel perdita seu filia veniet ut aliqui fatui venerantur
quasdam herbas quosdam fontes vel arbores. Nec etiam fi-
delis credat quod deus secreta sua pandat cornicibus vel aliis avibus
ut quidam stolidi in garritu cantu vel volatu avium mortem
aliquis predicant at tamen pauce quedam sentiunt secreta in genitu naturalis
vis in eis operatur. Preterea omnis ars magica seu nigromancia
vel quecumque speciali nomine vocetur est fugienda per quam prima malorum
fuit credit advocari quod spiritus dicunt preterita seu futura quia consu-
lentes eos falluntur tam in preteritis quam futuris et ex toto sunt men-
daces nam si verum quandoque credant dicere tamen occultare mittunt decipere
in illo ut unde hominem ad ymaginem dei factum perdat querere subsidia
suum deprivatorum apostolus quod christus compescebat eos etiam cum vera
loquebantur. Quare autem fiant vel narrent demones sepe

L

ista de quibus miremur et que nobis sunt ignota est ideo quia
multum veloces sunt in subito mouent nobis ignota quam extraordinarie
corporis nostri motum brevi temporis spacio mouere non valemus Item quia
subtilem sensum et intellectum ex simplicitate nature habentes ea
cognoscunt que sensus nostri hebetudo non statim apprehendit Item
demones sunt annosi et multis experti ita quod longa rerum ex-
periencia ipsis inest qua mores et virtutes hominum subtilius discernunt
quam nos qui in brevi tempore tanta non valemus experiri et sic per
signa et coniecturas sepe magistra narrat quod homini videntur admira-
da Unde hereses divinos et deos exhibendos faciunt propter talia
miranda exsoluit quod est scelus grande Incantatrices et magi
cam sume fugiant qui suis sceleratis carminibus et verbis
deo permittente in elementis operantur mira faciunt cum quandoque terra
terre aqua admodum sanguinis rubescere faciunt tonitrua Item causant
amicitias seu inimicitias inter virum et mulierem que deus eciam
permittit ut pateat qualis dilectio vel quanta fides sit nobis
ad illum quod plus intersit quanto magis experitur Inquirantur eciam
studiose quedam scelerate mulieres que fascinare et decepte
per demone putant se sibi una nocte in bestiis vel in spiritibus cum
tale ad longinquas terras ... nichil est in re nam fratres talium mulierum
plus videt vel patitur talia si bonus paulus non audit dicere se
raptum corpore quod arreptum et iste prophane mulieres quarum alia
estimat se ad purgatorium seu ad infernum rapi Peca de statu
aliarum querientes vana animo deceperunt et deceperunt tales in
questione et inuente pontificem et presbiterum si nollet corrigi
longius recesse de parrochiis eorum eiciantur Blasphemus est qui
falsa dicit de deo vel tribuit dei iusticia vituperat vel alia ipsius
opera vel qui aperte deum vel sanctos suos et precipue dei genetricem
virginem mariam vituperat seu maledixerit talis ex canones sunt
pena per ... est puniendus Augustinus Blasphemia est cum aliquis
attribuit deo quod dei non est vel negat de deo quod ipsius est vel cum
aliquis usurpat sibi quod dei est Temptantes iusticiam dei sunt
qui ferro candente vel duello i pugna duorum seu alio

I

piculoso actu veritate rei investigat q quce scelus e qr demone
fabricante q tlia examina vicit sepe mores plecti et no-
cinus libat Unde nullus suscipiat aliq istorum n sc et sua alit
defende no valeat et eo minus ptat in articulo tali Cptantes
bonitate et pietate di sunt illi qui inconsueti et irronabilibus
ieiuniis vel laboribus seu aliis periculis exsecrabilia devoto
se exponunt et sic p demones seducti eo minus deficiunt et mo-
riunt / Despecto hois mst ipm q fit tribus mois vel cu ho
necessaria inevitabilia 2m via nate s subtrahit ut cu nimis
habundant sumit superflua et a quibus eet abstinendus at q na
no reqrit quia minimu eminens s corpus suu q corpus tem
deret sic in finis cui in firmo petenti nociva denegant et v-
tilia nolenti et abhorrenti instrant et in gen Tertio ptat
homo mst ipm cu agredit ea que sunt ultra vires suas
a quibus psunt pons deinde qua stae et no deberi corporis
in q hugo de s victore sup regulam bti Augni sic dicit
Ho in corp si medicorum consilia graviter cu aplm paulu consilio
medicine usu fuisse legamus na pepstam sua thymotheo
pcipit dicens modico vino utere ppr stomachu et frequentes in-
firmitates tuas et seq hac auctoritate fulti adhuc medicina cor-
poralem qre deinde ut inde maiore fructu dno inferamus Ex alio
qdem corporis adsumenda dt e et fuanda cupiditas vo carnis
extinguenda ex quo colligi q quis mortificatio carnis bona
sit utilis tn et vide q usu medicine languidum corpus medetur
ut fructu uberiore pducat Et ille ptat in pxi q tollit
ab eo res suas vel s indigenti no suvenit suis rebus cu posset
Tertio cu ipm corpalit affligit iniuste et indebite Quarto in
ipm errante no instruit excedente aite no arguit et corrigit
que correctio septem exigit / Primu e compassio Un adultera
adducta xpus inclinavit se ad pauces scribebat in terra si qs sn
peccato Item nec te condemp nabo / 2m e mansuetudo Un xpus man-
suete dixit adulte Iam amplius noli peccare / Tercium e fluce
correctionis Eius Ne intendas rationes ne alicis intendant

V

Quartu est amor et caritas Uxor Maria soror moysi in-
vidia corripuit moysen et lepra pcussa e Nonu ut di-
scte corripiat Sextu q pmo occulte deinde corripiat si-
seorsum Septimu ut corripiens sit inmonis Ewg Ecce pm
ypo tra Jo Si quis sn pcto e mit Quinto mo quis pcat
mxorm ipm scandalizando Et e scandalu dcm vel fcm seu
signu occasio ro trahi alquis adsensu mortal pcti et scanda
lum incpta affensio Quid aut pr scandalu debeat seu no
debeat sn omitti vel differri notan mihis ūsitib hr pcat
grauit pmit scandala frat Hosto quis sio pq ruat illo
ac si simplr nc ubi bona facis aut q Indiscreta sr no
pcabis lig exequis Cornat itaq igr qnq salute pxim
admirari sn quo no c ea pr scandala nc vites q pripue
e debes Indu reliqua bona pr scandala celat aut diff
sapiens si forsitan inde pusilli scandala suscipiat ea du
none retudat Hec data si no pfiniat no illa demtepe
Auteit qr ia fant hec puersio cordis scola mali pr qua
vitamq bona inquia Etr pharisior salvator scandala pmit
Nullq et hr fant pr bona cebat ariri vt fanat mq h vtq
hr ne finxits hostis Aliqua vitanda mala omittun obilla
morf vel venie tu indiscrecia pr scandala vel sn dcet in
tendu vel obmitti pter que carmo Si vitaret aplus esu cr
pse volunt solui resus ipe tbutu Et vita obhot minui censa
rigor Inde fiant praui ne deciores Eclesie qs res ab
scandala rtor ecop dut dispensato pcat qui deserit obqs
seruandas pam dei hec qpna morte Ac si pmis repe-
tendis vel retinendis Quarte mini ledant forte pusilli
Negligit has iusti si si pusio cordis scola mali sbsit ob
sisti qvemt illi Nc scelerum replis exolo occasio dei

d D
a

Epito missm scm q fit ta quis sicut exomalivolo
cio omittit pctm q bene vitare posset si pm exoma-
licia omittit Ita si exignorancia qs pcat di pcini
m filiu si no racionabilit pcto resiste no pt sic debet qr
timor seu amor ipm adhar omittend inducit sic pcans di
pcat inprem Talia pcta excellit ymo sup excell ingnitate

I

pctm in spm sctm qd opponit se fonti pietatis cuius pcti sex sunt spes
Prima spes pcti in spm sctm est desperatio in venia pctorum seu de abstinencia
pctorum et contra istam tales desperantes inspirando suscipitos videlicet
Perfidus et qui etiam dnm negauit intuetur sanctum petrum tunc negantem xpm etiam
iuramento et postea petro claues regni celorum sunt commisse Latro seu predo
intuetur latronem iuxta xpm pendentem cum penitentiam egisset dixit hodie mecum eris
Auarus et cupidus inspirat zacheum gusu que dns ab arbore vocauit
Mulier vitiis repleta intuetur maria magdalena Dubitans in fide intuetur
btm thomam qui credere non potuit nisi digitos meos et mitteret Item
crudelis btm paulum qui persequebatur qui cum quasi persecutione ecclesie existebat
Item sollicitus et cum mundanis occupatus consideret matheum theloneo
sollicito surgente Versus Perfidus inspirat petrum predo quod latronem
Crudelis paulum que puniat cura matheum zacheus cupidus in
mundus carne maria Errans in que fide constanter inspirat thomam
Hos deus exemplum mundo misit ipsis ut post delictum redeat
peccator ad ipm Secunda spes pcti in spm sctm est presumptio de
via dei sed tunc quis ideo vult peccare quod scit dnm esse misericordem iusticia
eius non timendo iste non attendit quod lucifer cum suis angelis in celesti
regno existentes propter pctm eiecti sunt et quod iudas vnus ex discipulis
xpi ex eo quod xpm tradidit et penitentiam non egit dampnatus est si enim deus
est misericors etiam est iustus nullum enim malum impunitum permittit sic nullum
bonum irremuneratum Tertia spes est impugnatio cognite veritatis sed tunc
homo impugnat illud quod scit esse verum Quarta spes est cum quis inuidet
gratie et bono interiori proximi Quinta est obstinatio et induratio in peccatis
non curans vel ponderans pcta Sexta spes est finalis impenitencia
similiter cum homo proponit nunquam de peccatis velle contricionem seu confessionem
agere // Hic pctorum sufficiencia et nvis sic accipit In remissione pctorum
sunt tria scilicet remittens et ille cui remittitur et dispositio remittendi
in eo cui remitti In remittente pcta sed in deo duo sunt scilicet misericordia et
iustitia Contra desperatio est contra misericordiam dei / presumptio contra eius iustitiam In eo
vero cui remittitur etiam sunt duo scilicet dolor de commisso et propositum de non
committendo Secundo contra primum est obstinatio que non ponderat pcta
nec de hiis dolet contra secundum est pma infinalis seu finalis impenitencia
Dispositio autem remissionis in eo cui remitti habet duo scilicet contritio vi

II

et amore boni gra p^m e agnite vi^s impugna^e contra p^cm in
videntia gratie sine

p

Peccatu itare s^{ll} impetum recidiuide e graue p^t sex // P^mu
q^2 recidiuantes grauit^s pctant q^r sua ingratitudie et ide
adeo grauius puniunt^2 / Scdo q^2 recidiuans fortius adu^ala
custodit^2 ne p^mam agat sicut miles q^i castru perdidit
si illud p^sea recepit forcius munit et cautius custodit // 3° q^2
recidiuans facilius p^sea impetu labit^2 na postq^3 totiens se q^s
it recidiuantem ia q^oquada mala q^suetudie p^mc no ponderat
Qui / Impius cu in p^fundu venerit q^temnet Tercio q^2 viciu sit
iteratu in hoie fortissima ad impugnand^3 Aug^9 de se ipo dicit
plus valebat malu molitu i q^suetu qua bonu insolitu
Qrto q^2 ho sit impotentior ad surgend^3 Apo^9 / Impossibile e eos
qui semel q^i illuiati sunt et q^s / Sexto q^2 culpa reiterata diffi
cilior e ad remittend^3 Jere / Quomo vilis facta es nimis iterans vi
as tuas Ubi^3 enim iteratu tardius sanat^2

q

Quare deus fecit hoiem qui peccare posset et hoi liberum
arbitrium sic dedit de quo multi simplices q^rut de hoc
sunt octo rones / Prima ro e ut ondat^2 di potentia q^
solus inuertibilis est q^mo aut nec est mutabilis p^fecto enim
diuie potentie s^t immuta^l est q^2 no pt flecti n^c trahi i malu
et q^2 nulla creatura s^t vn natam eque^2 / Ideo voluit ho et
angelu ee mutabilem et flexibilem in bo^m et malu / Scda ro
est ut declarare^2 di sapia q^2 ex malo scit elice^r bonu q^2 no po
tuit fi^s n^i deus fecisset creatam v^tibilem i malu / 3^a ut ma
feste^2 di clementia qua p^pus p^redire sua hoiem perditu li
berauit / Quarta ut onda^2 di iusticia qua no solu bonis
premium reddit s^3 et malis suppliciu Qrto na ho sit peioris
q^dicois qua alie creaturae quas oes deus sic admistrat ut eas
age^r p^priis motibus sinat Aug^9 / Deus sic motibus separat^2 q^2 eas
sinit p^priis motibus age^r sinit^2 i q^2 s^m q^ditatem sue nature vnu
q^q^3 age^r pmittit ita et hoiem p^po arbitrio relinqre debuit
Septa ro est laus huana laus enim viri e q^i potuit trans
g^edi et no e trans^g^ssus face^r mala e n^o fe / Septia e dro^r vnius

I

q2 opposita iuxta se posita magis elucescunt Ita boni et mali ad invicem comparati Voluit quoque deus et bonos esse et malos ut ex de-
fectibilitate malorum refulgeret bonitas bonorum sic ex defectu
caritatis reluxit bonitas caritatis adipiscim comparata sicut enim viri cantores in
comunitate boni magis consurgunt tanto magis se non esse consurgunt
Ditavit vero quod boni exercitantur et probantur per malos Habes etiam
bona haec in duobus versiculis ut facilius in memoria teneantur sic
infra in pluribus locis hoc dicitur versiculis suis materiis subiunguntur ut quod per
prosam diffusius dicitur breviter versiculos memorie commendatur Ut ... unicuique
potens sapiens clemens iustus quoque summe laus domini detur ex-
amen iusti pravorum

Cum immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida et assumit septem
nequiores spiritus redit et ... Hii septem nequiores spiritus
per ... designantur vii gradus peccati Primus est se stulte
de peccato iactare et laudare quod multi faciunt de ebrietate luxuria de
rapinis et de aliis fatuitatibus se iactantes Secundus est commissum
peccatum iurando negare et defendere Unde peius est negare suum peccatum
defendere et iurando negare negare sibi excerit Tertius est peccatum quod
quis commisit in alium innocentem deflectere et eum de hoc infamare
sicut in daniele dicitur de duobus presbiteris qui susannam de fornicatione cum
iuvene false accusabat quamvis ex toto innocens de hoc fuit
Unde hoc malum quod ipsi committere conabantur in ea false retorserunt
Quartum est peccati iudicium retractare quod est valde pravum sicut adam
et eva fecerunt Adam enim dixit mulier quam dedisti mihi et eva
vero in serpentem retorsit quasi vellet dicere si serpentem non tangeres
peccatum non commisissem Quintum Heu multi nunc faciunt et dicunt si deus
voluisset bene vitassem id peccatum id peccatum hoc infortunium deus enim
sic ordinavit sic voluit ideo effugere non potui hoc peccatum tamen
timen sic dicunt stulti Sextum est peccata non pondere cum quod alii
committunt dicunt enim faciunt choreas ducere lascive et dissolute vivere
non est malum non obest tantum decet iuvenes Item de scriptis quod fatuo
nihil est quod tamen delectabilibus meis vivo non ponderant detractiones
quas faciunt et similiter audiunt in aliis malis suis Unde peccatum

F

L

G

9mitte o neq fit pttm no pondare n 9fsic e ffius negar
sic dealiis intelligat // Dexto pttm siue sextus ffius negor
e detestatores ptti inpugnde sic aliqui inpugnat et 9tp nut
portatores vitate et eos fugiut et odiut Daniel dicit vni
impii truncianig instu qno mutilis e nob et 9trig viis mis
itaq ptac e graue s expstirpantes ptta inpugnde 9fug e
Septimus ffius nequid facit hoies refutare ne pipo oret Vn
mlti dicut qn honestg et deuotg ipis paliquo rogando instat
pnitens p ulle pcis aput dm intercede orando vidct dici
tes et nob stemg orare puobis ipis orets

Pctatum pdemoniacu designa At vero dne demaia
mag na vij demoia i vij ptta mortalia eicit Et
mstrp p e ro qre pttm pdemoniacu designe Primo qr
aquis demoniacg e q no pt ligari et ligatg vin
cula rumpit rupit Luc viij Ligabatr cathenis et 9pedibg
et custodibg 9s rupit vincula q dicebat sic pttor rupit vin
cula pttor preptor di Secundo qr vestes lamiat Luc viij
Vestimto no induebat pue sic intelligut virtutes et gre Apoc
xvj Btus qui custodit vestimta sua ne nudg ambulet Tertio
qr demon et demoiacg refugit sacra loca et diuin affinu adq
no pt duci n pviolentia Luce Videntes dnm clamabat sic
depttore arripe Ecci Sacerdo e pttori culta Quarto qr fre
qter se pcipitat uel inigne ul magua sic pttor ruit de
ptto inpttm n pnam agat Job Via illoz fiat tenebe et lu
Quinto qr male vexatr possessu Mt filia mea male ademon
vexat ita nipttto e labor premostu 9stic et eia inipo acu
ptti Sexto qr freqt facit 9tra vocem sua sic pttor no au
dit vo sua que se vitijs apponde bolt lig viria 9fstat Septimo
qr sic dulsa demoia dulsos hnt effectg et actg in hoie sic e
ptta alia cui demoni facit maltu ascende sic lucifer qui p9
apostatando dixit Incelu ascendam et sigt supbia Job Su
pria eoz q te oderut ascendit semp Octauo demonicu nimis vexa
at et toqt Mt vm Et male toquebat Et sigt inuidia q

I

redit et i(n)dat ip(su)m actorem q(ui)dam i(n)delit(er) agit mastinces et
sig(ni)t man(us) / Gra(n)dib(us) em venenat et adorit astantes saltem ma-
lo exemplo / Q(ui)dam demo(n)i(us) facit demoniacu(m) ex toto mutu(m) sem
Quan(do)q(ue) q(u)i in erat ceci et surdu(m) p(ro)p(ter) i(n)nu(m)t accidia / Ce(tr)a q(u)a(n)-
tos accidit accidia / Q(ui)dam facit ho(m)i(n)e(m) luaticu(m) ma(n)ia(cu)m sig(nifica)t
accidia(m) facie(n)tem ho(m)i(n)e(m) mutabile(m) in sua q(uia) c(um) mu(n)do et muta-
bilit(er) mu(n)di et t(em)p(or)alit(er) / Q(ui)dam facit ho(min)e(m) porc(um) q(ui) ante
nos i(n)portos et sig(ni)t gula(m) / Q(ui)dam o(mn)i(n)o i(n)mu(n)du(m) reddit
sig(ni)t luxuria(m) fedam et t(u)rpem

Q Uod viii p(e)cc(at)u(m) nascit(ur) ex alto p(at)z / Sup(er)bia q(uod) locu-
tos p(re)cellere dolet si aliquis ei equ(atur) et sic exce-
nascit(ur) invidia / Invid(us) vo q(uia) ex facili nascit(ur) e(ti)am
illi cui invidet p(ro)p(te)r ideo exca orit(ur) ira / Ira aut(em) cu(m)
nec p(otes)t vindicare t(ame)n ideo exca surgit t(ri)stitia m(en)t(i)s et accidia
Accidia aut(em) (con)solatio(n)e(m) q(ue)re(n)s facit avar(iciam) in t(em)p(or)alib(us) / Avaricia
c(um) in t(em)p(or)alib(us) habundat p(ro)p(te)r eo plus gula excrescit q(uia) gula gen(er)at
luxuria(m) vt ma(ni)f(estum) est / Item alia p(ro)gressio adv(er)tenda et m(en)t(is) p(er)
mala cogitac(i)o parit delectac(i)o(n)e(m) delectac(i)o gen(er)at (con)sensu(m) (con)sens(us)
q(ue) p(ro)p(te)r op(er)ac(i)o(n)e(m) facit op(er)ac(i)o (con)suetudi(n)e(m) (con)suetudo cordis
duritie(m) durities necessitate(m) necessitas desp(er)ac(i)o(n)e(m) desp(er)ac(i)o obstinac(i)o(n)e(m)
obstinac(i)o morte(m) e(ter)nam h(ec) su(n)t fila seu p(ar)tes fune(s) et vincula
quo p(e)cc(at)ores ligant(ur) (con)stricte(s)

A Ffect(us) v(er)o mal(us) p(e)cc(at)i seu mala ex v(en)iali p(e)cc(at)o ve-
niencia su(n)t ista / P(ri)mo q(uia) ad p(e)n(am) obligat aliq(ua)l(ite)r
ut h(ic) vel alias p(at)ie(n)dam / Sc(d)o q(uia) maculat
a(n)i(m)am ita q(uod) d(omi)n(u)s n(oste)r iesus x(pist)us nu(m)q(uam) ea(m) recipiat q(uam)di(u) ip(s)am p(e)cc(atu)m
veniale n(on) abluat / T(er)cio q(uia) minuit fervore(m) caritatis sicut
modica aqua igne(m) p(ro)iecta lic(et) igne(m) n(on) extinguat t(ame)n calo-
rem ei(us) temp(er)at / Q(uar)to q(uia) p(e)cc(a)tore(m) a(n)i(m)e ad bona op(er)a lassat
sic(ut) c(um) on(us) i(m)ponit(ur) equo nu(m)q(uam) p(ro)mpt(us) e(st) ad ambulandu(m) / Q(ui)nto
q(uia) retardat e(ti)am a(n)i(m)am a gl(or)ia e(ter)na qua(m) statim p(ost) sep(ar)ac(i)o(n)em in-
traret si macula tal(is) p(ost) p(ur)ganda n(on) impediret / Sexto q(uia) bona
seu p(re)mia celest(ia) a(n)te minuit non illa que ia(m) h(ab)ent et que
h(ab)em(us) ibi p(ro) bona vita reposita s(ed) q(uia) p(ro) omn(ibus) t(em)p(or)a illa maiorib(us)

H

I

L

veialia qmittim(us) (com)q(ue) t(em)p(or)a et m(u)lt(is) t(em)p(or)ib(us) p(ri)ma c(on)t(riti)a pos=
sent dimitti / Sexto q(uia) veialia sepe fiunt occasio mortalis
p(e)cc(at)i et h(oc) s(ecundu)m mo(re)s / P(ri)mo ex glosa Aug(ustini) ... q(uod) fit q(uando) q(ui)s
edificat adiechenam ... si glosa sit erronea et h(oc) e(st) q(uando)
... incommutabilis boni Unde leuia talia quamuis leuia sit
uel indifferens tamen si fit contra (con)scienciam addunt p(e)cc(atu)m q(uia) s(e)mi(n)t
boni incomutale s(cilicet) deus et fit auersio a deo / Secundo ex glo(sa)
in(terlinea)ria Aug(ustini) nullum p(e)cc(atu)m a deo veniale q(uod) no(n) fiat mortale du(m)
placet hoc e(st) si h(om)o in eo in(tan)tum delectat(ur) q(uod) si c(ontr)a eet mor(ta)le
no(n) tamen dimitteret sic fieret mortale Tercio ex disposic(i)o(n)e q(uia)
p(er) frequentem lapsum in veniale disponit(ur) homo ad mortale Unde
Vitasti grandia i(d est) mortalia videas ne obruaris arena i(d est) p(ar)ua
lia Item Et minima magnus scintilla nasci(tur) ignis Quarto ex (con)=
(tem)ptu q(uia) q(uando) insurgit veniale si no(n) p(ro)hibe(tur) p(er)venit ad mor=
tale imo q(uando)q(ue) ad p(ro)fundu(m) p(e)cc(at)or(um) ut in p(re)cedenti tytulo de
p(ro)gressione p(e)cc(at)or(um) vidisti versus p(ro)fus(u)s co(n)tra eb(us) remendis
Dat pena mactat no(n) fert uel ad bona lassat Tardat dimi=
nuit mercedem grandia gignit Et no(ta) q(uod) doctores dicu(n)t de
veniali q(uo)d o(mn)is actus quamq(uam) ex deliberac(i)o(n)e p(ro)cedens q(ui) non fit ad=
versus deu(m) vel p(ro)ximu(m) ad min(us) e(st) p(e)cc(atu)m veniale Descr(ibitu)r c(ontr)a sic
P(e)cc(atu)m veniale e(st) remissio caritatis uel e(st) ex obitatio leuis q(ua)n(tum) ad ...
dei uel p(ro)ximi Nota c(ontr)a q(uod) p(e)cc(atu)m aliq(uo)d e(st) veniale tribus modis
P(ri)mo mo(do) ex g(e)n(er)e ut v(er)bu(m) ociosum e(st) veniale / 2o ex euentu ut ex
mortali fit veniale p(er) p(e)n(itenci)am / 3o c(ontr)a tamen aliq(uo)d fit ex gracia
uel ex infirmitate et hoc o(mn)e v(er)u(m) q(uod) aliq(uo)d sit mortale in suo g(e)n(er)e ut
fornicatio adulteriu(m) p(er)iuriu(m) et huiusmodi que sunt mortalia q(uan)doq(ue) no(n)
fiant ex infirmitate seu ex gracia na(m) ea que quis tene(tu)r scire
rone officij uel st(atu)i qua ex ... tal(is) ignoranc(i)a p(re)tendet

R

Multa sunt que delent p(e)cc(at)a venialia / P(ri)mo illa que
(con)ferunt gr(aci)am ut sacramenta eccl(es)ie digne sumpta / 2o
illa q(ui)b(us) impedimenta feruoris et gr(aci)e tollunt(ur) ut est
aqua benedicta ep(iscop)alis benedic(ci)o / 3o ex ... humilitatis ...
... sic tunsio pectoris oro dominicalis elemosina ieiunium et huiusmodi venialia

X

etiam tollunt p(er)facione sup(er)iorum ut dicit(ur) 2a di. c. Dictum dicit est
papa ept Item ignis purgatorii delet venalia pcta vers(us)
fons mors atq(ue) dolor pctus confessio panis Ignis pena levis
oro cottidiana pontificis signu(m) xpi proprio dona Expone
fons i. aqua benedicta mors corporalis dolor i. contritio et prima
pctus percussio pectoris confessio q(ue) fit generali panis s. benedictus Ignis
s. purgatorii pena levis i. modica satisfactio et opus pietatis oro
cottidiana s. pr(ecatio) nr(a) Signum pontificis i. benedictio eius xpi prop(ri)o
i. eucharistie sumpto Dona s. sit spiritus et sic tn mltiplicata sunt venialis
pcti remedia stultus e(st) qui differt ea usq(ue) ad intollerabilem
purgatorii ignis pena(m) cum tot sint et remedia pctorum mortalium inferius
ponunt(ur)

Quare pctm angeli seu dyaboli apostatantis sit
irremissibile pces sit roes Prima ro q(uia) secundum bernhardum
lucifer et sui angeli nullo suadente peccabant io
nullo reparante redibunt Secunda ro q(uia) angelus malus secundum da-
mascenum contra deiforme intellectum peccavit quanto enim conditio est
nobilior tanto error e(st) peior huius enim sicut voluntate duris
Tertia ro secundum eundem e(st) q(uia) angelus non e(st) susceptibilis penitentie io
non venie Quarta q(uia) in angelo extincta e(st) sinderesis que(m) adbonum
promotionem Quinta q(uia) natura spiritualis tm semel e(st) vertibilis q(uia) tota
se convertit q(uo)d homo non facit q(uia) caro spiritui repugnat spiritum

Dicitur de septem pctis mortalibus et primo de superbia in
generali Circa que notandum q(uod) affectus et appetitus q(ui)b(us)
adversa convertimus sunt homini dati adeo ut mediantibus
istis virtuose vivamus et opera meritoria exerceamus Dicit appetitus
sublimitatis datus e(st) homini ut appeteret celestia et divina que sunt
sublimia et dignissima et sperneret terrena et vilia q(ue) sunt indigni-
ora Sed homo illum appetitum pervertit et ad honores et dignitates
terrenas eum convertit Secundus affectus et appetitus invidie datus e(st) homini na-
turaliter insitus non ut invideat proximo de bonis suis sed ut odiat
vitia et pcta sua et malus et invideat dyabolo q(uia) tot animas

scdunt et deo aufferunt ymo inuidet vicariis dyaboli ut sunt heretici sathan
et huius modi sunt tales. Affectus ire homini datus est ut ira stet viciis
et malis suggestionibus dyaboli et iniurias deo uel ecclesie factas pon-
deret et moderari debet et sic utitur sicut xristus legitur iratus fuisse pha-
riseis non autem opposito modo ille affectus mouetur. Appetitus tristicie
doloris et timoris datus est homini ut doleat de peccatis suis et aliorum
et mereat de dilatione patrie eterne et timeat deum offendi et de
impressione sua et aliorum doleat. Sed affectus gaudii datus est ut
homo gaudeat in deo et in bono eterne vite et de bonis spirituali-
bus in se et in aliis sed nunc quisque in dissolucione vana ut gaudeat
de falsis et de affluencia temporalium rerum honorum et dignitatum que
sepe nocent animabus precipue sunt illis qui eis abutuntur. Appetitus avaricie
datus est et insitus homini ut homo sit cupidus magni meriti apud
deum et magnarum virtutum et indulgenciarum et lucracionum animarum
animarum docendo orando bono exemplo afficiet eternitate deo sed
nunc homo peruerse cupide colligit temporalia tamquam sit semper vic-
turus in mundo plus appetit denarios auferre uel obtinere quam plures
indulgencias seu gratias diuinas quas magis dispensant sunt ad lucrum temporale
quam ad dona spiritualia querenda. Sunt intellige suo modo de
affectu dilectionis speciei et pudoris. Sunt autem septem vicia capi-
talia seu peccata mortalia scilicet superbia inuidia ira accidia auaricia
gula et luxuria quare autem sunt tot et non plura neque pauciora
nota sufficiencia que sic colligitur. Voluntas mala decedimatur uel
ad appetendum fugienda uel refugiendum appetenda et non fugienda si
appetit fugienda hoc est rebus maioris uel minus sic est vana gloria uel
extrinsecus sic est auaricia uel intrinsecus sic est delectabile et id delectabile inor-
dinate appetitur uel ad conseruandum indiuiduum sic est gula uel ad con-
seruacionem speciei sic est luxuria seu coitus. Si non fugit non fugienda
hoc est rebus maioris uel secundum presumum instinctum rationalis sic est inuidia
uel irascibilis sic est ira uel concupiscibilis sic est accidia. Hec
etiam septem vicia notantur per septem mala et debilitates que
sunt in leprosis. Primo quia lepra inflat membra leprosi et significat

I

superbiam apostolus Vos inflati estis Secundo medulla ossium lepra
corrupit et significat invidiam prov. putredo ossium invidia Tertio
facit vocem raucam et significat iram que procurat rixas et clamores
facit raucam Quarto quia membra contrahit et ad operandum inhabilia
reddit et significat accidiam Quintum corpus totum exsiccat ossa Quinto
quod horribilis est in lepra habitacio sic in avaro qui omnes secum
habitantes gravat nimia subtrahendo tamaritudine omnibus faciens
expensas Sexto quia lepra halitum corrumpit et fetidum
facit gulosi commessacionum replecioni habent ructus fetidos Septimo quia
totus fetet sic luxuriosus sicut Iohel Computruerunt iumenta
in stercore suo

De remediis viciorum in generali Nota quod viciorum quedam
superantur fugiendo ut gula luxuria et avaricia Alia
vincuntur resistendo et pugnando ut ira accidia su-
perbia et invidia Item quedam non curando seu timendo ut que
sunt contra fidem quia quanto plus resistimus erroribus in fide seu ro-
tacionem temptacionum in fide nos impugnancium contrarium tanto plus crescunt
Unde quando dubium incidit in mentem statim cinatur et non curetur Item
quoddam remedium contra vicia est paupertas ut homo patiatur penuriam et
defectum in rebus et non solum in hiis que desiderat quia illa eciam
divites habent et patiuntur quia sepe plus cupiunt quam habeant
sed homo patiatur penuriam in hiis quorum nimio indiget ut in
victu vestitu hospicio ministerio et in aliis subtrahendo et defi-
ciendo Secundum est despectio sui ut non curet si contempnatur vilipendatur
et non honoretur et non solum abiiciat vituperium sed eciam amet
Unde videmus quanta patiuntur mendici a divitibus quod non facerent
si haberent divicias et honores Tercium est servire magistro
et rogare facere quod vilissime facit et dimittere quod cupis donec
natura voluntas fiat recta Quartum est recedere a consorcio seculari
quia sicut aqua turbata purificatur si ponatur seorsum a frequencia transeuncium
sic debet homo intelligere qui quanto plus se abstrahit tanto purius et
magis celestia cupit et intelligit Quintum est oracio que elevat
mentem hominis ad deum ab hiis terrenis Sextum est afflictio et

I

tribulatio adversitates ut faber infirmitas persecutio infamia et similia
que purificant mentem sit lima ferrum tribulatio enim primo amara
postea suavitudine fit tollerabilis Septimum est memoria mortis et retributionis
futura facile contempnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum Eccli
memorare novissima tua et in eternum non peccabis Versus Pauper despectus
inquam fuge prox dolor et mors

o O

Nunc de viciis capitalibus sequitur in speciali Primo de superbia
et remediis eius Superbia est perversus appetitus proprie excel-
situdinis ex falsa sui ipsius estimacione procedens Et quatuor
sunt species eius quas assignat beatus Greg. Job xxxiiii Prima
est cum homo bonum quod habet estimat a se ipso se habere Secundo et si credit
hoc bonum a deo datum pro suis tamen meritis se putat accepisse Tercia
species est cum iactat se bonum habere quod non habet Quarta cum aliis ceteris
vult singulariter videri et aliis preesse Quomodo et quando autem laus pos-
sit peti sine peccato Nota uno modo cum homo satagit laudari non alia
intencione nisi quod scandalizet proximum per malam famam et hoc est opus
sapientis Alio modo ut tamen modo deus exinde glorificetur et proximus e-
dificetur vult quod opera sua bona videantur sicut Apostolus in epistola sua
multos labores et multa bona opera enumerat ad hoc ut et nos tri-
bulaciones pacienter sufferamus Evangelium luceat lux vestra coram etc.
Filie superbie sunt curiositas mentis levitas inepta leticia iac-
tancia arrogancia presumpcio ypocrisis peccatorum defensio contencio
inobediencia novitatum invencio primaria et superbia mentis
Superbia mentis est dum quis se estimat amplioris dignitatis
qua sit et tamen ab extra simulat se humilem et habet sub se quando
species scilicet contemptum supra dissimitas Secundo inanis gloria est dum quis
magis gestit se indignum et tamen vult exterius extolli et habet sub se
inobedienciam contencionem iactanciam que pretendit ea que non habet
ypocrisim que spiritualia pretendit licet hanc careat primaria id est
singularitate presumpcioni que nititur aggredi ea que sunt contra vires
hominis discordia et novitatum invencione Superbie effectus seu
mala ex superbia venientia sunt hec Primo quod superbus
usurpat sibi id quod dei est scilicet gloriam et laudem Ysa. Gloriam me-
am alteri non dabo In bonis operibus que facimus sunt duo scilicet ho-
nor seu laus et utilitas Sed honorem et gloriam deus sibi reservat

I

utilitatem nobis dimittit modo superbia voluit deum suo spoliare Secundo
quia etiam perfectos viros superbia impugnat Aug. Omnia vicia in
malefactis tantum modo valent sola superbia etiam in rectis factis est cauenda
Tertio quia hominem stultum reddit quia superbus dat premium eterni gaudij pro mo=
dica laude Remedia superbie sunt hec Primum est consideracio proprie
vilitatis tam in corpore quam anima seu sint aperta seu occulta
vicia et defectus seu illi defectus sint naturales seu animales
consideracio vilitates corporis quo ad principium quo ad medium et finem quia
sis muto male tue x et quia divicie et honores tam cito evanescunt
inutilant et quia bona mentis et anime non sunt nostra sed a deo
et quia pluribus periculis sumus expositi et dampnacioni eterne nisi
preciose viue questamus ac reddituri districte racionem de omnibus factis
ex deo quo si ista timus superbit Secundum est ut homo exerceat se
in abiectis et humilibus operibus intendat humili vestitu humiles
mores et gestus verba et mensa teneat novissimum locum eligat
decens se iactare velle Tercius est maiores et superiores alios
homines se ipso reputet et in comparacione ad illos sibi met vilescat

De invidia et remedijs eius Invidia est dolor de
prosperitate aliena concepta incrementum proprii boni cum
surgens Notandum quod non omnis dolor veniens ex a=
lieno bono seu prosperitate est peccatum invidie quia si doleas inim=
micus tuus extollit quod ob hoc times vel quia in bono nonnumquam
venire illud pro quod fuit sine omni peccato et iuste Vel si doleas
quod tale bonum tibi deest etiam non est peccatum ymmo laudabile et hoc
verum si sit terra honesta bona sed si doleas quod alius precellit te
iniuste et non vis illa sibi sit erit peccatum mortale et proprie di
invidia vel si gaudes de malo proximi tui ex odio etiam erit
peccatum mortale quia scriptum est Quod tibi quis fieri nolit non inferas
alteri Secundo ex ea multa mala procedunt Primo quia actorem suum ledit
Seneca Utinam invidi oculos et aures in omnibus civitatibus haberent
ut de omnibus prosperitatibus et commodis aliorum torquerentur Item
proximum fraudulenter invidus decipit ideo comparatur cani qui
blanditur infauce et mordet a tergo et iude qui xpm tradidit
postulus Item invidia tenet hominem quia bona proximi videre
non potest in nocte et vespertilionem et febricitanti ani

L

etiam boni tibi amari videntur Item stultum efficit nimis enim
stultus esset qui propter oculum eruendum faceret ut alii duo eruerentur
sic in isto invidus prohibet quod aliis invidet sibi ipsi plus nocet
Remedia eius sunt ista Primum est nichil amare vel cupere quod
mundi sunt honores divitie voluptates Secundum est cogitare
quod si ille tui tu invides hoc non haberet tu tamen illud etiam non haberes
unde cupias alteri quod sine dampno tuo habet Vel secundum contra eadem re-
media sunt ista scilicet timere vindictam dei qui non dimittit peccata
hominum quam diu est in odio et invidia nec in odio aliquid meretur
nisi penam et supplicium Secundum quod finaliter si homo vult salvari
aptus cum regalibus in proximo Tercio ut homo studeat illi esse
obsequiosior et plus familiaris tunc plus invidet et quod plus
odit hoc enim lenit cor eius vel saltem ad tempus Quarto diligit
inimicos vivus et quod enim prodest homini diu meminisse iniurias
nisi quod corpus et animam simul plus affligit Versus Nil cupias
tibi nil pena pax servus eris post

De ira et remediis eius Ira est mordiatus appetitus
vindicte ex prava pensione consurgens tum contrarie sunt
hec mala veniunt ex ira Primo quia sapientiam et bonos
contemptores prodit propriam et obstruit Cato Impedit ira
animum ne possit cernere verum Secundo quia illud quod est dei sibi
usurpat scilicet vindictam scribitur enim michi vindictam et ego retri-
buam Tercio quia summa peccatoris quiunt mansuetudine dampno-
na adversitates que cum paciencia debent hic in via pre-
patiam plus contagiant Quarto quia ira hominem privat vita
frequenter unde scribitur virum stultum interficit ira Quinto iracundus
comparatur olle ferventi nam fervens et ebulliens olla aquam fer-
ventem ejicit propinqua astantes cito adurit Item extingwit
etiam cito ignem amittit pinguedinem et tandem olla molli-
ficata rumpitur Sic in isto impaciens et iracundus viris iracundis
et contumeliis adurit presentes hoc est adeo scandalizat et
ignem caritatis in eis penitus extingwit quantum ad hoc quod eum
corrigere non audent sic pinguedinem devotionis quam habet
effundit et tandem fit cor eius frangi quod ad iniquitatem et ad

I.

furorem non ex facili dispone remedia ire et impatie sunt q̄
illa olla feruens et ebulliens ꝗ̄ mois sedat sz si aliqd trah
Item si ligna trahant tollant et si aqua frigida infundat sit t
feruor impatie seu ire tempat primo ꝗ̄ sepe altrigios cum
abigere 2o si ligna i. vba furibunda subtrahant 3o si aqua fri-
gida i. lenia et mollia vba immiscean Vnde salomo responsio frag
iram frangit durus suscitat iurgias 4m remedium ire est puide ꝯ-
siderare et premeditari illa que contra poterit euenire sic ꝯfiso
cora pnibus vmarsb ꝯstit inqetat radio cui libera et lesa
sen mors ducit contra et minuitur ac odia 5m remedium est
os comprimere tacendo et feruore modice accensu suffocare na
ignis suffocatus perit sic firmus stuppe addit ligna arida
intensa extinguit Vnde labia et dentes comat ab intali
attensione macadre eciam n adhuc tempus donec flamme
furoris cedant 6m remedium est si quando ad alia negocia ꝯḡ
tur cum prope loquendo uel alia tractando medio tpe 7m est
verecundia qua homo mansuetus erubescit cora aliis iracon
qr pudor e honesto cum alio litigare tamquam gallus stolidus
cum gallo Octauum est ꝯsiderare q̄ d pquo litigat forte e ine
uitabile seu sit fm seu fieri debeat et ꝙ michil pficimus ira
scendo puba iracunda que sit ventus tm sunt que vba etia ab
alio emissa n corpus n aiam n res ledunt si no timent no
eum ledunt n pmpetiam crimus cum gratia deo inferabus si pa
tienter iniurias sustinemus 9m est dnice passionis ꝯsideraco
Vnde Nichil adeo efficax est ad tollendum iracundie si passio dm ad
memoriam reuocatur Unde ꝯsiderans dolores ꝯpassiones christi ergo
mdre et sotos martus tonica et tribulacoes 10m remedium ire
impatiens est ꝯsideracio premii celestis comparacione valent et pene
perpetuis comparacione Vnde Consideracio premii minuit vim flagelli

De accidia et eius remediis Accidia est tepor
langwidus in agressione et operatione virtuti ex diffidentia
operacionum et ex amore inordinate quietis spe ꝯcedens
Et si ille tepor seu accidia nos retrahit ab illis ꝙ

Deiure tenem̄ ē p̄mi mortale habalis homo ītardat est
venale. Accidia mlta mala p̄ducit. Homo q̄ p̄pt dm̄
accidiosus negligit. Item maledccōm merit exemplū de arbore
fici cui dn̄s maledixit q̄ tm̄ folia habebat. Item accīs ꝯtra=
riis discordās accidiosus eꝯ de actis maiatꝰ ut in sola luna
et stellis que cotidie cursum suū pagunt similit in arbibus et
arboribꝫ annatim fructū suū facientibꝫ. Item in somnis ast. Item
accidia p̄ciosū tp̄s p̄dit q̄ in eo hoīs posset q̄s ab et̄nē ado
p̄ccōr anima gram et glo̅ glām. Bn̄ Virgil nobilis tp̄e
et tn̄ nl̄ vilis reputā. Item in mētām ti̅ animos colligit. Sol̄
Flagss p̄ig̃ inmi et cūc tam repleū artic. Item ferrū
vane iacendo colligit rubiginem et aqua stata gn̄at vermes.
Item accidiosꝰ fom̄ p̄pat dyaº ad impugnandū q̄ ociosꝰ ē quasi
puluinar dyali. Item receptaculū p̄diu p̄ facit. Bn̄ Am
temptacōs fenissima ē ociū. Ouidius. Re mi agere amauit
feliꝫ egisti. Homo honeste viu̇ē laborio frūs intollerabilis
adult̄ mḡra̅ est tota alia cūra fuit in lecto tiano. Remedia
accidie sūt roge p̄ cōpetualia opa s. adaconem seu orōes et
addiuors celebracōm ut talis occupacōe vitat̄ in deletacōm dei
cm̄ lult ut gram gramꝫ quādiu in ip̄e dei gram. Itē gꝰ
obsitiam mes que est filia accidie valet frequēs memoria bene
fici. Itē dei et mōr bone et honeste societati de deo loquētii silr omi
par° valet ad obliuionē ꝯtraie sꝫ gendo ab uno ope ad aliud.
Vt ora scribe stude lege canta vel meditare.

De auaricia et remediis eiꝰ. Auaricia est morbus incurabilis
appetitꝰ rep̄ utiliū saciabil' nllo auro semp̄ hyans
et egens. Et auarꝰ vocat̄ ydolat̄ q̄ plus amat
creaturam quā creatorem plꝰ cura p̄parat in illis t̄pa̅ibꝫ plꝰ de diuitiis
cogitat et meditat̄ quā de deo magis vle de temporalia sua offendere
vel p̄dere quā deū plus et verius pecunia amissa plorā et gemi
ab auaro quā deꝰ offensꝰ. Iuuenalis plorā lacrimis amissa
pecunia veris et sic tu diuic frequēt faciat hoīem auarꝰ et p̄
ꝯsequēs cūm ydolatria io homo diuitiis carēns non afficitur
cas q̄ nichil tuiꝰ est leta paupertas. Videmꝰ enim q̄ tam solli-
cite et seriose auari p̄uos et familia ymo sepe an dn̄i dici

I

clamando excitant diebus privatis ad orandum et adhuc templa
frequentanda qui eos diebus feriatis et festivis sepe permittit ad-
plantu dormire vel ad choreas vel sermones seu ad alia divina officia
eos tamen seriose prohibeat immo abripis sepe ipsos retardat
Ex avaricia multa mala proveniunt Primo quia avarus a deo
maledictus Augustinus Maledictus dispensator avarus cui larga est domus
Item avarus semper eget Jeronimus Avaro semper deest tam quod habet
quam quod non habet Item avarus est seculis mercator quia regnum celorum
immo Christum qui vendit pro tribus denariis et ita quomodo est quasi
peior Iuda quia Iudas semel vendidit Christum iste frequenter Ille pro xxx
denariis avarus quandoque pro uno denario Ille cognovit suum malum iste multiplicat
se excusat Ille tamen restituit iste vero nichil Item avarus similis
est aranee que faciendo telam per multa rapienda totum corpus
eviscerat et consumit sic avarus corpus animam et honores immo quandoque
cognatas et extraneas postponit conscientia prima Item avari-
cia mentem suffocat et subiungit Unde Socrates philosophus
massam argenti sui proicit in mare dicens mergam te ne tu mergas
me Item excecat mentem Exemplum de Thobia quem stercus
hirundinis excecavit Item cor dilatat et curat propter quod melius
dos assimilat divitias spinis quia pungunt multiplicant sic spine
Versus Dulce divitias non congregat absque labore non tenet absque
metu quia timet furta rapinas familie expensas et non deserit
absque dolore sanguinis et in morte Item avarus comparatur ferra-
to et inferno et mari que numquam replentur Unde dicitur Avaro
magis habes tanto magis aves id est cupis ad modum aque hydropicus
Juvenalis Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit Et ma-
gis optat omnis qui non habet illam Ultimo avaro nichil est
scelestius ut dicitur Ecclesiastici et hoc fit quia Primo quia fere omnia mala
surgunt ex avaricia scilicet furta spolia usure ludi etc. Secundo quia
est contra legem nature Lucas Quecumque vultis ut vobis faciant homines etc.
Tertio contra legem scriptam Lucas Estote ergo misericordes Quarto contra
legem universalem que est in omnibus rebus que compelluntur scilicet dare
avarus autem detinet res quasi captas ne possint se dare Remedium

V

avaricie sunt. Primum pro Christo omnia relinquere et sub alterius regimine et provisione vivere ut mendicantibus et in primitiva ecclesia res fidelium ad pedes apostolorum ponebant. Secundum est considerare omnes perplexitates et angustias divitiarum et laqueos avaricie utilitatem paupertatis ac eius libertatem. Multi enim insidiant diviti et ei invident ut sunt predones vicini extranei et cetera. Ab hiis omnibus pauper est liber. Unde scribitur: Cantabat vacuus coram latrone viator. Tercium remedium est confidentia de deo quod non deserit sperantes in se. Unde Mathei vi°: Nolite solliciti esse dicentes quid. Sunt enim pro in et cetera. Querite primum regnum dei. Si enim crudeles bestie et mali homines nutriunt filios multo plus celestis pater filiorum suorum curam habebit. Item predones avaricia abstinentes unde corporibus deus faciet vel homines prebebit in necessariis aut cum modico victu et penuria dabit vires quas habere vix posset cum in habundantia aut quod substrahit corpori refundit menti consolatione spirituali et libentius corporali habundantia insuper meretur patiendo penuria et deinde pro Christo quam sunt iocundiora divitiis

G

De gula et remediis eius. Gula est siropo educitas nature finibus non contenta et species seu modi eius in hoc versiculo continentur. Versus: Prepropere laute nimis ardenter studiose. Prepropere id est preveniendo tempus debitum deorum suum sed ventre mane venando. Quorum deus venter est. De re tuus princeps mane vorat. Prepropere id est velociter tamquam bestia vorando non bene masticata et dentibus translata. Laute id est ornate et preciose. Nimis id est ultra necessitatem ex quo generatur luxuria et infirmitas. Unde scribitur: Plures occidit quam gladius. Quia gula plures occidit quam gladius. Boecius: Natura paucis minimis quod contenta est. Si quod superflui ei infundis vel iniungis id est inmoderatus cedet. Ardenter id est tamquam bestia ex nimio appetitu cibi et potus. Sunt enim cibi et potus sumendi tamquam medicina quod cibi et potus non vituperat sed eorum abusum. Unde melius est ut utaris piscibus more iubet Christo quam sumas lentes ut Esau. Studiose id est cum nimio studio et diligentia non facit cibos tuos ut magis plus delectetur et eo plus habeant vires. Hec gula producit ista mala. Primo quod homines

I

de paradiso celesti eiecit exemplum de adam et eua // 2o quia per gulam homo
perdit dona spiritualia exemplum de esau qui primogenita sua vendidit
pro rubea lente Item gula dyabolo domum preparat Mathei Ite in porcos
Item seruum contra se armat id est corpus proprium Prouerbiorum qui delicate nutrit seruum
suum postea sentiet eum contumacem Item luxuriam excitat quia est mater
luxurie Item homicidia sepe perpetrat exemplum de Johanne baptista qui in conuiuio Hero-
dis decollatus est Item mortem naturalem sepe adducit Ecclesiastici multi propter
crapulam perierunt Item mortem spiritualem Apostolus vidua viuens
in deliciis mortua est Item mortem infernalem Luce diues epulo
sepultus est in inferno // Versus Cuncta amittit parat armat luxuriatque
Occidit mortem nature mentis et ignis Remedia seu modi gulam
depellendi sunt isti Primo ut homo nititur repugnare consuetudini
hominum quod ante tempus debitum sumant cibum nisi sit infirmus uel alias
necessitatis et hoc remedium est contra gulam que fit tempus preueniendo
quia pudor est honesto indebito tempore cibum sumere 2o ut homo honeste
et disciplinate se habeat morose cibum sumendo quia sic plus corpus
nutritur et plus partes edificat nam subito uorans desistit nam minus nu-
tritur scandalizat uidentes 3o ualet contra gulam non habere quia qui
non habet non potest preciose et laute viuere Vnde quanto quis pauperior
est tanto minus per gulam probabitur et quanto plus a gula receditur tanto
minus a luxuria superatur et reliqua vicia sibi minus ualebunt Gregorius quod dy-
abolus primo Christum per gulam temptauit Huius etiam ponat
in corde quod voluptas tam cito transit et tam breuiter durat et quod spacium
gustus modo quo dulcia et amara consistunt tam modicum et tam
strictum sit ita quod vix habet latitudinem trium digitorum et postquam transit
cibus et potus hoc spacium tunc unus morsellus sapit ut alius Co-
gitet etiam quanta mala per gulam eueniant et si etiam cibaris quod non
euenit periculum quod optasti cogita quod multa alia non euenit uel
pone mala hoc periculum preterisse uel proprium fuisse solum sit et
fuco in deo in quo non fallor

D (margin)

De luxuria sequitur et de ipsius remediis Luxuria est pulsa
libido venereorum et inmundis desideriis consumens et eius
modi species isti sunt fornicacio incestus stuprum incestus adul-
terium et vicium sodomiticum Fornicacio est solutus et solutus cum so-
luta carnalis commixtio Incestus est ut quis consanguineam habeat a se

pmg

L

cunctis prostituit et exposuit vel cum ipse metas solutas polluit qui-
scendo. Sed stuprum committitur quando reserandus amor solvit et irrumpit
claustra virginei pudoris dum naturalis honor nunquam reparandus exulo
deperit et talis corruptio constituit sc. quando reum cum scilicet qui sicut
Incestus fit inter consanguineos vel ~~affines~~ affines vel cum quis qui-
sunt sacrata deo ut sunt moniales velate etiam incestum committit
et cum aliquis et sacrilegium committit. Adulterium fit cum coniugatus vel
solutus congreditur coniugata aliena vel cum coniugata hoc est matrimonia-
liter copulata et soluta admittit coniugatum alienum. Vitium contra
naturam committitur quando [illegible] modo homo sive practice sive postula-
seu quocumque alio modo procurat sponte effusionem seminis extra femineum
vas quod natura patitur adhuc aliquis. Item peccatum sodomiticum fit cum idem
sexus corporis mixtim miscetur ipsum seu cum villus miscet sicut cum brutis quod
est maior scelus pessimum. De pollutione nocturna nota versus. Cri-
men habet nocte pollutio si ravisti. Ebrius quod primo meditatus ipse
fuisti. Crimine abest tua si non superflua tollit. Aut si debilior
vanis deveniens resolvit. Si laborasti nimis quod lusit tibi demon
Et nota quod quidam volunt quod pollutio nocturna et etiam fit peccatum
cum quis incaute vadit dormitum et post ea in sompno per demones
illusus ad pollutionem provocatur quod videtur et etiam causam dedisti. Luxu-
ria multipliciter nocet. Primo corpus polluit et debilitat. Corpus
2o famam [illegible] corpus sui peccati [illegible] necat. Regum 2. Ideo recedet
gladius meus de domo tua scilicet David propter Bersabee. Item deo [illegible]-
sa quod templum eius inquinat. Item dyabolo placet. Job. Vehemot dor[mit in locis]
nilotis humentibus. Item luxuriosi sicut serviunt vilissimo domino scilicet
carni sue et corpori carnis. Genesis. Quia audisti vocem uxoris tue
plus quam [illegible] maledicta terra. Item mentem et ingenium infatuat
Osee 4. Vinum et mulieres auferunt cor. Versus. Femina corpus opes ani-
mam vina mentem polluit annichilat necat eripit orbat [illegible]
Singula singulis in hiis versiculis referantur. Versus. Demonibus quod placet
terra regnat scandala gignit sic inter proximos ipse luxuriosus
Remedia luxurie sunt hec primo vitare [illegible] et [illegible] muliercula
familiaritatem devitet. Prov. Qui corpus sui continentie dedicat ha-
bitare cum mulieribus non presumat. Abstinentia enim dyabolus [illegible] promittit

I

dilcom bona adtempꝰ p̄durare ut ex pꝯho reddant magis cauti et
p̄uidi / X / Adam sapsone dauid rege salomone / femia decepit
quibus magis tutus est / 2m est arcte sanctitate studiosos etiā tota
talia ne eos ttiu ho corruat / Jbe / Cu sto sanctus eris et cu p̄uisis
malis cum assoriatus sepe cogitur se eis assilide et cu eis vlu-
lare / 3m est se no delicate nutrire q2 gula e mat luxurie / Cum
n delicate nutrit sum sim p̄ea sentiet eu contumace Ursus
luxuriat raro no bene pasta caro bonis saginato venis suspi-
rat adusu / Carnis amica caro tunica melior petris / 4m est
ocio fuge ocium et no solu fuge ociu s etiā actu ociosum
Bn / Ociosu est q nullam h3 vtilitatem ul utilis intentione
fatuus est g qui multa vtilia operando inuenit si inutile p
ociu vitando pagit / Ouidius / Ocia si tollas perire cupidinis arcus
i concupiscentie tela cor non ledunt / 5m est exteriores sensus custo-
dire s visum auditu tactu etc / Unde dauid vxorem vrie pus
vidit p̄ea concupiuit / Eua vidit lignum p̄ea pomu abstulit
ppᵒ q deuoti mentes suas frequenter se reficiunt / 6m e q assidue
luxurie malicia et dampna corporalia et spiritualia / 7m e rep̄mere
primas cogitaciones p̄uas cu p̄mo incidunt / Ouidius / Principiis obsta
Sapiens / p̄uis cogitaciones separant adeo Capud em anguis ser-
pentis est conterendum et p no est confrianda cauda eius si em
illabi vix p̄caudam extrahi / Unde in p̄cepto dei gn̄alibus
Subpedibus tuis capud eius erit / Capud i initium temptacionis et
affectionem tpm quamuis / 8m est frequens oracionis studium na moy-
ses eleuans manus orando hostem deicit deprimes manus
hostes prualuit / Sic ho manus i affectiones deuotas coram deo eleuans
temptaciones vincit sed [illegible] deprimes prual-
lent / V / Non fuimus semper ociosi tibi et pre ciuitos

Peccatorum cogitacio p̄ua cordis sunt hec cogitacio mali
delecta in malo consensus ad malu / desideriu mali / voluntas
p̄ueisa / infidelitas / indeuocio / presumpcio / desp̄acio / timor
male humilians / amor male accendens / suspicio / ira
odium / inuidia / simulacio / gaudium de aduersis p̄ximorum / dolor
de bonis fr̄is / sidilis corpus pauperes et p̄iores / acceptio personarum
p̄fidia / carnalis affectus parentu / inepta leticia / tristicia secularis

X x

L

impatientia / superbia / audacia / perplexitas / obstinatio / malitia met-
tedium boni / acedia / instantia prave / dolor de malo non facto / ypo-
crisis / amor placendi / timor displicendi inordinate / invidia de bo-
no spe / singularitas / ambitio dignitatis / gloria vana de bonis nature for-
tune et gratie / invidia de pauperibus cognatis / amonitionum contemptus
irrita ¶ Peccata oris seu lingue sunt hec frequens iuratio periuri-
um blasphemia nomen dei vane dicere / veritatis impugnatio / deum de causa
et de aliis murmurare vel reprehendere / iram dei invocare / irreverenter
horas dicere / detractio / adulatio / mendacium / vituperium / maledictio
infamatio / contentio / comminatio / impugnatio veritatis agnite / fine
caritatis seu gratie impugnatio / discordie seminatio / proditio occulti / falsum
testimonium / malum consilium / contradictio obedientie / derisio bonorum / et benefactorum
mala imprecari / mendaciis placendo / bonum ad iram provocare / dolose
reprehendere / vaniloquium / multiloquium / stultiloquium / verbum otiosum / superstitio-
tiosum / iactantia verborum / politio verborum / peccatorum defensio / clamor
rixa / cachinnus / turpiloquium lenocinium seculares cantilenas decan-
tare vocem in divinis vane attollere / invocare demones / consilia mala dicere / in-
iusta causa advocare et malum commendare ¶ Peccata operis sunt hec
gula / luxuria / ebrietas / sacrilegium / symonia / sortilegium / violatio dierum
sollempnium / indigne communicare / votorum fractio / apostasia / dissolutio
in officiis divinis / proximum scandalisare / horas corrumpere / ledere in cor-
pore vel rebus furtum rapina usura deceptio pro ludis venditio
iustitie vel sacrarum rerum indebite exactio thelonea iniusta
mala acquisita detinere cumulationibus dare nimia sic et sine avaritia sub-
trahere superflua sumere ultra vires ad aggravandum imperium reddendum
silatio officium assumptum ad quod non sufficit vel quod sine peccato non agi-
tur exercere novitates invenire maioribus rebellare moribus compone-
re mores componere delinquere visu auditu olfactu tactu gustu gestu
luctu osculis irritare nutibus mandare scriptis circumstantias peccatum ag-
gravantes admittere que sunt tempus modus locus numerus persona mora
scientia etas temptationis pueritia se ipsum ad malum cogere ¶ Peccata
negligentie seu omissionis sunt hec de deo non cogitare ipsum non
timere vel amare gratias pro beneficiis non agere opera bona ipsi non
attribuere de peccatis sufficienter non dolere ad gratiam recipienda se

I

non spernere gratia accepta non uti uel confundere administratio dominam
se non gerere voluntatem domini voluntati sue conformare orationibus diuinis
non attendere horas debitas obmittere negligere ea que tenetur
ex voto uel ex precepto ex regula seu ex officio sermone seu confes-
sione semel in anno non expedire parentes non honorare seruum non
castigare uel reprehendere conscientiam negligere temptationibus non resistere ebrietates
et prodigalitates fugere proximas virtutes negligere facere statim sancta
differre bonis proximi non congaudere et malis eius non condolere in-
iurias non remittere beneficiis proximi non respondere delinquentes
non corripere lites non sedare ignorantes non instruere afflictos
non consolari amicorum non acquiescere et peccantibus non orare
Vnde ergo quis sit sine peccato saltem veniali

De mendacio et ~~periurio~~ iuramento Mendacium est cum quis
aliud dicit ore quam intelligat mente cum proposito deci-
piendi Unde qui dicit non verum et mente ita concipit
ut verba exprimit nullum fallere volens hic non fallit seu mentitur
sed fallitur et peccat peccatum nisi essent talia per que pietatem eius posset
corrumpi ut si simplex vellet de fide disputare proices se ignotas
uel dubias se intromittens Contra ille mentitur qui dicit verum ore
quem mente credit falsum Mendaciorum autem sunt genera Primum cum quis
contraria fidei eodem ibi fallens et quanto peccat fallitur peccat differunt
Secundum mendacium est quod nulli prodest sed alicui obest ut est detractio
Detractor enim rodit honorem absentis mala eius renouando
uel agendo seu contra absentem falsa fingendo uel bona eius
negando seu male interpretando Et si detractio fiat ex voluntate
cum verum loquendo tamen sic est veniale nisi ex circumstanciis grauius fiat Similiter
etiam detractorem audit sine dubio ex odio illius cui detrahitur uel
si ei detractio placet hic fere est in eadem dampnatione quam et
detractor Hic intellige de audiente qui propria lingua cum detractore
Tercium mendacium genus est falsum testimonium quod licet unum proficit
temporaliter cum aliis obest quia tamen per falsum testimonium offendunt se ipsum
iudicium et deus Sunt etiam unum tacens cum non pandit quod non
vult prodesse cum posset Quartum genus est libido mentiendi et
fallendi sicut multi consueuerunt ut multa mendacia et deceptiones
aliqui

V

L

p̄fant et in ijs detrahant. Quarta species seu genus mendacii est
adulacio que plus nobiles in suis curiis conuincit et ad scelera
committenda viam dat. Augustinus: adulatorum lingue alligant animas hominum
in peccatis. Ista quatuor mendacii genera sunt mortalia peccata inter que
primum est grauissimum. Alia vero genera mendacii nulli nocent sed alicui
prosunt ut si homo quesitum ad mortem negat se scire ubi sit nec
ex quo deuocius prodat quesitum ad mortem quod potest vitam tollere et falsum
videlicet dicens non sum custos eius vel aliter se excuset. Secundo sicut
cum homo mendacio defendit res quas fur latro vel predo alias
iniuste tolleret. Tercio quod cum dicit illam esse suam uxorem vel cognatam
quam alter alias corrumperet. Et hec tres species mendacii sunt venialia.
Vers. Iussus doctor detractor testis iniquus mentiri que libens et
commenti adulans. Hec tanquam florem si quis tuendo fallit hec tamen
sunt venialia sunt indifferentia quatuor. Dampna et mala que veniunt
per mendacium infra [illegible] agitur de decem preceptis. Item decimo
precepto Iohannes non solum defendit falsa verba simpliciter sed
et iuramentis quod est tanto grauius quanto [illegible] plus sanctus iurauit.
Nullus autem iuret sed semper res liceitas et honestas
in necessitatis compellat nec iuret sed semper res illicitas et im-
possibiles quia ipso facto est periurus et eo plus peccat si male pro-
missa adimpleret. Et nota de iuramento quod utrumque iuramentum de
committendo vel faciendo quod transgressio iuramenti est mortale vel
veniale id est iuramentum non est seruandum sed pro aliquo contra auctori-
tatem [illegible] incurre imponenda est in prima parte [illegible]. Item quod pro-
iuramentum excludit opus preceptum et tale ut quod nichil vellet
alium dare [illegible] vel si excludit aliquod quod est de genere bonorum sed
quod iniqua fiat [illegible] vel si sacerdos seu legat missam vel opus
indifferens scilicet quod nec est bonum nec malum [illegible] intentione vel preceptis
vel proximo faciendum ut quod non loquatur cum marito vel intret
domum eius vel quod non vendat ei minori precio quam tali et licet
hec tamen non sint obligatoria nec eorum transgressione imponenda

sit pena sit pro mortali non tamen est expedit contra auctoritatem quin vere
propter reverentiam sacramenti et scandalum simplicium. Unde petenda
est absolucio a superiore pro temporibus aut predictis iurandi modis
imponenda est pena pro iuramento temerario. Sed de eodem iuramento
doctores dicunt quod quicunque fuit metu iurans semper obligatur ad iura-
mentum servandum si id servari possit sine periculo salutis eterne
potest tamen sic iurans compellentem accusare episcopo ut compellat ad hoc ut
eum a tali iuramento absoluat. Sic excipit ille qui compellit
per vim vel per metum iurare quod tradat rem eius seu [illegible]
res talis non tenetur hoc servare. Item captivus ad mortem iuratus
promittens velle redire cum dimittitur redire tenetur nisi mors sit
iniuriosa. Iuramenta cottidiana que ex levitate sermonis facimus super
re licita et vera sunt venialia nisi fiant sicut per membra dei
nimis frequenter. Item qui scit iurantem vana iurare peccat si iura-
mentum accipit multo aut plus si aliquem periurare permittit. Immo
quilibet periurii conscius abstineat contactum ne periurium audiat. Iura-
mentum est licitum tribus istis que Ieremias enumerat servatis. Primo ut homo
semper deliberet antequam iuret. Secundo si sit necesse iurare super hoc utile et
conveniens. 2o ut fiat de re vera prout in mente sit recepta. 3m
quod sint iuramenta de re iusta et honesta et quecumque iuramenta
licita pecuniam vitat heretico [illegible]. Nota etiam quod iuramentum debet
intelligi sic quod continendo illius cui dolum vel artem non adhibens
referatur. Si quis aut sit iurandum nota quod deus ipse vetuit
ne [illegible] quis iuret. Secundum preceptum sunt etiam licite iuramenta
assumitur atque [illegible] ne est [illegible] vel sunt qui evangelium
servabant. Et si quis licita iuravit [illegible] tenetur illa servare
quia deus est auctor veritatis.

Dyabolus sic trahit hominem ad peccatum et detinet in peccato
mortis istis. Primo peccati [illegible] et dulcedine unde
hec dulcedo plus retinet. 2o [illegible]
Tertio etatis [illegible] iuvenis [illegible] bonis iuventute
Quarto [illegible] magnitudine [illegible] super omnia opera eius
Quinto [illegible] difficultate [illegible] abstinendi. Sexto

Z

17v.

L

amaritudine satis faciens que tamen modica est in hoc seculo respectu pene
infernalis seu purgatorii | Septima desperationem veniens complectitur peccatorum
contra maior est misericordia dei quam peccata totius mundi | Unde omnia peccata
originalia mortalia venialia ab origine mundi commissa dimi
nue comparata sunt quasi gutta aque contra pelagus totius maris | Octo
diffidentia futuri glorie seu vite eterne et huiusmodi contra xpm ascendit
in monte et transfiguratus est coram discipulis Petrus dixit | Bonum
est nos hic esse | Dyabolus alias astucias habet quod dat homini sic co
gitare | Primo sic deus non offenditur peccata sic dicam | Item deus nullum
vult perire quia iusticia ubi fecit mundo | Item alia bona facis que
ora ieiunas et sic enim non facis ut alii quare numquam dampnabit te | Item
nec deus deserere dicitur quia ipsi maxime desperant dicendo deus est
misericors ignoscet tibi | Item habe pacem quia quod deus vult hoc
oportet fieri si debet salvari salvabis et iste cogitaciones sunt
valde periculose | Deus enim nos omnes salvos vult fieri si man-
data eius fecimus | Item ultimo dyabolus etiam dat cogitare sic
vivas in iuventute ad placitum in senectute fias monachus si non unus
de melioribus saltem unus de mediocribus | Videns quomodo astute demo
simplices seducere mititur et heu plures hiis cogitationibus decipit
et ut hec melius in memoria fuerint | Hominibus multis erat magnus
sinale non | Durus desperans non commovens pro nec | Diro confido
dolco quod vult monachus quia isti enim de seculi compendiose paucis
includunt predictas dyaboli astucias ita quod facilius eodem valet retinuere

Sequitur de penitentia quid sit et quare penitendum | Prima est
dolor sponte assumptus pro preteritis malis cum proposito ulterius
non peccandi et admandata ecclesie parati esse obedire
sunt cause quare sit penitendum | Prima causa est consuetudo
peccandi a qua quis difficulter avellitur quam diu non penitet
| Secunda causa est ruina de peccato in peccatum | Gregorius peccatum quod penitentia non
diluit mox suo pondere ad aliud trahit | Tertia causa est mors
intempestiva et incerta | Quarta peccatum dolores in morte quia si
sanus non agis penitentiam quomodo in morte cum omnia membra dolent et

II

vxor et p̄m ꝯgnati et socij quos ī vita dese͛s et p̄ morte
absētis dolenter recedis te et angariant sibi tēpalia labo-
riose acq̄sita cū dolore tuo dimittes a corde Nota difficultas
de penitendi Quidᵉ qui nō ē hodie cras minꝰ aptꝰ erit
Demon eīm insidiat̄ plus hoī ī morte quā alio tpe q̄ scit q
nil ꝯ amplius supest si hoiem in peccato mortali non capit Seq͛
ca est ꝑp acbitratem ignis purgatorij qui purgat ea que nō sūt
hic ꝑsatisfactō deleta nā ī morte ul̄ post morte vix plene
satis fit ut Augꝰ De purgatorio dicit Ignis purgatorij ē quā q̄
major periculo aliquis sentire ul̄ cogitare potest Septima ē erube-
scentia ꝯfitendi q̄ quāto plus penitentiā differs tanto magis
ꝯfiteri erubescis Octaua desperatio q̄ cū hō differt nimis penitentiā
incidit frequenter in desperatiō dyaᵒ ꝑ suas astucias fabricante ꝯ
grauiꝰ ꝯ ꝑpter penitentiā q̄ ꝯ magna vocatur Ven Quoniā
ita magna nimis Item ne ꝯcludam anuptiis cū illis si penitentiā
differimꝰ sic ꝯgit fatue que se ꝑpare differebat Item ne
ab hostibus impediam̄ sic pharao filios Isrl̄ impediebat
ne terram egipti exirent Nona tribulatões et aduersitates q̄
eminentiā nos ꝯpelle possent q̄ etiam indiuiduis et in pfecta sub
stātia sepe incidit

B

Penitentie tres sunt partes scilicet ꝯtritio ꝯfessio et satisfactio
Contritio satisfacit deo ꝯfessio et satisfactio eccl͛ie
Contritio sit de se ipsi Contritio est dolor sponte assumptꝰ
pro peccatis cū ꝑposito ꝯfitendi et satisfaciendi ut eccl͛ia iubet et si
ille dolor ē extimore infernalis pene dicitur plus attritio q̄ ꝯtritio
q̄ seruilis est talis dolor et qui ꝯtriti seruili timore vitat peccata
tm̄ a penis libera se prima uel laude eorum nō meretur Se
ꝯtritus dolor ꝯsurgit tm̄ ex eo q̄ offendisti deum etiā si nulla
pena sequeretur peccata vel nullam virtutes ꝯsequeretur adhuc dolere
velles q̄ deum qui multa beneficia tibi impendit offendisti ymo
velles te multū dolere et doluisse et doles te nō doluisse
talis dolor dilectōe sit ad minꝰ ista dicitur dolor et ꝯtritio filialis qui

ptm tollit et etia qnz pena tu eet adeo intensa et sit fortis
ut patuit de maria magdalena

c d

De confessione que est 2a ps pnie s. qd sit et q sint
spes eius ul que confessione impediat Confessio est
ut qd dicit hoi sponte sua crima sue uenie nec
epla uel nuncius supplebit n ncitas requirat De spes confessionis
sut hec Quedam enim confessio fit ore tm absq cordis ptrito
ut q nolunt apertius abstinere s prop ecclie madato satisfacere
uolunt confitendo ore tm non corde ut in fabul dici alu=
po confitente q dixit Absolue me cito qr aues uideo i quas
ire uolo Queda corde tm et hec sufficiebat antiquis
pribus qr tunc aliud no erat eis preceptu et adhuc i casibus
nccitatis sufficit Queda confessio fit corde et ore quale hnt
boni xpiani et hec nob precepta est u hri pt Eccl Icon=
dite uos sacerdotibus It confitemini alterutru pcta ura Quo
quis enim deus fuis e homo io nt no sufficit confessio mental
seu cordis sic ante incarnacoe xpi s oz ut uicario xpi confiteam
n casibus nccitatis impediat Confessio aut qnz impedit expuidde
reuelandi pcta qr pudor fatuus est qr melior e ut nt di=
cas uni hoi tamqua deo q nt uo signo gestu uel nutu aute
pdic qua q infine scli eruet publice et ta totus mdus e cog
bret Item spes diu uiuendi Vni du adhuc ad uer sucidit
me It uoluptas pcti Item desperacio apto abstinedi Qual
aut debeat confessio ee nota q dz ee uerunda qr uerudia
et pudor no modicu minuit pcta hec no attendunt illi qui
iocose et q ri sole confessore attedunt et abeo recedunt quasi
scelacis narrare uelint Secundo debet ee lacrimosa qr lacrime
abluunt delicta Crisos lacrime lauat delictu Item alacrimis
infernalibus defendunt Inde scriptm de scebit filii ploremus
antequa uocamus ad locu ubi lacrime ucte corpa nra It lac=
rime sunt q aduocati stantes semp pro nobis q mg dm Ide posui=
sti lacrimas in m g e Item lacrime hnt fideliter sunt adeterna
gaudia pducunt Ewang Bti q lu q i gsol Item stratta aug

minus confessoribus letissimus. Ber. Dilige quomodo invenias te in gaudio
que mater dolens vix invenit ergo propter has utilitates in confessione
et extra confessionem lacrimas pias effundamus. Item confessio sit
obediens devote confessori obediat confitens. Ber. Christus factus est pro nobis
obediens usque ad mortem si tu obedis ad utilitatem tuam non refu-
dete ponas te totum in manibus confessoris obediendo tamquam infirmus
qui evadere cupit medico obedit. Ut enim ad sanandum corpus patimur
incisiones adustiones amaras bibimus succos cum sitibus multo plus
patiamur que est nobilior corpore medicinas amaras letantes sus-
cipiamus quia signum vere penitentis est cuncta pati libenti animo
propter. Item confessio sit integra non dic partem confessori reliquam
alteri effunde totum quod tuum sit aqua quia deus non dimidiabit ve-
niam peccatorum tua vel totum aut nihil ignoscit. Item confessio sit
accusatoria scilicet ut te accuses et non alium in culpa pones attende
quod tu feris alios confiteri quia ipse ferit in persona dentium est ex-
primenda ut si tu mere vel perdere peccasti etc. Item nullo modo te defendas
quia si te ipsum in confessione false defendis deum offendis si vero
peccatum cognoscis deus ignoscit nec etiam ex humilitate accusa te de peccato illo
quod non perpetrasti. Item confessio sit nuda ita quod nudis nominibus
confitearis vel per signa vel per circumstantias ut confessor intelligere
valeat quantumcumque turpia fuerint nam vulnus non sanabitur seu vix quod
dum sanies extorta non erit. Item confessio sit frequens quia quanto
pluribus peccata tua dices tanto citius veniam a domino obtinebis et satisfacis.
Undecim sunt circumstantie peccatum aggravantes ut in hiis versibus
continetur. Aggravat ordo locus persona scientia tempus. Etas
conditio numerus mora copia causa.

Dtilitas confessionis prima quia confessio valet ad agnoscendum
peccatum nam confitens instruitur per confessorem de agnitione peccati
quod sit mortale peccatum quod grave quod gravius quod simplex
per se ipsum vix agnosceret. Secundo confessio valet ad agnitionem peccati delendi
Ps. Dixi confitebor adversum me et tu remisisti. Tercio ad agnitionem et
deleti satisfacto. Glo. super Mt. Iubemur confiteri peccata nostra ut con-
fessionem patiamur pena et ad hoc etiam ut si quando tu preposito

ɔfitendi no sequere ɔfessio qr homo resilire posset a tali ppo
sito quo pressit va non fuisset Quarto ɔfessio valet ad
diminucon pene vtute clauiu Quarto Vnus ligamus sup tra ꝯc
Quinto admitteſſor mltiplicacom Salo Confitem aliuts
pcta vra et orate pinuitem ut saluemn sacdos em orat p
ɔmissis ɔfess Sexto qr fedus et sonetate dya rupit
qui em ocultu aliq detegit eudem pdit et ɔfudit Septio
qr ɔstiam mudat et eis remosu sedat vn dma ɔfessioes
si diligs aie pulchriue Octo qr vulna mrs occulta sanat
Ieros vulng no intellem tardig sana Nono qr pctm pia
ncet i. ne homo ɔtinug ruat Greg pctm qd pnia no dilnit
mox suo pande ada trahit sit pat dedente pudo qui
extrahi ne alij putistant Decimo qr corpg et viam sciffi
cit Bs Inuor exultatoe et ɔfeſſ p epu Corpg em p
pcta mltu pigſsit qd pg ɔfessione sam videt q violac
Vndeno qr padisu apit ut mlatinc adepte ds Quatrng
de fluc vni pciui qd ptas appit padisi Cz freqns ɔfessio
et sepe ɔfitens hac sequi vtilitates spales Prima qr dyam
impugnatem fugat cu videt se totiens pgsitente attinsse
Scda qr qr pudore pcti sepig ɔfessi hoc s plus apts
cauebit 3a qr dirigit melig aptibg ɔfessoibg qr abuno
qualit pcts resiste deat Quarta qr augmeta gra pcti re
sistendi et bona pficendi na qcies fit totics spcale gra
adducit Quinta qr mora pena pgaton Sexta qr dies
mors eis plus differ ut plene satf faciat Septima qr stilig
homo incipit ɔgsce pcta Octaua qr auget mitu Versus
Vis fugit doctor auctg differ sfio merces

De satf factoe que est 3a ps pnie fundamentu satf
factois e finu ppositu pcta vitandi It restitutio
ablati 2m posse Item offensas ac adiu decordo
penitg remitte Item si officiu dimittit qd sn pcto hri
no pt Item si ɔfitens sponte pnialis taxatas 2m auctori
tate prim vult subire si pt hec oniqs satf factoi pfunda ita supponunt

alias pn̄ia falsa eẽt si non fuarent Sexto potest addi 2m
bim Aug^m i libro de va et falsa pn̄ia s. sufficit dolor de pctis
pctis Tria sũt p que principalit̃ satisfacimus nro mo q̃uis
em deus qui est offensus sit infinitus et exactor p infinita em-
endam s' foret satisfaciendũ in ipo clemens pr grenta satis-
factione tpali ab agentibus pn̄iaꝫ que si extrar^re pcedit eo biuor
et efficacior Et sũt ista tria elia ieiuniũ et oro q̃r tã viria
que principalit̃ dñant̃ mirã s. auditia luxuria et superbia mo
elina daras repmit auditia ieiunas luxuria orans uo dep-
mit superbiam Sudo em elina ẽ graria p satisfactõe libenti
em sibret ieiuniũ qp̃ts q̃r alias libent ieiunat ne sba sua
immoret Item pra pdta petimus st tõt dño tradt q̃ dat
st et sua deo ieiunas em offt deo corpus orans etiam elinam
faciens offert res tpales Declina que ẽ una ps satisfactois
que di' abelys q̃ est misere seu misedo q̃r ẽ vnũ opus me
Pmo nota q̃ elina dꝫ fi' ex iusto na qui facit hanc dent
ymis ille vittimat q̃ natu ante p̃nos oclos offt Et q̃r
vir plus hʒ cum rez administratione ideo uxor notet quid
valeat dare et q̃ non valeat na depane et vino viri et de-
hiis que bono mõe solent ad dispensato uxoris ptinẽ pt
et debet dare mod̃te tn̄ 2m facultates viri et dꝫ p̃sumere q̃
placeat viro mode tꝫ ad cautela q̃nꝫ are p̃hibuit si
ant sit prist q̃ ei displicet et scandalizã tũc no det n̄
vidit egentem ad mõte nec cũa p̃t et suis talia absq̃ q̃sen-
su viri aliq̃ fuet nisi vir sit p̃digus h' Ray Item elinã tm
debet dari indigenti et no divitibus seu no indigentibus Item intẽ
tã quis et qualis sit egenus q̃r ille nisq̃ ẽ p quo dat s deus
bn tũc tuts si t facultas rez affluit q̃r nesc̃s v xxps lateat
i illis pauperibus n̄ egenus talis eẽt q̃ ad tpes cctẽ pastorẽ
vt est de hystoriibus et meritibus istis plus ẽ sbtrahendũ qua
dandũ n̄ matriculo morẽ cent poti t qualis sit ho fidel
vel infidelis qui indiget ad morte cibo ul poti vestito ul
hospitio subvenia na si hũc non paulis eũ occidere diceris

Et si ipe egenꝯ sis tu saltem impleas omnibus desiderant indigentibus prodesse Ibᵉ maiora quippe sunt munera diuitum ꝗ̄ minora pauperum non tamen dissipat sicut opis ubi idem est affectus operantis quia deus qui omnia sermonis pondere et mensura claudit non pendat quod uel quid des ꝗ̄ ex quanta et exigua facultate et dio et mente et desiderio tribuas Iste aut ordo sine melia danda si vis quod est sit exstrina quia debes preponere et pferre consanguineos indigentes extraneis hoc est p⁹ dei consanguineis indigentibus quam non consanguineis tertius in porta pibus homo plus tenetur quantum quam extraneis p tertius omnes etiam subuenire p⁹ parentibus s. patri et matri post etiam tertius pibus notum ignotis nobiles et honestas quos uerecundia non sinunt mendicare pfer uilibus et quibuslibet mendicare non erubescentibus pferendi etiam iustum iniustis fidelem infideli ac tamen inter omnes predictos illi plus tribuas qui plus elemosina indiget ad morte seu sit cognatus seu extraneus iustus uel iniustus Item etiam facies vor refficiat sed quos etiam petat cum deus petit Eum. dicitur uni exmini me fecistis Et esurini et non cum deus petit Secundo quod petat quod deus petit sua et non tua quod cuncta deus tibi donauit Tertio adhuc petat quod non addando sed administrando Quarto utilitas elemosine notatur que est multiplex prima quod mundat a peccatis Absconditur etiam in sinu pauperis et ipse et quia sicut aqua extinguit ignem Itᵉ orat pro te ut inpori auctoritate Item pugnat contra uitia Item iustificat Ibᵉ dispersit dedit pauperibus cum reliquis bonis que in hiis versiculis continentur Mundat seruidit conseruat et munera coronat Impugnat et expugnat sanat roborat orat Extinguit redimit illuminat ampliat unguit

Oblationes

Quinque sunt mundana etiam seu oblatione facienti ut domum deo sit acceptum Primum ut homo se ipsum deo afferat non enim est acceptum deo ut res tuas ei des et te ipsum denegabo Ipse ita tribuas deus n. p⁹ respexit ad abel et postea ad munera eius Secundum est ut des de tua ꝗ̄ substantia et non de aliena ut est furtum rapina usura Salomon Honora dominum de tua substantia Tertium est recta intentio ut non queras laude tua uel hominis fauorem sed dei gloriam et honorem Ibᵉ Cum facis elemosinam noli tuba canere ante te Quartum est ut des pauperi et indigenti et de quarto secundum facultatem

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

II

tua Tho iiii In mictu et fuit hundam trbac Ilm est hylaritas ut
gaudens sine sorde et amaritudine tribuas Cum hylarem datorem di-
ligit deus Istud notavit non solum dominus elemosinas sed etiam familia ipsorum
que quem amare et in sorde elemosina pauperibus distribuit [illegible]
ffra de oblationibus nota quod sic sunt tres ut legitur in libris moysi offere-
bant in lege scilicet vitulos hircos arietes agnos turtures columbas pa-
nes et libamina de se in clibano coctos et pistos panes oleagios
et molles pistos panes azimos et similas huiusmodi oblationes fideles
nunc spiritualiter offerant ut in hiis versiculis distinguitur Offers tu
vitulum cum fastum deprimis hircum luxuriam calcas arietem fortem
vitiis si substas propria flentes turturem notabit agnus ab inno-
cuis a simplicibus quoque columba In clibano panes coctos altaribus
offers cui robur mentis nulla flagella movet Tu oleo coctum
pietas cum deprimit iram Contra ledentes azimus fit pietas cui sit
Offers tu similas errantes si fidei das Isti versiculi sic intelligantur
Tunc enim fidelis moraliter sumendo vitulum offert cum superbia deprimit
et in se necat que pompulum significat Sed tunc offert hircum qui est al
fetidum cum luxuria calcat Arietem cornibus armatum cum vitiis viri-
liter resistit Agnus offert cum innocentem vivit quia agnus ab innocentibus
offerebatur Columbam offert qui simpliciter corde et ore columba m. habet
non asinina et stulta quod nec bonum nec malum ex fatuitate perpendit
Turtures offert qui luget gemit et tristatur pro celesti patria qua ab illa
suspenditur et differtur Panes clibanicos offert qui patienter
tristatur tribulationes pro deo offert sustinere Oleo coctos panes offert
qui mitte et mansuete deprimit iram suavem corde et dulcia verba habens
cum ore contra suos comtores Azimum panem id est fermento pietas et
in dilectione mentis cum rancore et odio exclusis offert Similas offert
qui errantes in fide convertit et confirmat per dirationibus et informa-
tionibus in fide et moventur confortant

De operibus nunc corporalibus et spiritualibus Corporalia in isto 6
versiculo continentur Visito cibo poto redimo tego colligo
condo Sed sextum et septimum sumuntur pro uno nunc opus
sic sunt sex sed pro duobus sic erunt septem De spiritualibus versus
Consule castiga solare remitte fer ora Alius et in quo septem

L

distinguuntur vero remitto donis ferio fero Consulo soler ferio i.
dirigo fero i. patior de corporalibus que sit probantur visito Jac. religio
munda et inmaculata est visitare pupillos i. eis videndo consolatoe et auxi-
lium prebere Jtem potes quia Deus dedit vim eorum me talibus aq. Cibo Job
Si comedo bucellam meam solus et non comedit pupillus ex ea male michi
accidet Seneca comedere sine socio est lupina crudelitas Jeremias pul-
chre eos qui comedebant ducuntur Lego Job Si aspexi pereuntem
quod non habebat indumentum et absque indumento dico Colligo i. hospito
Job Non mansit peregrinus foris hostium Ro. hospitalitatem sectantes
hospitalitas enim dat bona temporalia Exemplum de vidua cuius lechitus olei
non defecit Jtem amala conservat temporalia Exemplum de raab cuius domus
non est combusta quia sanctos viros hospitabat Jericho tunc exusta
et destructa Jtem dominum nostrum recipere Quando hospites erat Jtem angelos
suscipere vt multi sanctis patribus hospitalitatem diligentibus accidebat Dex
corpus meum cum ditione condo i. sepellio seu sepulturam presto thobias qui
omnibus sepulturam impendebat Sequo mortua comeda et inebriar desperata
Eccl. melius est ire ad domum luctus qua ad domum convivii Spiritualia
vero sic probantur sbalio visu ubi sexto ce notantur Consule castiga et
ut supra Consule Eccl. Jnvidicando esto pupillis misericors ut pater
castiga i. corrige que corrigere debes qui Si Fetius peccaverit in te
dolare Thobias pergebat ad omnes qui erant in captivitate Remitte i. et
ignosce offensiones Exemplum Ita dico et pe di sep. et Jt hec nos
ac de di i cum et ffer i. patiens pacientes estote Orat ysaac
pro tui suis orabit ne perirent filii et in persecutoribus et Nota
quod opera mea spiritualia digniora sunt temporalibus pro tu primum quia spiritualia
nutiunt animam que dignior est corpore 2º quia tam dives quam pauper sanus
et infirmus potest ea facere 3º quia valent ad salutem eternam etiam si cor-
poralia non possent fieri sic de pauperibus qui temporalia complere non possunt

h

Dicimus quod est 2ª pars satisfactionis per quam luxuria deprimitur
et corpus deo offertur Ubi enim caro mea letatur trahit
ad peccatum Jeiunio macerare Apostolus mortificate membra
vestra que sunt super terram Jeiunium autem sit alia dona obsequia
sit cum discretione quod ieiunia bidui vel tridui valebit Apostolus ratio-
nabile sit obsequium vestrum ysa Numquid enim probat dominus hoc ieiunium tale

capd mm vt ttm et sic defectus alimenta prohibet ieiunio quod defectus
ad destructionem tendit ita etiam excessus in cibo et in potu debet etiam re-
fectio cibi et potus esse non ex toto saciens quia contra tedium corporis est
standum caro enim est recreanda et non cibo et potu onoranda sive
gravanda unde in ymno Utamur ergo parcius verbis cibis et potibus
ieiuniorum quinque sunt modi et species Est enim ieiunium avaricie et cupi-
ditatis ut audi fame contra solum adhuc quod temporalia incedant nolunt
sed si gratis cibi et potus avaris darent tunc cupiditate replerentur
tales ieiunant non deo sed pecunie Aliud est ieiunium carnis ut tunc
quando consilio medicorum et propter corporis sanitatem plures vitat cibos et potus
et si talis adhuc corpus reformet et in sa-
nitate conservat ut maiorem fructum deo ferat tale ieiunium est bonum
Aliud est ieiunium ypocritarum qui solum ieiunant ut appareant sancti et
ex hoc gloriosi et honorandi Aliud est ieiunium pauperum tunc aliquis
solum ieiunat et cibos et potus delicatos vitat ex eo tantum quia non habet
quia si haberet delicabiliter viveret et sobrietate ac abstinentia parum
curaret Ultimus ieiunii modus est corporis virtus sed tunc quis ad hoc ieiu-
nat et corpus delicate non nutrit ut caro non lasciviat et ut vitia
carnis in se deprimat similiter quod promoveat tunc cor contraria semper
sunt utilitas ieiunii Prima quia iniuriis hominis iram dei impetrat
ut patuit de ninivitis quibus Jonas propheta eversionem civitatis
propter ipsorum peccata predixit sed ipsi grave ieiunium hominibus et iumentis
immo pueris imponebant et sic iram dei sedabant ita quod subversionem
evaserunt 2a utilitas est quia ieiunium ad intelligentiam et sub-
tilitatem ingenii multum valet sic studiosi tunc sunt in studio raro
replentur 3o quia complacentiam dei et angelorum sanctorum homini procurat
Audi Ihesus dum ieiunasset xl diebus etc et angeli accesserunt et
ministrabant ei 4to quia adducit castitatem Unde luxuria raro non bene pastardo
5to quia vitia et dyabolum impugnacione depellit Audi hoc genus demonii
non eicitur nisi in ieiunio et oratione Sexto quia facit hominem occulta dei inve-
stigare et rimari Unde Moyses ieiunavit xl diebus et xl noctibus ut
legem domini mereretur accipere Item Helias hoc ieiunio pacra levatur
igneo curru Item Daniel victor leonum probatur consistebat Septimo
quia valet ad corporis sanitatem sic multi experiuntur Unde dicitur

L

phisica Abstinencia summa medicina p[re]stat vtilitates attendat
fructu q[uod] dicitur adeq[ue] valet ieiunium q[uod] p[ro]de cu[m] h[abe]di sepultus
I Ad ieiuniu[m] q[ua]tuor requirunt[ur] s[cilicet] humilitas largitas elemo-
sinarum mod[er]acio et intencio recta Primo ieiunium debet
esse humile Ps[almus] humiliabam in ieiunio a[n]i[m]a[m] mea[m] Item
ps[almus] quenerunt ieiunio et sacco Ieron[imus] vbi sacco et ieiunium sunt
arma p[e]nite[nci]e quibus sacc[us] n[on] ad[h]umiliand[um] 2o ieiunandum e[st] cu[m] op[er]ibus
mi[sericordi]e Apo[stolu]s bona est oracio cu[m] elemosina et ieiunio Iohel Consecrate
ieiuniu[m] Greg[orius] i[d est] adiungite bona opera s[cilicet] opa mi[sericordi]e m[od]is et malus
exhibitus 3o ieiuniu[m] sit tamen afflictio Ber[nardus] Si sola gula peccauit
sola ieiunet et sufficit si reliqua membra q[uo]que ieiunent
vnde oculus aures auris lingua manus et Item dicet eo cu[m] vi-
ti[s] intencionis Aug[ustinus] Cum ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes
Idem Non videaris hominibus ieiunans s[ed] patri tuo qui e[st] in abscon-
dito Ps[almus] Per sua[m] ieiuniu[m] est q[ue] medela et magna virtus vtilitatem
ut in priori distinccione et notabili est q[uam] p[re]ciu[m]
II R De ieiunijs per tempus et aliis obs[er]uancijs diuinis honora
D[omi]num de tua s[ub]st[anci]a Ps[almus] scribit in parabol[is] salomonis Circa
q[uod] notandum est q[uod] s[ub]st[anci]a nobis a deo data et gressa deo
etiam deus honorandus e[st] et p[ro]qua ei s[un]t retenti e[st] quadrup[lex]
s[cilicet] res t[em]p[or]ales corp[us] a[n]i[m]a et p[re]cios[um] t[em]p[us] de q[ui]b[us] istorum per honorem te-
nemur s[er]uire deo d[omi]no saluatori n[ost]ro vt multiplex premium nobis
exhi[bea]t s[e]quam Primu[m] est res temporal[is] aqua d[omi]pline deo s[er]uiamus
primo ut larga manu p[ro]deo c[ar]n[e]m facult[ate]m n[ost]ram elemosina faciamus
vt p[ro]p[ter]ea decima inuenit[ur] Res enim temporales no[n] sunt date homini
ut homo solus habeat uel cumulet q[ui]a sunt ut f[r]ug[e]s seu stercus Apo[stolu]s
om[n]ia arbitratus sum ut stercus q[ui]a dum enim stercus manet in domo uel
iuxta domum nullum fructum fert et s[er]uat se s[ed] sparsum magis
orto uel prato affert fructum multiplicem sic res t[em]p[or]ales et diuitie
male s[er]uate et indigentibus no[n] reddite seu inde bite consumpte
s[er]uant sin[e] mala i[d est] i[n]mors[u]m q[uo]d sic vetinos in finali pena
Ysaie Vermis eorum no[n] mori[etu]r Si aut[em] pauperibus largia[n]tur et ad
alios pios vsus q[ua]n[ti]tate fructum p[ro]pter eorum eterna vita multiplica-
bitur Greg[orius] Terrena s[er]uando amittimus s[ed] bene largiendo s[er]uamus

II

Salomon Qui obdurat aurem suam ad clamorem pauperis ipse
clamabit et non exaudietur. Pauci etiam sunt qui non possint sal-
tem aliquid dare si superflua non retineant quia ut Augustinus Multa nos
in facultatibus nostris habere superflua probamus si necessaria retineamus
nam vana querentibus nichil sufficit et alienorum quamvis contentus est
qui utilia et necessaria pauperibus utiliter conservat. Boecius Nuda paupertas
in miseriis contenta est et quod ut facultate sit dandum habetur in li-
bro Thobie ubi dicitur Si multum tibi fuerit habundanter tribue. Credo deo
suam cum rebus temporalibus si eas pie et sine fraude et spe muneris in-
digentibus mutuare. Lucas Mutuum date et nichil inde sperantes quia
probatur etiam mereri homo cum non querit premium muneris seu fenoris
pauper enim quasi plus gaudet de mutuo quam alio tempore de dato.
Tercio res temporales etiam mereri si patientes simus cum res amit-
timus per spolium per furtum vel per indebitam exactionem vel extorsionem. Gregorius
Maioris meriti est adversa patienter tollerare quam bona opera operari.
Secunda substantia seu donum a deo datum est corpus nostrum a quo deus vult
triplex servicium | primo ut viciis et malis cupiditatibus resistamus. Bernardus
Quociens viciis resistis totiens coronaberis | secundo ut in bonis operibus et
virtutum actibus exerceamus. Paulus Diligenter exerce agrum tuum id est corpus
tuum vigiliis et orationibus castiga. Apostolus Castigo corpus meum et in ser-
vitutem redigo. Sed ut corpus stat sic [illegible] Christus Tu autem ora et
ieiunium cum bonis operibus nobis proficua sunt cum mandatis divinis sumus
obedientes. Augustinus Quomodo postulas quod promisit deus si non facis
quod iussit deus. Aristoteles Qui a cibis abstinet et perverse vivit demones
imitatur. Tercium servicium quod requirit deus a corpore est pacientia in ad-
versitatibus [illegible] [illegible] infirmitatibus. Augustinus Qui in hoc mundo
flagella non meruit hic in inferno torquebitur. Bernardus Devotus miles
sua non sentit [illegible] cum benignus dux intuetur vulnera hoc est
passionem Christi bene considerans suas tribulationes modicum curat. Tercia
substantia seu etiam donum nobis a deo datum est anima nostra a qua requirit
tria | primum veram fidem de qua dicit Jeronimus Qui veram fidem habet in hiis
inferius non querit duces sed Ambrosius [illegible] verecundum est se Christianum
dicere et opera Christi non facere | Secundum est firma spes bonis operibus precedentibus

L

qr alias oct spes vana Greg Omne mit aliqd spac no est spac
sz psupcio Ysaie Qui male agit non desistit vana spe indul
gencia di requirit | 3o abana reqrit pa caritas Greg nihil ge
nuidit ramus boni opis si n manserit in radice caritatis Aug Ver
tam caritate sine qua diues paup e et cu qua paup diues e
Idem ubi regnat caritas cupiditas i no e caritas Apos Ca
ritas benigna e paciens e q dna sustinet || Veru donu natu
adeo datu est tpt pns aquo do explicit furiamus | Pmo ne
inutilit mal opibus uel vanis spu omis tempus expendas Bn
diste et ictu oculi anab regre anab de tpis nob impensu
qualit sit expensu | 2o ut deo sit gras dicamus demilit bn fimo
qr tamut redemit nos offensis dimittit et filia xpo cum sin
gulis hor passus est ut in singulis hor cu honoremus et gras
dicamus Bn | Istud tempus reputa te pdidisse in quo deo no
cogitas Idem nichil nobilius tempe s nc n vilius reputat
Dicimus enim Scite deducamus tepus aquo actu pcedio vitando
etia qual tnt actus fuit | Tamqua bibuli vinu corruptu qr citius
possunt gsumunt et no tenent qualit seu pcio du mo cito gsu
mant isti no attendut nobilitate tpis et eius vtilitate | 3o et vl
timo simas deo de tempe s ut sit de festibus tre dare decimus
tenem ita etia de tpe demus decias quo annus gtinz trecentos
lxv dies et sex horas sed decem diebus cedunt triginta dies
pdecima et de lx diebus sex dies quia summa est xxxvi sex dies
quibus ecclesia pit quinque diebus et sex hor de diebus adiecit Ro
dies ut pgenitet ut quadragenarius gplere et sunt xl dies
pdecima totius anni quibus ecclia precepit nos ieiunare qvicu
mu quadragesima vocatur sicut gdragendiu dns in ihesus xps
ieiunat et sci pres moyses et helyas Unde in ymno Ho
moyses car do quod || Decendo diuidi annus in iiii tpes
pncipales sz in tpus vere dies glensq in choa in kathedra
sci petri et gtendi usq ad festu urbani q tpus nalr e hu
midu et calidu et in illa pte anni instituit eccia specialem
ieiuniu s vnu ieiuniu Iiii tpm et gtinet tres dies s feria
quarta post dnicam | Inuocavit gxima et feria sexta et sabbm
sequentem ita q pquos mense illius pte anni offeramus do vnu

diem q

I

dictu qz illa ps anni sit alie tre ptes anni gnz tres mesis
s marciu aprilem et maiu ¶ Adhoc aut ut plus pariffice hos
tres menses adplantu di deducamg et ecia adhoc et ieiunamg
ut sicut tc cia viret et florant sic in nob vireat et floreat
opa uirtutu ¶ Ecia pp hoc ut tempe in nobis qualitas seu in=
clinacio cplexionis et nre s sanguis qui assilat veri
qui sanguis luxuriam puocat et excitat ¶ ¶ Secda principal
ps anni est estas que incipit in festo sci urbani et finit circa
festu bti bartholomei qz tpg nalit e calidu et siccu im
pte anni ecia instituit eccia ieiuniu sor tpm qz celebrat pxo=
ima feria qrta pg diem festi pentes ut ecia tc offeramg de=
promisc hoc e tres dies pxhiis tbg mensibg s iunio brachat
Julio howmonat et augusto et adhoc ut pariter hos tres=
amg in laude di celebra et tc hoc ieiuniu infra octavam solep=
ne festu adhoc ut q gram spus sci qui amat iudicia cupit assequi
stat primu opg ste vite fac s ieiunijs et temperancie insudare et
desidia carnis restringe qz invisibiles hostes no sut gra nos vali
di si nllis desideriis carnis fuimg imersi tanto ecia vocial sit pu=
gator et adsum sem aptior quato sua carnis fuit afflictor tu di=
sco caro cum ira no est occidenda s domada subjugada et
affligenda ¶ Circa tu indic pentes spus sci cardo p missg me
tis expectanciu maiore qua vmqz copia et claiore pricia sue
maiestatis implevit manifestissime patz qz mtr ecta di inima
graz ieiunioz et donata fuisse que in dise in eade festo sequit ut
sit fuit gcupia carnal inicia pccoz ita sit abstinencia et gcupia
virtutu origo ¶ ¶ Adhoc et et ieiunamg ut simg fuenti medi di
et pximi sic tpg estatis nalit est fuidu ¶ Ecia pp hoc qz qualitas
seu inclinacio nre nalit q dicit colera et est calida et sicca
estati pp hoc cparata et assilata in nob tempe q cola excitat
i nobis supbiam ira et gulositate ¶ ¶ Tercia ps anni dr et e
autupng q incipit circa festu bti bartholomei et fmat in festo
sci ¶ Clemetis qz tempg nalit est frigidu et siccu in qua pte anni
ecclia instituit et posuit 3m ieiuniu sor tpm celebradi pxima

L

feria quarta post festum exaltacionis sancte crucis etiam et offerendo tres dies pro
tribus mensibus autumpnalibus scilicet septembri octobri et novembri et propter hoc
etiam ieiunamus ut sicut et omnes fructus terre maturi illis mensibus
sunt sic in nobis fructus bonorum operum perficiantur et usque in finem perseve-
rent in nobis adhereant et etiam ut qualitas et intemperancia nature scilicet melan-
colia que est frigida et sicca et autumpno assimilata tempore in nobis
que complexio excitat nos ad invidiam et ad avariciam. Quarta et
ultima pars anni dicitur hyemps que incipit in festo clementis et finit
in kathedra sancti petri quod tempus est naturaliter frigidum et humidum in qua
parte anni etiam instituit ecclesia et ultimum ieiunium quatuor temporum
proxima feria quarta post festum lucie virginis celebrandum etiam tunc offe-
rendo tres dies pro tribus mensibus scilicet decembri Ianuario et febru-
ario et observatur ieiunamus ut sicut in hyeme folia arborum deflu-
erunt et gramina aruerunt omnes vermes nocivi moriuntur seu fugiunt
ita et in nobis male consuetudines defluant vicia pereant et demo-
nes mali omnes a nobis cum temptacionibus suis recedant. Etiam obser-
vatur ieiunamus ut intemperancia et complexio nostra que dicitur fleuma
que est frigida et humida hyemi assimilata in nobis tempore et cetera
et excitat in nobis tristicia et accidia et torpore nichil ad bona
peragenda sicut patet quod ecclesia nil sine racione instituit quamvis vulgus
sepe garriat dicendo ad quid valet ieiunium quando toties ieiunandum
compellimur. Utilitas ieiunii supra de ieiunio recordare

f L

Sequitur de oracione que est tercia pars satisfactionis et de uti-
litate oracionis. Oracio sic describitur. Oracio est desiderium bone
et si ideo sic continuum continue oramus. Alio modo Oratio
stricte sumpta est pia mentis intencio in deum. Large sumendo oracio
est flatus flamma et ardore devocionis excitatus qua concitata
deo per internam devocionis duracionem flatu non indiget et hoc est unum quare ad
deo non tenemur. Augustinus dicit Oracio est orantis per
vocem ad quas deo non tenemur. Augustinus dicit. Oracio est orantis psi
dum ad deum incendium angelis solacium et deo gratum sacrificium.
Orandi tres sunt modi unus dicitur vocalis et fit per verba composita et
usitata sicut cum psalmos ymnos cantamus orationem dominicam et ali-
as oraciones composita ad excitandam devocionem vel ad solvendum

II

debitu recitam9 debent aut attente et distincte recitari ut
orois forma et initiu possint sciri na q desedit loqui principe
p sua utilitate ua lingua oculos mores et gestus q melius pt
compomit ne ingratus principi ul fatuus videa idcirco cu voluus
Parocem cu summo principe loq attente oremus | Et nota q tripx
e attencio angedenkug adea que canimus et oramus Vna e
supficial qua attendimus solum ut sciamus que psalmu que
vsu uel anthyphona seu oracoem dicamus ul dixim9 et max
ime intrantes horis qr debitu no psoluunt si no attendit
si dixit id qd debet ne q cogatur iterato repete salte supfici
alit adea attendamus q no lic obmitte qn dicam9 | 2a at
tencio pt dici litteralis qua attendimus q lra exti9 sonet et
va q are p ferimus incorrit mastices et no solum in quo psalmo
s etia in quo vsu seu clausula simus attendamus | Tertia at
tencio est mental et intellectualis qn extius orois et lre exposi
ci dulcedo intelligitur spualis et affectus deuotos exprimit
Qui uel mera deuocio intra | Qui em oroes sine attencoe reci
tat q sicut cu cortice uel cu tera vua cu pellicula no masti
catu deglutit | Prima attencio tribuat q furfure grosso et insipido
| Scda q pane cibrario gerdem | Tertia q medulla simile
mio furfures dant pendibus panis cibratus suis simile uo dnis
| Causa quare plurimi no attendant oroibus et psalmis q tanq
fercula nobis apponitur et quare sit adulia cuagit | Vna ca
est nouitas qusiamis du mes hois no du e exercitata et do
mita | Alia ca negligencia inolita qsuetudis du ho no studuit
mente sua alcuitate et insistancia reuocare qr si quis vult se re
uocare abeuagatione mentis iterum qsuetudo reuocat ad pora | 3a
ca est amipaco ca diuisa p que mes distrahitur hinc inde | 4
ptibus intentus inor est ad singula sensus | Qrta ca quia e de-
bilitas capitis qr ho no pt attendere qplete quamuis vellet et
quamuis illa debilitas et bona voluntas inse sint intentoie ca
retur unita attencionis 2 sunt qsolacois q inde q mit | Eius modi
oracio e pura expso affectu formata ut cu homo cu deo fa-
miliarit loquitur et qfabulatur vis suis uel etia uti vis alior
affectu suo et qformatibus quasi totu suu cora deo effundens uel

I

mi^tes suas qr^es seu peta cfitens et mias postulans gram
petens auxiliu implorans cotra picula temptacom tribulacom
adu^sitatu et cfusiom uel ꝗrit quascuq suas uel suoꝝ mi^tes
iste mo⁹ orandi plus requirit solitudine et silentiu sta^ rre et
oppitunitate orij et quiet^ qua pm⁹ mo⁹ ecia maior labor et
dolor capitꝭ e meo qua m p^mo ia no pt ee ado fe^ps sit pm⁹
Terci⁹ orandi mo⁹ est mentalis cu mens hois desidia sua
et affim cordis tanto are pandit et effundit do et cu m^tq
pamore aplectit ut cu reuerentia adorat et venat et pla
desidio et affcu cphendit qua lingua exp^me valeat et
mens sit illumata et inflamata affcu sco inande ordio no
sim in loco orois ꝭ in oi hora et loco toto corde et amde dm
amplecti et meu tendit hⁱ mo⁹ orandi e ꝑfissim⁹ qꝛ deo
magꝭ attendit cor qua via or ꝭ via io appoimi⁹ ut q
ꝑflatu deuotois flama excitat^ et intellect⁹ sursu tendat
quib⁹ virentib⁹ et insiꝭ flat⁹ vaꝛꝭ ꝑtiu no ee nitꝭ ho
qubi viuentib⁹ et infusꝭ flat⁹ voꝛꝭ ꝑtut no ee niti⁹ ho
e vm quo adoraci aliquas homo no tenet Iste 3⁹ mo⁹ e
ꝑsoꝛ q p^mos duos suo tpe no amittit pm⁹ em ꝑ ꝑ̄pre
visum sui duci 2⁹ ad 3^m 3⁹ pmouet aliquam cꝑplaco
Dequa obtine
d̄i inqua gustat et vide quo suauis e dns
dam tu sit uina Item inda cora ut nichil indecens ul ali
titu sicut ꝑmittas incogitato et affoc mordi n^c ecia i vio
seu fris aliq malu seu vanu et inutile ordi 2° adsidua et
cpa dnitu q meli⁹ et sani⁹ possim⁹ nos excere 3° cor ab
occupaconib⁹ sup^fluis et tribulacoib⁹ et affcoib⁹ secib⁹ et vanis
quetu custodire et oroib⁹ sepe vacare i insiste grās ado da
tas inime diffre dm ꝑ meditando et cogitando i mete ꝑtate
Utru aut oro uel sac^e scipture lco seu collaco siue colloquio
spualis siue medita^ de deo vtilior sit et q̄ istoꝝ sit meli⁹
nota qꝛ id e vtili⁹ qꝛ magꝭ vnit hoiem do et maiore deuoco
excitat cu tota btitudo hois sit in deu transformari Alia tn q
aliq vtiliora st ut cu ꝑ obediam ul ꝑximi vtilitate oro int
mitti et opib⁹ ꝑt pietatꝭ insistit^ ul cu dissit ut magꝭ co
placitu deo fiat Orois in tempore est vtilitas ꝑ quas alias

II

Bonas actiones precellit / Prima quia peccatorum viciis et facultatibus ob-
tinemus quod desideramus a domino Mt^t Una cum petrus et more
tenentes arripiet Invenis enim sanctos in omni cau in omni periculo in omni
desiderio assiduam orationis confugisse / 2a quia iram divinam placat
Exodi moyses orabat dicens Quare domine irasceris in populum tuum quiesce
ire animi tui memento abraham ysaac et placatus factus est dominus de
malitia quam / 3a quia peccatorum veniam impetrat Mt^t omne debitum
dimisi tibi quia rogasti me / 4ta quia temptationibus et impugnationibus impetum sedat
Exodi Orat moyses et extinctus est ignis Item vicia omnia
expellit Ps^s Disperge illos in virtute tua et destrue eos protector meus domine
Capitur liberat Ps^s Ad dominum cum tribularer clamavi et Invoca me in die
tribulationis Capitis defendit Eva^n Vigilate et orate ne intretis
De hostibus dat victoriam moyse orante hostes in bello succu-
buerunt non orante et manus dimittente hostes prevaluerunt Dif-
ficultates complanat Josue vi^o Vociferante populo ad domum muri
iericho corruerunt Dei familiaritatem confert Ps^s Ipse eos
ambulabo cum Ysa Clama et dicam Assum Longat vita Exodi
De ezechia rege Confirmat vita et honores Item de sancta
Dat sortem angelorum premia Ps^s Fuerunt principes coniuncti psallentes
Impetrat dona spiritus sancti Luc^e Pater vester dabit spiritum bonum petentibus
se Item gratiam petendi dat Apoc^e Orantes perveniunt ut dicitur in
fine magistri sermonis ante mei Item revelacionem secretorum Jere^e
Clama ad me et annunciabo tibi grandia et mirabilia Item potestatem mi-
raculorum quasi liceret helyas orat et non pluit annis tribus Item orat
pro suscitando Item temporali subsidia ministrat Ps^s Qui dat iu-
menta ipsi et pullis corvorum Item vitam eternam Apoc^e Qui vicerit moriatur
non dimittam sed salvus est Item omnia gratia saluti reperit oratio et
omnia confert et conservat si oramus perfidem qua credimus orandi
presentem qua credimus exaudiri pervenire qua exauditorem am-
plius amamus per desiderium quod bonum adipisci cupimus et maxime
virtutes quibus deo fiam placeamus per humilitatem qua in supplicatione
perseveramus huiusmodi oratio est efficax et accepta deo Item oratio
plus elevat mentem attentius quam alie actiones Item oratio facit
hominem quasi secretum clarum cognoscit de fratribus suos ut eos plus

L

desiccat et infiducia plus leve origo v° dat bonis placat
venia solvit mala cordis absolvit defendit virtor planis
famulis quod longam consuat prius dat gratia lugens aliis subsidium
mala tollens utile vita ¶ Sed oratio etiam sine actione devota habet
istas utilitates ¶ Prima utilitas est quia orans etiam solum labia
et lingwa moves corde distante quoniam homines hoc videntes edifi
cat hic quia alium edificat saltem ad modicum ¶ 2a utilitas quia sic
orans habet ut alias ad primum consequatur ¶ Dicit enim nullum malum iust
impunitum ita nullum bonum maneat irremuneratum ¶ 3a utilitas
quia solvit de horis ad quas divinis divinis modo tenentur ¶ Quarto quia
quia solvit de horis ad quas divisi diu sic made tenent ¶ Sexto q
proposui sit per attencio orace dicit qui dolet de hoc quod non tam at-
tentus legit et sicut vellet devote eas persolvisse et sic ille dolor
et illa bona voluntas item et sic inicium ¶ Alia quia inducit con-
suetudinem orandi nam ex frequenti operacione tamen habitus perque fa
cilis et delectabilis operatur ¶ Sexta quia inter multas oraciones sic
factas invenit aliquam magna devocio et illa spiritualem dulcedinem
quam alias non obtinuisset si non orasset ¶ Insuper am-
abit ad idio qua alias non obtinuisset si non orasset insuper
dia et indevoto quam non orati saepe evenit eo plus depellit

M

Adoroem sex requiruntur ¶ Primum ut oratio sit discreta et
racionalis scilicet ut indulgentia peccatorum gratiam virtutis ho
nestam petat et alia similia que sunt ad salutem anime ¶ Quod
primum contra regem qui ad matri sicut petiit malus vindictas et
alia nociva anime ¶ Ma. ¶ Quod petiit capud Io. baptiste ¶ Sic inde confige
tam cum ¶ 2m ut oratio sit secreta ¶ Ewangelium ¶ Tu cum oras intra in cu
bi tu et. clauso ostio ora non publice sicut vana gloria ut yppocrita
quis ad edificandum proximos facere vellet ¶ 3m ut sit devota
ut cor et anima sit cum deo et non dormi innixa sic audi orando
aliquis sic perdidit per in tot heo martas quando eo male et tam
tenendus ¶ 4m ut sit humilis quia oratio humilis penetrat celos sic
oratio publicani quod nolebat oculos ad celum levare ¶ 4m ut sit la-
crimosa ¶ Ps. ¶ Exaudivit dominus oracionem fletus mei ¶ Angelus ad
thobiam ¶ Cum orabas cum lacrimis eo oracio tua obtuli coram domino
¶ Sexto ut sit lata predicta ut non tantum ad amicos sed etiam ad in-
imicos protendatur ¶ Ewangelium ¶ Diligite inimicos vestros orate pro persequentibus et ca

N

qs sentit se exauditum [no] cogitet quod deus pluribus orantibus ut cuique
mitis fecit et exaudiuit secundum attributa hominum et merita eius
vel precibus aliorum

Celestia plus curant et pereis plus orent quam peritis
hijs terrenis / primo qr celestia sunt preciosa terrena vero
vilia et sicut quasi nichil Ier. Aspexi terram et ecce erat vacua
/ 2º qr terrena sunt cum magno labore acquiruntur Sapie lassati
sumus in via iniquitatis Celestia autem modico labore acquiruntur
Ewan. Iugum enim meum suave est et onus leve / 3º qr merentes non
inveniunt in amaritudo Dives divitias non congregat absque labore
Non tenet absque metu non deserit absque dolore In celestibus
vero inveniuntur magna delectatio et consolatio Ps. et maliavita Salo
Ovetera mea iugiter quiuit / Quarto qr terrena etiam quesita vix inve-
niuntur celestia vero quesita inveniunt Ewan. omnis qui petit ac-
/ Quinto qr terrena etiam quesita cito amittuntur etiam nobis invitis et
si non post cum morte celestia vero non Augu. Ad deo sumit ea
bona acquirit que perire non possunt Io. gaudium vestrum nemo tollet
a vobis / Sexto qr deus et sancti doctores iubet nos celestia que-
rere Ewan. thesaurizate vobis thesauros in celis Infra de paupertate supra
plures races decadem

Oracio dominica super pater noster exposicio Inter omnia que humana
fragilitas facere potest et ex quo deo placeat semper
oracio prodest et proficit si ex pura consciencia et humilitate
cordis procedat Omnibus autem oracionibus cottidianis oracio super pater no-
ster facit ut cum primo quia ipse eam composuit qui nobis misericorditer semper
providet et efficacius edocet et edocuit omnibus informacionibus
veteris legis et nove qr ewangelium dicit via sume perficiendi
et proficiendi multa pro ea inde oratur / 2º quia brevis est et sic
removet tedium et affert devocionem / 3º qr in eadem oracione mag-
na est utilitas nam in ea sunt septem peticiones Prima pater noster / 2a
adveniat regnum tuum / adveniat 3a fiat voluntas / quarta panem nostrum / quinta et di-
mitte nobis quinta et ne nos / septima sed libera nos hec septem
peticiones septem vicia fugant scilicet superbia invidiam accidia et
de quibus est supra Septem dona spiritus sancti impetrant octo beatitudines

L

petitio quarum ultima est una cum aliis septem quae sumuntur propter
septem virtutibus specialibus. Primo quia tam arcte dicit pater noster ad
deum qui per dictum explicit se universaliter quia omnes tam bona et
mala cum patrem appellare debent singulariter vel bonorum christianorum tantum.
Tercio excepte quia solum est pater dominus noster Ihesus Christus omnes quae caritatis
ordinem dissonat, tamen ut celestis pater ipsos dicat et confitetur filios
patrem qui enim pater est per naturam et tamen eum ne dicat eisdem
vos ex patre diabolo estis vel imitando diabolum. Cum quo dicit pater
capitale benivolentiam et pietatis impius inimici. Item quia dicit
pater insinuit magna dei pietate quia primo non sumus digni ut
dicemur filii dei sed in precioso sanguine filii sui redempti adoptionis
filii sumus et nos cuncti sumus inter tamquam fratres sine invidia
odio fraude et detractione et digne dicimus pater noster. Invidi
invidi detractores et falsi christiani deum quos ad hoc false patrem
vocat plus diabolus quem imitantur est magis pater ipsorum quam deus
cuius noster et non pater meus ad tollendam superbiam inducis per hoc inimi
reverentia non ... audi ... quam sit mira et malo
sufficiter non tamen quia non dicit pater meus sufficienter cum sint in celis eius
nota non sum quia est ... dicimus christianum quia non est solum ut omnes
scriptura testatur sed quia in pluribus hominibus non est solum non in iudeis et
paganis non est sufficienter propter assumptionem vel in malis christianis per
dilectionem et opus bonum attamen in bonis non perinde maiore caritate quia non
attingit summum in hoc seculo vel raro paucis vel perfecte diligunt deum
et proximum quanto enim quis deum perfectius diligit et credit tanto non dicit
magis sufficienter et sufficientiam demonstrat. Unde paganus sufficienter non tamen
credulis infidelium et falsorum et bonorum christianorum ut infideles credat
ore et opere falsi christiani opere sit ore et fundamento baptismali
in omnia ipsis non christianum reddat quia prius fictionis sunt sumus cum non
christiani in baptismo assumpsimus bonum vero christiani amplius et perfectius
deum diligere. Tertius etiam non dicit in vim praedictorum et doctrina
dicit predictas predicatores in nobis sufficienter ut sit nobis tibi mellis
fluus more cythara canere devota mente. Secunda petitio
adveniat regnum tuum. Aliquis dicit non habet regnum vel non est rex

XI

Ab Rex omnis terre deus etc. Petimus enim ut regnum celorum
adquod ab eterno sumus vocati per nos impleatur et quod omnes sumus digni
et distinguamur adhuc ut digni simus fieri regnum dei. Nam regnum dei
in una significatione est quando deus gubernat peccatorem ut rex et anima iusti
Unde rogamus ut digne deus recipiat in medullis mentis vel ut despon-
sati possimus imperium celeste quod ut regnum dei est instanter et sicut
deus regnat iustificat ita etiam regnat iustificandis. Tertia
petitio fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Petimus enim ut voluntas
sua fiat in preceptis et consiliis suis et non impotentia quia nichil fi-
et preter voluntatem suam. Augustinus nichil fit quod adeo non videatur vel
permittatur in ineffabili iustitia premiorum et penarum. Multa enim
fiunt contra voluntatem beneplaciti sui. Petimus ergo ut sicut volun-
tas sua perficitur et adimpletur in celo ita etiam in terra hec non magni-
tudine voluntas eius hic fiat in militante ecclesia. Unde sicut de qua domo
consilium magne domus fit talis est hec domus sed in tantum in
quo militans ecclesia sit ad similitudinem triumphantis ordinata et ecclesia
triumphans habeat ierarchiam angelicam et status prelatos patriarchas
apostolos martires confessores et hii admirati faciunt voluntatem dei sic
etiam clerici inter se prelati doctores et subditi equaliter suo modo in-
cedant complacitum divinum et non solum voluntas sua fiat in racionalibus
sed et in irracionalibus ut debite vigeant et fructum producant.
Quarta petitio panem nostrum cotidianum. Hic sumus expositi pro hoc et
etiam nunc petimus cibum corporalem et spiritualem. Chrysostomus non ipsa
pa vi ho vel Unde duos panes sunt petendi scilicet corporis quo
consuetudo corporis adsuetum et adgratias actio dei sed panis est deus cor-
clementis quando fruunt homines ignis aer aqua terra sed rebelles homo non fruit
deo propter quod clementia ipsum in novissimo die accusabit. Unde quod dicens
homo et tu aer pugnabis quando te motoribus igne ardentibus flammis ma-
tepestatibus terra expulsionibus. Secundus panis est spiritualis quo est verbum dei
quo spiritus sive anima nutritur. Ut non in solo pane vivit homo. Iste panis
operatur multa bona ut infra habes circa finem vero agitur desiderium verbi dei
Tertius panis est penalis quando lacrimas operatur quia petimus habeat potite

facit invincibilem vincit timendum iudicem facit pium Ber(nardus)
O felix qualitas penitencie que beata filios specialiter confirmat quia
potens est apud deum quam facile vincet invincibilem quia cito timendum
deum iudicem quem sic impressimus preces. Alterum panis est sacramentalis
sicut corpus christi Joh(annes) hic est panis qui de celo descendi quasi dicat sacramento ...
que Alterum est celestis panis Augustinus Beatus qui manducat pa-
nem in regno celorum per quem hoc duplicatur resumere vitam eternam
sine quo adeptus et etiam. Quinta petitio Et dimitte
nobis [illegible] Crisostomus dimitte et dimittere quia dimittere adversarium
tore et ira [illegible] aliud quod non vult pacificari quia pro dom-
bus furibus et usurariis restitucio facere nobilibus dicere
hoc [illegible] Serve nequam omne debitum dimisi tibi. Cum petimus a deo
magna quere et parva non daremus magna e[illegible] dei cum
inmodicis simus et inobedientes sicut ut si aliquis rogaret amici
cum ut ad honorem sui dimitteret unum denarium vel [illegible] modicum
si hoc sibi denegaret digne reprehendus esset. Sexta petitio
Et ne nos [illegible] quod petimus ut temptari [illegible] et ne per
impacientiam peccemus non [illegible] petimus quod non impugnemur sed temp-
tem [illegible] Beatus vir qui suffert temptacionem sed petimus ne temptacio
adveniens nos vincat et impacientes reddat temptatores ad peccatum
[illegible] sicut exemplum habete in [illegible] et dyabolo. Septima
petitio Sed libera nos a malo sicut corporis et anime et malum quod est
corporis quod anime quod peccati quod pene quod mundo sed quod per vita habet
quod temporale quod eternum [illegible] petimus liberari a malo in nato in fu-
turo a malo preterito ut sit pena a malo preteriti inferendo Amen
hoc dico tamen sonat quod verum vel vere sicut fiat quod [illegible]
non adulterum vel verum hoc dico Amen [illegible] exponit [illegible]
dicit [illegible] hoc oracio sicut per [illegible] sicut [illegible]
[illegible] suavis manna dulcis [illegible] est mel [illegible]
[illegible] corona iocundus thesaurus felix [illegible]
ut sit nobis cibus mellifluus [illegible] cythara [illegible] devocionem in
corde [illegible] regnum tuum iocundum sine [illegible]

VI

sine p[er]bacio[n]e sum[m]e sine amissio[n]e. Fiat voluntas tua sicut in celo et
in[ter]ra ut a[n]i[m]a odio habeamus que odis [et] diligamus que diligis et
quod t[ibi] placita sunt impleamus. Panem n[ost]r[u]m cottidianu[m] da nobis hodie doctrina-
lem p[er]sonalem sp[irit]ualem. Et dimitte nobis debita n[ost]ra quod amisimus quod te quantum
p[ro]ximu[m] quantum nos metipsos. Sicut et nos dimittimus quod nos offendunt
iniuria vel p[er] molestia vel p[er] ablacio[n]e re[rum]. Et ne nos indu-
cas in temptacionem mundi carnis et demonis. Sed libera nos a malo
p[rese]nti p[rae]terito ut sunt peccata commissa et neglecta et a futuro ma-
lo amen. Ita fiat ubi ve petimus seu unum fiat [?] iam dicto mo-
do p[er] me posset orari ubi p[er]dici

Locus consecratus adorandi melior est alio loco non con-
secrato propter sex quia deus ibi exaudiat orantes et
devote. Primo quia consecratus significat cor fidelis quod est templum
dei. Apostolus: Vos estis templum dei vivi. Nam sicut templum
materiale in dedicatione ornatur ill[umin]atur et thurificatur ita fidelis debet
in dedicatione penitencia illuminari predicatione et bona vita et pura
thurificari per devota oracione. Secundo quia in loco consecrato communi-
ter crucifixi habentur ad devocionem maiorem excitandam unde beatus andreas
videns crucem exclamat dicens: salve crux preciosa que te o bona
crux quam diu desideravi etc. Tercio propter venerationem loci quia benedicto et oratione epi-
scopali in forma [?] consecrantis maiorem graciam gerit orandi. Unde impe-
travit quod dominus in mansione pro domo ut quicumque in hoc templo orarent exaudi domine.
ym et oculi mei ut sint aures tue apte etc. Quarto propter fidelium sanc-
torum vota que conveniunt ad idem quia petentes sibi enim impossibile est preces
multorum non exaudiri et ubi nunc du[o] conveniunt erunt magni.
Quarto propter divina visitacio quia deus domum sibi dedicatam et devote in ea
orantes visitat custodit et visitat. Sexto propter fugam angelorum et
effugacionem demonum quia locum benedictum et orantes abhorrent demones
sicut patet in possessis quod multi vadunt ad ecclesias. Unde tamen terri-
bilis est locus iste et patet terribilis sunt demonibus

Quare orantes quod non exaudiamur porrecto manus
debet in mente sit recens. Prima quia peccata in nobis impe-
diunt. Ysaias: Cum multiplicaveritis oraciones vestras non
exaudiam vos manus enim vestre plene sunt sanguine

P

I

L

Quare multi quorum preces non exaudit deus. Quia Non omnis qui dicit
michi domine domine mt. Salomon. Qui declinat aurem suam ne audiat lege(m)
oratio eius execrabilis erit. Secundo ita est quod caret aliis. Tobias. Bona est
oratio cum ieiunio et elemosina. Tertio quia tempore et attendia orandi que
non fuerint et devote oramus. Ysaias. populus hic labiis me ho-
norat cor autem eorum longe distat a me. Ysidorus. Deus vera ora-
tionis non vocem attendit sed deprecantis respicit. Item quia orans
non perseverat. Beda. Certe quos exaudit pro vero si perseverant
et permanserit. Augustinus. Ubi perseverat pulsans et si ... inpleverit
Item ex diffidentia exauditionis. Iacobus. Nolite esse sicut qui temptat
deum vel exaudire velit vel non dubitat quod est nativum et indistinctum
quod petit ut filii zebedei unus ad dexteram alius ad sinistram petiverunt
Quod nescitis quid petatis. Dubitat ut orans magis ad petendum provocetur
Unde scribitur Crescit desideria et sunt dilata. Dubitat ut accepta et
impetrata tanto carius custodiantur ex quo vix obtinentur. Dubitat
ut oras similiter dum sic tarde exauditur. Duo bona provenit
ei quia clamor reprimitur et in petitione effectus non cessat. Vel ideo
etiam ut tempus exauditionis in alio tempus plus quam differendo et pe-
tenti plus utile. Item etiam ideo ut suffragiis et auxiliis
teneri plus utile. Apostolus ab-
aliorum attribuit quia petitio eius forte est ardua. Apostolus ob-
secro vos ut adiuvetis me orationibus vestris ut liberer ab infidelibus
quod meum sit. Ideo etiam fit ut eo plus diligamus propter amorem ob-
tinendum ex quo deum quis rogat. Crisostomus. Deus ab eo beneficium pro-
trahit ut non sit vile nobis quod donat. Item aliquando fit ut si in-
tra forte unum nunquam expediens pro illo forte dat aliud quod est melius
et utilius sit. Sicut Paulus cui stimulus carnis non est ablatus ut
virtus in infirmitate perficiatur super ... utilior est exercitatio tribulationis quam
... quoniam lateat plus apertum. Bernardus. Tunc orare non
exaudiamur cum ... in instanti petimus quod peccata impediunt
vel aliquid peccatorum et non miremur si orationes nostre non subito admit-
tantur vel repellantur quia nescimus qualis causa impedimenti huius impe-
dimenta non habentur melius versiculis. Petro non fructus essas dif-
fido notum pronunciat est contra similiter differt ad horam

XI

R

Auxilium tuum magister utile quam peto sumens

De contemplacione et generibus eius aliqua conscripturi notet(ur).
Contemplacio secundum Richardum de archa mistica est libera
mentis perspicacia in sapiencie spectacula cum admiracione suspensa
vel aliter. Contemplacio est perspicax et liber animi contuitus in res
perspiciendas usquequaque diffusus. Differencia contemplacionis cogitacionis
et meditacionis. Cogitacio est improvidus animi respectus ad evagacionem
pronus sine labore et fructu huc et illuc vagando de uno ad aliud
transit motu vago. Meditacio est providus animi intuitus in veritatis
acquisicione vehementer occupatus incedens et tendens cum labore et cum
fructu minus sed extensus circa unum persistens cum deliberacione mor-
dens. Contemplacio ad oppositum cum modo sit sicut ipsa eciam libero vo-
latu circumquaque cum sit impetu mira agilitate circumfusa sit permanens
sine labore et cum fructu ad innumera se diffundens superno visionis
radio. Et cum in cogitacione sit evagacio, in meditacione exercitacio, in con-
templacione est admiracio. Item meditacio et contemplacio circa utilia
occupantur et in superius vel sapiencie studiis maxime et assidue versantur.
Cogitacio autem sine in singulis horis movetur sine racionis freno ad
inepta et frivola relaxatur mentem et precipite se dat quasi ad omnia.
Contemplacionis sex sunt genera. Primum est et fit in ymaginacione
secundum solam ymaginacionem. 2m in racione. 3m in ymaginacione secundum racionem
in racione secundum ymaginacionem. 4m in racione secundum racionem. 5m supra racionem sed non
preter racionem. 6m supra racionem et videtur esse preter racionem.
Hec sex genera designata sunt per archam misticam seu archam sanc-
tificacionis quam dominus per Moysen fieri precepit, ipsum instruens de structura
arche illius. Primum informat quod tota cum pertinenciis illa erant facienda
tanquam principali structuro cum omnibus aliis que predicta sunt sex genera
contemplacionis que per illa archam designentur. Primum genus contemplacionis
generis designatur materia fabricacionis. 2m in eius deauracione. 3m in co-
rona arche. 4m propiciatorium. 5m et 6m per duo cherubin.
Et sic primum materia fuit lignum alia cuncta excluso ita
primum contemplacionis genus precipue secundum haustum ymaginacionis requi-
rit alia sensus considerent intellectum que ex eo vel racione vel simpliciter

L

intelligentia colligimus. Itaque contemplatio nostra in ymaginacione versatur
cum ista corporalia que corporeo sensu sentimus attendimus ut sunt lig-
na lapides gramina arbores animalia et similia videlicet admirando
quod granum germinat et pariant considerantes et admirando quam multa quam
magna quam pulchra qua iocunda sint et in hiis potentiam sapientiam
munificentiam dei miramur et mirando veneramur non tamen aliquid cogi-
tando querimus vel ratiocinando investigamus. Unde hoc genus contemplationis est simplex
et sine ulla ratiocinatione visibilium admirationi adherere. Secundum genus
contemplationis est quando de hiis que in ymaginacione versantur rationem animadver-
tentes querimus ordinem et dispositionem causam modum et utilitatem uniuscuiusque
rei rimamur speculamur et admiramur. Et hoc genus est sensibilium rerum
rationem ratiocinando insistere. Tertium genus fit quando per similitudinem visibilium rerum
in speculationem invisibilium rerum et incorporearum investigacionem animus sublevatur
mentem instando per investigationem et ratiocinationem. Et hoc genus est
per visibilia ad invisibilia ratiocinando ascendere. Quartum genus est quando
semoto ymaginacionis officio animus illis solis intendit que ymagi-
nacio non novit sed que mens ex ratiocinatione colligit vel racione comprehendit
anima eius natura angelica eius qualitates et proprietates quo eius
incorporee dispositionem eius. Item volubilitas cogitationis eius acumen
ingenii studium eius subtilitas memoria scientia eius quo dicitur et
similitudines adinvenimus et hoc dicimus. Et hoc genus contemplationis est invisibilibus
invisibilia ratiocinando colligere et per proprietates intelligentia ad-
notitiam incorporearum pertingere. Quartum genus est quando ea que extra ratio-
nem revelatione cognoscimus que nulla humana racione comprehendere plene
vel ratiocinando investigare sufficimus talia sunt que de divinitate
natura et de illa simplici essentia credimus et divinarum scripturarum auctoritate
comprobamus et hiis animus facile acquiescit cum humana racio quod in-
nominare possit. Et hoc genus est intelligibilium intelligentia racio admittere.
Sextum genus est quando animus ex divina lucis irradiatione cognoscit atque con-
siderat que omnis humana racio reclamat ut sunt ea que de trinitate
personarum esse credimus. Et hoc genus est intelligibilium intelligentia omnem
humanam racionem transcendere. Et nota quod in duobus primis contempla-
tionum generibus erudimur ad cognitionem rerum exteriorum et corporalium

II

In duobus mediis promovemur ad noticiam rerum invisibilium et spi-
ritualium creaturarum. In duobus ultimis sublevamur ad intelligentiam sup-
celestium et divinorum. Deinde quod a novissimis et notissimis sumus ap-
tius quibus incipere et sic intra promoto paulatim sublevare et
perfectiorum noticia ad invisibilium agnicionem ascendere ut mentem ad-
perfectionem prioris sublevari. Circa quod prenotandum quod intelligibilia
sunt ea que humane racioni sunt incomprehensibilia. Intelligibilia vero sunt
invisibilia racione tamen comprehensibilia. Sed sensibilia dico quedam vi-
sibilia et sensu corporeo perceptibilia. Quedam illa sunt interiora que sensu
corporeo percipiuntur ut calida magis calida frigida dulcia amara
et similia. Quedam vero sunt que racione investigamus vel raciocinacione et argu-
mentacione probamus ut cum distinguimus non corporeo sensu sed raciocinando va-
et falsa iusta et iniusta utilia et inutilia. Supra vero que preter ra-
cionem distinguimus vel sola auctoritate probamus ut sunt divina sicut divini-
tatem et unum trinum in personis unum in substancia hoc nec sensibus corporeis docemur
nec racione persuademur. Inter vero autem ea videntur esse quibus consuevit
concurrere et argumenta concedere in illis enim que sunt supra racionem experimenta
desunt et argumenta succumbunt nisi sed vero que sunt preter racionem exempla
et argumenta concedunt. Item illa sepe auctoribus probamus similitudi-
nibus persuademus et argumentis confirmamus Sed comprobata et confirmata
intra intelligentiam nequaquam comprehendimus. Ista autem non innitentes per sua-
dent ut infidelibus non auctoritatibus ut fidelibus non revelacionibus
ut sibi persuaderet. Et cum dicitur in mentis asseri preter racionem vel supra racionem
semper intelligatur id est de racione humana et non divina nam quod nulla
divina et summa essencia esse constituit id est summa et incommutabilis racio
subsistit. Richardus de contemplacione de gradu contemplacionis dulce-
rapimur supra nosmetipsos quedam quippe intime suavitatis vim su-
mentes inebriamur et hinc quamvis sensum excedentes ridemus af-
fectum anobis ipsis alienam michil michat vita conditus hac dul-
cedine fervet nec etiam ab amore hoc medium intra elongat michil
mente contra contracta intra roborat quo enim tali qui-
sque inebriat adde opus adeo laborem exhibere sit laboret
et non lacessit fessus et non deficit dolet et non sentit labore et nescit
arridet et non credit. Unde vides aliquem regem vel sensum non habeat

L

d

De grar accoe et princtibus ad eadem grar accoe Gras
offices est magnus oro est pia mtis mdm attento grar
acco est oia bona adeo grata sentie et non mris mtis
astribere sed voce corde et ope deo attribuere Ad grar acco
primont bnficia que adeo accepimus dilignt spualit mtellige
fidelit gsitici studiose abs sude dilige premptus suie offensam
taile gram accepta non neglige sic ille pig seruus qui peciam
dni sui abscondit sed illam gram adeo dat cotto et mde non
cotolli Ceptes moueat nos ad grar acccem qs sit bn nonda
gsip ta gsiderant tria ipm bnficiu duo tria bnficiorum duo
tria illu cui fit bnficiu Bnficiu comeda primo si est nobile
et preciosu mst 2o si est vtile accipienti 3o si est mlaplex
et sepius iteratu In bnficiore duo gsiderant viz si sit magne dig
nitatis 2o si magno affctu desiderio et amde dat bnficiu similr
de cui fit bnficiu silr duo notent et mitcant primo si e vil
et gtptibil 2o si est indignus et mmitus qr non meruit ymo de
meruit ut tale bnficiu susciper atti hec oia mdimus bnficiis
excellentissime recepimus Ipse n dator est summus oim et m
mense dignitatis dans cordialr et affcu gras nllo meo precio
gdigno qd n pt digs gre sicius sn exaggerdi ul sacr corp
et sanguis xpo et glie celesti pt alia que absqz estimacoe
et nuo singlis momentis recepimus qr si inco masimus ierpius
iustificaco apptis sticacis gram adopcione filiorum di defensio
apirul gsorciu anglorum sepius cum dm offendius sed offensas
sepe affectuose remittit nmz mgtitudine dissillat expte sua
fuit gras ea non agnoscentibus nec gpudi nec regras studentibus
Bnface premnti iustu est sed mlt merenti qualit tn petenti
piu est bnface at nec premnti nec petenti magis piu o pissim
at est et n dnm bnface gpunenti et addusanti et ho vili et
suo suo qpo at suo figmto Et Grar acco ad hoc reddat qr
mct bona accepta gseruat et augeri et ad maiore gsim
et vtilitate gum et maiore frctu mde gducit Qui do
no sapie gtis fuit qd accept gseua inco q nc peat auge ico

+

De bona Intentione.

Frequẽs admodũ mentio fit de
[bo]na intentione Nota igit quod sũt quinq
[ex]teriora signa quibꝫ humano sensu et iu-
[di]cio bona intentio hois cognoscit. Imũ sigñ
[re]ctæ et simplicis intentionis est humana
[la]udis detestatio et Dei glorific. Hinc docet
[Chri]s[tus] cũ facis eleemos. noli tuba canere
[c]orãm. Tuba ẽ ois actio p̃ quã opis iactãtia
[de]mõstrat. 2m sign. ẽ sobria mentis le-
[ti]tia et exultatio. Cum ieiunatis nolite fie-
[ri] sicut hypoc. tristes. 3. ẽ ordo correctionis
[u]t sꝫ à teipso p̃o incipias postea vero ad a-
[li]os docẽdo corrigendo ac similia opa exercẽ-
[d]o venias. Eiice pm̃ trabem de oculo tuo
[4]m sign. ẽ benignitas cõpassi[onis] erga alios.
[V]æ vob. Scribæ et Pharis. q[ui] clauditis
[r]egn. celorũ Itemq q alligatis onera
[g]rauia Greg. Cui bonũ ẽ in corde be-
[ni]gnũ est in compassione 5tm signũ
[i]nmobilitas metis et æqualibilitas in p[ros]-
[p]eris et aduersis. Job. Si bona suscepimũ
[d]e manu Dñi mala aũt que nõ sustin[emus].
[S]igna aũt interiora simplicis et rectæ
[i]ntentionis sũt hæc pm̃ Caritas q ut dic.
[G]reg. cõsueuit unire diuisa et cũ oibꝫ unũ
[in]tendit et oĩa q sũt ad finem p̃ncipaliter
intentũ

intentum dirigit atq extendit. 2m ē veri
tas in electione q non sinit errare circa fi
nem intentū Bern. Quomo simpl. ē ocul
intentionis cū ignorantia veritatis q bo
nū diligit & malū nesciꝫ agit. Idem Qui
opus bonū p bonā intentionem totū agit q
do in caritate et veritate vnit. Ps Spm rec
tū innoua in visceriб. meis. Item. Inte
tio inquā sit recta et pia qa misericordia
nō est virtꝫ sine iustitia. Aug.ꝰ Secundo
se mala non pnt bona intentione fierj.
Et nō q intentio nra aliqn mouetur pro
Deo aliqn ad Deū aliqn in Deū. Pro Deo
mouetur in actione qua pro ipo pricipalit
facimq licet de ipo interim n cogitemq.
Ad Deū mouet in lectione meditatione et
spuali collatione quādo sq de Deo ē in q tota
mēte versam. et quodamo circa Deum.
In Deum mouemur in ozone quādo mēs
ipsū cogitat et ipm in sua psona aloqtur
ipsū amplectit eiq affu deuotionis ad
haret. Quid autē istorū sit melius simpl.
sciendū id q magis vnit hoēm cū Deo cum
tota beatitudo hoīs sit in Deū transforma
rj. Alia tn aliqn sut vtiliora sicut cū pp ca
ritatis vel obediam orō intermittit et opib
caritatis vacat vel discit vt magis Deo
placeatur

aceatur.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ut plus sapiat et ut maior utilitas inde proveniat tam in proposito
mito raliorum edifficatio Item cuius magnitudo mereatur amitti qui sustinet
net alia accipere et que retinet infructuose dimittit et primo fraudari
dari et in negligentia et contemptu maius supplicium mereri qui ampli
donatum est plus ab eo repeti et sicut sciens voluntatem domini etc
Unde quilibet potest attendere quam detestabile est ingratitudo ut patet
in homines beneficia et aliis sanctis contra indignatio inundat
si sumentes beneficia non sunt grati et gratias nolunt agere vel dona
na ponderare

Quid valeant bona in mortali facta preter caritate nota — G
Quintupliciter disponit Capitat cor minuit pena quod dat bona
terre accipiat assuescit delectat mitigat et trahit

Disponit ad recipiendam gratiam et primo mi
nuit penam illam que deberet si hoc opus non fieret sed non illam
que iam debetur dampnatis Terre dat id est bona temporalia auget Occupat
sed ne homo interim sit ociosus quia ocium dat vitia et occupatus
nobis impensum dispone regnum quamvis qualis sit expensum assue
scit ad bonum operandum delectat sed interim ad bona Mitigat se formam
te et invitamentum peccati Trahit sed plurium peccati quos magis auget
Item tardat mortem et penam peccati ut quidam dicit

Cogitationes nostre vera et opera sit regulare et cetera — D
Pruriant Cogitationes in quibus sunt cuiusvis quoniam ut sol
licite caveamus ne sint inimice temporales male vel
vane Capite quibus cogitationes separant deo et propius depel
lam cogitationes carnales sicut non pellimus sumus cum cibos ne musce
volitantes idem eos inundat vel inficiat melancholiis et studio
sis depellamus muscas malarum cogitationum et assuescemus ne offendamus
deum si eas mordi inde permittamus et sanctos angelos nobiscum
morantes dehonestemus et gratias perdidemus Insuper penam me
ream et bona que interim possemus cogitare et agere negligimus Ut
com carnales et temporales cogitationes in templo cordis non pingamus
sed etiam vanas amaras gulosas avaras et similium viciorum simila
tura ymaginando ibidem non faciamus Ita exequitur peccare quilibet

L

domus et familie considerandum. Tabule enim et theatra in vulgo spilhof
solent depingi fabulis secularibus ut ludicris templa vero sacris hi-
storiis et misteriis picturis solent ornari. Superbia enim non depingit
in corde hominis passionem et mortem christi sed desidia sed placitas et do-
minia quia virtus appetit ornari nec non famulorum obsequia et cum pom-
posa quidem etiam structuras mirabilia architectas magnas devotiones
edificationis predicationes depingit per que multum homines vult laudari
admirari et extolli. Invidia vero depingit fraudes deceptiones de-
tractiones. Ira vero rixas et contentiones nec non iniurias et pugnas cum
absentibus. Avaricia pecunias et temporalia diversa edificando destru-
endo tolendo. Gula depingit amplas mensas varios cibos et
potus delicatos repletiones et de...ans. Hec sunt ydola que deus ez-
echieli monstrat pictorem templi depicta ostendit que etiam abhominationes ap-
pellat. Degamus quod prava ydola et utrius in templo cordis depingit
tales species et malas cogitationes gestamus ne fiamus abhominabiles
deo. Circa tales cogitationes attendendum est ut homo suis horis et
piis cogitationibus insistamus. Capitulum quintum. Cogitationes iustorum apud
altissimum iudicia regum decoris. Item est bona intentio ... agenda
non pro laude humana sed pro honore dei. Sequitur. Cum adeps est dum vere
...ctius. Verba mea in ... sunt ... ... sermo verbis ab...
est ut homo sit ... adloquendum. Cum adolescentis loqui in tua
tua vix quanto magis in non ... ut in non ... seu ... ...
vix est loquendum. Cum his interrogatus fuerit habeat caput tuum responsum
ut utilitas necessitas et oportunitas exigit ... loquendum utilitas sed
edificationis necessitas evidens nocumenti vitandi et honoris dei promo-
vendi oportunitas sed temporis loci cause et qualitas audientium. Vas enim
quod non habet operculum vel ligaturam desuper erit immundum pulvis
incidit ... et immunda alia ... et si quod prius ... liquor
vel aromaticum in eo fuit ... illius evaporabit. Cui non ... pro
... silencium ori suo non ponit custodia frequenter immundabitur sordi-
...tas verborum ... maledictionibus detractionibus ... ...
tantiis ... et ... et si quid devotionis intus habet ... eva-
nescit et infrigidatum sit ... ... conpunctionis
... ... defluit ... ... conpunctionis ... ...

XI

devocionis extinguitur mentis in deum intencio dissipatur et ita abs-
no quod prius habebat evacuatur / 2m observandum maxime est ut homo
circumspecte et quidem consideret quid loquatur et cui loquatur coram quo seu
quibus sermones effundat Verbum enim semel emissum volat irrevocabile
unde Jacobus disponat sermones suos iudicio scilicet discrecionis ne contra
proximum vel modestiam et dixisse peniteat Cato Cor stultorum
in ore ipsorum id est cum aperiunt os effunditur totum quod in corde habent Ec-
clesiasticus sapientum in corde ipsorum quia os ipsorum non profert nisi quod cor ipsorum
prius deliberat loquendum unde dixit quidam Cave ne locucio tua sit
sine circumspeccione oracio sine attencione lectio sine edificacione Cato Qui cu-
stodit os suum custodit animam suam Glossa Jeronimus verba ociosa verbum ociosum
est quod caret racione iuste necessitatis vel intencione pie utilitatis Si ergo
ociosum verbum non caret culpa quanto magis verbum nocivum / 3m maxime observan-
dum est ut breviter loquamur et sine necessitate et utilitate non multiplicemus
Est enim hic parcus et avarus verborum sicut est cupidus denariorum cupidus
enim et avarus valde caute considerat quomodo pecuniam distribuat neque quod
dabit duos nummos ubi sufficit unus diu deliberat antequam nummos
emittat quare omnes tradunt mihi verba quibus mentem consilium velit si illis
bene utamur preciosiora sunt omni thesauro Unde ait breviter sit loquendum
quia sapienti sufficiunt pauca verba sed apud insipientem nulla verba suf-
ficiunt Sicut avarus cavet ne obulum superflue effundat multo plus
verba tua circumspecte effundere debes Et qui parca mensura sibi habet et
servat utilitatem quadruplicem ex hoc consequitur Prima quia primum multi-
loquium et vaniloquium devitat Cato In multiloquio non deest peccatum / 2a
quia melius eius plus perdurat silencium servabitur et sublimabitur
sicut aqua inclusa consurgit malum cum non habet exitum / 3a quia melius sit
constare contra malos / 4ta quia quod loquitur magis attentum est apud
homines et ei plus creditur quam garrulo Et sic parcorum in hominibus cum
loquendo utilitas et necessitas non requirit ut predictum est sic multum
loquamur cum deo orando laudando invocando gracias agendo et si
sunt continuum oracio est continua Quartum de circumspeccione et regulacione
actuum seu operum nostrorum Cum vita nostra bene regitur et circumspicit
hiis tribus servatis / primum ut actio et opera nostra sint pura et sine commixtione
peccatorum quia alias si sint peccatis permixta erunt monstra de quibus
dicitur Levitici In vita sua fecit monstra etiam non admittitur

LI

et eni sunt pa bona et imp[er]uiota qu[a]e sunt licita decentia et
expediunt seu utilia sunt Qu[an]tu ergo quis vult age[re] q[uo]q[ue] eadem
dem tu p[ro]uide [con]sideret s[cilicet] an illa actio liceat deceat et expediat
si h[oc] ta[m]e[n] sunt mactoe rta cu intento rta est mitdia s[cilicet] si liciat
deceat et expediat n[on] fieret i morte uel absq[ue] fide catholica
Illicitu eni est o[mn]e q[uo]d est q[uo]d p[re]ceptu dei ul q[uo]d ecclesiastica statuta
ul contra xpi[sti]a[n]i vati sponsione et p[ro]missio dicta Indecens e q[uo]d
no p[re]tendit bona spem et similiter illiciti g[enera]t & si no expressa
virtute Ap[osto]l[u]s Om[n]ia m[ih]i licent s[ed] no o[mn]ia edificat .i. o[mn]ia simpli-
licita m[ihi] licent s[ed] no o[mn]ia licita expediunt et edificant Inexpe-
pediens est q[uo]d caret fructu utilitatis ul r[ati]o[n]e iuste necessitatis Contra illu[d]
g[ra]do et minto p[ri]mu[m] e[ius] est q[uo]d tot actoes interioes et attensiones in-
endi adeo ordinatas invenit et eas non opat[ur] subllitate inde-
centib[us] et inutilib[us] actib[us] t[em]p[u]s [con]sumit Item mo[dum] p[ro]mo[dum] nro [con]siderand[um]
e ut op[u]s n[ost]r[u]m sit s[er]vu[m] et no desidiosu Vn[de] viriliter age et
[con]fo[rta]re t. Deagentib[us] tepide di[citu]r Jeremi[e] Maledictus q[ui] facit op[us]
dei desidiose quamus op[er]ari bona p[ri]ncipib[us] p[ri]mo sit difficile tamen si assue-
scant facilia erunt ita p[er]o[rat]iu et usu d[omi]ni reddunt mollia et
delectabilia volutas eni facit usu usq[ue] exitu exercitii vires in
oi labore magister Dicitur op[u]s assuefacto facilius fiant p[ro]p[ter] relatio[n]e[s]
q[uo]d p[ri]mo viri Item ut o[mn]ia opa nra fiant sapiente s[cilicet] g[ra]tu Vn[de]
Nolite fieri sic equus et mulus q[ui]b[us] n[on] e[st] intellectus Talia bruta inter labo-
rant n[on] p[ri]ncipi[um] p[er]cipientes sic ho[min]es bestiales et brutales
q[ui]a in suis actib[us] d[e]u[m] no intendunt n[ec] ment[e] s[e]q[uu]ntur bonu at no sp[eci]
in bonis actib[us] ymo i[n]differentib[us] actib[us] m[er]e[n]t q[ui]a intendunt lau-
de dei ut sutor uel alius op[er]arius laude dei in suis actib[us] in-
tendens s[ed] lucr[u]m t[em]p[or]ale [con]sequa[tu]r p[er] su[u]m op[u]s

xx X Consolacio sp[irit]ualis io q[uonia]m dat q[uonia]m sublevat devot[os]
q[ui]b[us]d[am] ad s[an]ctam vitam d[omi]n[u]s q[uonia]m [con]solatur dulcedine dei
ut videant q[uo]d large deus remuneat s[ibi] servientes Item
qua bonu est servire tam dulci d[omi]no Item ad [con]fortatio[n]e[m] fidei
ad robur sp[irit]ui ad reta[rdan]d[a] attensione addes Item inflamatio ad eru-
dica ut videant q[uo]d agendu sit sit intenc[io]nis lume[n] ondi[tur] ut vi-
deat quo eundu sit & cavendu Item ad premuniend[um] contra ven-
tus temptatoes ut vicientes in[...] deficiat Aliqu[an]do at [con]solat[i]o

VI

subtrahit homini adhuc ut per subtractionem consolationis hec intima sibi sat
sapere et sibi parum qua experientie sue aliquantulum fide bona sit
minutum cum ro [illegible] probet experimentum narratum et satis sapere con-
solacionis tamquam presentem et eandem dominum nunquam a nobis cum peccatum qui
diu mea voluntas ab ipso non est aversa per consensum peccati vel cor-
pore negligentie. Item per subtractionem consolationis informamur tribus
primo deminuimus beneficiis dei gratias referre. 2m minimas culpas
et negligentias timere et cavere. 3m minima que adversa discere pa-
tienter tollerare. Valet autem subtractio consolationis et gratie. Primo ut homo
gratias primo. Fiat etiam ad pua beneficia cum ei deus reddiderit
sit e bona cogitatiuncula vel devota oratiuncula recordans
pauperis paupertatis cum se pro magno etiam desiderans non potuit habere
ut cum vir [illegible] paupertate sua revolit quanta prius habuit et medicus
famelicus modica buccellam vel micam panis gratanter acciperet et
subtractis talibus quod prius in divitiis delicata sibi sola parvipendit
2m ut minimas et culpas caveamus quia nobis timendum est ne forte
propter culpas meas gratia sit subtracta Augustinus Vitasti grandia cave
ne obruaris arena. Quia qui timet deum nichil negligit. Per modica
enim rivula aqua latenter influit in navem donec submergit.
3m est ut etiam minima adversa tollerare pacienter discas quia maiora non
superat qui minora superare non didicit. Multi optant vel dicunt quod pro
domino velle quod pro ipso nolunt vel levia pati. Qui enim terretur sonitu
folii volantis quomodo sustinebit sonitum gladii horribiliter vibrantis
Cui pro dea ea bonum quamquam digni erimus ut gratia nobis subtracta
et augmentata reddatur et ad magnum profectum deductus penitus proveniet
incitamentum. Valet et adhuc consolationis et gratie subtractio ut cognoscat homo
quanta sit pena consolacionis et gratia dei preciosus premiat in in spacio
brevis temporis subtracta nimium devotos affligit et quoniam propter aug-
mentum nimiam subtrahit

Quare devoto homini subtrahatur dulcedo inter cetera nescis
Prima est habundancia quia magis grauiter homo cum non
habet et devoto quam alio tempore sit sensualitas plus con-
funduntur intra se si in pasta non senciunt qua aliis te-
poribus. 2a ratio est propter gravitatem peccati quod forte perpetua exortatio mens

L

pgat⁹ e ul aqua delicta hr que no reolit ul q no suffit
depris doluit ul q alio tempe mi⁹ studiose egit ul gra de
uotois mi⁹ affcuose assuit uel oblata mi⁹ grate recept et
gras no egit / 3a ca est ut homo informe et pl⁹ 9gestat q
gra deuotois sit tm adeo ex quo ho p uolu͡te sua et adlibitu
sui hant no pt hre s; s; deq ca qn et q̄ uolt donat et s
trahit ex sola sua gra no ex merito hois q erentib⁹ qnz ne
gat ex iusticia s; no qrentib⁹ qnz ex gra donat et infudt
/ 4ta ca negante deuotois est qnz violentia et impetuositas hois
adhant obtineda accelerat em p uiolentia et extorsionem
exprimt deuotoem et si no statim vn cordis desidiu ca pt
elide qsta et indurā sit q violent̄ 9primit botr⁹ ul caseu
mi⁹ inde fluit Alio em liberior eo p̄orf e affcus deuotois
/ 9tra ro deuotois et gre subtrio e ut amissa ad̄nt⁹ grat
/ deuota ut iuenta et hita fori⁹ tenea et custodia deuota
e initi maiori glie et gre du em desidiu hois no adim
ple sit pacienter desolacō sustinet auge gra ml'o ptō et g
glia infinto Cotta ut sciat ho qnta sit pena 9solac et q
di'ptio p̄udi in biui spacio tpis subtta ben hois sic affirmat

Ex quo ia plicte demittend bona et rta meto facte
nota q qnq; sūt signa exteriora q⁹ ad bones pa
mento rta inhoie 9gesti / pm sig⁹ exterior sim
plic et rte intencōis e bnūc laudis detestā et di glisfi
ca qr dū facs elema noli tuba cane ante vt faciut ypocte
Crisos tuba e i omib actq p que opis iactancia demrat
/ 2m sig⁹ est sbla mes leticia et exultaco qr Cum ieiunat
nolite fri sic ypo e. / 3m sig⁹ est odo correctois s; ut a te ipo
p mo incipias p̄ga malios corrigndo docendo 2f opa id dra
exceds qr Eice p'm ypo trabē dom tu / 4m sig⁹ e bō grus
9passionis qr Ve vob scribe pharisei q alijs claudit reg
na celorz s; imponūt alijs ona qua d;f Gregor⁹ Al' bon⁹
e inodic lemgn⁹ e in 9passioe / 4m sig⁹ imobilitas met
tu madu⁹ qua in pssis Job Si bona suscepim⁹ demanu dm
ma aut qre no su. Cigna at intiora intencōis simp et
rte sūt hr pm est caritas que ut dicit Gre⁹ 9sueuit vnire

III

diuisa et in omnibus unum intendit et omnia que sunt ad finem
principaliter intentum dirigit et extendit. Item est uitabis melior
quia non sinit errare circa finem intentum. Idem Quomodo simplex est
oculus intencionis in ignorancia uitatur quando bonum diligit et malum nesciens
agit. Idem omne opus bonum per bona intencione et agit quantum in
caritate et ueritate uenit. Ps. Spiritum rectum innoua in uisceribus meis.
Item intencio in se ipsa sit pia et recta quia iniqua non est uita sui iusticia
Aug. Idem si mala non faciunt bona intencio fit. Et nota quod in-
tencio nostra quasi mouetur quando quasi adducitur quasi inducitur quando mouetur
materia qua quis principaliter firmius ... de ipso mentem non cogi-
temus. Item mouetur in meliori meditacione et in spirituali collacione. Si quis
de deo est quod in mente conseruat et quamvis circa deum. Item mouetur
maior cum mens ipsum cogitat et ipsum in spirituali persona alloquitur ipsum
amplectitur eique affectu deuocionis adheret. Quod autem istorum sit melius
simpliciter sciendum quod id quod magis unit hominem cum deo in tota ...
hominis sit medium uniuersiori ... in quo adhuc quamuis sint utiliora sicut
in Apostolo abediam ut caritate proximi oro intenti et operibus pre-
insisti ut in dispositione ut magis adplacitum finiatur

Debemus scire quod sit uirtus. Unde uirtus secundum Aug. est bona
qualitas mentis qua bene viuitur qua nullus male
utitur qua solus deus in homine et extra hominem operatur
et hec est una quam adiunctis theologicis. Idem
dicit: uirtus est ordo amoris bene instituti. Philosophus dicit
uirtus est habitus voluntatis in medio consistens quam ad nos terminata
racione prout sapiens determinabit. Tullius: Uirtus est dispositio per
adoptionem. Et dicitur uirtus quasi uirtutem tenens et defendens. Theologi
sic uirtutem describunt: uirtus est ordinatus mentis affectus secundum iudi-
cium racionis et ueritatis. Circa quod notandum quod septem sunt affectus
mentis scilicet spes · timor · gaudium · meror · amor · odium · ac pudor.
Spes gaudium et amor sunt circa bonum. Alia scilicet timor meror
odium ac pudor sunt circa malum. Cum ergo isti affectiones sint
ordinate sunt adhuc debite et secundum quod debent secundum racionis et ueritatis
iudicium et homo est uirtuosus sicut cum homo solum timenda timet

et magis timenda plus timet dolenda dolet odienda odit pudenda erubescit vnde et ronabilis est plus et minus est quod ipa dolenda odienda pudenda sint plus et minus mala Item cum homo sola speranda sperat sicut debet et amanda amat gaudendis congaudet est quod magis vel minus sint bona Summum autem bonum quod est deus est summe amandum ante omnia sperandum et super omnia in ipso gaudendum et omnia que ab ipso retrahunt summe fugienda et execranda timenda et odienda que sunt precipue vitia et peccata nam hec vnde et quare sunt mala et aliis malis que bus insunt Virtutum quedam sunt theologice ut fides spes et caritas de quibus infra dicetur Alie cardinales ut prudentia iustitia fortitudo et temperantia Item alia diuisio virtutis est macrobii et platonis magnos philosophos qui distinguebant duo genera virtutum quas theologi approbant Sicut enim quedam virtutum que sunt ~~[illegible]~~ moderatiue passionum insurgentium in sensualitate hominis vel etiam occurrentium homini que sensualitas est vis dicta appetens desiderabilia corporis et nociua refugiens sicut temperantia modificat delectationes ciborum potuum et venereorum fortitudo timores et audacias modificat que sunt maxime pericula et dealiis et iste dicuntur purgatoriae quia sunt hominum non dum purgatorum a passionum insultibus et pugnis non summe perfecte sed adid toto conatu tendentium Alie virtutes sunt non regulatiue passionum sensualitatis sed sempre tenentes animam hominis in deo et in summa perfectione ut si temperantia terrenas cupiditates ignoret fortitudo passiones prudentia semper diuinis intendat Justitia mente cum deo perpetuo federe teneat Hec virtutes sunt superiores dicuntur virtutes animi purgati que semper sunt hominum totaliter a passionum molestiis purgatorum quasi summe bonorum vel paucissimorum in hac vita perfectissimorum Vnde augustinus xix de ciuitate dei Nec agit iustitia in subueniendo miseris quod prudentia in cauendis insidiis quod fortitudo in perferendis molestiis quod temperantia in coercendis delectationibus prauis ibi enim erit vbi nihil mali erit Et iustitie erit deo regnare subditum esse prudentie nullum bonum deo preponere vel equare fortitudinis erit deo firmissime coherere temperantie nullo affectu noxio delectari ex quibus patet quomodo dicte virtutes absolute licentiam non possunt ut tenent aliqui erronei ut patebit in septimo cum etiam dicte cas habeat in summo aeterna vita

Sequitur questio quare aliquis dicitur unus virtutis etc

Quare aliquis usu unius virtutis plus polleat quam alius virtutis
decem sunt possibiles rationes prima quia deo placet qui est virtutum
dator 2a est natura complexionis quia nullo homine magis conforma
est operibus unius virtutis quam alius 3a ratio est usitatio
quia aliquis magis exercitatus est circa unam virtutem quam circa aliam 4to
quia magis occupatur circa agere illius virtutis 5to quia maiorem habet discretionem
et cognitionem in operibus unius virtutis quam alius nam quelibet virtus habet suas
rationes 6ta est difficultas status nam cum quis de novo conversus est maiorem
habeat caritatem quam alter qui diu fuit in ordine non tamen est ita expe-
ditus ad bene agendum sicut et ille propter reliquias peccatorum adhuc sunt in eo
enim quod vult usque contra complexionem non bene maior

Ad virtutem quatuor sunt necessaria quorum si unum desit homo non
est virtuosus primum est discernere inter bonum et malum scilicet
quod sit agendum et quod non quia virtus est agenda vitium cavendum
Unde primum opus virtutis est donum virtutis quod cum tu humiliter vult doceri cum
labore queri cum amore haberi Matheus Non potest arbor bona fructus malos facere unde
homo non potest esse virtuosus et vitiosus simul et semel 2m est bona et recta
intentio quia quod fit intentione perversa perit Mathei Attendite ne iustitiam
vestram faciatis et si aliquam mercedem non habebitis 3m est recte modulet
discretio ne nimis plus minus fiat quam sua facultas patitur Apostolus ra-
tionabile sit obsequium vestrum Jere quia plus fecit quam potuit ipse
perit 4m est ardua aggredi nam virtus est circa arduum et difficile
et perpetue circa ea continue et studiosus sit que sunt fides spes
et caritas de quibus infra invenitur

Virtutes sunt connexe et concathenate ita ut qui habet perfecte
unam habeat et alias omnes hoc est verum de virtutibus generalibus
cuius sunt iste rationes prima largitas dei dantis qui non dat
unam perfecte sine alia 2a ratio ut sit unum membrum indiget alio sic
de virtutibus 3a ratio quia sicut in cythara si una corda defuit non est
armonia perfecta sic in alia melodia virtutum 4ta quia contra singula vitia
sunt singule virtutes in omnibus virtutibus indiget pro omnibus vitiis expu-
gnandis nam miles non bene pugnat nisi habeat omnia arma sic nec
miles dei 5ta ratio quia sicut stelle et planete semper sunt in suis cur-
sibus ita stelle virtutum sunt in anima 6ta quia anima sancta est quasi vas
auri omnibus preciosis gemmis ornatum ut ait Septima quia ille deus
est nobilis cum 2m florem nec flos vel arbor deest Octava quia

E

F

L

dia est sine bona apparatia cui non d[icitu]r est medina nisi pigmenti
ex vitia non sunt sic contraria quia sunt immobilia corporibus unde quamvis
non sunt prava vitia sunt admixta apposita ut avaricia et prodi-
galitas pertinatia et inconstantia seu levitas secordia et te-
meritas

Virtutis studium commendabilis et nabilis est studio sic
rationibus et causis istis primo ratione exempli quia sancti sic fe-
cerunt plus enim intendebant actibus virtutum quam studio
litterarum secundo ratione auctoritatis apostolus non in sermone est regnum dei
sed in virtute 3º ratione efficacie et utilitatis quia virtus expellit peccatum
scientia inflat 4to ratione originis nam virtus adeo infundit scientia non
per studium acquiritur 5to ratione finis quia virtutis finis est gloria scientie non
nam 6to ratione obitus quia obitum virtutis est bonum sed non est obitum
scientie 7mo ratione materie subiecte et in qua quia virtus est in filiis dei scientia
non non semper est inceus 8vo ratione securitatis quia securius est eo bonum
quam [...] 9no ratione honestatis quia maior est gloria secundum dominum
[...] quam aristotilem versus exemplum dominum virtus finis pro-
sit origo obitus materies securus honor sunt isti

Sequitur de virtutibus theologicis scilicet de fide spe et caritate
primo de fide et de pertinentibus ad fidem fides est ut apostolus
est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium dicit
substantia id est fundamentum substans diffinitio specialis quod est gratia et gloria
item fides etiam sic describitur fides est voluntaria certitudo ab-
sentium id est sensibus corporis non subsistentium supra opinionem quia [...]
[...] est qua opinari et infra scientiam constituta nam [...]
[...] enim ut aliqui scientiam item quid est fides non [...] quod non
vides [...] fidem multi sunt qui de articulis fidei de gaudiis
[...] de penis infernalibus dicunt dubitare et [...]
ut doctores dicunt et sic item si sit [...] est etiam sic sic si non [...]
[...] non attendunt descriptionem fidei et septem pertinentia ad fi-
dem Nota quod differunt dicere credere deum credere deo et credere in deum
quia credere est ipsum esse credere credere deo est credere quod vera dixit Sed in
sermone augustinus credere in deum est credendo in eum ire et credendo dilige-
re quamvis multi credant deum esse et credant deo quod vera dicit tamen
pauci credunt in eum in [...] Septem sunt pertinentia ad fi-
dem primum est ut fides sit [...] veritati intexta fides enim est

III

quod est verus theologica prime veritati innititur quia omnia que sunt fidei
ad primam veritatem que est deus qui nec fallit nec falli sit veritas conclu
sionum in veritatem premissorum principiorum que infallibilis est reducuntur sic fi
des moysi qui negavit se filium filie pharaonis magis eligens
affligi cum populo dei quam temporalis peccati habere iocunditatem fides igitur
que prime veritati non est innixa falsa est et vana sic conclusio a primis
principiis devians et discordans et sic fides est nostra viatori quia
ea dirigimur in deum sicut lux divinitus nobis infusa unde [red] Hugo (Bernardus
fides est certa perlibata non dum propalate veritatis quia vo abhat veritate
sunt articulorum fidei devitant filii sunt filie pharaonis id est falsitatis et
mendacii que filia est pharaonis infernalis qui mendax est et pa
ter eius scilicet falsitatis et mendacii || 2m est ut fides sit spe decorata quia
nullus bonum adipisci laborat nisi quod assequi sperat unde Aug. fides est
qua quis quod credit se perventurum presumit sic fides abraham Abraham
credidit deo et promissum in quo omnes gentes benedicentur speravat firmiter
ex semine suo nasciturum | 3m est ut fides sit caritate formata unde
enim requiritur caritas ad fidem sic fides mulieris magne que credidit et multum
dilexit Lucas [red] dimissa sunt ei peccata Caritas enim movet ad summi
boni desiderandum et adipiscendum in quod deus intelligentie mo
vent sic mamatum et desideratum per phylosophum || 4to fides sit devo
tione fulcita sic fides illius mulieris cui dominus dixit O mulier magna
est fides tua etc. Devotio per Ambrosium est fervor mentalis in
desiderio excitatus ex memoria beneficiorum que devotio non requirit semper
esse actualis tamen sic debet esse animus virtutis Devotio enim decorat
actum virtutis sic pulchritudo iuventutem || 4to fides sit bonis operibus
probata quia fides sine operibus mortua est || 5to quod sit fortitudine ro
borata sic fides beati Steffani et aliorum martirum qui per diversas
mortis penas subierunt antequam fidem dimitterent || Septimo requiritur quod
fides non sit presumptuosa sed humilis ac timorosa caveas offen
sam dei ut fides beate virginis marie que ait Ecce ancilla domini fiat
Istud est contra illos qui exoco quod titulum fidei habent habent pre
sumunt se numquam dampnandi quod quidem mali operantur

Quatuor sunt fidem confirmantia et stabilitantia primum 6
miraculorum confirmatio miracula enim fidei inceperunt Ab
abel unde Genesis 4 Respexit dominus ad abel et ad munera eius na
ignis celestis consumpsit eius oblationes in signum quod domino

L

placent oblata vos fratres sicut tamen sufficit. Item partham nos
Item cum filii Israel pueri mare transierunt cum multis aliis mira-
culis. Item in nova lege ut ait Beda dominus totum mundum per homines sim-
plices et pauperes scilicet apostolos subiugavit etc. Secundum ad fidem confirmandam
valet multitudo testium unde multitudo prophetarum in veteri lege. Item
Io. baptista in nova. Item omnium apostolorum multitudo doctorum et sapi-
entum. Item testimonium quasi innumerabilium martyrum qui pro morte fidei testifi-
cabant. Videmus enim quod mendaces fures latrones et predones
si non prius tamen in morte veritatem dicunt. Sic illi non si martires voluissent
infideles decepisse saltem in morte veritatem non occultassent. Tertio
fidem confirmat multitudo revelacionum prophetarum ut ysaye Ieremie et
ceterorum que sunt mirabiliter complete et principaliter prophetie de incarnatione. Item
apostolorum et specialiter Iohannis ewangeliste ut maxime se scilicet. Quarto quia fides
nostra sentit dignissima et probabiliora de deo esse scilicet ipsum esse om-
nipotentem iustissimum sapientissimum etc. Alie autem secte male senciunt
vel de sua omnipotentia sicut illi qui negabant eum corpora resuscitare
posse vel de sua iusticia ut illi qui negant deum peccata vindicare
vel de sua pietate ut qui negant semel ad peccata relapsos
per penitenciam posse redire

h Consequenter nota hic multos articulos et errores contra
fidem catholicam et contra veritatem sacre scripture quorum cognitio
utilis est nam malum cognitum melius evitatur quam ignotum.
Ad hoc etiam utile est ut videant fideles stare abunde opinionibus
erroneis quas quidam fatui et presumptuosi tenent et inter fideles
sepius seminant quasi zizania et eos corrumpunt. Unde nota quidam
et nota articulos et errores parisiensem metropolitanum
et remanserunt Thome xxxiii contra quosdam magistros
theologie magistros et baccalarios in professione suspectos. Primus arti-
culus erat talis idem a magistro ... quando deus mundum
prius non produxit intendit quod deus non potuit quia res non potest
prius esse quam sit. Ideo quam cito deus fuit tam cito mundus est
creavit. Secundus articulus qui exposuit mundum ab eterno fuisse. Tertius quod
dixit simul et semel cum deus fuit et filium coequalem coeternum
et coeternum genuit et mundum creavit. Quartus dixit quod in omni tempore
et mala mala magis tam pene quam culpe manifesta et relucet
equaliter gloria dei. Quartus articulus quod dixit vituperans quam vituperio

ipso peccato vituperii laudat deum et quo plus vituperat et plus peccat
amplius deum laudat. Sextus deum quis blasphemando deum laudat.
Septimus petens hoc aut hoc malum petit et male quia negationem dei
boni et negationem dei petit et orat deum sibi negari. Octavus quod non
intendunt res et honores nec utilitatem nec devotionem internam nec
sanctitatem nec premium nec regnum celorum sed omnibus hiis renunciaverunt
etiam hoc quod suum est in omnibus hominibus honoratur deus. Nonus
tu dixit nuper cogitans utrum vellem aliquid recipere a deo vel desi-
derare debeo volo bene deliberare quia ubi essem accipiens a deo ibi
ego essem sub eo vel ita rogare ut eum ut famulus et servus et ipse
deus in dando et non debemus esse in eterna vita. Decimus nos transfor-
mamur totaliter in deum et convertimur in eum simili modo sicut in sacramento panis
convertitur in corpus christi sic ego convertor in eum quod ipse operatur me suum esse non
simile per viventem deum verum est quod nulla est ibi distinctio. Undecimus
quidquid deus pater suo filio unigenito in humana natura hoc totum dedit mihi hinc
excipio nec unionem nec sanctitatem sed totum dedit mihi sicut sibi. Duodecimus
quidquid dicit scriptura de christo hoc totum etiam verificatur de omni bono et divino homine.
Tredecimus quidquid est proprium divine nature hoc totum est proprium homini iusto et
divino propter hoc iste homo operatur quidquid deus operatur et creavit una cum deo
celum et terram et ego generator verbi eterni et deus sine tali homine ne-
sciret quicquam facere. Quartusdecimus bonus homo debet sic conformare
voluntatem suam voluntati divine quod ipse velit quidquid deus vult et
quia deus vult me aliquo modo peccasse nollem ego quod peccata non commisissem
et hec est vera penitentia. Quindecimus est quod dixit si homo commisisset
centum peccata mortalia si talis homo esset recte dispositus non deberet
velle se ea non commisisse. Sedecimus deus proprie non precipit actum
exteriorem. Decimus septimus est quod dixit actus exterior non est proprie
bonus nec divinus nec operatur ipsum deus proprie neque parit. Decimus octavus
quod dixit afferamus fructum actuum non exteriorum qui nos bonos non
faciunt sed actuum interiorum quos pater in nobis manens operatur et facit.
Decimus nonus est quod dixit deus amat animas non opus extra.
Vicesimus bonus homo est unigenitus filius dei. Vicesimus primus homo
nobilis est iste unigenitus filius dei quem pater eternaliter genuit. Vicesimus se-
cundus est quod dixit pater generat me suum filium et eundem filium quidquid deus
operatur est unum propter hoc ipse me generat suum filium sine omni distinctione

Vicesimus tercius. Deus est unus omnibus modis et secundum omnem rationem ita ut
in ipso non sit invenire aliquam multitudinem in intellectu vel extra intellectum
qui enim duo videt vel distinctionem videt deum non videt deus enim unus
est extra numerum et supra numerum nec ponit unum cum aliquo. Sequitur nulla
in ipso deo distinctio esse potest vel intelligi. Vicesimus quartus item dixit
omnis distinctio a deo est aliena non est enim distinctio neque in natura
neque in personis probatur quia natura ipsa est una et hoc unum et quelibet
persona est una et id ipsum unum quod natura. Vicesimus quintus dixit cum dicitur
Symon Johannis diligis me plus hiis est sensus id est plus quam istos
et bene quidem sed non perfecte. In primo enim et secundo et plus et minus et
gradus et ordo est. In uno autem nec ordo nec gradus. Qui igitur deum diligit
plus quam proximum bene quidem sed non perfecte. Vicesimus sextus dixit
omnes creature sunt unum purum nichil non dico quod sint quid modicum vel aliquid
sed quod sint unum purum nichil. Item predicavit ut fertur alios duos ar-
ticulos. Primo cum dixit aliquid est in anima quod est increatum et increabile et
si tota anima esset talis esset increata et increabilis et hoc est in-
tellectus. Secundo dixit quod deus non est bonus nec melior neque optimus
et ita male dico cum voco deum bonum ac si album vocarem nigrum.
Illos per inquisitores invenimus primos quindecim articulos et du-
os ultimos tam ex suorum sono verborum quam ex suarum connexione sententiarum
errorem heresis continere. Alios vero undecim quorum primus nimis male sonare
et multum temerarios esse et de heresi suspectos licet cum multis expositionibus
et suppletionibus sensum catholicum formare valeant vel habere comperimus.
xv et duos ultimos tamquam hereticos dictos vero xi tamquam male
sonantes temerarios et de heresi suspectos ac nichilominus libros quoslibet
dictos articulos vel eorum aliquem tenentes dampnamus. Si qui vero eorum
pertinaciter defendere vel approbare presumpserint contra illos qui dictos xv
et duos ultimos seu eorum aliquem defenderint tamquam hereticos contra
eos vero qui dictos xi prout sonant verba vel aliquem eorum defenderint ut
contra suspectos de heresi procedi volumus et mandamus. In fine autem vite
idem magister publico instrumento omnia revocavit. Datum anno pon-
tificatus Johannis pape xxii tercio decimo. Nota alios articulos erro-
neos et hereticos de Christo Jhesu [illegible] contra fidem non est
[illegible] facere et in secretis docere quod est contra illud evangelii dicentis
Ego semper palam docui ut ait Jhesus. Primo nota quod aliqui teme-
re [illegible] quod bonus habeat et non habeat graciam istud est quasi principium

III

Omnis virtus de qua quis credit posse esse bonus vel bona operari absque
gratia divina preveniente et nobiscum ut operemur cooperante. Aug. Cum
bona agimus deus est in nobis atque nobiscum ut operemur operatur per gratiam
suam in nobis operando || 2o dicere quod [illegible] prevaleat misse
est quia dignitate sacramenti cum sit misse [illegible] Aug. [illegible] determinate nichil
prefert || 3o dicere promissum non debere solvi est dicere mendacium lici-
te posse fieri || 4to dicere quod [illegible] omnium spiritu vitas magis pre-
sumptionis et fatuitatis est vel quam heresis || 5to dicere quod homo faciat
actum mortalis peccati absque peccato mortali est [illegible] est quia sermo
sibi repugnat quia contingat peccata et sine peccato || 6o dicere quod
alia sit supra gratia dei [illegible] est || 7mo dicere suffragia non
debere fieri parvulis defunctis [illegible] illis quibus deus [illegible] gratia
approbatam ecclesie est et canones sanctorum || 8vo dicere quod aliquis veniat
adhuc quod non indigeat deo blasphemia est quod omnis creatura deo indiget
Aug. post preterita omnia deo vitatis sue || 9no dicere quod aliquis super caritatem
ascendat cum illa sit summa virtus et [illegible] est heresis pelagi-
ana condempnata in [illegible] synodo || 10 dicere quod deus sit finis mu-
lieri vel quod homo possit fieri deus vel quod homo possit ad talem
statum pervenire quod deus [illegible] omnia operatur pelagii est et est
blasphemia quia talia deo non conveniunt || 11o dicere quod homo possit
[illegible] confiteri quod sacerdote non indigeat solus filius dei est clavibus
non indiget que sacerdotali officio sunt commisse || 12o dicere quod con-
silium [illegible] non est credendum [illegible] de illa presumptione est quod
pelagius consilium suum consilio sancte scripture preponit || 13o dicere quod aliquis
videat secretum cordis [illegible] gratia dicere [illegible] est quod deus homo
novit cogitationes hominum non solus deus de futuro [illegible] aliquis
futurus sit nec semper sit [illegible] Aug. || Dicere 15o quod aliquis
deveniat adhuc quod non possit peccare pelagii est || Dicere 14o quod
aliquis deveniat adhuc quod non oporteat sanctos revereri pelagii est
Dicere 16o quod [illegible] deus faciet [illegible] pelagii
est [illegible] gratia [illegible] sit gratia unionis [illegible] aliorum gratia sit gratia adop-
tionis Dicere 17mo quod homo unitus deo non possit peccare tertulli-
ani est quia est liberum arbitrium ab homine tollere Dicere 18o quod aliqua unita
deo deificetur pelagii est qui se putat [illegible] Dicere [illegible]

ieiunijs et orationibus non insistendum esse pelagianum est et contra evangelium de ipsis loquentem
tiam Dicit xx° quod homo unitus deo sit venerandus ut corpus christi pe-
lagianum est et est plasphemia et inidem redit dicere quod sacerdos indecenti
recipere quam recipit sacramentum Dicit xxi° quod aliquis equaliter deo
vel preferre deo et quod maria indevotus prelatus possit pelagianum est
Dicit xxii° quod non pertinet de pastore vel alijs filijs quos ecclesia
recolit Dicit xxiii° ego homo non loquor sed spiritus in me loquitur
Dicit xxiiii° quod secta vestra non dent alijs revelacionem suspectum est
quod ipso dicto qui bona agit venit ad lucem Dicit xxv° quod homo in
voluntate fiat deus pelagianum est Dicit xxvi° quod homini comedere
comedat deus per plasphemia est pelagianum Dicit xxvii° quod homo
unitus deo non habeat sanctos venerari contra Job dicimus et aliquis sanctorum quilibet
Dicit xxviii° restrictio non esse futurum manichei est quod in hoc
et in alijs asserit distincte sacramenta ecclesie Dicit xxviiii° quod homo
unitus deo possit licite tollere rem alienam est quod dicit sed contra dicit
contra Augustinus dicat contra alios alieni quilibet tanto proficiunt casu
Dicit xxx° quod homo unitus deo non debeat ieiunare vel orare pele
du moyses helias christus et multi sancti et iusti ieiunaverunt et ora-
verunt Dicit xxxi° quod nec angelus nec demon sit est antiqua heresis
essenorum dampnata in synodo nicena Dicit xxxii° quod nunc in fine
nec peccatum sit saduceorum Dicit xxxiii° dimittere separati esse
a corpore christi est heresis nestorei Item manichei dicunt christum non resur-
rexisse Dicit xxxiiii° quod areos ieiunia et confessio impediat
mendacium manichei est in predicta synodo dampnatum Dicit xxxv°
quod sanguinis hominis homo venerandus sit ut sanguis christi pelagianum est
Dicit xxxvi° quod tempore christi licite comedere prohibita ut dualiter
et filia pelagianum est et est contra clausus ecclesie Dicit xxxvii° quod
solus in soluta gaudens non plus peccet quam irrationabiliter
copulatum admittens heresis Jovinianum Dicit xxxviii° pervirum
in matrimonialiter commixtum esse sine macula cum dicere cupiditas non esse
peccatum et est heresis Juliani discipuli pelagiani Dicit xxxix° peccatum
non esse peccatum pelagianum est Dicit xxxx° quod homo pervenit ad statum
quod deus per omnia opera pelagianum est Dicit xxxxi° quod homo possit
fieri deus et cum penetrare heresis est Dicit xxxxii° homines aladez

III

passe fi filio dei est heres nestoriana in grecia synodo dampnata
Dicit xxxxxi^o q(uod) homo equalis patri et transcendat filium potest est
et dyabolicum Iuxta id Ponam sedem ab aquilone et ero similis alt-
issimo Dicit xl^o xpm in passione non doluisse est dicere cum non fu-
isse hominem sed fantasma e(st) heres nestori et eritis Dicit xlvi^o
q(uod) angeli non sunt lapsi de celo e(st) contra voluntatem ewangelii Luce x
Videbam sathanam sic fulgur cadentem de celo Dicit xlvii^o q(uod) nunquam
sit peccatum nisi q(uod) reputatur peccatum potest e(st) Dicit xlviii^o Anglos non
esse nisi virtutes et demones non esse nisi vicia nestori e(st) Dicit xlix^o
q(uod) id q(uod) fit ab omnibus singulis non sit peccatum heres e(st) Dicit l^o propterea
non debere confiteri sacerdoti manichei e(st) et e(st) contra ewangelica veritate
dicente Ite ostendite vos sacerdotibus Dicit li^o q(uod) non appareat in
eucharistia corpori xpi eo q(uod) deus sit homo pelagij e(st) Dicit lii^o q(uod) [illegible]
homines faciat cognosci dampnatione faciat heres e(st) [illegible] qui ora(tion)e conce-
ssisse [illegible] non expromissione divina ut ait alexander ca 23 Hei
bucheos(?) Dicit liii^o passione xpi non esse memoranda in pressuris
et est manichei heres Dicit liiii^o q(uod) de morte patribus et matribus non sunt
dolendum nec pro animabus eorum orandum iniquam est et e(st) manichei
dicentis suffragia animabus non prodesse Dicit lv^o q(uod) homo possit transcende-
ritu vite virgis matre pelagij e(st) Dicit lvi^o q(uod) omnia creata sit deus
alexander e(st) Dicit lvii^o hominem debere ab exercitiis abstinere et
sequi [illegible] sit intra se heres e(st) dampnata Dicit lviii^o q(uod)
confessio impediat homines perfectionem est contra claves ecclesie et manichei e(st)
Dicit lix^o copula mulierum et virorum solutorum non esse peccatum morta-
le e(st) Apostolus Ad corinthios et Philosophus q(ui) est mosaicus et [illegible]
plexibus Dicit lx^o q(uod) homo [illegible] sit de sua salute e(st)
contra veritatem sacre scripture Ecc Nemo scit an odio vel gratia sit dignus
ut homo bene sine certitudine presumptionis presigna Dicit lxi^o
q(uod) dyabolus non afficiat animam dulcedine meditationis e(st) Augustinus dyabolus
immiscet se saporibus et sanguini ut dulcedine afficiat Dicit
lxii^o sanguinem hominis esse equalem sanguini xpi et virtutibus non
perfecti et potest non impediri potest e(st) Dicit lxiii^o non esse co-
gitandum de peccatis commissis e(st) contra doctrinam [illegible] Dicit lxiiii^o q(uod) oratio

L

redant tm bona p̄ pctoribꝫ no redat q̄ vtile ē confessiones
enim minuit gratiam dicto paulo cum Ambrosius Dicit heresis suum vel
ancilla posse res domini dare sine licentia et aliena dona donare eo
ē heresis nycolaitarum Dicit heresis q̄ homo interim possit iuvare perficere
vt non peccabilis fiat contra Ditatur scil. scripture ē Apostolus Tenet
hec Dicit heresis adam ēē eciam heresis ē sortita Quedam filia
sunt inventa et destructa per predicatores Dicebant enim quidam q̄
homo ꝫ insistere laboribꝫ p̄ vacare et videre quam suavis ē dominus
nec debeat laborare aliquis sue gre revelare nec eos consulere qui tamen non
stant pellem vitulina et ipsi sunt ꝑ adimite et si incidat
peccatum q̄ non timeat ut dicunt q̄ que deus predinat cum predesti
natos cꝫ fieri que non debent impediri Nota insuper articulos condem
natos in scripto dampnatas de secta de beghardis et beginis Primo
q̄ aliqui dicunt q̄ homo in hac vita tantum et talem perfectionis gradum
possit acquirere q̄ reddatur penitus impeccabilis et q̄ amplius in gratia
perficere non valeat nam dicunt si quis semper possit perficere posset aliquis
Christo perfectior inveniri 2us ē q̄ dicunt q̄ non oportet homo ieiunare
gradum perfectionis pervenit iocunde ut arcetur nam sensualitas ē in
gradu perfectionis ita perfecte spiritui et rationi subiecta q̄ homo potest libere concedere corpori quod
placet 3o q̄ illi qui sunt in predicto gradu perfectionis et spiritu libertatis
non sunt subiecti humane obediencie nec ad aliqua precepta ecclesie obligantur
quia dicunt ubi spiritus ibi libertas 4to dicunt q̄ homo ita potest
finalem beatitudinem in omni gradu perfectionis in presenti assequi sicut
obtinebit in vita beata 4ta q̄ quelibet intellectualis natura se ipsa naturaliter
est beata q̄ anima non indiget lumine glorie ipsam elevante ad deum
videndum et eo beate fruendum 6o dicunt q̄ se in actibus virtutum exercere
sit hominis imperfecti et perfecta anima licenciat a se virtutes 7mo dicunt
q̄ mulieris osculum cum ad hoc natura non inclinat nam ē mortale peccatum aut
actus carnalis cum ad hoc natura inclinat peccatum non ē maxime cum tempori
exercens 8o dicunt q̄ in elevatione corporis christi non debeat perfectus
assurgere nec eidem reverentiam exhibere quia esset imperfecto si a puri
tate et altitudine sue contemplationis tantum descenderet q̄ circa ministerium
seu sacramentum eucharistie aut circa passionem humanitatis Christi aliqua
cogitarent

XIII

Dubitanti in fide et rationem fidei inquirenti sic respondendum est quibus
modis si potest reformetur. Sunt enim multi simplices de operibus dei
mirantes dicentes quomodo deus fecit hoc vel hoc seu quomodo
illud vel istud fieri vel esse potest. Primus modus respondendi est in ostensione
insufficientie ad talia scienda quomodo fiant vel quomodo facta sint quia
ut dicit philosophus Sicut se habet oculus vespertilionis ad lucem solis ita
intellectus noster ad ea que sunt manifestissima nature. Si enim hoc parum
cognoscere non potest naturam et motum unius musce et minime quod est
quanto magis occulta dei. Secundus modus respondendi est repellere quorumdam questiones
questiones. Unde Matthei xxi Ihesus interrogantibus ipsum ait interrogabo et
vos unum sermonem. Queras ergo a tali dubitanti ut rationes petenti
primo sic cum sint lucida scilicet argentum ignis et oleum unde nigredinis ni-
gredinis inest contraria quare quod oleum facit nigras maculas argen-
tum nigras lineas ignis ligna et paleas denigrat et multa
que tangit intinat et plurima deterrima facit. Secundo quare quare
est quod palee frumenti sunt tante caliditatis quod poma et pira
immatura intus mature quamvis seu magis quam coquendo cruda facit
commutabilia et sunt etiam tante frigiditatis quod nives in medio
estatis confundere possint ne solvantur cum frigidum et calidum sint contraria
et in eadem non sint. Item de quadam fictione egiptiaca de qua dicitur
si ponatur in aqua mox fundum petit sed ibi aquis repleta super-
natat. Item in calce in aqua latet ignis et cum aqua ignem natura-
liter extinguat unde fit quod ignis de calce prosilit si aqua infun-
ditur et cum oleum adhibetur extinguitur quamvis oleum ignem nutriat.
Item de adamante quod nullo metallo scindi potest sed sanguine
hircino tinctus et frangi potest. Item de duobus fontibus quorum unus est
in egipto in quo faces extincte accense extinguuntur et extincte
reaccenduntur. Alius fons est apud garamantes in tantum noctis in-
tantum calidus in die in tantum frigidus hec miranda quere infra in
septimo alphabeto in [illegible] littera. Preterea deus qui primo cuncta
de nichilo creavit potest hec mirabilia facere que nobis sunt ignota
quomodo et quando fiant cum videamus quod ars et natura operentur multa
admiranda sic debilia elementa agere videntur. Terra enim
mutat grana et semina in herbas et herbas in arbores magnas
et hec dicit. Item aqua mutat ligna in lapides quamvis sua principium

L

in pisces Aer ut multa in pluuias ut in grandines ut in pri
nas ut in niues ut in ventos et fulgura Videmus etiam aliquos
magnas per ignem mutari in cineres cineres in vitra lapides in me
talla Item in clausa ova pullos et aves generari sic in psitta-
co videmus diuisas foras hominum montium arborum et edifficiorum
Item apes de floribus colligunt mel et ceram Item pisces
viuunt in aqua cum talpa cum in terra salamandra in igne et sic
aliorum per ignem consumi non posse Item in ipso pectore hominis magna
est sciencia et sapiencia ars et subtilitas innumerabilium que scita
Item vinea solum absque sui diuisione in diuersis omnibus est sit et semel
eadem vitas in diuersis edentibus eadem anima in diuersis membris idem
verbum in diuersis auditu preterea sunt multa miralia veteris legis vero
mitto videlicet transitum rubri maris iordanis conuersus est retror-
sum moyses aquam de petra produxit et cetera

K

Quare mirabilia ut non fiant sic frequenter ut in pri-
mitiva ecclesia dicendum est ... ratio // Prima quia ecclesia tunc erat
ad fidem inducenda sed postquam inducta est ideo miralia
non sunt necessaria sic facta filio futoris in porta ipsum induit
sed postquam filius inductus fuit facta necessaria non erat // 2a ratio quia
ecclesia non erat et in fide roborata indigebat ergo miraculo sed
quia modo roborata est miracula necessaria non sunt et ponit exemplum Gregorius
hom de planta arborum et herbe cum tam diu aqua affunditur
quousque in terra radicetur sed postquam radices firmauit in vnda
vltra necessaria non est // 3a ratio quia ecclesia inmitit modo cumulanda
... fides non habet meritum cui humana ratio prebet experimentum

L

Fidelis hominis signa quamuis de homine nesciatur an saluetur
vel dampnetur tamen quedam sunt signa salutis valde expres-
siua per que cognoscuntur veri fideles que dominus iesus innuit
cum dicit Signa eos qui in me crediderint hec sequentur In nomine meo
demonia eicient linguis loquentur nouis serpentes tollent et cetera Primum signum
est cum dicit demonia eicient sicut enim apostoli de corporibus obsessis
demonia eiecerunt ita homo qui vult esse verus christianus eiciat demonia
id est peccata mortalia si que habeat quia tot dyabolos eius possidet quot
quis mortalia habet peccata mortalia Cum sibi septem demonia habuit mag-
dalena et cetera // 2m signum fideli necessarium innuit cum dicit linguis

III

loquent' novis s. ut ho loquat' novis linguis et vetem q'
dyal9 et mali hoies invenit derelinq't Recedat vetera de ore
vro ut impos Antiqua lingua e mentiri vitupare maledi-
cere aliis etc Noua lingua e libent' orare offitiu dni laudare
s' gras age de deo loqui dulcit' de hoibq sapient' modiciter
patiend' et humilit' Ewa^m Qui dextra det Lo etc / 3m signum
innuit ubi dicit serpentes tollent ita fidelis subito removet ma-
las cupidas cogitatoes et delectatoes interiores sicut serpe vo-
lentes ne eum venenificent et ira passione etc et graves
attroces sic amputare / 4m sig^m innuit ubi dicit et si mortiferu
q' biberit no eos nocebit hoc dupliciter exponi Uno mo si mor-
tiferu q' bi ho e si vide fidelis audit vel videt hoies malos
male vel age pius ut superbiri irasci invidi etc no corrupi
vel scandaliza inst ipo ita q' ipe p' exe^m eor male viuat
vel agat Bn no p'fit bonq e n' q' cu malis fuit bonus
Alio mo si mortiff q' bi ho est si fidelis pati tribulationes
ingmoda et adu'sitates no est impaciens s' talia p' deo
et pctis suis libent' sustinz Grey Ego patiam virtute maio-
rem signis et mirac' f'do / 5m signu cu dicit sup egros
manq impo 2 bn ha Duo sunt genera egro 1 adiutoria indigen-
tiu Q'dam em indigent exteriori adiutorio ut pauperes infirmi
peregri captivi etc ut opa mie Hiis fidelis porrigat manu
i. subueni et auxiliu ut sui posse Q'dam vero interiori auxi-
lio indigent ut ptemptac et molestates Hiis fidelis subueniat
co'patiendo p'pis orando offensas remittendo etc Dns em suis
adu'sariis multa bona rependebat s. docendo curando etc

De spe que est 2a virt9 theologica Et describit' sic Spes
est certa expectatio future beatitudinis ex dei gra proveniens et
meritis nris no exigentibq quia opa nra no sunt media
sine gra dei Augus Spes e qua aliquis q' credit p'venire
sibi p'mit Effectus et utilitas spei e p'ma q' hoiez a tribula-
tionibq liberat Ps Inte sp'a pa nri spe et libera eos 2 sic confor-
tat hoiem ut libentius et patientius labores et angustias
p' deo sustineat Item instruit temporalia Ps Oculi omn in te spe-
rant Do et tu das illis escam Item hoiez salvat Spes si vade Ps

Mᵐ

L

n

Ut salvos fa spe etc. Ro. 8o. Ubi aut spes utl sit vel q spem
bona et vam heant scilicet hre debeant innuit Btus Jo. ew. Dne
fiduciam hemus adeo ut qd qd pacierimus accipiemus si madata
eius custodierimus fiduciam et spem hemus ut pax dugui hic
ut expectat pmissione di q madatum eius sr. Greg. Tamen nuls
dq sde no est spes s psumpcio Ideo si volumus q spes nra
no sit vana custodiamus et cplcamus madata dni qui em
pluse vivit glom spem ille sibi fingit fides em cu bonis
opibus spem prodere debet

Sequitur de caritate et pmo qd sit multiplex e eius descripcio
Caritas xiii ad Tho. e finis precepti de corde et csciencia bona
et fide non ficta Et nota q tplex e finis s. csumpcionis
csumacionis et emanacionis sit caritas di finis csupcionis q csuit
pcta dici etia finis csumacois hoc e pfcois et cplecois p-
cepti q oma precepta cplet pt e dici finis emanacois pre-
ceptor q oma precepta tendunt ad eam Alit describi Caritas
est dilecio qua diligi deus pp se et pximus pp deum et
in deo Item etia sic Caritas e recta voluntas ab oibus extrabat
pntibus prsus avulsa deo inseparabilit pe unita igne sti spe
unita a quo e et adque refert mensa maniam oie nescia
dme contemplacionis avida nulli vicio mutabilis olimpia robus
sp invicta suma bonarum affeccionum salus morum finis celestium pre-
ceptorum mors ermnum vita virtutum vis pugnancium palma victorum
ca pmorum pmiu pfectorum sine qua nullus deo placuit cum qua
nullus peccare potuit descrbi etia sic Caritas e ordinata et ma-
gna voluntas fruendi deo placendi deo et serviendi Et no q caritas
et dileco di ac amor di idem sut tn Btus Ber. distinguit
ea dicens Amor est magna ad dm voluntas sed cum gra lacta
di dilco cu vo frui deo et adheret ei e caritas Quamvis autem
multe sint virtutes et mult sic differentes sit humilitas alia
e qua castitas paria alia qua mia ast tn quadam csideracione
omnes unu sut ut qui ve habet una omnes hre dicit ut
sup dictum est et licet no mactu tn in habitu et hoc ondit Apos
dicens Caritas paciens e begna e no emulat q dicans idem

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

III

enuat(ur) q(uod) caritas est vna v(ir)t(us) t(ame)n in se om(ne)s v(ir)tutes h(abe)t diu(er)sa
s(or)tit(ur) no(m)i(n)a p(ro)p(ter) eius diu(er)sos effectus magnu(m) diu(er)simode s(ecundu)m q(uo)d malu(m)
expugnat et ad bonu(m) se extendit. Caritas ig(itur) cu(m) se ad diligend(um)
deu(m) extendit d(icitu)r dilectio dei. Cu(m) ad p(ro)ximu(m) d(icitu)r dilectio p(ro)ximi. Cu(m)
mis(er)iis p(ro)ximi compati(tur) d(icitu)r mi(sericordi)a. Cu(m) ei(us) bono congaudet congratu-
latio vocat(ur). Cu(m) equanimit(er) adu(er)sa tollerat appellat(ur) paciencia.
Cu(m) benefacit odientib(us) se benignitas d(icitu)r. Cu(m) no(n) extolli minime
supra se d(icitu)r humilitas. Cu(m) obedit sup(er)iori ut iustu(m) e(st) nuncupat(ur)
obediencia. Cu(m) excercet t(em)p(er)a(n)cia castitas e(st). Cu(m) sup(er)flua cor(por)al(ium)
nutri(men)tor(um) resecat sobrietas d(icitu)r. Cu(m) diuicias abicit e(st) paup(er)tas
sp(iritu)s. Cu(m) eas libent(er) paup(er)ib(us) distribuit largitas appella(tur).
Cu(m) est sine tedio expectacionis p(ro)missor(um) d(icitu)r longanimitas.
Cu(m) int(er) bonu(m) et meli(us) bonu(m) et malu(m) et pei(us) malu(m) disc(er)-
nit e(st) p(ro)uidencia nuncupata. Cu(m) vnicuiq(ue) tribuit ius suu(m) est
iusticia. Cu(m) delectacionib(us) no(n) vincit(ur) e(st) temp(er)ancia. Cu(m) no(n) t(er)ret(ur)
duris vocat(ur) fortitudo. Cu(m) credit credenda dicit(ur) fides. Cu(m) sp(er)at sp(er)an-
da d(icitu)r spes. Vn(de) s(icut) vnus sol et vng(uentum) et multiplex est q(uod) lig(na) in se vng(uentum)
sit diu(er)sa bona in se h(abe)t vn(de) diu(er)sos effectus donor(um) s(icut) aliq(ui)a nobil(is)
medicina diu(er)sas curat egritudi(n)es. V(n)i cecu(m) acuit visu(m) alt(er)i clarif(i)-
ficat vocem alij temp(er)at gustum.

Caritatem et dilectionem addam h(abe)re (christi)anis tenemur. Primo q(uia)
bonu(m) est amandu(m) et diligendu(m) m(a)g(is) a(utem) bonu(m) et maxi(m)e de(us)
qui e(st) summa bonitas et summu(m) bonu(m) quo n(on) meli(us) cogi-
tari uel e(ss)e p(otes)t summe diligend(us) e(st). S(ecun)do q(uia) p(ri)us dilex(it) nos q(ui)a
ipse summ(us) d(omin)us et rex nos viles paup(er)es et mis(er)os s(er)uos dilex(it)
ab et(er)no no(n) existentes no(n) d(icitu)r cu(m) diligentes imo s(e) resistentes et
p(er) ip(su)m offendentes. 3o p(ro)pt(er) dilectionis ei(us) multiplice(m) effectu(m) q(ui)
constat in b(e)n(e)ficiis ei(us) q(uia) no(n) sufficit n(on) sufficit ei diligere
solo affectu n(on) ci(r)ca nos ondat in ope(r)e et effectu q(ui)a c(on)c(re)ant(er) redemit
nos h(uman)itate assume(n)do c(ar)issima morte p(ro) nob(is) paciendo cu(m) mil(l)e
aliis miseriis in forma humana passus p(ro)pter infinita bona q(ue) fecit
et cottidie facit ut in sup(er)a demum dei que diffinita inueniuntur.
Q(uar)to q(uia) om(n)e q(uod) diligitur io diligit(ur) q(ui)a uel est bo(nu)m ul pulch(ru)m ho-
nestu(m) ul utile solo ul delectabile h(ec) excellentissime in deo s(un)t

lv

io sup omnia sum(m)e est diligend(us) deus enim filius suus est nobis
reseruauit It(em) pr(im)o m(ihi) est dilig(en)d(us) deus e(st) enim p(r)i(mu)s ut q(ui)a mel est It(em)
p(ri)mo m(ihi) dil(ige)n(dus) q(uia) i(n)te m(i)ciare fr(atri)b(us) meis Item meo sup delinq(ue)nte
lo(rum) p(ro) filia et dine (in)ndo ei(us) Item diligentib(us) p(ec)c(at)a dimittit di
missa sic ei p(ro)p(ter) m. q(uonia)m dilex(it) m(u)l(tum). Item omnia nob(is) s(er)uigant p(re)
omnia s(er)uensti s(u)b pe(d)i(b)(us) ei(us) Item anglos nob(is) deputauit ad custodia(m)
Item q(ui)a formau(i)t nos ad ymagine(m) sua(m) It(em) diligi(tur) dabi(tur) infinito sup(er)
qua(m) m(u)lt(i) s(er)uiat op(er)e(tur) vel cogita(t) Quib(us) aut(em) dilco mea q(ue)sistit
i(n) voluntate m(ox) p(ro)pt(er) magistri Voluntas en(im) informata ardo(re) q(ui)s(er)it
ei(us) q(ue)silio ut velit bonum et ne sit ociosa voluntas q(ui)s(er)it adactu
boni op(er)is om(n)e(m) familia(m) sua(m) suo imp(er)io s(u)biecta(m) maductum in
vocatus s(ed) familia menb(ro)(rum) core sensuu(m) et cogitatio(n)u(m) su(arum) ad p(ro)mo
uendu(m) bonu(m) su(u)m adremouend(um) malu(m) tunc hec fidelit(er) fecerit
iusticia(m) ei(us) affectus inplaciu(m) agra demulcente sua dulcedine ut
ia no(n) tm ex co(n)stinctu rois velit bonu(m) et tu diligencia bo(n)(us) agat
s(ed) i(n) ex desid(er)io optat ut magistri bonu(m) amplecta(tur) et diligat
et (con)trari(um) boni s(cilicet) malu(m) odiat horreat et fugiat et hec est
vera sanitas voluntatis

p Caritatis et dilectionis tres sunt gradus sic aliar(um) v(ir)tutu(m)
infra sc(ri)ptar(um) Vni enim celestis yerarchie docente beato
dyonisio singule mentis ordis distingwu(n)t sic infima
yerarchia celestis tres h(ab)et choros s(cilicet) angelos archangelos v(ir)tutes
et sic dealiis ut infra dicam(us) s(ed) hec e(st) et no(n) eq(ua)les v(ir)tutu(m)
yerarchie eundem ordine(m) int(er) t(r)mitten(tes) p(re)sertim tu celestis pulch(ri)
tudinis exemplar adhoc nob(is) celitus delatu(m) sit ut p(ro)uirib(us)
studeamus d(omi)no i(n)nobis s(an)ctuariu(m) fac(er)e ut i(n)me(dio) n(ost)ri digne(tur) habitare
un(de) exemplar nob(is) i(n)monte demo(n)stratu(m) n(ost)r(u)m q(ue) i(n)p(ri)mo g(ra)du et
infima v(ir)tutu(m) yerarchia q(ue) stant adinfima i(n)celo yerarchia p(er)ti
neat tu illuc d(omi)no p(ro)ducente ven(er)imus agnoscam(us) laborem q(ui) in
fidelit(er) deuitare inuitate eude(m) t(r)i q(ue) nequaq(ua)m inferior e(st) v(ir)tri
bus q(ue) illic nicior(um) mense p(ro)porcionata fuit v(ir)i mensura bona
et (con)ferta et coagitata Item eadem quippe mensa qua mensi
fuit(is) remecie(tur) vob(is) na(m) yd(r)ia ei(us)dem mense(m) implebi(t) e(st) vino glie
i(n)imp(er)iis celestib(us) t(un)c tu q(uam)(dm) imple(re) studuisti aqua ut s(upr)a p(re)sta(n)ti
i(n)p(ro)uectu celestis glie e(st) sit aqua et nileo (n)i(si) adueniu(n)t op(er)ie(n)tem
invalde Primus igi(tur) sit infimus gradus cari(tatis) d(e)i e(st) sic dilig(er)e q(uo)d ista

III

et eis uti ut tamen illicita homo deuitet et amori dei dilectionem nullius prepo
nat sit illi quod ea que mundi sunt diligunt ut tamen in eorum dilectione et nimie
peccata mortalia deuitent quando que deus precepit Matthei Si vis ad
vitam ingredi serua mandata / 2us gradus est cum homo voluntate pleni
ori et affectu feruenti non solum omnia precepta studet seruare sine quibus salus
non est sed etiam consilia que dei sunt et studiosus et voluntarius est in faciendo
insuper quam magis promouendo et desiderando hoc ipse est bonorum religiosorum
qui non solum precepta dei sed et consilia ipsius adimplere et ipsum spiritualiter imi
tando sequi delibant omnis iusticie decore dominum nostrum ihesum christum / Quanto enim amas
dominum tanto studiosior eris in mouendo eius beneplacitum et honore et offensam
cauere Gregorius Numquam est dei amor ociosus operatur enim magna si est si non
operari renuit amor non est / 3us gradus tanto affectu ad deum estuat quod sine
ipso quasi viuere non possit martyrum desiderio dissoluendi et esse cum christo
cuius est viuere fastidiosum mors desiderium etiam per duram mortem tormenta hoc
desiderium fecit sanctum andream amplecti crucem suam steffanum per lapidantibus
exorare laurentium carnifices ridere et multos alios martires ad passiones
gaudenter venire et persecutores diligere quod eos ad desiderata gaudia promo
uebant / Nichil est quod celum minus intrat dei gradu [illegible] valeat
estum et desiderium extinguere quia deus non dat eis copiam de fonte plibi
tum bibere Tribus enim modum guttulis refocillantur spiritualium consolacionum mente
suauitatis recreatur interne sacramentali corporis christi perceptione que propter de
uotis solet esse singulare solacium prolongando huius et exilii tedium / 2a
guttula est multiplicatio spiritualis fructus in quo animarum per fratrem seu utilitate
et dei honore senciens exilii sui molestias tollerabilius sustinet
spe lucri dei / Et nota circa predicta verba Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo
quod quamuis dilectio dei cadat sub precepto sine quo salus non est non tamen ista
totaliter quod est secundum beatum Augustinum Totalitas ista stricte accepta competit
statui patrie ubi omnes motus anime in deum totaliter referuntur / Vnde ait
magister ille totaliter impleri non potest in fositan (?) animum per fratres et adhuc
tempus ut dicit idem Augustinus / Vnde sufficit statui vie ut hec totalitas
in hoc attendatur quod nullus motus sit in anima deo contrarius / Unde sic exponit
idem beatus Augustinus Ex toto corde id est intellectu sine errore ex tota anima
id est voluntate sine contradictione diuertendo ad oppositum et ex tota mente
id est memoria sine obliuione ubi sufficit mediocriter spiritualiter quod dilectio cadit
sub precepto modus autem diligendi non nisi sit deum est

Signa caritatis quomodo roborate et perfecte nunc sunt notanda / Ca
ritas enim gratia sit incepta seu infusa quedam habet signa
caritatis roborata habet quedam perfecta vero caritas habet decem

L

viz quinque interiora et quinque exteriora. Primum quod signum caritatis in anima
genite seu incepte et infuse caritatis est dolor de peccatis preteritis. huius ratio
est quia caritas et culpa mortalis opponuntur, ideo simul et semel esse et stare
in eadem voluntate non possunt. Unde dicit beatus Augustinus: Caritas est radix omnium
bonorum, cupiditas radix omnium malorum, que simul stare nequeunt, unde non est
radix una penitus evulsa alia plantari non potest. Secundum signum dicit beatus
Bernardus est firmum propositum cavendi peccata futura. cuius ratio est quia sine proposito
cavendi futura peccata mortalia cum effectu non fit pro amore naturalem nec
per acquisitum dilectionem dei, potest quia sine gratiam et caritate adiuvante que
omnium viciorum radices extirpat et virtutibus radices ponit meliorem
illuminat animam letificat. Tertium signum est dilectio in audiendo sermonis dei
et est ratio quia amantes delectantur delectari in sermonibus mutuis suis
sunt sermones auditi vel inspirati seu sapiti. Quartum signum est prompti-
tudo boni operis. ratio huius est quia caritas maxime est operativa eo quod ipsa
sit amor. Unde imperat amorem actum et dominatur in illum. Sine Gregorius: nunquam
est amor dei ociosus. operatur enim magna si est. Si autem operari renuit, amor
non est. Quintum signum dicit Ambrosius est cum quis spirituali defectu aliorum
compatitur et de spirituali profectu illorum letatur. ratio huius est quia dicit Dyonisius: Cari-
tas est virtus unitiva et unitiva omnia liquefacit et in unum confluit ut in-
ipsa unanimi ni diversitates mentium attendit conformat et confluit et
quasi in una formam auri reformat. Unde dicit proponit audi valor hi-
larescit. Duplicia vero caritatis in roborate sunt perfecte sicut ista. Primum
est frequens et iusta conscientie examinatio non solum de peccatis mortalibus sed etiam
venialibus. ratio huius est quia sicut caritas opponitur peccato mortali sic fervor
caritatis opponitur peccato veniali ut ipsum a banca expellat ne spiritum sanctum displi-
ceat. Ambrosius super Lucam: Veni mittere ignem in terra. Dicit ignis quod aurea
domini vasa domine domini meliorat. fenum vero et stipula consumit.
Secundum signum est ingemiscere cupere dominari. ratio huius est quia quanto caritas
dei diligens plus augmentatur tanto plus hoc ad cupiditatem temporalium
elongatur. Tertium signum caritatis perficientis est sensuum interiorum seu spiritualium
exercitatio vitalis et est ratio quia sicut exercitatio sensuum corporalium est signum
vite corporalis ita exercitatio sensuum spiritualium est signum vite spiritua-
lis et sicut sunt quinque sensus exteriores in corpore scilicet visus auditus etc.
ita quinque interiores in anima seu in mente scilicet sensus communis et ymaginatio
estimativa fantasia et memoria de quibus infra dicam usque. Sextum signum

III

est studiosa mandatorum dei obseruacio quia vera mandatorum obseruacio sine
dilectione fieri non potest Jo qui diligit me sermonem meum seruabit / 4tum signum est demonstrationis
dictum manifestatio quia amor est signum communicationis vnde amicus communicat et
reuelat amico secreta sua amicus enim est alter ipse Crisostomus Jam non dicam
vos seruos sed amicos Ro Examen dominus expectat seruat et audit hec
de signis caritatis perfecte Primo de signis exterioribus que sunt quinque
Primum signum est quod si quis pro salute proximi mori paratus est et ro huius 2m
Augustinus est et quia parua caritas non sufficit adimplere magna mandata
vt est mori pro proximo vel pro fratribus vnde dicit Perfecta caritas est vt si quis
mori paratus est pro fratribus Jo maiorem caritatem nemo habet vt animam suam ponat quis
pro amicis suis Jo in epistula In hoc cognouimus caritatem dei quia animam suam pro nobis
posuit et nos debemus animas pro fratribus ponere i. pro proximis vitam
nostram corporalem paratis exponere ex quo datur intelligi quod vita
spiritualis proximi est preferenda vite nostre corporali Vnde ad spiritualiadam
vitam spiritualem proximi debemus esse parati ad exponendum nos periculis
corporalibus eciam vsque ad mortem non autem vita proximi corporalis preferen-
da est vite nostre corporali / 2m genus exterius perfecte caritatis est inimicos
diligere et pro eis deo satisfacere et huius ro est in hugone de ara
anime dicente Amor transformat amantem in similitudinem amati non
tantum quo ad substantiam sed eciam quo ad operacionem ergo si Christus dilexit inimicos
pro eis patrem orando dicit ergo et amator Christi Math diligite inimicos
vestros benefacite hiis qui v. o. / 3m signum est si omnia aduersantia
suscipit gaudenter et patienter quia caritas perfecta mortem ab amore huius
vite quasi totaliter auertit et quasi occidendo insensibilem reddit quo
ad penas et mortem temporalem Can fortis est vt mors dilectio
namque mors reddit corpus insensibile ergo dicitur Apostolus Caritas omnia sustinet
Item ibant apostoli gaudentes actuum 9 / Vtum signum est si omnibus renun-
ciare paratus est et sequi dominum ihesum christum et est ro quia perfecta caritas
omnia renuit que eius affectum impediunt Apostolus Omnia arbitratus
sum vt stercora vt christum lucrifacerem maxime autem temporalium
concupiscentia impedit affectum caritatis Augustinus Caritatis venenum est concupiscentia
et spes adipiscendi temporalia Apostolus Mortuus est mundo / 4tum
est si nichil aliud nisi solum deum timuit cuius ro est in Item Jo canonica
Perfecta caritas foras mittit omnem timorem aliquem eciam ponunt pro signis

L

sz pallorem facie languore corporis tempore accionis q(ue) tu s(ecundu)m pallor
sa q(uod) eciam sunt signa corporalis amoris seu carnalis Signa p(er) que carnal(is)
interioris sunt ista / p(ri)m(u)m signum sunt profunda et intima suspiria m-
entis et cordis q(ui)a q(uando) memoria rei amate intima cordis attingit
statim suspiria q(uasi) nuncios amoris emittit donec ea presencia dilecti
visitet et reficiat corpus q(uo)d ad hoc facere non potest / 2m sig(nu)m sunt
alta suspiria na(m) ut Bernardus dicit multiplicata sunt tales maioribus
desideriis estuat et iam p(er)venire ad vota p(er) suspiria et p(re)ciosa anhe-
lant / 3m signum sunt cogitaciones languide ang(us)tiose et intelligenc(ie)
qui dicit necce est ut quo p(re)cedat thesaurus dilectoris illuc sequatur
affectus cogitacionis et desiderii amorosi Bernardus Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum
attende ergo quamdiu q(uod) cogites etc. Et nota q(uod) ipse est languor s(ecundu)m
corporis commissione cordis existente dum te mecum desistit solitudo corporis
Sed angelus tetigit nervum Iacob Alius est languor v(e)l temporalium a(n)i(m)o
cum mens adamore sponsi plus attendit tanto plus languescit
adamore temporalium / 3us languor cordis est v(e)l tribulacionem Ut cum amore
plagas 2m Augustinus Qu(ia) aliq(ua)n(do) amoris intimis infligitur / 4um sig(nu)m in-
sem p(er) q(uo)d tunc s(ecundu)m expectacionis tediose q(ui)a ut dicit hugo sup(er) viii an-
ier amor tendente t(re)m amatum nec valens n(ec) attingere n(ec) penetra-
bilis et sensibilis q(ui)a sua na(tur)a non quiescit donec finaliter penetrabile totum
voluntatem profunditer inserit amat totalitate Tullius Amanti
omnis mora longa nimis videtur expectacio tediosa Job Cedo diem me-
ur meo Item desideranti felicitas est tarda / 5um signum sunt affecciones
extatice extrahens cum in p(ro)pria [illegible] meus [illegible] q(uod) d(ici)t dyonisius
Amor in deum tendens est faciens extasim suus non enim p(er)mittit amatores
esse sui ipsorum Bernardus Amor est penetrabilior ibi ubi amat q(uam) ubi animat
s(ed) quo adiuvatur affectus Apostolus Vivo ego iam non ego vivit do(minus) in me
do(minus) Hanc extasim nullus novit n(isi) qui accipit nullus accipit n(isi) q(ui) desi-
derat nullus desiderat n(isi) quem ignis suus sancti inflammat Sed depa non
[illegible] seu [illegible] non doctrina s(ed) gratiam non intellectum s(ed) desi-
derium non studium lectionis s(ed) gemitum oracionis non magistrum s(ed) sponsum non
[illegible] s(ed) deum adhanc caritatem vocantem [illegible] sic bene dilecto mi
s(ed) adsimbuda [illegible] [illegible] [illegible] magis p(ro)vocata [illegible]
meditacio [illegible] inequalibus p(er)limpida [illegible] [illegible] mac
surgamus [illegible] p(er)mebentur dilecto [illegible] videamus si vinee flo-
ruerunt pullulantur [illegible] [illegible] Si flores parturierunt

VII

reexperimentum caritatis et amoris per gustacionem Ubi germinassent mala punica protulit caritatis et amoris difformes operationes et sic dant nobis septem munera abstinencie procedendi. Nota eciam quod aliqui doctores ponunt eciam ista signa caritatis et amoris. Primo quod amicus libenter loquitur de amico et cum amico. Item libenter videt et audit ipsum. Item cogitat de amico frequenter et sine tedio. Quarto pro eo res corporis voluntarie exponit. Tandem offensa eius offensum statim placat. Amicus congaudet amico suo de sua prosperitate, dolet de sua adversitate. Decimo presencia gaudet de absencia tristatur. Diligit et odit quod et ille. Bona et studium ei placent tantum ei displicent. Ad amorem amici alios trahit magis potest. Item munera ab eo data non alienat. Consiliis suis acquiescit petit fiducialiter ab eo quod vult. Et est sermo visus cogitatus servus amicitie. Et tandem ut placat congaudet conplacet odit Adducat timidus attendit munera fidelis

R[p]

Caritatis et amoris extatici semper septem sunt signa. Primo extaticus est alienacio mentis primum a diliccione et amore procedit. Unde qui non sentit nec cogitat nisi circa rem dilectam. Et secundum dyonisium extaticus amor in bono supportatus tristitiam amantem totaliter in usum amati. Primum quod signum huius amoris est quod amorosi multa cupiunt et pauca locuntur et de suavis laucioris exprimunt. Cantica dilectus meus mihi et ego illi. In prosperitatibus est primo et in presencia oro. Dicit quod suplendo dilectus meus mihi scilicet totus vivit mihi totus movetur est mihi et ego illi totus vivat totus movetur. Apostolus. Sive morimur domino morimur sive vivimus domino vivimus. Secundum signum est desiderio membrorum et corporis conspicue expertum et vehementi cordis applicacio ad rem amatam sic in amore divino vehementi et ante extensa ab omni amore voluptatis carnalis. Thobias dicitur fugit demon sub dormit in lectis humoribus ut dicitur in ingobis. Item thobias piscem in aqua se invadente extraxit ad sinum et piscis mortuus est. Piscem designat dyabolus qui in liquore voluptatum carnalium impugnat ut patet predicta. Tercium signum est gravitas oculorum seu profunditas ex nimio amore carnali quia oculi sentiunt fit se se trahentes ad locum unitis estimatum. Sic in amore spirituali et divino anima amorosa oculos interiores scilicet intellectum et affectum in ymaginacione incapite sui mens fingendo et ponendo sibi in qua totum quod querit et diligit invenit sibi oculos eosdem anima trahit ad interiora cordis ne aliquid ibi sit quod amico displiceat. Ibidem accessum et recessum amici notans et desiderans. Amicus eum et attendit cum devocione insolita mente

L

amantis tangit sed vadit et redit cum dulcedine devotionis et conso-
lationis subtrahitur et hoc fit ut corpus spiritus desiderium et affectus aug-
mentetur et crescat Gregorius Certa desidia ex dilatione crescit aliquis de-
tractis consolationibus subtrahitur de quibus dictum est supra Tertium signum est siccitas o-
culorum lacrimis carentium non vetat [illegible] rei dilecte quam nec
mors amicorum nec dampna corporis vel rerum amorosus parum lacri-
mas effundit sic anima amorosa quamvis dampna vel lesiones eternas
dilectum non attingentia minime curat Canticorum [illegible] gestabit iustum [illegible]
accidit Quartum signum est pulsus venarum inordinatus nam cum hic pul-
sum velocem tunc sperat consequi dilectum nec amorosus hic pulsum tardum
tunc desperat de dilecto amati habendi Sic in anima devota anima amo-
rosa nunc pulsum id est affectum mira celeritate repudiare dum sperat se
consequi suum dilectum Job Cor meum id est cogitatio et cor meum id est affectio
exultavit in deum vivum secundum perfectionem tendentes Cum tunc anima amorosa
perfectionem suam considerat videns etiam meliores et fortiores se in tri-
bulatione et plus pulsus eius est tardus id est affectus eius lentescit et commi-
nuitur et ruinis virtutum ad lentus et tardus
ore correpto deponit suos et ruinis virtutum ut lentus et tardus
[illegible] vel [illegible] hoc est affectus eius Canticorum [illegible] hinnulo capre-
orum velocitate quamvis tamen propter immobilitatem corporalem Sextum signum
est profunda cogitatio et sollicitudo de sua admiratione ita quod ille amorosus
videtur gerere ymaginem dormientis qui evigilat non potest nisi tunc de re
amata ei sit mentio Unde sedens inter confabulantes et loquentes
de alia re quam de re amata non attendit nec intelligit sed cum sermo
fit de amata re statim attendit cum desiderio et studio sic est de anima
christiani amantis tunc vana fabule et negotia humana tractata
non attendit omnia reputat quasi truphas et fabulas nisi pertineat
suo dilecto vel sint de dilecto Job [illegible] mi fa [illegible] Septimum signum est
quod amorosus videtur insanire tunc videt rem similem rei amate sic
anima sponsa Christi pro amore eius interna sic ipsi fit aliena et quasi insanit
tunc bonitatem et dulcedinem dei impuniti perscrutatur sentit ut dixi [illegible]
perfectionem assumptis accidit in morte et habitus in [illegible] sic per [illegible]
Unde bonum est nos hic esse Cui [illegible] est consolatio gustu dul-
cedinis divine quod est et deplementum divine gaudii celestis

De dilectione primi De dilectione dei nasci dilectio proximi
debet ante diligendus sit proximus debet sicut ples
traste Prima quia nos [illegible] Alienus [illegible]

XIII

ws fu. ho. xf Item quia dominus precipit Diliges proximum tuum sicut te-
ipsum Item quia homo videt hominem similem applaudit sicut simili Item quia nos omnes
fideles sumus membra unius corporis mistici scilicet Christi Item quia una fide
unum baptisma recepimus Item unum patrem unum dominum et ad unum
regnum tendimus Primo autem debet diligi scilicet ad quem finem diligatur
bonum non ad vicia et ad incomoda temporis et ad temporalem prosperitatem sed
ad eternam salutem Item diligatur pure et non ex carnali affectione nec utili-
tate temporali seu ex casuali et speciali favore que quamvis non sint pro
mala tamen non sunt meritoria nisi ex spirituali dilectione conmitum accipiant
Item diligatur fructuose unde dicitur filioli non diligamus verbo neque lingua
sed opere et veritate Item discrete et ordinate diligatur ut tu et ipse con-
currens Preterea diligatur proximus quo ad modum et finem diligatur quo ad sensum preter
deum diligatur quia dominus mandavit Diliges proximum tuum sicut te ipsum Item debet
ea affectione diligi qua et deus licet non tanta sit deo vel inde ea-
mittit dei diligatur Secundum deum id est illa forma proximum diligamus ad quod nos
deus diligit id est ad salutem eternam et ad proficiendum mittit Nota quod dilectio quadruplex
est carnalis Alia cupiditatis Alia naturalis Alia socialis Alia spiritualis
Carnalis dilectio est que carnalibus delectacionibus mittit sicut inter virum et
mulierem in copula propter carnali Cupiditatis ut quod diligit aliquem propter mu-
neribus sicut etiam canis diligit eum qui dat ei cibum Naturalis est qua in
cognatos est et proximos sanguine parentibus vel loco habet dilectione diligimus
etiam illa quam enim naturam magis sit venusta et decora sicut pulcrius
habere pulchra animalia aves et filia sibi illa quam matre nec ad quomodo sit
similiora sit de duabus equaliter ignatus uni plus mittit affectus in
quam alteri quod forte similior est nobis mina Est Animo aliud diligit simile
sicut eandem dilectionem etiam habent animalia bruta hec dilectio potest esse bo-
na et mala communis causa trahat originem que bona est in se
Unde in naturali plus tenemur exiure naturali proprinquioribus quam ex-
neis quibus autem iure divino plus tenemur supra decima Et
Socialis dilectio est qua notos et familiares et quibus mala
magis diligimus quam ignotos et alienos ista etiam potest indifferens
est nec bona nec mala quia boni et mali habent hanc Spiritualis
dilectio est affectus sancto deravata a quo etiam fluit quam deus nobis precipiendo
mandavit et est meritoria potest sola hec dilectio efficit naturalem
et socialem meritorias quam peccatum regit cupida ubi non ardiat

L

sed tolerat et temperat ne excedat quia magis erit utilitas propter
quam illius videtur amare. Carnalem vero odit et fugit fugit et ex-
terminat nec unquam fida societas erit inter carnalem et spiritualem dilectionem
dum una illarum augetur reliqua minuitur licet inter coniuges propter vin-
culum sacramenti seu matrimonii si moderata sit possit stare dilectio
carnalis moderate.

Sextum requiritur ad dilectionem proximi. Primum ut eius salutem
optemus. 2º ut de salute eius gaudeamus et
cum ipso deferamus. 3º ut de adversitate eius doleamus in quantum voluntate dei inheremus
mite et patientissime ad eum se ad-
stringimus. 4º ut humiliter aliis subveniamus in operibus in quo sufficimus
offensas remittendo cum aliis operibus nostris sufficientes
fratres considerenus ipsum esse nostrum fratrem et non extollamus super eum.
5º ut faciamus ei quod nobis racionabiliter fieri volumus. Sexto
ut diligamus eos amicos gratiam sibi a deo datam. 7mo ut bono
exemplo ipsos edificemus tam verbo quam opere. Circa principium de septem indiciis septem

Dilectionis carnalis indicia sunt septem. Circa quorum primo est no-
tandum quod spiritualis amor sepe vitiatur amore carnali
quia astutus diabolus primo simulat temptationes laqueos deinde
amor increscat et tenax fiat sicut visus quo rapitur duce
dyabolus enim nec tedio vinci nec labore nec diuturnitate lassari dum modo per
longa tempora possit efficere quod intendit tamen admodum ad hoc si ipse soli-
citus sit vel laboret et quoniam bonas et paucas malas impe-
ret et eas retineat imperfectas. Primum quoque indicium carnalis amoris est cum omni
spiritualis dilectio tamen spiritualibus erudicionibus et edificationis collo-
cutionibus soleat pasci et nugas et otiosas fabulas amore fasti-
dire, consequenter ista carnalis dilectio pauca de spiritualibus profert dimittit ibi
et fabulacionibus et maxime de mutua dilectione insaciabiliter loqui
et rumat se quod ipse eam et illa ipsum diligat ita quod ad hoc dies
colloquia non sufficiat hoc vel dies nec quod tempus sed quod semper tamen possit
querere copiosa habent materia et indeficientem colloquendi. 2m indicium
est insolencia gestuum et morum cum sit penitus se tamen amantes resti-
tuit amorose mutuo se invicem bene facere seu se modi comprimit in
amplexus tenet et comprimit manus deinde brachia cum amplexu et osculatur
tam in ceteris sit in amatoriis corporalibus narrandi proprie. Cuius spi-
ritualis dilectio tanta disciplina servat tortuitos sicut in publico nec
angulos querit sed fugit nisi cum solis deo servire et valde desi-
derat orando meditando cum homine aut colloquens maxime si vir cum

III.

femina loquitur, comitet oculos et manus ac omnia membra sollicite custodiat, sic ut etiam astutus observator non inveniat in quo eos reprehendat.
Tercium indicium est inquietudo et sollicitudo cordis, scilicet cum sint absentes dimmittentem; et iam sit ille dilectus quid agat cum videt quamdiu defuit, si ne de se cogitet qui longo tempore sic me demandavit, an ne amor meus tepescat, quod valet ita quod cor eius sit sic suspenditur per hec quod nec orare possit vel de deo cogitare vel meditari, quiete valeat nec respirare nisi cum audiat aliquid de dilecto.
Spiritualis vero dilectio hoc non curat, sed prorsus quiescit et amicum suum fideliter deo moribus commendat, cum sit aptum per mobilem dilectionem fratris et compatitur vel congaudet ei sicut res et dictavit faciendum.
Quartum est impaciencia vel invidia carnalis. Si quem alium dilectus sum diligit seu benignius talem salutem sed aliqua beneficia ei exhibeat ex quibus amor suus deficiat et alius prevaleat, de hoc dolet et tristatur.
Spiritualis autem et dilectio sic vult amicum suum diligi et multum gaudet quod caritas et amicitia sui ipsius crescit et quanto plus dilatatur tanto plus augetur sicut ignis qui plus fomentum accipit tanto plus crescit.
Quintum est ira et contencio mutua quia in vulgo dicitur: isti sic mutuo diligunt quod premia dilectionem non possunt sine crebra mutua amolestia lesionis corporum mordinata dilectio sit quanto metas excedit quod non semper mutue blandiuntur sed etiam molestant et conturbant, immo quando iurgia et vituperia insurgunt et beneficiorum receptorum mutua repeticio beneficiorum et mutuum improperium prorumpunt, immo quando clamores et suspiria ac promissiones iuratorie quod nunquam deinceps velint sic mutuo diligere et offensas nolunt remittere. Spiritualis autem amor pacificus est et stabilis, ignoscens errori, offensis et infirmitati proximi et in spiritu lenitatis et mansuetudinis insistens aliquo corrumpat delicta.
Sextum indicium munuscula et dulces littere, quinisola et monilia, albore aliquis rapta et quoque alia que dilectus tractavit vel usus est que vendantur pro reliquiis ac studiosissime et mundissime procuratur conservantur. Contra sicut dicit beatus Jo. de spirituali dilectione. Crebra munuscula et fasciolas, zonas et praegustatos cibos dulces et suaves amoris litteras sancti amor non

L

sit p[er] orac[i]o[n]es et edificac[i]o[n]e[m] m[u]tu[a]m instructio[n]es et p[er]e[n]nit[er] sub-
ue[n]tio[n]es sint sp[irit]ualis amoris firmame[n]ta et volupt[at]es. T[er]tiu[m] e[st] inor-
dinata dissimulatio vicior[um] ita q[uod] mutuo se diligu[n]t q[uod] et[iam] vicia
sua diligu[n]t fove[n]t et excusant ac contra argue[n]tib[us] defendu[n]t
sic sicut furem defendit. Immo i[n]ho[n]esta et mala admonere pe-
tit et petita admittit. Sp[irit]ualis aut[em] dilectio nec i[n]ho[n]esta ro-
gat nec rogata acceptus amici admittit. Tullius: lex amicicie
r[o]gat nec rogata admittit. Sp[irit]ualis aut[em] dilectio [...]
ut nec rogem[us] i[n]ho[n]esta neq[ue] i[n]ho[n]esta rogata facie[m]us. Sp[irit]ualem
amor o[mn]ia vicia detestatur singulariter aut[em] odit ea in sp[irit]ualite[r] di-
lect[is]. Sic sicut mag[is] dolet de difformi macula macula filii qua[m]
macula alien[a]. Sic et deus o[mn]ia p[ec]c[at]a odit et in q[ua]m amo dur[ius]
ea in p[er]sonis vita mari sui singulariter pu[n]it q[uam] maliis. Apoc[alypsis]
Ego quos amo arguo et castigo. Sic in diuina caritat[is] amor[is]
ergo quos amo arguo et castigo. Sic indiuina [...] studeam[us] ne s[ub] amo-
re palliant[ur] [...] sp[irit]uali v[er]o p[er]dent studeam[us] ne s[ub] amo-
rem tu[n]c i[n]dicii macula[m] [...] Cist[ercium] vang[elium] s[er]mo gest[a] ror ab[...]
c[...] inpacie[n]s [...] p[er] multa dissimulans q[uod]

Septe[m] de gradib[us] dilectio[n]is p[ro]ximi qui sunt tres. P[ri]m[us] seu
infimus grad[us] e[st] n[u]ll[u]m odire n[u]lli malu[m] cup[er]e n[u]lli[us] bo[n]um
velle impedire i[m]mo t[ame]n p[ro]ximo subue[n]tio[n]is auxiliu[m] no[n]
subtrah[er]e et b[e]n[e] uelit q[uod] n[u]lli faciat uel cupiat malu[m] cu[m]q[ue]
sensu nolim[us]. Item q[uod] bonu[m] cupit ei et faciat sic sibi ip[s]i
ver[um] velle si indiget. Tobie: Et q[uo]d q[uo]d uolis q[uod] vob[is] faciat
ho[m]i[n]es, ita et vos fa[ci]t[e] ill[is]. Hoc e[ni]m docet lex n[atur]e et scr[ip]t[ur]e. Desub
ho[m]i[n]es quia vos fa[ci]t[e] ill[is]. Hoc enim docet lex [...]
Ut si quis fr[atr]i no[n] valit no[n] inferat ulli. S[e]c[un]d[u]s grad[us] seu p[ro]fect[u]s di-
lectio[n]is p[ro]ximi est sic p[ro]fectum alt[er]i[us] congaudere et bon[um] malu[m] di-
ligere sic sic p[ro]p[ri]um bo[nu]m et adu[er]sitati ei[us] co[m]pati sic p[ro]p[ri]is et in q[uan]tu[m] ad
aliena sua reputare ex affectu pietat[is]. Ro[manos]: Gaude[re] cu[m] gaudenti-
b[us], fle[re] cu[m] fle[n]tib[us] ... sic aliena bona uel
mala se[n]tire sic p[ro]p[ri]a. Apo[stolus]: Q[ui]s i[n]firmat[ur] et ego no[n] infirmor? Ubi
mala sentire sic p[ro]pria [...] et ego no[n] [...] ubi
at est t[al]is affect[us] i[n] animo et subue[n]tio[n]is effect[us] ni[si] op[er]a t[ame]n dat
pati. T[er]ci[us] grad[us] e[st] i[n]imicos dilig[er]e ex affectu et ea dulcedine erga
odie[n]tes et p[er]seque[n]tes se affici sic erga singulariter dilectos et
no[n] solu[m] res t[em]p[or]ales s[ed] et corp[us] p[ro] fr[atr]ib[us] pon[er]e pati ee no[n] tim[er]e

III.

In medicis mundi sed magis pastorum maxime salutis habent xpo docente persecutoribus et inimicis suis fronte mediendo habet et sunt mites dicitur. Nam cum per inimicum homo sive nocte vel corpore leditur vel honorem vel divitias vel delicias ex quibus nutritur corpus carnis et anima sepissime maculatur adversarius suus per ei subtrahendo detrahendo spoliando vel persequendo et non ulcisci si tamen ista per inferre sed sunt non tantum etiam non extantur cum eis subtrahunt quam spiritum primum et spiritualia dona ipsis augmentantur quod nota suos inimicos eos sunt in sua virtutibus promoventes diligunt. Mt. Diligite inimicos vestros benefacite hiis qui vos oderunt.

Diligat proximum exemplo naturali proprietate membrorum memorie. Primum exemplum quod unum membrum suum officium sibi non appropriat sed gratis aliis communicat oculus enim non sibi solum sed aliis membris operatur sic verus fidelis qui vult esse membrum in corpore nunc capitis est xpi non sibi solum sed etiam omnibus fratribus servire studeat prout sunt optimum / 2m est quod unum membrum alteri non invidet licet diversa officia habeant sic tu in singuli statum potius vel in paupertate non doleas si tuum membrum dignitates vel divitias habeat / 3m est quod membra infirmiora magis honorantur et custodiuntur sic tu iuxta apostolum si membra vos sis non decet eos qui sunt vel videntur ignobiliores vel infirmiores despicere. Si enim tu non venis vel corporis debile membrum et deforme in corpore tuo sibi meo et parce quidem / 4m exemplum est quod quod unum membrum recipit aliis communicat si fuit nunc una si unum membrum decrepto ultra indigna una retinet in malum sua hoc fuerit sic domus de superfluis fideles sunt mutuo subveniant si noluerint ulcisci / 5m quod unum membrum reputat sibi sunt quod fit alteri in eodem corpore sive hoc sit commodum vel incommodum nonne si leditur pes oculi lacrimant ad curitur Apostolus si vos calcat os ... gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. idem in invicem sentientes id est aliena mala sic ipsa sentire / 6m exemplum est quod si unum membrum ab altero leditur non vindicat ut si dens linguam ledat manus oculos aut tamen dens vel manus quod hoc non leditur sic et tu parce iniurias et iuxta apostolum nulli malum pro malo reddentes. In simile iniuriantes autem cum voce unde xpo ait ad hoc sunt patientes cum maledicunt sic te pro de ma si at ... / 7m exemplum est quod unum membrum

L

expo[n]it s[e] p[er]iculo p[ro] alio ut manus p[ro] capite et p[ro] aliis membris sic
tu p[ro]ximu[m] tuu[m] q[ua]n[tum] vales absq[ue] p[er]iculo magno si nolis vel[u]t defe[n]
de[re] et defendas e[st] ex p[er] d[ic]to. Ip[s]e Cap[itu]l[u]m suis obumbrabit et de
O Q[uanto] debite diligamus d[omi]n[u]m et p[ro]ximu[m] res temporales et
nos ip[s]os ostendit deus p[er] q[ua]tuor p[ar]tes anni que sunt sc[ilicet]
estas autumpnus hyemps et ver s[e]c[un]d[u]m glo[ssam] Ip[s]e a[n]ni
que e[st] estas natural[ite]r est callida et sicca et callido
est omnib[us] aliis anni p[ar]tib[us] sig[nifica]t et docet nos q[uod] d[omi]n[u]m fuerit
diligamus q[uia] tam ardent[er] d[omi]n[u]m dilig[er]e posses q[uod] modicu[m] s[e]c[un]d[u]m
p[ro]ximu[m] lacerares ad minus o[portet] ut deus mi[hi] diliga[tur] ut saltem mor
talia p[ecca]ta p[ro]p[ter] ip[su]m vitent[ur]. Ip[s]e q[ui] diligit d[omi]n[u]m odite malum
itaq[ue] deus sup[er] o[mn]ia diligendus e[st] q[uia] estas fructu[m] e[st] tercio a[n]ni
p[ar]tib[us]. S[e]c[un]do autu[m]pnus est natural[ite]r temp[er]atus q[uia] n[on] nimis f[r]i
gidus n[ec] nimis callidus docet nos amo[r]e p[ro]ximi n[on] e[ss]e nimis fri
gidos n[ec] nimis callidos ille nimis callidus e[st] in amo[r]e erga p[ro]xi[mum]
q[ui] eu[m] plus diligit qua[m] d[eu]m ut adult[er]am plus qua[m] p[ro]p[ri]a[m] uxore[m]
vel p[ro]p[ri]us seu cognat[o]s vel consa[n]g[u]i[n]eos d[eu]m offendit sua p[ro]pria
violando p[ro]pt[er] eisdem ut aliter illicito amo[r]e diligit p[ro]xi[mum]. S[e]c[un]d[u]m ille
nimis frigidus e[st] q[ui] iniuria et offensione a p[ro]x[im]o illata non
vult p[er]ciniq[ue] amo[r]e dimitt[er]e s[ed] s[e]mp[er] eu[m] odit et cupit ei malu[m]
p[er]s[e]quendo hom[in]em ad ymaginem dei f[ac]t[u]m plus qua[m] serpente[m] ut
bufone[m] s[ed] quomo[do] debeat p[ro]ximu[s] ut et p[ro]pt[er] diligi sup[er] s[e]p[te]ntrie
Tercia p[ar]s anni s[cilicet] hyemps est natural[ite]r frigida et humida et
docet temporalia modicu[m] e[ss]e diligenda q[uia] no[n] valent n[ec] adhuc
corp[or]is sustentac[io]ne[m] etia[m] valent ad salute[m] a[n]i[m]e s[ed] ad p[ro]p[r]ios usu[s]
q[ue]runt[ur] s[ed] cont[r]a salute[m] et tam[en] s[e]c[un]d[u]m mo[r]te[m] no[n] valent immo h[oc]
tu s[e]p[e] p[ro] temporalia t[ame]n ut sup[ra] de auaricia et gula s[e]p[te]ntrie
Quarta p[ar]s est ver q[uod] e[st] calidus hyeme frigidius estate doc[et]
q[uod] de[us] nos ip[s]os plus dilig[er]e qua[m] temporalia q[uod] no[n] faciunt
q[uod] dam nos ip[s]os vel minus dilig[er]e qua[m] d[eu]m q[uia] estas calidior e[st]
a[n]i[m]a nos ip[s]os vel minus dilig[er]e qua[m] d[eu]m q[uia] estas calidior e[st]
tp[or]e ver[nali]. It[e]m q[uia] calidu[s] e[st] autu[m]pno i[n]nuit q[uod] h[om]o plus dili
gat salute[m] a[n]i[m]e p[ro]p[ri]e et hanc p[ro]moueat m[agi]s qua[m] p[ro]x[im]o
Itt[em] In o[mn]ib[us] op[er]ib[us] tuis p[re]cellens esto. B[ernardus] a fieres castior

IIII

iohanne pacientior Job devocior petro mitior moysi et illi quo
niam diligunt deum qua se ipsos seu proximum quem comittunt peccata per
se proximi seu priores generatores ut communiter contingit autem frigiditate
multi deficiunt infirmitates et tamen mors inter homines eveniunt
quando per diversas partes anni mutationibus suis patiuntur sic cum estas
est frigida hyems calida ver siccum autumpnus distemperatus sit etiam
frigus spiritum nostrum bonorum perit et debilitatur ad bona pagen
da et ad resistendum peccatis quando per dictas dilectiones patimur et
eas modo meo predicto non servamus

Sequitur de humilitate et motus eius sic enim caritas nos
ordinat ad beatitatem ita humilitas nos hic ordinat
ad virtutem Humilitas sic describitur Humilitas est virtus qua
homo verissima cognitione sui ipsius sibimetipsi vilescit
Et sunt duo que nos ad humilitatem trahere debent videlicet quod quicquid
boni sumus vel boni habemus quod hoc est aliene potestatis et bonitatis
et ille de quo plus est extollendus scilicet deus cuius gratia sumus id quod su
mus cuius virtute movemur et subsistimus Apostolus Gratia dei sum id quod sum
hec est humilitas sanctorum qui cum viderent se maiores tanto plus modis
se humiliant que habent totum illi reddentes a quo totum habent non sunt
rei sed qui furtivo aliquid vi [illegible] de bonis que sibi sunt commendata sibi reti
nendo domino invito Unde ipse dominus dicat gloriam meam alteri non dabo
Propterea enim et voluit nos in bonis suis libenter communicat gloriam et
laudem sibi reservat Secundum quod admonet nos humilitati est quod id
quod nos sumus vana enim et vanis est gloria deo quod quibus non est
extolli ut si lutea olla glorietur se auream gigantem se
dicit et medicus regem etc. Cum dicit diversis nullus ego nesci
ens miser et miserabilis pauper nudus et cetera debilis ingratus
Unde dominus luto linivit oculos ceci nati et visum recepit sic nos
de fimo nostros cogitationes intelligimus si luti quia fragilitatis super oculos
cognitionis semper ponamus Qualem humilitatem debeamus habere ut vi
humiles dicamur de hoc notentur sequitur distinctiones scilicet triplicem Tri
plicem humilitatem habere debemus scilicet quod humiles simus nobis ipsis humi
les ad proximum et humiles ad deum Primo debeamus habere humilitatem
Prima ut nosmetipsos despiciamus consideratione nostre vilitatis

L

sumus enim pauperes debiles in mundi ingressu quia pauperes sumus quia
ille pauper est qui deficit ipso nisi habet sit et nos nichil habemus a nobis
ipsis nisi peccata vel si quod sumus sani cras forsitan infirmi vel mane-
tui quod divites forte cras amissimus que possidemus Item
debiles sumus quia vitiis absque divina gratia resistere non valemus
Item sumus in mundi quod enim procedit de matre vel decore quia vesti-
te quod suis motu matris quod non sibi fecimus [illegible] sacra [illegible]
esta omnibus absconditis et horridis [illegible] et teneribus Quia ingressi
sumus [illegible] enim dominum nostrum ihesum christum multa [illegible] passum non
sumus [illegible] sed etiam [illegible] eius passionis noctem sed multi [illegible]
[illegible] vix semel ut saltem [illegible] pater noster [illegible] debet
dicant nec de remissione peccatorum vel de gratiis multis quas nobis
fecit et facit dignas gratias actiones non dicimus Quia quod ipsum
[illegible] et dominum sepe proposuimus [illegible] modica dilectione vel utili-
tate [illegible] non valde [illegible] habet [illegible] ipsum dominum [illegible] et
[illegible] appone Item considerimus quod multis debitis [illegible] in mo-
luti sumus quia [illegible] sufficiunt non dolemus multa bona ex-
plenda amittimus multum de nobili tempore vane et inutiliter consumi-
laudes et gratias debitas sibi non dicimus de omnibus [illegible] et [illegible]
nullus condigne posset deo satisfacere sed ex sua misericordia paucis de [illegible]
et [illegible] eodem precedentibus non digna contenti quia eius [illegible]
miseri [illegible] et [illegible] [illegible] bene considerate et [illegible] incipimus nos
ipsos despicere et sic habemus humilitatem in nobis Habendo in-
nos sumus humiles mores et [illegible] gestus humiles habendo humilia
vana et responsa [illegible] quasi lugens et gestus [illegible] humiliabant
Tertio ut in humilibus operibus et officiis nos exerceamus que alii
abhorrent et despiciunt sicut [illegible] sordes rusticalia opera
facere humili vestitu contenti ac cibis et potibus [illegible] in similibus
contenti [illegible] Triplice humilitate [illegible] Primo
meliores et digniores nobis eos reputare non eos despicere
vel temere iudicare multi enim apparent valde seculares et dissoluti
qui tamen [illegible] sunt devoti et boni [illegible] In humilibus [illegible]
[illegible] arbitrantes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

IIII

sedendo eis obediendo obsequendo promouendo facta eorum si sunt
bona exaltando si mala stultitiam non fictam sed pie et pure. Uero
patienter proximorum offensiones sustinere si quas nobis inferunt
non reddere malum pro malo uel odium potius recordans quod ille qui
offendit ex debilitate sua te offendit quia et tu debilis et
fragilis. Item quod uel ex naturali complexione ad offendendum inclina-
tus est sicut tu es inclinatus etiam ad alia uicia similia uel consimilia.
Item recordare quod idem forte iam penituit et doleat quod te of-
fendit. Item recordare quod deus forsitan propter merita tua uel gratiam de
tua et premio celesti augmentando te permisit offendi tibi
bene consideratis hiis eo magis ponderaret si hoc cum lederet. Item fortiter
tales proximorum libenter recipere seu pati et miseriis eorum sit
pro viribus condolere. Proximorum alii sunt equales alii superiores alii uero
subditi. De equalibus regula posita est plana. De superioribus Apostolus
addit duo dicens obedite superioribus uestris et subiacete eis. Obe-
dire primum ad placitum iussionis eorum subiacere uero humiliter quo ad vicinis
et subiecte. De subditis nota tres humilitatis regulas. Prima ut
prelatus et rector sit inter subditos quasi unus ex illis sed communis in
victu in uestitu in labore etc. quod uidet expedire et statum suum de-
cere et aliis exterioribus competentibus. Ecclesiastici: Rectorem te posuerunt
esto in illis quasi unus ex illis. 2a regula ut ex hoc quod preest eis
non putet se meliorem uel sanctiorem aliis seu digniorem et sapi-
entiorem sed uiliorem et obligatiorem in reddenda ratione pro se ipso
et pro illis subditis. Apostolus factus sum paruulus in medio uestrum perplus se non
extollit et patet. 3a regula est ut sit quasi minister in medio subditorum
in forma eorum proferendo tradendo exemplis bonis edificando. Luce:
Ego autem in medio uestrum sum sicut qui ministrat. Et Ecclesiastici humiles esse
debemus. Primo ipsum deum et dominum nostrum ut iudicem agnoscamus et
ei moribus sic mutiles simus et uiles fateamur obediamus et dum
eum offendimus cito emendemus et tam magnum dominum nos
nos uiles offendere presumamus. 2o ut sine murmure et flagellatus
correpcione flagella eius humiliter patiamur ipsum iustum iudicem et

L

nos correctione dignos iudicemus | 3o ut de beneficiis eius non
extollamur sed bonitati eius attribuamus non meritis nostris attribuendo
si enim bona nostra a me sit est decens corpus et sanum forsan bona
in filiis vel bona fortune ut divicie honores bona gracie ut scientie
virtutes et huiusmodi non nobis ipsis attribuentes propter pericula et peccata
Unde malis virtutibus sic humilitatis tres gradus distinguuntur in speciali
speciali primus ut homo sciat et considerat se vilem esse inopem
bonis pauperem et maximum viciosum peccatorem et si quos alios habeat
defectus naturales vel fortuitos non querat laudes honores vel honores
et si ipsum quis istorum aliquo deficit se ipsum cognoscat et digne quia
et si ipsum quis istorum aliquo deficit se ipsum agnoscat indigne quia
deceptum et mortuus non sit vitas | Ps Filii hominum ut quid diligitis vanitatem
et quia me | 2us gradus potest dici cum homo se ipsum agnoscens non
solum se ipsum sentit consua vilitate sed etiam ab aliis sermonem patienter
capit immo desiderat reputari et haberi ab aliis talis qualem
se esse reputat esse scilicet vilem ignobilem et viciosum quod diceret
se esse reputat ... propter scandalum proximi aliqua vicia cognoscat et
diligit non propter scandalum proximi aliqua vicia cognoscat ne
celando et abscondendo | Greg Unde simplicibus hominibus ita placet
hominibus sua gaudent despectione | Etiam cum dolet homo et fuste
humiles sua gaudent despectione et vilipendi | Iste gradus alius est et
dicit honores sibi exhibitos et vilipendit | Iste gradus altus est et
pauci etiam boni huc ascendunt propter hoc non mirum si simus
tum inopes cum in mentem et custodie virtutum propter non habemus | Tercius
humilitatis gradus est cum homo in magnis etiam virtutibus donis
et honoribus nil extollitur totum illi referens et ut ei reddat
dens aquas fluit omne bonum tales fuit humilitas beate virginis
que quamvis se sciret electam ut mater dei fieret tamen dixit
Ecce ancilla domini etc. | Iste quarta respectu humilitas sunt hec etiam est
humilitas perfectorum qui quanto magis consistunt tanto plus se humiliant
cum moribus in se magister immo mente sua inopem et humilem | Ps Domine
non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei Si enim aliquis
humiliat se quia non habet unde glorietur sed multa habet unde confundatur
hec humilitas sic bona tamen non est miranda et filius rustici non
vult filius regis putari laudanda est meos semper ... pietas sed non est

amiranda humilitas Item si paup reputat se paupem et ab aliis vult paup agnosci et pati Si aut ducet no cagente necci se virtis caritate paupibus se conformat et aliqui nil talem sapit glorios nil de gloria attribuit sed totu illi aquo hz refundit hz e humilis digne miranda Effectus et utilitas humilitatis e multiplex// Primo quia humilitas valet ad infusio gre que e aqueductus gre di Bn Ideo fluenta gre tanto tpe defluit quia si no dum inveniat aqueductus i humilitas bte marie// 2o quia valet ad virtutum conservatio Gregorius Qui sine humilitate virtutes congregat quasi qui pulverem in ventum portat// 3o valet ad divinorum revelacoem Petrus intellectum dat parvulis i humilibus// 4to ad iudicis placatam cum sit reconciliatio di Bn Si dm fallere no possimus quia novit abscondita cordis nec resistere viribus quia opus est ergo humilitatis remedio confugiamus

B

De paciencia et gradibus eius Contraria et humilitas nascitur virtus paciencie que ordinat nos ad sustinendum sume pacis nichil enim pati molestie est pacem tenere quod fit duobus modis aut nullam molestiam sentiendo quod tamen fit impria ad molestias non moleste et invite ferendo quod e magnarum meritorum vita et dicitur paciencia Primo nota quod triplex e paciencia scilicet necessitatis simulatoris et virtutis paciencia necessitatis et quasi coacta e cum aliquis inimicus in vindicam se vires vel facultates non posuit quia non potest vel non audet timet enim contra maius periculum seu incomodum si inmineret sicut sunt ad modum vberati paupes a divitibus et potentibus obiurgati vel discipuli a magistris castigati ista paciencia e caucta et quinda quia per eam quis evadit temporale dispendium et incomodum gravius Paciencia simulatoris est qua quis per gloria quam aliquis simulat et ostendit se in adversis pacientem vel cum intimum dissimulat iniuria quam pati ut malicius tempus oportunum differat ulcione hec paciencia e viciosa et meretur supplicium Paciencia virtutis de qua hic dicitur est voluntaria et inseparabilis professio laborum viri eterne glorie hec paciencia e virtuosa et meretur vere gratum imperium ad gloriam infinita Unde sicut in aliquibus

L

distinguit et probat | primum lesio corporis | 2m defectus et ablatio substancie temporalis
3m detrimentum honoris | 4tum offensio carorum | 5m quietacio alia per illa
intelligitur mentis originali enim passio surgit ex eo quod negamus vel
ea auferunt nobis que habemus vel amamus siue quod inferunt vel
minantur nobis que odimus vel nobis sunt nociua | Dicit quod predictis
quinque causis ipsis si non cedat est virtus paciencie ita quod defectus iusticie non
cedat est vicium temporis et obstinacionis | Item quod speciali suo dampno
et negligencia dum homo qui spoliat ac per inquinamentis et malis proximorum
moderatus aut perpetuis ipsorum defectibus amplius aut pessimis que
impediunt ipsorum salutem eterna | quinque gradus paciencie sunt vero primus
est ut homo distat motus ire et impaciencie per linguam cohibet et re-
primit ne erumpant foris verba vel facta illicita ut supra de reme-
diis ire tenemus | 2us gradus est cum homo ex longo vsu paciendi
et impaciencia refrenandi didicit iam nec tristari nec cedat aduersitati
quia inmunitus loco magnificus et intrepide aduersitates aduersariorum
tractat cum exitantium mentem quos videt nil nocere posse | Tamen diu
autem homo tristatur aduersus quam diu diligit inordinate corpus suum res
honores amicos et propriam voluntatem | Tales enim insultus non inlatum de-
honores despicis tu auferunt eciam non inlatam estimat sic qui habet propriam vo-
luntatem non dilatam nec deuitat eius voluntatem nec demorat eius est stat
| Dicit ergo aduersarius est nocere potest si enim adit te modicum suum malum
suum intrat ipsum clausum est ignis enim in sinu alicuius illum et non
alium ledit | Dicit vnum durus dicit ventus sonans per transiunt aere
non enim est iaculum quod faciat vulnus | Canis latrat quod te et
ridendo pertransis sic aduersarius derelictus se lesit est nichil nocuit
ipse perdit se apud sapientes ac mundum et detractorum et
magis odibilem si autem tu eos incipis remordere vt gallus cum
gallo alius quod prius est sunt compassi quam diu tacuisti stabit et
confricaret vos et vos ambos odient | Dicit enim aduersiones et
inrisiones propriam mentem corporis sustinemus quod est per patiencia quam nobi-
lior est corpore medicina non tollerantes | In isto gradu non cedat
homo aduersus nec gaudet de aduersis sed tacet | Et nota de paciencia

Socrates philosophus de quo dicitur quod cum a quodam ictu pugni in capite
suo lederetur patienter dixit malum est quod homines ignorant quando ar-
mati esse debeant quia si prescivissem fuisset ictui caput sic armasse.
Idem etiam cum nimis ab uxoribus tribularetur viciis et verbis que
sustulit patienter et cum unus ipsum dehortaretur quare sustineret
respondit disco in domo qualiter esse debeam in foro. Tercius gradus paciencie
est in tribulationibus gaudere et gloriari cum aspera et diversa cui de-
sunt. Apostolus: Placeo mihi in infirmitatibus meis in contumeliis in an-
gustiis in persecutionibus pro Christo. Item Agathes letissima et glorians
ibat ad carcerem. Item beatus Andreas videns crucem suam cum gau-
dio dicebat: Salve crux etc. et: O bona crux diu desiderata etc. Racio
enim paciencia sit libenter sustinenda quia adversa ab aliis sibi illata
sit ad ipsa peccata quorum spectat ad se penam. Valet autem virtus
paciencie ad multa. Primo quia tollerabiliora et leviora reddit
incommoda presentis vite nam adversitas et incommodum cum impaciencia ipso
incommodum maius quia ex utrisque homo affligitur mentisque per impacienciam
amaritatem et insuper mala contra reddit meritum preciatum etc.
Secundo paciencia est magna testis meritis. Proverbiorum: Doctrina viri per pacienciam noscitur.
Tercio est magna edificatio proximorum et tanto maior quanto rarior.
Videmus enim plures castos abstinentes pauperes simplices humi-
les elemosinas facientes orantes docentes in fide constantes sed
paucos in contumeliis et detractionibus in defectibus et tribulationibus
humiliter patientes. Gregorius: Minus est dei gloriosius est iniuriam ta-
cendo sustinere quam respondendo superare. Quarto quia purgat peccata
preterita et precavet a futuris. Quinto quia auget graciam in presenti adver-
titates et auget graciam spiritualium donorum. Sexto quia meretur gloriam
magnam in celo. Luc. Beati eritis cum vos oderint homines etc. gaudete et
exultate ecce enim etc. Septimo quia paciencia est singularis retributio
passionis Christi nam studet ei rependere talia lignum non tamen gloria a bisso
accepit qui dolores nostros portavit. Est etiam signum specialis amoris
cui deus dat adversa pati ut digne ei per tem honoris sui in
principi adportandum sic solum invia cum per amicos suos lassant
imponit eos maxime deliciis et deliciis quibus confidencia sunt ipsos

L

iuuandi et nā illis quos sciut vl timet q ipis deneget ad-
iutorium de fre . Est facilius reficit bn'ficium ꝑma ꝑgat Gratia
plus ꝯstit at merces reddo q grates

De obediencia et gradibus eius ꝑma notent' rac̄s q̄re sit
obediendu ꝑma ro est q dns om̄s ita ordinauit
adeo q licet ipe deus om̄ibꝫ et singl' ita ꝑsit vt ab ipo
om̄s accipiant q sūt q hnt q possunt in ꝑmordia ꝑ no lōco
pl'o accipiant q sūt q hnt q possūt tn ꝑ mediorum
ꝑ sibi ... plenius accipiūt ab ipo q inferioribꝫ ꝑ et ꝑ maioribꝫ
influat et illa itm suis inferioribꝫ vsqꝫ ad infimu ut inferiora
superioribꝫ sint subdita et superiora eis ꝑsint et ea regat ut
supiores ꝑsint mediis media infimis Sic angeli inferiores supi-
orum ꝑsint mediis media infimis Sic angeli inferiores supi-
oribus ꝑsūt et celestia elementis et racionalia irronabꝫ ꝑsut
Gen̄ Faciamꝫ hominē ut ꝑsit piscibꝫ maris et volatilibꝫ celi
et bestiis terre Substancia enī diuina ita eleuata ē et segregata
ab om̄ creato q inferiora imediate motū eius sustinere uel suscipere no
possent n' mediantibꝫ superioribꝫ et ipe cu omīa ineffabili ma-
nu et regat tn ut nil sit oibꝫ eo ꝑnius et nil ingip hensibilius
Secunda ro est q tu no dn̄ om̄ibꝫ datū sit ee ductibiles di no
ignari errent quia di qua nte est eos ꝑuenire ad gl'iaꝫ celeste
expedit ut ꝯsequit' ductiū ductor suor sic cecus dat manum
ductori ne cadat ul' erret seu repugnet Tercia ro est ut hō
qui subesse deo noluit peccando et ita superbiendo graciā di amisit
satis faciat ei submittendo se hoi ꝑ dm̄ et ita ꝑmittit humiliat'
graciam di recuperet quā amisit Quāto aut maior ꝑior et ꝑm
ꝑior fuit humiliacō tanto plenior est grē recupacō et glorie
remunacō Magnitudo aut humiliacōis attendit' in difficultate
vincti opis ꝑitas attendit' in simplicitate intencōis ꝑmptitudo in
malacitate execucōis De quadruplici obediencie diuisio Obediencia alia
necessitatis alia cupiditatis alia uo virtutis Obediencia necessitatis est cu qs inuitus
obedit et cogit' ut obediat et libent' liber eet si posset ul'
auderet ut asini et boues et serui maliuoli et ꝯsiles Obediencia
cupiditatis ē cu quis obedit ꝑ mercede terrena uel ꝑ comodo corporis
uel ꝑ consolacōe facit libent' q iungit' ut canis et accipit mer-
cenarii et similes Obediencia virtutis est ꝑ dm̄ voluntatis ꝑpe

IIII

subiecta superiorum arbitrio adhibita et honesta Alia divisio obe-
dientia alia est generalis alia generalior alia generalissima Item obedientia
alia est specialis alia specialior alia specialissima Generalis obedientia
est qua omnes fideles ecclesie generaliter obligantur obedire suis prelatis
ut pape episcopis et plebanis in hiis que canones precipiunt et iura publice
promulgata Circa quod notandum quod summus ecclesie cui fideles necesse
tenentur obedire est papa qui claviger celorum vicarius christi successor
petri est omnes excellens dignitate et auctoritate quem fideles fatentur
nil non posse quod velit et nil velle quod iure possit reprehendi
decretum suum non est dubitandum nec disputandum sit libri iuris
tenuit tamen velle vel voluntas sit fidelibus pro ratione non ultra inquirat
quid hoc vel id ecclesia statuit precipiat vel prohibeat Ecclesia
enim militans debet una esse sub uno capite supremo quod est papa Unde
in symbolo Credo unam sanctam ecclesiam katholicam et universalem
Est enim ecclesia militans exemplata dimitte ad ecclesiam triumphantem
Jo in apocalipsi Vidi civitatem sanctam etc. Et dictum est moysi quod omnia faceret
secundum exemplar sibi in monte monstratum et dicitur Exodi xxv Cum igitur
ecclesia triumphante sit unus princeps supremus scilicet deus cui tota
ipsa triumphans ecclesia id est celestis curia subiecta est obediendo sic necessario
sequitur toti ecclesie militanti unum supremum principem presidere et hoc
est papa cuius preceptis obedire tenentur de necessitate salutis eterne
ut in extravagante Unam sanctam et fori in hiis qui sunt presbiteri
xxiii q ii Hec quibus iudex preceptum fuit Ezechielis Congregabuntur fi-
lii iuda et filii israel pariter et ponent sibi caput unum Item Jo-
hannis x° Fiet unum ovile et unus pastor Videant stulti quam periculosa
et quam incauta sit disputare de factis apostolice sedis et de hiis
dubitare Obedientia generalior est qua omnis creatura racionalis tenetur conformare
voluntatem voluntati sui creatoris conformare ex libertate arbitrii ut an-
gelus et homo Generalissima est qua omnis creatura obedit suo creatori
sive ex naturali motu insito a deo sive impulsu potencie presidentis
ut demones et malivoli hominum mentes que etsi quod volunt
quod deus non vult non tamen possunt nisi quod deus vult et permittit Specialis
obedientia est illa qua clerici specialiter tenentur ad obedientiam suorum pre-
latorum in hiis que ad officium suum spectant et ad ordinem clericalem

ut ƺtinentia suāe debita tonsurā et vestitu decente defre
tu silibꝫ Obedientia spalior ē cu aliquis ppria volutate obli
gat se ete psone vl region obsuantia limitata limitata
parbito volūtes dcīata ut pmitto t obedie misse et no
maliis tanto tempe et no ultra teli ƺdeoe et no alit ut
in hiis que regula iubet et no amplius Spalissima ē cu ds
sine ai excepcoe pmittit obediam adona que no sut ƺtra
aie salutem uel ƺtra reglam tlem et que subsut ptati libi
arbitri Eo ponit tēg inquibꝫ obediens ē s obedire adpcepta
ƺmā obedie etiā adaliqua ƺsilia et obedie adomnia bona
possibilia gradꝫ et psus obedie pnt sic intelligi colligi qnto
em qs alius psitit in utile obedie tanto ei deus ē exorabilio
et amo tātā adobediendu hoī ordinata sbiectior et abs qo
sior Infimus qo seu pmus obedie gradꝫ ē extrinde suppli
cij obedire sit illi q tm suis supidibꝫ obediut in hiis que
pceptoie iubent adalia vo sut tepidi et negligentes n inqz
ƺme ƺsuetudo uel huanus pudor vl castigacois timor coga
togit sufficit hiis qui hgdi sut ut motale ptm p inobediaz
no incurrant nec dapnaco iudicat et in hoc ē valde piculosu
in psessis obediam regularem qz pq qi disputat an teneant
face q iubet vel no forte motalis inobedie laqu incidut bona
em obediens studiose debet face q iubet simpr tu ƺstat ei
q plures suis id plene velle quis no appendat pcipio uel
pobediam iubeo ⁊ n expsse sit ƺtra dm ut ī Scdꝫ gdꝫ
ē cu quis ƺsue ptm pong qua timoe supplicii volutate ad
iuncta obedit Iste no disputat inquo tenea obedie qz siue
tenea siu non ƺfidit intentu ee du mo malu no sit q iube
etiā si mala intencoe plateg iubet s podio illius cui iubet
ut cu sit tribulet qz volutate et obediens dupo meritu ƺsequet
s meritu obedie et pacie Dicit em inobedienti nocz plus bona
intencio plati iubentis et prepti vtilitas sit obedienti similit
pdest inobsecti plati precepo sulmaco pcepti du mo non
sint ƺtra dm Tertius obedie gradꝫ ē cu quis ex sola dilec
dei no tm voluntaie s etia cu gaudio obedit no sm ad sanli

IIII

sed etiam ad duram et difficilia etiam ad mortem sicut Christus pro nobis factus
est obediens usque ad mortem et si matres pro eo pudeat quod dominus
suus tali domino tam pigre pro celesti regno obediunt. Videmus enim
quod sui principum et nobilium seculi pro modica et medica mercede
tot labores et tot pericula in bellis sustinent tot penurias tot verba
tot aspera tam patienter sustinent et sicut in multis aliis in
factis. Item tam longa itinera tam multa et magna negotia fi-
delis et hylariter peragunt nec quicquam estimant nec pericula seu labores
frigus vel estum perpendunt sed prompte obediunt et in uno solo nutu
vocati plures festinant accurrunt et in quantum domini sui dant suspen-
dium vel decollationem promedio suo vel ad graves inimicitias perim-
rede etiam laborum hoc attendant lassi et accidiosi si sui summi prin-
cipis cui sic pigre obediunt. Nota etiam quod sic quedam sunt que
reddunt obedienciam commendabilem sic etiam quedam sunt que reddunt eam
viciosam. Sunt enim aliqui male exercentes officia sua seu sibi
iniuncta adeo ut eos tandem absolvant. Item alii extorquent
a prelatis suis licenciam. Alii non tamen licenciam accipere. Alii contra ne-
gatam licenciam id quod placet faciunt non formidant. Alii iubenti pre-
lato contradicunt et tamen faciunt. Alii quidem devote obedienciam suscipiunt
sed exequtionem negligunt. Alii ne mandatum ad eos perveniat se ab-
scondunt. Alii quod peius est se tales exhibent ut prelati nichil
audeant eis iniungere vel mandare. Alii perficiunt id quod faciunt cum
murmuracione non voluntarie sed coacte. Sunt etiam quidam qui quod volunt
obtinent minis aut precibus importunis et si quando negantur eis licen-
cia domum quicunque et commovent et si possent post omnes si vim ob-
ediencia adurent in sua contra de post se graviter accusarent.
Ut autem obediencia nostra omnipotenti deo sit accepta et studeamus habere
obedienciam promptam sine dilacione devotam sine devacione iocundam sine
turbacione strenuam sine pusillanimitate universalem exceptione preseverantem
sine cessacione posset etiam in toto casu sic precedi obediencia sit prompta
sine dilacione devota sine dedignacione et per Augustinum. Vere obediens
mandatum non procrastinat mora nescit parat aures auditui
linguam voci manus operi pedes itineri et se totum colligit ut man-
datum imperantis cito impleat. Pensa notent non solum religiosi

sed etiam scrutabes quod nec a vivo deo sine obedientia cum aequali-
ter super dictum est. Effectus et utilitas obedientie sunt tales. Primo quod vera
obedientia meretur precia dei cum sua gratia. Exodi: audi verba mea et
dominus erit tecum. 2o meretur complacentiam divinam. Ysaie: audite audientes
me et comedite bonum et delectabitur in crassitudine anima vestra. 3o
quia virtutes custodit. Gregorius: obedientia est virtus que ceteras virtutes menti
inserit insertas custodit et perfectas facit. 4o meretur exauditionem
orationum. Gregorius: Si obedientes placet [illegible] sumus deus obedit
orationibus nostris. 4o quia ut superdictum est tanto plus homo proficit in vir-
tute [illegible] tanto [illegible] ad obedientiam [illegible] dominata erit subie-
ctior et obsequiosior

De paupertate seu contemptu divitiarum et de gradibus
eius que opponitur avaritie rerum temporalium. Contemptus di-
vitiarum quandoque paupertas sit appellata. Primo notatur distinctio
paupertatis. Aliqui enim sunt pauperes rebus et non spiritu ut illi qui
libenter haberent divitias et non possunt sic pauperes mundi. Aliqui vero
pauperes spiritu et non rebus ut qui libenter essent inopes si non permittuntur
qui divitias non propter amorem possident sed propter amorem dei ut cultum divinum
[illegible] amplificent et defendant vel propter amorem proximi ideo ut proxi-
mos inde foveant ut Abraham Job David Josias et similes vel
potestatem dignitates et principatus susceperunt ut beatus Gregorius papa et
alii sancti episcopi qui pauperes esse elegerunt sed iussu domini fortem ut prin-
cipes terre constituerunt dispensatores rerum ecclesiasticarum [illegible]
[illegible] pauperis [illegible] non abiecerunt tanto laudabiliores paupertatis
[illegible] contra eam [illegible] abeunt amore non [illegible]. Aliqui vero
sunt pauperes spiritu et rebus qui non habent divitias nec volunt habere
etiam si quomodo possent et absque peccato habere tanto [illegible] sunt
contra aliquibus cupiditatis sunt elongati. Horum pauperum sunt duo genera.
Primi non habentes divitias ferunt dominum [illegible] volentes habere si
possent. 2i qui potuerunt habere vel habuerunt divitias abiecerunt
eas et habere renuntiant propter deum. Item alia distinctio paupertatis et
contemptus divitiarum et rerum temporalium [illegible] cum dant liberaliter effunditur
[illegible] pauperes [illegible] et [illegible] largiter expenduntur sit

IIII

reges et alii divites fecerunt ecclesias pauperum alentes monasteria et
ecclesias edifficantes Vel aut cum divicie venerit resspuunt sic fecerunt
sancti renuncientes immediatique et inopia sic beatus franciscus et beatus
dominicus et alii professores emulatores perfectionis evangelice Iuxta
illud Si vis perfectus esse vade et vende que habes etc Sed Secundarius aut deceptus
consulit contemptus diviciarum // Prima quia carnis amor retrahit ab amore
dei et celestium propter unum ipsius dictum testimonium dominus Nemo potest deo
servire et mamone i. diviciis Sic enim divicie deorsum fundo terre colliguntur
ita suo pondere amatores carnis deorsum fundum terre trahunt i. ad pro-
fundum inferni Apostolus Qui divites volunt fieri incidunt in temptaciones et
in laqueos dyaboli que mergunt homines in infernum / 2a causa est quia retardat
homines ad spem divinam Sic enim onerat pondere non potest velocem currere
Sic mundanus curis percussus non potest in spiritu expedite proficere Qui vis igitur
festinare ad patriam Si vis non tamen alago venandum Si vis non probeni-
di invia et inceptam deliqua evasisti reduci ppte avaricia et
extolle pedes tuos i. affectus tuas de luctuosa cupiditatis terrenorum / 3a
causa est voce mentis amplioris quia quanto magis se decrevimus indulgere tanto
amplius regpensabitur in celesti gloria sempiterna Evangelium Beati pau-
peres spiritu quia ipsorum est regnum etc Hoc est non est parum aliqua gloria sed tota
regni gloria Ieronimus Vnum est quod templa Christi vestes indues alios
pauperes melius tamen facies si eam divicias et pauperes cum pauperibus
/ Tercia causa est quia temporalis substantia contemnenda considerantibus est quam principium // primo con-
sui natura quia terra est ignobilius elementum inter omnia Item quia non multum
necessaria modicum enim victus et vestitus ac tectum sufficit hominibus quanto
et quod super est superfluum est Item multum est nociva et occasio dampnationis
naturis eterne Ieronimus Quoniamque successus temporalium est eterne damnationis
indicium Item multociens per invidiam quam tam libenter pro multas dives
aufferent Item multo labore et sollicitudine acquiruntur et servantur cum
cum periculo non sine dolore dimittuntur in morte Item non saciat ap-
petitum hominis quo enim plus habetur eo magis sitiuntur Unde quanto magis
habes tanto magis aves i. cupis Item quia temporalia bona non est specialia
dona bonorum nam bonis et malis dantur propter hoc non sunt feliciores

L

qui plus habundat tanto superius peccat quia est eis occasio mul-
torum viciorum. Superbie ire gule luxurie cum multis aliis. Item quia non
diu cum homine perseverat nam si alias non amittet tamen mors hominem
ab illa separabit de contemptu eius Sola homo nil secum fert nisi quod
meruit propter iam usus eius propter retinenda Has redditur tardat
mentes contemptibiles quia hoc et invidia mendicum nates labor
assidet non facit nec eius filius nec permanet unquam. Sapiens quod
assistit libenter ad pro-
pria vendit et sic eas non multum curat sed hilaris libenter adpi-
as usus fugit quia impie congregate parcet sed pie distribuit sicuti
tante Christus etiam filius dei dans nobis exemplum pro fratribus mul par-
sessionis voluit habere mera non agros non domum ut redditus pos-
sum vestitum quem etiam permisit ante tempus sufferri ut daretur
nobis quod omnia relinquere non tamen consistit in nil habere volendo ut frontem
etiam pauperibus tribuendo sed etiam tamen tenendo pacienter sicut habita tol-
lantur per eum quod super ipse est maioris meriti quam pauperibus tribuisse quia
natur vero et illata mala committere peti quam bona facere opati
ratur vero illata mala scam tribia suam habere dicant ut
Tu igitur boni ad quod quam vel maiore trena suam habere deant ut
mde infamat et admirantur gloriosus eterne expendat quia aliter bona
non cent si terrena non pro merces querentur et cetera non potest ca-
no cent si trena non pra mentes querent et cetera non pater ca-
torum diligenter debent etiam eadem racione non minus gaudet cum ipsa
suam confitetur circa amittat quam si impios usque ea expedisset
eo quod eude fructum celesti meriti tamissione patienter tollatur quod impia
dispensatio consequitur non dubitatur sit meator illas mentes equaliter
diligit de quibus per equale lucrum provenit confidit Divicias autem quere
ut in malos usus expendantur sive in voluptates et vanitates tar-
nis et ortorum impium est quia pro beneficium creatoris largitoris capis irro-
gat quia adhuc eas tamen quere ut cumulate fuerunt stultum est quia
tamen valet congeries lapidum sit auri vel argenti cumulo si in nullo usui
impendatur Tradis in contemptu divitiarum seu paupertate sive tres
Primus est in iniusti lucri habere velle nec posse acquisitum nec ablatis
datum vel derelictum et omnia debita proposse reddere et iuste
habitis elemosinas facere et facultatibus que non abuti ad preterea superbie

IIII

lascivie gule et aliorum viciorum Tribus aut modis videtur aliquis
iniuste bona tenere vel cum ipse male acquisivit quocumque modo aut ab alio
datum venditum vel relictum ad eum cui dominus nullo non pertinuit tercio si
noverit alium in rebus iniuste etiam si nil de illis habuit et in quantum aliis
teneor restituere iniuriam mea non sunt mea sed illius cui teneor unde
qui plus tenetur solvere quam habeat si dat alicui gratis debitis suis
propter furtum impotens fit ad reddendum debitum ille qui sciens accipit
debet pro eo solvere tantum quantum accepit quia ille dedit illi non sua sed que
sunt aliorum | 2us gradus est nil velle superfluum habere sed solum necessariis
contentum ut victu et vestitu hospicio utensilibus et aliis ad fa-
miliam reliqua habita pauperibus erogare vel ablata non recipere
nec super necessitatem acquirere. Augustinus De super est date elemosinam et ecce omnia
munda sunt vobis. Apostolus Habentes alimenta et quibus tegamur hiis con-
tenti simus. Ideo ne nimis latos terminos sufficientie faciamus sciendum
quod duplex est sufficientia scilicet indigentie et cupiditatis. Indigentie sufficit
naturam sustentare ut possit ad serviendum deo perseverare et perdurare
et hanc sufficientiam natura dedit sicut videmus in irrationabilibus animalibus scilicet
avibus piscibus et feris in montibus et silvis que contenta sunt natu-
ralibus alimentis et amplius non requirunt. Sufficientia autem cupiditatis excedit li-
mites et ideo adipisci non habetur et impossibilis hoc secundum reliquos quod non stat
ut dives avarus inter omnes vidisset se ditatum uberibus fructi-
bus ait non dicit dives sum et habundo plus non cupio quia capere
non possum sed cogitat horrea sua destruere et maiora facere
ut audivit ei narratur ibidem | horrea prima sunt iuste necessitates que
plena sunt et pluris implentur sed avarus destruit hec et maiora facit
id est horrea cupidine et superfluitatis facit que numquam replentur eo quod
avaricia est quasi fovea sine fundo quod quo plus recipit eo plus consumit
ut numquam videatur completa sic avarus numquam impletur temporalibus sed
| 3us gradus est nil velle possidere in mundo et in omnibus necessariis multipli-
cem pati penuriam propter deum hoc est efficacissimum remedium contra ava-
riciam quia sicut ignis insaciabilis numquam dicit sufficit numquam melius
extinguitur nisi cum materia eius subtrahitur sic de avaricia cuius ignis
et calor per substractionem temporalium optime si penitus subtrahatur extinguitur

I

Hoc remedium xpistus verus animarum medicus docuit qui morbus illa viam
tenuit que est aptissima ad doctrinam virtutum et ceterorum viciorum De
paupertate dicit Seneca Nemo alius deo dignus nisi qui opes contempsit
Idem paupertas non dicitur reputanda sed paupertatis amor qui cum diviis
tamen potest sed raro Item ille vere pauper est qui utilitate gaudet
humilitate amplecti eterna desideria gravitat

De sobrietate et gradibus eius Sobrietas est virtus qua
corporis alimenta cum moderamine admittuntur in cibo ac
potu et sompno sunt etiam generaliter per moderamine ab
superfluitate et intemperantia mentis et corporis Unde dicitur mens
sobria sobrius sensus sed prout accipitur stricte pro sobrie alimentorum sic est
illa que dicitur parsimonia vel abstinencia et opponitur vicio gule ut
castrimargie que est ingluvies ventris Sobrietas dicitur quia alia
est medietatis alia auditus alia ypocrisis alia paupertatis alia virtutis
seu religiositatis et tunc haec ... prout seu mos ... medietatis sobrietas fit
propter sanitatem servanda vel recuperanda auditus ad apprehendum
... ypocrisis pro laude humana paupertatis contingit penurie et defectu
expensis ypocrisis pro laude humana paupertas continetur ... et deficiens
... religiositatis pro virtute obtinenda pro vicio vitando pro pena ag-
enda pro edificatione proximorum pro gloria promerenda participando melior
enda pro edificatione proximorum pro gloria promerenda pro ... obtenebrata
ad sapienciam inquirenda nam sicut fenestra limo obsita obtenebrata
ita mellitus cibo et potu obrutus obstat ut sepe experimento ...
aut providat corpori sit ... prudenter nec sibi desit aliquid ... pro
sione proposse suo nec ad superflue impendat ut non deficiat cum tempus
expensa et non lasciviat ex habundancia et dicta corporis bona li-
sit obsequium virum et ista faciat pro anime salute et pro proximum ... in-
dei noticia et amore quia anima non pro corpore sed corpus pro anima est creatum
ut anime serviat et sibi cooperetur ad iam deum proximum Sobrietas in cibus
consistit in qualitate et in quantitate ac in modo In qualitate ut non delicata
preciosa sumptuosa requirat sed simplicia quibus valeat natura sustentari
In quantitate ut non nimis nec sepius sed tempore ut sit refectio corporis
et non onus id est pondus et gravamen ad hoc utraque lege in primis
sit sibi In modo ut non importune requirat nec impetuose et indi-
sipliniate et moderate sumat huiusmodi cibus et potus suavius
sapit quando sic sumitur reficit salubris magis confortat stomachum facilius

IIII

dicit^r mi^9 pecat^r et honesti^9 et religiosi^9 e Valet ac sobrietas
admi^ncia i magna utilitate (con)sist^it v3 em ad ea que sup^ra s^t tacta
valet etiam ad satisfaccionem p(e)cc(at)is ut sit volupt^te corp(or)is p(u)niam^9 ita
castigacione ei^9 emendem^9 Item valet ad c(r)imis lasciuia reprimenda
Item ad corp(or)is sanitate q2 corp(or)is noxios humores desiccat q(uo)s cibos et
crapula sup(er)flua gn(er)at Item valet ad sollicitudines mundanas
abiciendas m^u q^ modica (con)tent^9 e modica est p(ro)uide(nt)e Item valet
ad habilitatem Virtutum m(u)ltar(um) sa(l)bus em ad hilior est ad bo(nu)m castio
est plus cauti^9 in lingwa sit videm^9 in mensa et p(ost) mensas bene
pastos et repletos m(u)lta loq(ui) et euome(re) de quib^9 p(ost)ea dolent
p(ost)q(uam) fuerint euacuati Item sobi^9 p(ro)mptior e ad deuocione(m) et p(ro)nior
magis Item valet ad sapiencia(m) inquirenda(m) q2 facit sensu(m) pl^9
vigilem et subtilem memoria tenace Item valet ad edificacione
p(ro)ximor(um) n(on) tu q(ui)s videt in ex(ce)ssib^9 d(e)lectat^9 et sobi^9 (con)tine(n)t
et p(re)sumi bonis in n(ostr)is re^9 habundare Item (ex) (con)p(ar)ate religiosor(um) in
sup(er) valet q2 mag(is) sunt accepti ho(m)i(n)ib^9 ad mensas recipiendi cu(m)
vident eos paucis esse (con)tentos et (con)patiale eis honor(es) p(re)st(ant) sec(un)d(u)m fac(ultatem)
Etia(m) m(agis) notiui sunt aliis mendicis q2 quos plura ab ho(m)i(n)ib^9 petunt
eo mi^9 aliis mendicis dandu(m) relinquunt n(on) tu(m) aliquis ultra
nec(essi)tate(m) mendicat de sic q(ui)d ille magis indigens pati detrimentu(m) e quoda(m)
gen(er)e rapine q(ui)a paup(er)i voluit (con)seruare Ultimo v3 (con)tinualiter ad m^n
tu(m) gl(ori)e celestis tam p(ro)pter ipsa(m) qua(m) p(ro) aliis virtutib^9 annexis q2 quo
magis h(ic) nob(is) deuolup(ta)te carnis distare subtrahim(us) eo pl^9 et h(ic)
sp(irit)ualib^9 et illic celestib^9 deliciis habundam^9 Vnde dicit [illegible] et quid
calcat felix non fallimur sit (con)sta(bi)lis sapiens e edificacionis
bona meus Gradus sobrietatis seu abstinencie s(un)t 3^es p(ri)m^9 g(ra)d(us)
seu p(ro)fessio ei^9 e(st) esse p(ro)p(te)r crapula et ebrietate cauere et ipsa et ho
ras inmmodendo fugere ne ieiunia statuta lo(n)ge frangant
uel ne tempe(re) in(de)bito epulis et potib^9 tem(er)e insuid(e)at et ne
magis ad luxuria qua(m) ad ne(cessitat)e refectio(n)is sumenda edendo et bibendo
Qui p(er)g(unt) m(an)edendo et bibendo fugere m(ult)ociens m(u)lto plus (ergo) q(uam) (con)veni(t)
r(ati)o(n)e alias e(ni)m meli^9 e(ss)et carere r(ati)o(n)e qua(m) ab ea n(on) regi q2 si
n(on) p(ec)caret cu(m) r(ati)o(n)e careret 2^9 gradus p(otes)t e(ss)e a quib(us)da(m)
licitis abstin(er)e ut a carne et vino lacte piscib^9 pulmentis (con)ditis

F

vel aspidi vinum et contentum sit ubi pane et pulmento non condito
vel iocundis et delectacionibus abstinere que plus apponuntur ut reli-
giosi et devoti et potentes. Apostolus: Bonum est non manducare carnes
et bibere vinum. Ieronimus: qui vinum assuetum abhorreat quod labore corpali
laborare debuerit caveat sapientes diu abstineat sed in tam districtioe cr-
spem melioris tibi proponat. Ipse moris sanguis et robustus assuefiat
minus vinum contentari. Tercius gradus est domuisse gulam et sic pala-
tum domuisse ut solis sit contentus que commune necessitati sufficiunt qualiter
et quantitate sibi et potius magis virtus est simplicior eo plus hunc
diligit et si delicata est sumere oportet non delectacio sed necessitatis incitat
gratia. Apostolus: Calamus tamen ne fortis in desideriis. Alia distemperancia
...Primus est pa-
dam posset de gradibus abstinentie seu sobrietatis. Primus est pa-
ciente care tam aliquibus et potus non potest habere et non gestari si desid-
erant care tam medium non habent nam et divites gulosi non habent sed omnia que
affectant. Secundus est velle care pro deo etiam illis que haberi possent cara
sobrietatis et paupertatis et bona de sicut boni et fideles sui di-
sepe diciores hospites preveniunt et apud pauperes hospitantur
et lautiora fercula prohibent sed deo contenti simplicibus et paucis
ambe di et proximorum edificacionem. Ieronimus: Cavenda in licent sed non ad
edificant. Religius in evangelium: Comedite licenter que apponuntur in
plus edificat si lauta et multa nobis apponi non permittamus. Erit
hospitem deus liberalitas et hospitum deus religiosa frugalitas
et sobrietas. Ieronimus: fidelis habeat corpus sit egrum commendatum cuius
etiam volenti inutilia sint neganda et utilia nolenti ingerenda.
Tercius gradus est posse sine difficultate abstinere a delectabilibus sed vel
tamen ab illis sumere parum necessitate. Sed ambe retardacionis cauterium est frige-
delectabilia copiis quam tam eis se sic pugnando nam sepe victi se
metamine que minus et volebant. Seneca: Tempus autem in districtoe nam
breviter nimius assistens habent viria clavibus ut abstinentia seu sobri-
etas si metas excedit in superfluitate alimenti declinat a bono in
gule si vero minus modicum admittit de alimento necessarius victum in disc-
recionis incurrit nam excessus et defectus minus et irrogant cat
viria ro per dent et cautius procedamus. Et nota quomodo assimina

IIII

Simplicitas quedam homines virtutes iudicat fore vicia Ita cum
vident aliquem amore paupertatis et sobrietatis pre vilitate et parcitate
esse contentum tenacem et avarum vocant qui non audet uti hiis
que possidet Sed silencium fluente garrulitate et loquacitate
fugiente devicio [illegible] cum dampnat Item maturitas morum et
gestuum vocatur amaritudo zelus seu amor iusticie temeritas iudi-
cium dicitur quies devocionis dicitur pigricia castigacio corporis discrecio dicitur sim-
plicitas stulticia dicitur Timor dei erronea et litigiosa consciencia
temporis fuga publici singularitas iudicatur Cautela scandali ypocrisis
estimatur Econtra vicia iudicat fore virtutes Ita vicium dissolucionis
vocatur amicabilis iocunditas [illegible] bonus socius Curiositas et
superfluositas edificiorum librorum honestas dicitur laxa consciencia qui omnia
valens tamen habere vocatur libertas Corporis delicacio fore discrecio reputatur
Garrulitas affabilitas dicitur Invidia fraterna zelus iusticie dicitur esse
Durities et inclemencia rigor iusticie dicitur Avaricia conquerendi indi-
cia providens provisio Astucia et dolus prudencia mancipatur Elacio
seu superbia dicitur ostensio auctoritatis Contencio est iusticie ostensio
ut defensio Iactancia de bonis dicitur edificacio proximi Detraccio vult
videri detestacio viciorum alterius Conformitas viciosa vult videri singula-
ritatis fuga Tepor negligencie vult humilitas iudicari Pusilla-
nimitas pudor dicitur dei Inquietudo evagandi dicitur agilitas bene
operandi Prodigalitas dicitur largitas [illegible] Ve quos illud dicunt malum
bonum et bonum malum ponentes tenebras pro luce et lucem pro
tenebris recipientes angelum sathane pro angelo lucis

De castitate que est filia sobrietatis et de [illegible] eius

Sicut enim luxuria multum abundancia ventris sic castitas
multum abstinencia nam sobrietas humore luxurie arefacit
Unde generalis regula est hec Qui castus esse desiderat studeat
sobrietati quia cum proficiente castitas proficit et cum deficiente defficit
et decrescit Castitas origine est celestis hanc sancti angeli cibo
domino virtutum [illegible] et inestimabili suavitate hanc eciam ipse
dominus noster ihesus christus de celesti scola ad terram publice attulit eam
docendo Item matrem suam gloriosam virginem mariam perpetuam et
primam [illegible] disciplinae magistram [illegible] generalis mundicie E

L

teris mirandam et imitandam perficit. Castitas principaliter
decor facit. Primo quia castitas mundissimat corpus sicut econtra luxuria corpus
inquinat ita si non esset alia merces castitatis quam presens mundicia et
alia pena luxurie quam eius feditas castitas esset amplectenda
et turpitudo luxurie fugienda et abhorrenda. 2o castitas facit
mentem hominis liberam et expeditam quia non cum uxoris provisione non
cum filiorum educatione sollicitum reddit nec diliberat cum uxore et
pro filiorum ... ligat non curat qualiter heredes suos divites faciat
qualiter potentes acquirat filias suas et nurus cum multis aliis curis
et occupationibus quas oportet coniugio ligatos habere ita quod multo
maior est anxietas et sollicitudinis pena quam sit carnis delectatio
sicut et ipsi coniuges experiuntur. Castus enim est vacans soli deo
solo sollicitus ipsi soli complacens. 3o quia letificat conscientiam nam
gratum absque ... prestat deo qui ipso dulcedine carnis respuit
letificat autem quia placet deo et placuit deum facit deo approximare
magnum premium celeste meretur et deum munditie auctorem et ama-
torem et eius matrem imitando cum sit magna gloria sequi dominum qui
nos precessit per mundiciam castitatis. Quarto quia tam hominibus quam
angelis facit hominem venerabilem quia tam boni quam mali venerantur
ea. Ad acquisitionem castitatis valent illa que supra dicta sunt de remediis
luxurie sunt conscripta. Castitas habet diversos profectus et gradus quia
alia est castitas coniugalis alia vidualis et alia virginalis. Item
alia est castitas mentis et non corporis ut illi habent qui mente sunt casti
et ... reddunt debitum coniugale. Item castitas corporis et non
mentis habent qui non habent facultatem delectationes carnis corporaliter
exercendi sed tamen vellent si possent. Et tres sunt gradus castitatis
sicut quidam ponunt. Primus est continencia ab-
stinentia illis qui votum continentie emiserunt.
... actu carnali cum proposito sic manendi et omnibus illicitis motibus
consensum negandi. Iste gradus est in labore pugne et in metu
victorie cum voluntas cum adiutorio gratie pugnat contra hostes
scilicet carnis pruritum affectionis appetitum mundi et quandoque eciam diaboli
dolose et demonum suggestione et ita sunt quasi contra duos confi-
dat tamen voluntas bona et mercat illi feliciter qui dixit

IIII

Inmundos pressuram habebit confidit quod virum mundum quia etiam dyabolum
fortius alligavit et ita alios duos inimicos contra eum adparere ut
vincat ei exactores suos scilicet carnis libidinosum pruritum et affectionis
illecebrosum appetitum / Secundus gradus est cum homo per macerationem carnis
et per alia spiritualia exercicia sic affectus suos mundavit carnemque
quasi subiugavit ut rarius tempore minus inpugnetur ut quamvis
adhuc non careat conspicere similis quasi serpentis aculeis tamen eas
sic depressit ut ex facili recedant et eas sedes sine labore
plus inperando quam reluctando resurgentes compescat nisi
ex sua negligentia et accidia vires resumere et gravius inpug-
nare permittat quia ex minima scintilla ignis ut sepius magnus
ignis generari. Quando enim adversarius fortiter unum aliquem exspectat diu
quod de illo vitio non inpugnat donec iterum homo dissuescat pug-
nare Et tunc iterum subito impetu irruit ut inprovisos tanto fortius
prosternat quanto minus eos paratos ad pugnam invenit. Sed ergo semper pa-
ti et arma non reiciamus quibus hostem subito repellere valeamus
modi resistendi supra de remediis luxurie dicuntur / Tertius gradus est
ita edomitas habere carnis concupiscencias quod vix et rarissime ac tenuis-
sime et ex affectu talem fervorem castitatis induisse ut ita abhorreat
et detestetur omnes carnales motus quod quasi nauseam inde patiatur
nec possit audire tractare de operibus carnis nisi cum cordis horrore et
execracione Et si quando contingit aliquem de talibus inmiscendo
tractandum occurrit ita contra motum carnis sic sentiat ac si de luto
vel de lapidibus tractetur et cum pro tempore sompni humorum redundan-
tia naturaliter resolvitur ita quiete et insensibiliter effluat ut nec
ymaginaciones turpes illudat nec sensum fedae delectacionis titillet ista
est descripcio perfecte castitatis quam inferior precedentibus ut raris
perfectissimis obtinent ut a nobis stabiliter et continue perseverent
adhuc puto requiri singulare privilegium eo quod supra metas
naturalis possibilitatis esse videatur in carne vivere et carnis vitia non
sentire frigidi tamen complexione vel ex debilitate corporis sepe parent carere
motibus carnis Sed merito castitas cum pro dicta puritate carnis expla

L

virtute tu gratia divina possidet Unde propheta Ps quod peregrinum non
tu dicit Venite et videte opera domini que posuit prodigia super
terram auferens bella scilicet temptationum carnalium usque ad fines
terre id est usque ad interiores motus

6 De excellencia virginitatis. Dignitas eius sic patet quia
diligitur adeo honoratur ab angelis ab hominibus et etiam
a demonibus diligitur adeo quia dicit Beda Christus de
virgine natus est et ut se virgineum deus diligere ostenderet in signum
huius voluit habere virginem matrem precursore virgine s. Jo. Baptista
familiare virgine s. Jo. ewangelista. Bernardus ait Igitur ecce quod deus
intimi diligit virginitatem. Prima quia voluntarium donum est quod deo offertur
Apostolus de virginibus preceptum domini non habeo. 2a quia magna est differencia
inter virginitatem continenciam et matrimonium Ut virginitas sit regina
castitas vidua coniugalitas ancilla. 3a causa quia virginitas est thesaurus
sarcinam continens preciosissimus. Ecclesiasticus Non est digna ponderatio continentis
animi. Ista causa quia est angelica vita Jeronimus In carne preter carnem
vivere non terrena sed celestis est vita non humana sed angelica. Idem
Virginitas purpura regalis est quam qui induit cuncti eminentior
erit. Idem Virginitas est gemma virtutum thesaurus quem amor
et margaritis prefert. Secundo quia virginitas honoratur ab angelis
Ewangelium missus est angelus. Item angelus non permisit se Jo-
hannem adorare. Item angelus beatam agnetem honoravit ipsam et ei
vestem et eam induit illa veste. Angelus tabulam posuit
beate agathe ad sepulchrum eius ita de cecilia et de multis aliis
beatam katherinam angeli
prima angelorum obsequia legitur
sepellierunt et cetera. Tercio virginitas honoratur ab hominibus
Unde omnes fere inficiunt virgines et reservant. Quarto
a demonibus sic asmodeus demon saram non lesit sed septem vi-
ros eius luxuriosos successive interfecit eos iugulando. Unde dyabolus
amatorem agnetis suffocavit. Dyabolus pedibus margarete subiectus
seu nolint seu velint demones virgines venerantur et eas timent
quia sorores angelorum. Bernardus Fulgida virginitas est gemma virtutum
germana angelorum lampas animarum calcat libidinem vincit

IIII

dyab⁹ qui rapuit simulum decipiunt omne malum et peccatum Quae
etiam virginitas sit servanda diuersis versiculis tangitur Prima
quia amissa poterit nunquam reparari Altera quia integra magno preciosa
vt patet Tertia quia sequitur agnum quocumque vagatur Apocalipsis virgines
enim sunt et sequuntur agnum etc Quarta quia integra cantat canticum specialem
Apocalipsis Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta
Quinta capit aureolam celi Sponse quinta, i. specialis corona et speciale
premium premium datur in celesti regno virginibus et etiam doctoribus
et martiribus quae dicitur aureola infra de dotibus corporis glorificati
tangitur quae vero his tamen aureola datur Septima etiam quia sunt
septem punctae ad virgines ut in istis versiculis tangitur Casta
carens cunctis operans residens pia prudens Hoc est septiformi
munere virgo vivat Hoc est virgo sit non solum casta corpore sed
mente contra vestibus et moribus 2o non sit loquax expediendo
non commissa sed fuerit taciturnitate quo plus possit et debeat
2 partes Augustinus fuit parum malus sunt insidiae virginitati Primo per
fit superbia Augustinus melior est humilis coniugalitas quam superba
castitas 2m est fatuitas et stulticia quibus ea caritate privat
sine qua nulla est Apostolus Si linguis hominum loquar et angelorum caritatem autem
non habeam Augustinus castitas sine caritate lampas est sine oleo tolle oleum lam-
pas non lucet tolle caritatem castitas non placet deo 3m est acci-
dia et torpor bona perficiendi quia eoquo casta est et nolit
bona operari quia castitas sine operibus bonis sufficiat Fallitur omnino
Machabeorum Ostenderunt elefantis i. castis sanguinem uvarum et
mororum ad acuendos eos ad prelium hoc est talentis ostendunt sangui-
nem et passionem Christi et martirum ut opera bona facientes red-
dantur 4m est macula libidinis et assensus cogitationum malarum
quanto enim vestis est albior tanto minor macula mea videtur
Jeronimus preclara est virginitas si nullis maculis et lapsibus macularum
inficiatur quia casta corpore et corrupta mente sepulchrum pictum gypsatum
5m est quia dyabolus instat ut inficiat vel deficiat et virginitatem
inficiat Augustinus quem diu perseverant tenendo quod vouisti Jeronimus Non
a principio usque nunc hostis salutis nostre modus resistendi super delicia grat

no

+

h h

Virtutum quadam descriptio primo nota quod quattuor sunt virtutes car-
dinales scilicet prudentia temperantia fortitudo et iustitia quarum
sufficientia sic accipitur Eo quo virtutes armant hominem contra vitia
hominem est quod dicit Augustinus prudentia est in eligendis temperantia in
utendis fortitudo in tolerandis iustitia in distribuendis Sunt prudentia
est in praecavendis insidiis temperantia in refrenandis pravis delectationibus
fortitudo in perferendis molestiis iustitia in subveniendis miseriis et in
reddendis debitis Prudentia sic describitur prudentia est ratio agibi-
lium adiuvans requirit memoriam praeteritorum intelligentiam praesentium et providentiam
futurorum Iustitia est virtus ius suum unicuique tribuens quam multe species
et eius partes seu species sunt hec scilicet veritas que reddit omni ius suum
Religio que reddit deo ius suum pietas parentibus gratia benefactoribus
vindicta iniuriantibus observantia seu reverentia superioribus et dig-
nioribus innocentia minoribus amicitia equalibus concordia communibus et
una que reddet ius suum egenis hec sunt partes iustitie Et describuntur
veritas Veritas est virtus per quam seriem rei sine commixtione falsi pro-
nuntiamus Vel est virtus per quam ea que sunt et que fuerunt et futura
sunt cognita dicimus Religio est virtus que superioris nature quam divinam
vocant curam cerimoniamque affert Pietas est virtus per quam sanguine iunctis
patrieque benivolus officium et diligens tribuitur cultus Gratia est virtus per
quam beneficii accepti seu exhibiti memoria et remunerandi vo-
luntas continetur inde descendit grati et ingrati Alio modo gra-
tia virtus praeveniens immerita non exspectantibus dona tribuens absque re-
compensa et eo modo dicitur gratia quia gratis data sit est donum dei Et sic
deus facit nobis gratiam non ex iustitia sed ex sua infinita misericordia
que non solum non merenti seu non petenti sed etiam contemnenti et
adversanti sepe gratiam dat reddendo bona pro malis Et iustitie
est reddere bona pro bonis et mala pro malis regulariter et ordinate
Vindicta est virtus per quam vis et iniuria abest sit vel obstitum est defen-
dendo vel ulciscendo propulsa Observantia seu reverentia est
virtus per quam viros maiores et digniores debito modo veneramur
Et in malo sumpta observantia significat fraudulentes insidias ad
accusandum dicta vel facta alicuius et impugnandum sicut iudei
Christum et Iohannem observabant ut legitur Innocentia est puritas mentis

vel cum amorem illatorum iniurie abhorrens / Amicicia est bona vo-
luntas erga aliquem illius gratia quem diligit cum eius pari voluntate
honesto presupposito quod amicorum est propria non cognitam non cognata ad-
mittit alias non est amicicia sed societas vel Concordia est virtus
conspirantes et cives in uno eodemque iure cohabitationis vinciens
animo vinculum ... que est colligare descendens / Misericordia est virtus per quam
animus alicuius super aliena miseria movetur Infra plenius dicemus dicere quod
sit ubi agitur de [illegible] / De fortitudine et speciebus eius Fortitudo
est virtus per quam labor et periculum racione utilitatis omnis contempnitur
vel est virtus constanter impetus adversitatis tollens et ei opponuntur
duo vicia scilicet temeritas in excessum que aggreditur sine racione discrimina
non aggredienda inde temerarius Sed ignavia seu vecordia in
defectum non aggrediens seu tollerans aggredienda / Sub fortitudine
sunt virtutes iste scilicet paciencia confidencia magnificencia perseverancia mag-
nanimitas et securitas paciencia est racione utilitatis et honestatis omnis
seu divini amoris cum ad magnarum et difficilium rerum voluntaria et di-
uturna perpessio vel in spe boni gaudium prima diu Confidencia est ita speres
cum perveniendi ad finem rem bene inchoatam cui in effectum opponitur
diffidencia in excessu vero audacia que etiam sunt duo vicia
Magnificencia est magnarum et excelsarum rerum cum quadam splen-
dida et ampla cogitacione administratio / Perseverancia est in racione bene con-
siderata stabilis et perpetua permansio et ei duo vicia adherent scilicet le-
vitas seu inconstancia in defectum et pertinacia in excessu qua
pertinax non potest avelli etiam a malo incepto seu a malo proposito
Magnanimitas est difficilium rerum spontanea et racionalis aggressio
Securitas est indignitates imminentes et rei inchoate non formidare
De temperancia Temperancia est virtus prohibens motus appetitus
seu adversitatis in nos impetum facientes Vel est firma et moderata
dominatio cum in libidinem et alios non rectos motus et sub ea ponuntur
iste virtutes scilicet continencia clemencia modestia Continencia est virtus
per quam cupiditas gubernatione racionis consilii regitur et frenatur ut idem
est quod castitas Clemencia est lenitas superioris versus inferiorem vel
est temperancia animi seu affectus in potestate ulciscendi Modestia
est [illegible] cultu et motu et omni in ... occupatione vel in defectum

L

et ut excessu consistit habitat post verecundia et abstinentia. Vere-
cundia est virtus modis et gestu honestate servans. Et iii Aristoteles
non est virtus quamvis sit laudanda iuvenibus tamen vituperanda est in se-
nibus et dicit verecundia esse timorem confusionis. Abstinentia vero est virtus
statutum terminum concedendi non preveniens propter desideria virtutum secun-
dum philosophie precedit quam theologi virtutes exceptis aliis describunt

I Ut aliqua intelligamus de deo notentur auctoritates subscripte
Augustinus dicit Quamvis ad plenum distinguere non possimus indu-
bitanter tamen credimus deum ubique esse essencialiter nec sine eo posse
aliquid subsistere et per momentum quia omnia continet et penetrat et ambit
continet quod non potest comprehendi propter immensitatem nec per sui partem ma-
iestati nec per sui simpliciter dividi. Idem non solum universitate creature
verum eciam cuilibet parti totus est. Idem. Deus non totus voluit manifestari
ut fides haberet meritum nec totus occultari ut infidelitas de ignorancia
non excusaretur. Bernardus Quid est deus ex quo omnia per quem omnia in quo omnia
quid est deus nichil melius cogitari potest quid est voluntas omnipotens beni-
volentissima virtus lumen eternum incommutabilis racio summa beatitudo
invisibilis et inaccessibilis mentes. Augustinus Intelligamus sine qualitate
bonum sine quantitate magnum sine indigencia creatorem sine situ pre-
sidentem sine habitu omnia continentem sine loco ubique totum sine tempore sempi-
ternum sine mutacione sui mutabilia facientem nichil pacientem. Hugo
Illud est summum bonum quo quis adepto nichil ulterius desiderare queat
Item deus est summum bonum quo nichil melius cogitari vel esse potest pre-
terea deus dicitur esse intra omnia quia omnia implet et ubique presens
extra omnia quia omnia continet nec usquam terminatur propter supra omnia
quia omnia excellit nec aliquid ei equatur. Infra omnia quia omnia sustinet
nec sine ipso nichil subsistere potest. Quamvis autem deus sit omnipotens tamen non
attribuuntur ei actus culpabiles ut mentiri et mala velle nec actus
penales ut metuere dolere nec corporales ut dormire currere sedere
comedere nec forte transsumptive nec actus inquirentes et hoc exemplificat
ut si aliquis actus contradicat divine potencie ut est facere ma-
iorem se vel contradicat eius virtuti ut est deo facere simul esse et
non esse vel quod preteritum sit futurum Vel si contradicat eius bonitati ut
dampnare petrum salvare iudam. Dicit enim Anshelmus quod qui

inquirens causa minimi est impossibile apud deum quod non sit poten-
tissimus sapientissimus piissimus non potest sub sumbe peccando vel
errando etc. Dicit nota quod posse peccare non est potentia sed plus est
infirmitas Deus congessit quod est possibile et inquit et contra. Inquit
hoc prinstiracionem quod pauci dat ut pronacionem ut physi aliqua-
lem dei cognicionem querunt contra aut cognoscit ac perittas
quod si inicio medius potentia sapientiam pietatem dulcedinem
pulchritudinem et Attribuit deo summa potentia sapientia pietate et
vel aut per doctrina Apostolus fides exaudita

K

Quoniam membra humana et passiones humane intelligantur
in deo hoc nota quod doctores summa scriptura sanctam per omnes
libros in deo motus ait describit vel humana membra scilicet
caput capillos oculos aures nares os et labia et sunt motus
aie ut iram furorem oblivionem et cardatio et similia non car-
naliter iuxta historiam historica autem intelligenda sciendum sunt
sit audiens et aptibus derisit carnaliter sapientibus quod deum cor-
poreum atque localem appinant sed spiritualiter omnia de deo sunt intel-
ligenda. Ubi quis enim in deo humana membra seu motus aie inve-
nerit procul dubio in corde suo ydola fabricat. Cum enim in deo caput
legimus ipsam eternam divinitatis ut eius que omnia precedit et cui omnia sunt
subiecta intelligitur deinde. Capillos vero capitis eius sanctos angelos sive
universos dei electos capere debent accipi de quo in daniele aspici-
ciebam donec throni positi sunt et antiquus dierum sedit vestimenta
eius ut nix candida capilli eius quasi lana munda per eius vestimen-
ta candida et palbos capillos sancti angeli et electi dei per munditiam
dealbati designantur per que antiquus dierum a deus dominus. Ocu-
los dei deus habere eo quod omnia videt et nichil ei lateat de quo Apostolus
Nulla creatura est ei invisibilis. Omnia enim nuda et aperta sunt ei. In-
super oculorum eius aliquam actum dei gerere intelligunt. Psalmista Oculi domini
super iustos. Palpebre domini sunt occulta et incomprehensibilia eius
iudicia sicut spiritualis locutus in eiusdem libro. Psalmista palpebre eius inter-
rogant filios hominum id est divina iudicia probant. Aures dicitur deus habere quod omnia

L

audit et non cum pro silentio latet Sapiencie Auris celi audivit omnia
Aures eius sunt divine inspiraciones in cordibus fidelium Levit Aspen-
dit firmiter cordibus eius a. lacrimosa compuncto precum ut inspiracionibus di-
Facies dei est cognicio divinitatis eius ad faciem ps Unde nobis domine faciem tu-
am ostende et dona nobis cognicionem tuam que cognita est per filium tuum
Luce Nemo novit patrem nisi filius et cui voluerit Aliter facies dei est invi-
sibilis dei essencia divinitatis filii dei de quo ipse ad moysen ait posteriora
mea videbis faciem autem meam videre non poteris i. incarnacionem meam
videbis in novissimis diebus divinitatem meam videre non poteris Os dei
filius dei est scilicet christus de quo ysaie Os eius ad iracundiam provocavit
et loquitur ad iudeos et ad omnes peccatores vel os domini i. sermo eius
ysa Os domini locutum est i. filius dei sermo dei verbum dei i. filius patris
per quem omnia facta sunt ps Verbo domini celi firmati sunt Ghe misit
verbum suum et sanavit eos Johannes In principio erat verbum a.
Lingua dei significat spiritum sanctum per quem deus pater preceptum manifestat
hominibus ps Lingua mea calamus scribe velociter Labia dei ~~...~~
~~...~~ utriusque testamenti consonancia designat Parabole Salomonis
in labiis eius i. novo et veteri testamento Brachia dei patris sin-
gulariter filius eius accipitur Jeremie Domine deus eduxisti populum tuum
de terra egypti in manu potenti et brachio excelso Dicitur autem filius
dei brachium patris quia creata cetera ab ipso creavit Duo brachia dei
patris sunt filius et spiritus sanctus ysa Brachia mea populos iudicabunt Dextra
dei unigenitus dei filius accipitur ps Dextera domini fecit virtutem Sini-
stra dei reproba eius eterna scilicet demones et alii impii qui eterna
supplicia sustinebunt Manus dei patris filius dei ysa omnia hec manus
dei fecit Aliter vero manus domini dei potestas domini Unde spiritus est sic
lutum in manu figuli sic nos in manu dei Jeremie Manus domini dicitur
flagellum eius Sophonia Extendam manum meam super iuda et
super omnes inhabitantes ierusalem Digitus dei dei singulariter spiritus sanctus
super quo lex in duabus lapideis tabulis in monte synay scripta est
Luca Ego in digito dei eicio demonia i. spiritu sancto sic enim digitus
manum et brachio ac corpore unum sunt in natura ita deus pater et fi-
lius et spiritus sanctus tres persone una substancia Digiti dei sunt sancti prophete

IIII

per quos spiritus sanctus inspirationem suam desuper. Ps. Videbo celos tuos opera digi-
torum tuorum. hoc est scripturam prophetarum et prelatos libri legis intelligitur. ymago
dei est filius dei quem non aliunde sed ex se ipso et ex substantia sua sibi per omnia
similem fecit et equalem fecit et genuit. Aliter Adam homines figu-
ra non ex se et ex substantia sua sed aliquo fictili opere manu sed ex nichilo
creavit. Vel aliter est ymago regis in filio suo quem ex se in corpore sibi
simile genuit et homo hominem. Aliter vero in anulo sive in moneta yma-
go cuius est impressa que non est sicut filius quod naturaliter est. Cor dei est divi-
na est sapientia ex qua verbum id est filium suum sine initio genuit. Ps.
Eructavit cor meum verbum bonum. Alas dicitur habere deus quia more avis electos
suos tamquam pullos sub se colligit et fovet ab insidiis dyaboli
et a malo protegendo. Ps. Sub umbra alarum tuarum protege me. Scapulas
dei habere tu infirma membra ecclesie quasi in scapulis suis portat.
Ps. Scapulis suis obumbrabit tibi. Venter dei est secreta origo sedes eius. Ps.
Ex utero ante luciferum genui te. Venter dei etiam sunt incomprehensibilia iudicia eius
que rimari non possunt. Job. De cuius ventre egressa est glacies. Ps. Visce-
ra dei id est incarnatio filii dei intelligitur. Unde admoysen in more preg-
nantis mea videbis faciem mea [?] non poteris id est incarnatum filium meum videbis
faciem autem meam id est divinitatem videre non poteris. Pedes dei sunt stabili-
mentum divinitatis eius eo quod ubique presens est et immensa ei subita sunt ysa.
Celum mihi sedes terra autem scabellum pedum meorum. Item pedes dei
sunt incarnatio eius que divinitati subiecta est sicut capiti pedes. Apoc. pedes
eius sicut saphirus qui lapis est preciosus melius colore. Item pedes
dei apostoli sunt predicatores dei. Vestimentum filii dei est eius caro assump-
ta. Ysa. Tinctis vestibus de bozra. Item vestimentum dei accipitur
pro gloria. Ps. Dominus regnavit decorem indutus est. Item confessionem et
decorem induisti. Pallium quod est caro dei. Unde lavit in vino stolam suam
et in sanguine uve pallium suum id est ecclesiam fidelem. Calciamenta dei
incarnatio filii qua ex mortalitate humani generis assumpsit. Ps. In ydu-
meam extendam calciamentum meum id est in plebem gentilem manifestabo incarnatio-
nem meam. Egressus dei in mundum est eius adventus. Regressus eius ad patrem
est eius ascensio cum carne quam assumpta deus in celum. Aversio dei
seu recessio est magna cuius pro culpa hominum unde iudei negantes

L

filiu di facti sut similes gentibus que dm no cognouit Conside(r)ide
facie sua dicitur cu elatis suis sc ipm incoda corp occulta inspi
ratis insinuat Sedet di no localit sz quas inde sz potencialit
sup omes Ps Regnabit deus sup gentes Sedet aut di sup
cherubin i plenitudine scie maxis invisibilit deo psidet et regnat
in illis sedet deus q eius scia plem sut Sapie Illa iusti sedes
di est Sapia pris xps e qui in animabus scor sede di i potenci-
alit possidet et in eis quiescit Descendit di deus in mundu qn
aliquid nowu qd ante no fecerat in creatis apa sic filius dei
pris descendisse dicit de sinu pris qn vam carne deu gnic sumpsit
Sedet deus di cu nos in filios confessione pondi sustinz Libat
Stetit et mensis e terram i stetit ad suspiciendu et dissolvendu
credentes inser dumetis peccato Transire dicit deus dedatibus
consoda cu in malis an presidem dat pecca p illorum imprece et psi
dia at corpus delictu ab eis recedit et ad alios transit vt aui
deis adgentes abiectis ad catholicos Recedit di ad alios in
no localit sz invisibilit et occulte et hoc iusto iudicio facit
consueuit Ambulat di no de loco ad locu transeundo qd ipm cet
ita dicit sz ambulatio eius e in cordibus scor delicta et inhabitatio
Vnde habitabo in eis et ambul et ero illo d. Vel ambulatio di
est pdicantes vm di de loco ad locu transeundo disseminat loq
di e sine strepitu vor occulte mentibus scor sua monte invisibi
liter atque rem intellectum insinuatur seu facta vt insus prophetis
reuelat que locuto ut quida voluit sic tribus modis Primo pcedit
sic moysi in rubo igneo apparuit 2o mo insopnis sic Jacob
et Joseph sponsu marie et aliis scis quibus scta reuelauit
3o mo neque pcedens visibilit neque pphoeis sz occulta inspi-
ratione invisibilit corda eorum tangendo loquens Videt dei est
apta bona intelligentibus [illegible] demonstrat Gen Videt deus
cuncta q fecit et erat va bo tc Item videt di est mala hoim in-
tuetur ad ea replare vsa Videt deus et apparuit malu modis eius
Sic videre di e nos videntes facit Ps probam me deus et scit
et vide sic inicia Cognoscit di est cognoscentes facit ut q
desi quales cont incogniti erant p eius interrogatio et probatio

IIII

quales erant in operibus manifestati fieret. Ben. de populo israhelitico temp-
tabo eos utrum custodiant mandata mea an non. Attestatur dicitur
deus i. quodammodo ignorare et reprobare. Att. Nescio vos i. reprobo.
Zelatur deus dicitur tu castitatem suam quam non vult perire saepe castigat
corripit et flagellat et adulteram flagellatam reducit. Vel zelatur dicitur
tu nullum peccatum relinquere vult impunitum. Irasci dicitur deus non homini
commotionem animi vel qualitatem alterationem quae illi omnino non potest accidere sed tu
ratione delinquenti i. hominibus in operibus et peccatoribus iustam infert ultionem
quod illis reddit quae merentur et haec ultio dei quasi furor et ira dicitur.
Non tu poenitere [illegible] in hominibus sicut dicunt dominum irasci seu iratum
vel dolere dicerent prophetae simpliciter declarare quomodo tales modo intel-
ligentur passiones quia aliqui simpliciores credunt dominum inde hominum irasci
et dolere. Poenitere dicitur deus non quod inde hominem [illegible] peccat
quem enim omnia novit antequam fiant per suis actibus [illegible] poenitere non potest
sed dicitur poenitere i. ad modum hominis poenitentis se habere ut quod prius dictabit
apparet esse postea prosequitur et detestatur. Poenitentia enim dicitur est statuta
mutare et quod prius aliter inchoatum est in aliud mutare. Quod est de bono co-
gnitus culpis in malis sit de Saul legitur dominum poenituisse quod constituit
eum regem. Item de malo in bonum ut accidit populo gentium quod prius
non populus dei sed modo per gratiam dei factus est populus dei. Iudaeus post prior
de summo gradu lapsus est in infimum lat. vel prius erant dilecte ad pa-
disum translatus est. Oblivisci dicitur deus tu aliquibus peccatoribus non miseretur
quod iis non facit non propter credulitatem quae videos non est sed per occultam
eius iustitiam quod iudicium dei est. Indurare dicitur deus quorundam corda ma-
lorum sicut pharaonis non quod operatus et prius deus potentia sua in-
duret corda eorum quod non est prius credere sed exigentibus culpis eorum
eos in duritia cordis sinit et induratos sustinet. Dormire dicitur tu
mente pro nobis mala sunt. Item dormire dicitur tu in adversitate
fideles eius huius mundi et nihil quorundam infidelium corda non vigilat
sed dormit ut in navi dormire dicitur tu petrus conversatus cum d. domine salva
nos perimus vel dormire dicitur tu in amicis nostris non cito subvenire sed
nimis tardat. Ps. Exurge quare obdormis. Vigilare dicitur
tu in defensione suorum amicorum et ultione eorum se manifestum
monstrabit

Deus trina mans ē mētib; Primo rō pnāz sic ē ubiq;
potencialit' presencialit' et essencialit' Item p gr̃am sic
ē in bonis Jo. xiiii qui manet in me et ego in eo Item p gliam
sic est in rationali ut veritas incomprehensibili ut bonitas intransibili
ut potestas Item ro unionis sic fuit mundo bis ... una quae
nunc ... in sepulchro una cum anima in inferno una cum ... Item deus in me
aliquorum populorum revelacionem ... ut dicitur ē in modo ... Item p ... questionem
suorum excellentem reputacionem sic dicitur esse in celo quia ibi maxime
relucet sua potencia sapientia et bonitas quia omnes lingue non
possunt exprimere qualis ibi sit Item p eius receptitate sic filius
patris est in patre ... in filio spiritus sanctus in utroque Item p ... operationem
ē in opere ... Item p gubernacionem et conservacionem sic est
... digitus dei est Item deus ē in se ipso ut alpha et o ... Sic ubi erat
in mundo Item deus ē in se ipso ut ... sufficit ipse Item
... preter eum nichil erat ... mundi ... qui ... sufficit ipse Item
deus ē in mundo ut rex in regno ... Deus ubique imperat ubique ma
... ē in mundo ut rex in regno ... deus ubique imperat ... Item ē in angelis
... eius omnia implet et complecti(tur) universa Item ē in angelis
iestas eius omnia implet et complecti universa Item in mentibus
ut decor in ... virtus et ut sapor ... bonitas Item in mentibus
ut pater familias in domo ... vobiscum sum usque ad consumacionem
seculi Item in electis ē ut liberator amabilis ad ... in domo
... Deus ē in mentibus ... in angelis desiderabilis in se ipso in
comprehensibilis Item deus ē in reprobis ut horror et terror ... aug.
... tu te dimittit quo it ... placato ad te irato ... Item in diabolo
... ascendo ... ē adeo Item in diabolo
... nomen diabolus ... deformitate et eiectione ... ut
... nomine ... hoc nomen diabolus ... et horror
... diabolo ... est sic ē in eis ut terror et horror
ut in dampnat(is)

Deus est in ara fidelis similitudinaliter ... sic rex in regno
... in rastro ... in sole fons in orto lux in tenebris
... thesaurus in agro unum in ... Item Carwunculus in auro
... sic manna in archa sigillum in cera medicina in ... dy
... thara in convivio ymago in speculo mel in favo ... in ...
... oleum in lampade lilium in ... Item ... sic ē in ... morati(onem)
seu spiritualiter sumendo sic ... in ... apis in flore ... in
... in ... in thalamo ... in libro ... in ... in ...
... in mundo ... in ... quelibet res in sibi ... Item ... stella in fir
mamento ymago in speculo cera in sigillo gemma in auro et c.

IIII

N

De festo trinitatis sermo Ps. Benedicat nos deus deus noster be-
nedicat nos deus et metuant eum omnes fines terre. Cum festa aliarum
personarum videlicet sint facta scilicet filii incarnationis eius passionis re-
surrectionis et cum ipsum contemplabitur et vidit maiestatis amorius
post resurrectionem. Item festum spiritus sancti in penthecoste. Digne festum sancte
trinitatis peragitur. Circa quod notandum quod beata trinitas patet in scripturis
sanctorum in figuris reliquiis mediatus. Primo in scripturis beata trinitas patet
in scripturis unde Leo papa. Credimus sanctam trinitatem patrem et filium
et spiritum sanctum unum deum omnipotentem unius substantie unius essentie unius po-
testatis. Ysa. Audivit seraphim dicentia sanctus et laude sancte trinitatis
et subiungentia in singulari dominus deus sabaoth propter confessione divine
unitatis. Item si non essent tres persone non diceretur faciamus hominem sed
faciam ut scribitur in Gen. Item si non esset unus deus non diceretur
ibidem ad ymaginem et similitudinem. Item predicto versu Benedicat nos
deus etc. Apostolus Ex quo omnia in quo omnia per quem omnia ipsi gloria in secula.
Beata trinitas ostenditur etiam in figuris signatur in tribus annis Job
in tribus digitis in quibus appendit moles terre. In tribus civitatibus re-
fugii equali spacio inter se distantibus. Reliquiis mediatis vesti-
gium sancte trinitatis. Cognoscitur enim in magnitudine creaturarum potentia dei patris
in dispositione et ordinatione sapientia filii in gubernatione et conservatione
bonitas spiritus sancti. Item in sole videas essentia splendore et ca-
lorem in quibus patrem et filium et spiritum sanctum cognosce. Item in anima
memoria intelligentia et voluntate. Item in tribus virtutibus theo-
logicis scilicet fide spe et caritate. Item in igne flamma et calor. Item
in glacies et aqua sunt una res et tria. Nota quod beatus Au-
gustinus dicit quomodo tres persone sint unum et quomodo unum sint tres
trinitas est eadem pietas secundum nostre est vita eterna. Auctoritas prima
resupra que est Benedicat nos deus etc. Nota cum dicit Benedicat
nos deus innuit patrem cui datur potentia a quo petimus ut nos po-
tentes faciat ad tria. Primo ut mundum et omnia mundana con-
temnamus. Apostolus Omnia arbitror sicut stercora. 2o ut carnem domi-
nemus. Apostolus Castigo corpus meum et in servitutem redigo etc. Ps. Confige timore tuo etc.

L

3o ut dyabolo resistamus Jacobi 4 resistite dyabolo et ipse fugiet
a vobis Et deus in . sed filius tui attribuitur sapientia a quo petamus
ut det nobis sapientiam ad tria primo ad confessionem et penitenciam Caton
ne tardes converti ad deum et ne differas de die in diem subito enim
veniet ira dei et in tempore vindicte disperdet te Ecclesiastici Justus in
principio accusator sui est 2o penitencia correctionem Psalmus Corripiet
me iustus in misericordia et increpabit me Apocalipsis Vos quos propter malicias est
in spiritu hoc quo in sensu lenitatis 3o det nobis sapientiam ad devotam
orationem Apocalipsis Omne in remissione orate Fl. Oro cum desiderium
Apocalipsis Omne in remissione orate Bernardus vendicat nobis
bonum et si quod sit commune contra oramus Et deus
deus spiritus sanctus cui attribuitur bonitas a quo petamus ut det
nobis bonitatem seu benignitatem ad tria primo in afflicti compassione
Job Flebam super afflictum Apocalipsis Gaudete cum gaudentibus flete
cum flentibus 2o in elemosinarum largicione Thobie Si multum tibi
fuit multum tribue si parum etiam ipsum impertire Evangelium Esurivi et dedistis
3o in iniuriarum condonacione Evangelium Si offers munus tuum ad altare
et recordatus fueris Et metuant eum omnes fines terre quo ad eminenciam
ut patet in spiritu exemplis In sole duo corpus solis et rotundum
radius et calor et tamen est unus sol profunditate sol intellige
patrem qui est sine principio et fine radium in procedentem filium quo
est splendor patris et lux mundi illuminans homines Ysaias Dedi te
in lucem gentibus calorem aptes et radio procedente spiritum sanctum
intellige quod illuminatus a radio filii igne divino accendit et
sit naturalis sol spiritui pena terra sterilis fit et spiritui absencia
fit ut sol et patet ut dictum est et metuant eum omnes fines terre et
digne metuendus quia potens est deus rex regum et dominus dominancium
item iustus est quia non potest flecti in die iudicii sapiens
ut dicit Psalmus Et sapiencie eius non est numerus Petamus

Quare ergo incarnatus sit et quare filius carnem assumpsit
primo notentur octo raciones incarnacionis eius primo racio
quia puaricator scilicet Adam abstulit nobis deum que
mens ergo fuit ut reparator redderet nobis deum 2o quia humilitas

dm̄ decuit s; no potuit humiliari innata diuina usq; ad penas
mortis opprimi quo malicia eius / 3o ut prophetias adimpleret
ysa ego ipse qui loquebar ecce assum oblatus est quia ipse voluit sine
in fine et non mente / 4ta ut doceret nos vincere per ignis
tiam quam proxima / 5ta quia inquirens vitando quia si deus non
potuit vel nesciuit seu voluit videtur in eo fuisse ignorancia in=
potentia et invidia quod absit / 6ta ut tanta esset humilitas in re=
deptore quanta fuit superbia in prevaricatore quia tanta fuit superbia
ut homo esse vellet deus / 7ma ut amorem nostrum excitaret et
spem nostram erigeret / 8ta ut exemplum nobis imitandi virtutes daret
in forma visibili et humana Et nota quod opus incarnationis christi
quamquam attribuitur patri ut 3 Cum venit plenitudo temporis misit deus fi=
lium filio Lucas 1 Eccce concipies et paries et in mundum quam spiritui sancto
symbolum Qui conceptus est de spiritu sancto et hoc ideo dicitur quia opus in=
carnationis christi fuit maxime potentie maxime sapientie et maxime
bonitatis qui tribus personis attribuitur Et oblatum reddes humilis prophetia
repletur justus presumens deus excitat ac iniqua concludit ad
christum non prius sed post venire debebat etiam sunt rationes / prima ut
ordine vniuersi non turbaret singula enim fiunt suis temporibus quanto
magis operatio dei / 2a ne fides et spes periret expromissa in=
carnatione si enim tardasset spes defecisset si uero prius essent tanquam
intempestiua medicina non proficit nisi affuerit et ope recipietur / 3a
ut summe infirmati culpe immediate succedet melioratio sic summa
cautela in eo qui euadere vult statim sequi et sanato / 5ta ut
homo de lege naturali et scripta prius quasi vincet ut dicit augustinus si
christus statim venisset diceret homo quod per legem naturalem saluari pos=
sit potuit et diceret aduentum christi superfluum fuisse de lege scripta
dicit per omnes enim descendit ad inferos et tunc erat tempus
misericordiae eius / 4ta ut sit primus homo fuit conditus in sexta die
ad tong mundi complementum sic 2us homo fieret 4 in sexta eta=
te mundi adtong tanta perfectionem quia senarius est numerus perfectus / 6ta
quia christus non debuit venire in principio temporis quia aduentus eius fui=
sset sic minus festinus nec in fine ultimo quia sic nimis tardus

L

decebat eni mediatore ac redeptore nrm nt tempg mor-
bi et iudicii medie tempg medicine | ·ma q̄ decebat duc-
torem pfcm et sic onde ni eet optimitas crendi ad p̄uiu
ho e insine tpm et tu an enn⁹ ut p timore iudicii et spem
pmii stimulati et exempli pfco duti sequi possimg ducto-
re nrm | ·tia q̄ decebat mediatore nrm queda mali p
prede queda eu sequi h̄ ordo fides culpa victg homo
sit etas | In medio mtes debuit tuc ang p̄ 9 [illegible] | Hoc esse
filig carne assupsit et no pr uel spus scus | ·ma ut
p eande sapiam que mudu odidit fieret repato | 2ᵃ ut
qui e filig in diuinis fieret filig in huanitate | 3ᵒ q̄ pr eet ma-
natg et idem eet pr et filig | 4ᵗᵃ q̄ ofenueg mittebat
qui e ab alio qua q̄ e anllo | 5ᵗᵃ p̄ 9formacom hereditatis
nob pmisse q̄ possemg pri dice dne tu hes filium cui he-
reditas opetit qua hoi pmisisti | 6ᵗᵃ ut pris erga nos osten-
deret caritas Jo· Sic deus dilexit mudu ut filium suu d | ·ma ut
onderet q̄ deus nl he q̄ nob no sit paratg dare | 8ᵘᵃ ut sic
filig di fcus e homo sic homo fieret filig di Ad Ro· misit
deus filiu suu ut adoptione filiorum recipemg | ·ma ut eet
occasio salutis qui di fuisse ca ruine | 10ᵃ q̄ ymago p y-
maginē debuit repari | 11ᵃ q̄ sit vni mers mediante qsi-
are na emitti s· vocē sit eenu vni p assupto ne nre | 12ᵃ
q̄ medig int psonas debuit ee mediator di et hoim | 13ᵃ q̄
sapia pris debuit repare appetitore sapie Gn· Eritis sicut
dii sci bo et ma· | 14ᵃ q̄ decentissima oungit humilitas
et sapia Pu· Ubi humilitas i sapia | 15ᵃ q̄ psona incar-
nata opetit supplicare tamq sacerdotalem psona na assupta
s magis decuit filiu q̄ supplicare qua eq | 16ᵐᵃ q̄ si spus
scus fuisset incarnatg et duo fuisset filii | 17ᵐᵃ q̄ nrm ho
magis decuit reducere ho ad diuina oguicio qua ipm vbi q̄
sc pr declarat q̄ e visibile tam sit vbi voci | 18ᵘᵃ q̄ nrm
plus decuit reducere ho ad filiacoe adoptiua qua filiu nale

IIII

Q̄ est sapia filius e pr est alioqui heres dilexi in sponsam
adoptio ta conforma deu medius sapiens similis qui est
sacerdos nec non filius atque reductor Secundo quia sunt dorsi
auium que fugiunt solem ac diem et eius ortum s. bubo noctua
nocticorax et vespertilio alie aues letantur de die et eius ortu
Simili modo xpm verum solem et diem verum contempnunt pagani
per bubonem designati qui magnus est sic ipsi pagani magni
sunt in diuiciis et potencia Judei per noctua designati tenebris
ignorancie excecati sunt ita quod eum deum non cognoscunt xpm quem in
scriptura si haberent debite sapient agnoscere possent non solum ac eum
contempnunt ymo eum et crucifixerunt Heretici vero per nocticoracem scili-
cet designantur quia et ipsi fetida et abhominalia
de fide mentiuntur Falsi vero xpiani quam solam fidem vero habent sed
malis operibus fidem negant hii per vespertilionem designantur
quia nec auis nec bestia proprie sunt Falsi xpiani dicunt contra eum pa-
ganus quo ad luxuria quia sic pagani multas habent uxores
ita mali xpiani cogitacione voluntate gestu verbis et actu luxuri-
ose viuunt Item queunt cum iudeis in auaricia cum hereticis in su-
perbia ipsi autem heretici sepe occultant sua superbia tunc illos ma-
le xpiani ostendis publice tua superbia s. ingestu vestitu corporis
Boni autem xpiani letantur in xpo qui est verus sol et verus dies
designati per alias aues que letantur de die et de ortu eius

Q uis ergo in pueritia ista principaliter seruauit quod notetur hic
qui pueros male regunt et educant diuites ad hoc pu-
est corrigi post in senectute Primum considerandum in dno
ihu xpo est quod semper amauit pacem et amanda ostendit quod xpus
remansit puer ihesus in templo quia in templo erat visio pacis 2m quia
ingreditur et choreis ac publicis spectaculis amissis frequenter
venit ad templum in quo maria virgo mater eius eum amis-
sum inuenit 3o consideremus in puero ihu quod prudenter et studiose
doctores attendebat et eos interrogabat quibus non indiguit
attamen ut nullus quamuis peritus contempnat verba et doctrina dei aliorumque

P p

L

plata compunct(a) Quia eius actio mira fuit misterio // Ideo quod spiritua-
lia temporalibus preamavit Ewangelium Fili quid fecisti nobis sic ne q(uia)
mihi vel quanto dicet plus quero consolacionem spiritualem quam car-
nalem in duobus exhibita heu non solum primi ymo senes
primum ihesum in hoc non imitantur Item maior pro homine plus quaerit
consolacionem corporalem quam spiritualem // 4tum quia humilis dicit Ewangelium
descendit cum eis ihesus non sufficiens adalta // 6tum plures parentes
mox notet // 7m quia parentes honorabat eis obediendo Ewangelium
Et dicit subditus illis Docet nos superioribus nostris serviam et eis
propter deum semus obedientes // 8m quia proficiebat etate et sapiencia
apud deum sicut meus dicitur sic et nos in via proficiamus
coram deo et hominibus sic meus Quibus locis Christus venit nota quod lo-
cis in corpore sunt festinus In quibus locis Christus venit nota quod lo-
sunt principalia meus concepta scilicet presepe templum domus symonis
et ortus ubi invenitur in magis miserere accepta cum invencionis si
sollicite et toto corde ipsum querimus // Primus locus fuit presepe ubi
a pastoribus et aliis magis invenitur in hoc locus miser et despectus
fuit et signum humilitatis ita si hoc primo et toto corde per humili-
tatem et si ab aliis despecti non dedignando deum q(ue)-
re(re) despiciendo et si ab aliis despectum non dedignando deum que-
ret ipsum inveniet Ewangelium Invenit(?) movissimo loco // 2us locus
fuit templum scilicet locus oracionis ubi cum symeon invenit in ulnas primum
ihesum accipiendo ita fidelis per devota oracionem christum inveniet Unde
quia maria humillima mater erat filio eius accepta est etiam fi-
deliter(?) et devotius oravit in palaciis matris primum plenius inve-
nimus et devotius oravit in palaciis(?) // 3us locus erat domus
Quae virgo concepit virgo peperit et cetera // 3us locus erat domus
symonis pharisei ubi cum maria magdalena invenit gracia domus
symonis a domus obediencie que obediencia per bethania quod significat
domus obediencie que obediencia per bethaniam quod fuit
Christus venit similiter designat informat nos ut non solum deo ymo
vitiaris eius studiose et humiliter obediamus Bernardus tantus ama-
tor obediencie in qua dabit inobedienti copia sua quam maluit
mori quam non obediendo Digne ergo tam dulci domino et suis vicariis
obediencie letantur quia si ossa quorundam sanctorum que non domini fuerunt
glorificata sic adhuc differenda sunt cum fuerint ut patriarche sibi

IIII

sti steffani et in corporibus multorum sanctorum qui et dulcedinem delectacionis
et suavitatem cristo quam experiunt omnes fideles et obedientes Similiter
autem beatam virginem mariam que cum legem moysi licet non indigunt
purificari sed ondit presentis filium suum dominum ihesum cristum ad templum
portando / 2us locus fuit ortus quem frequentare accessit Iohannes 18 iudas
qui tradebat quia frequenter illuc venerat ihesus cum discipulis suis per
ortum designatur pax quieta pacifica et amena consciencia Sicut enim
ortus tantum amat flores diversos et arbores multiplices sic
fidelis habet gaudia et consolaciones spirituales quas tantum
amat in mente habet flores diversarum virtutum et arbores mal-
tum surgentes a celestia desideria Ps Inpace factus est locus eius
Et non solum pax portum sed etiam primum tantum quam dominus fre-
quenter intravit pax designatur nam Ierusalem interpretatur visio pacis et
sic utique locus ad eum in nobis designatum potest referri / 4us
locus potest addi scilicet cristi sua in qua cristus per nobis mortuus conclaudatur
est que mente tribulacionum et persecucionum etiam invenim cristus Ps Cum
ipso sum in tribulacione

De passione cristi notentur ista passio cristi multis de causis
fuit magna et amara / prima causa fuit dolor quam
ab amico traditus est Ps Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi
sustinuissem utique / 2a quia sine causa traditus et crucifixus est unde
ipse vulneratus est propter iniquitates nostras / 3a fuit quia sic ab amicis derelictus
videtur Ps Amicos autem mei deliquerunt me / 4a causa quia consolaciones
non habebat sed derisiones Ps Sustinui qui simul contristaretur
et non fuit qui consolaretur / 4ta causa doloris et amaritudinis erat quia
propter amaritudine sustinuit ab hiis a quibus corporalis nasci dignatus
est sicut audis / prima dicitur fuit rex nobilissimus cum multorum eius decem
confusiones speciales / prima confusio fuit quia cum gladiis et fustibus
exierunt tamquam ad latronem ad capiendum eum / 2a quia vinctus et
ligatus ducebatur / 3a quia colaphis et alapis eum ceciderunt et in-
mundo sputo eum fedebant in faciem eius / 4to quia tradiderunt et pu-
tabant eum gentilibus et pylato et herodi et unus alteri mittebat
/ 5a quia fuit flagellatum et purpuratum spinis coronabat flexis

Pro bis duo C super addas milia quinque
Tot fert cristus pro nobis vulnera passus

genibus cum deridentes et harundine tangentes dixerunt Ave
rex iudeorum talia enim iudei perpetrabant et pr(?) | 6ta quia mihi bar-
rabam nequam latronem petierunt Christo absoluto | 7mo quia etiam
crucem totam passionis eum deferre fecerunt | 8uo quia eum suspen-
derunt in ligno quod fuit mors turpissima || 9no quod nudum cum inter
latrones suspenderunt | 10mo quod in magna tribulatione corporis sui
et mentis posito movendo capita flectendo genua derisorie
mente et irrisione dixerunt Vah qui destruis templum dei alios salvos fecit se ipsum
salvum facere non potest Si filius dei es descende de cruce | Has amaritudines et
passiones et confusiones innuit liber Job 16 dicens Deus quam afflixit
dia mea et arietes me cum dentibus confudisti me et non obedieru-
disti opprimentes me | Secunda amaritudo quam amaris passus
fuit est quod quamvis fuit rex ditissimus tamen ad tantam paupertatem eum
deduxerunt ut etiam omnibus ablatis ut super aque haustum ei sitien-
ti denegaret et in maiore pena acetum cum felle mixtum mi-
nistrarent sicut prophetabant Unde ulpes(?) fo(?) habent et volucres | Tercia ama-
ritudo super a(?) celis illata fuit quia tot amaritudines corpori eius intu-
lerunt ut gladius doloris animam matris sue matre cum solo visu
et passione animam eius pertransiret | Sexta dolorosa fuit
quia in spiritu suo triplicem amaritudinem sustinuit cum perpendit triplex
malum iudeorum quos in filios adoptionis accepit | primum malum
opera mala contra ipsum multiplicare | 2m malicia sua et infidelitatem
ruere | 3m post lapsum peccati et ... nolle reverti Unde quod perpendit
triplex malum iudeorum tunc ut dictum est et quod mulieribus pectoribus
pariebant eo plus doluit Has amaritudines tamen patrant figure
tres magi qui triplicem mirram ut dicitur in hystoriis Christo puero obtu-
lerunt per amaritudines portans sic etiam triplex aurum in signum regis
nobilissimi ditissimi et potentissimi offerebant | Et triplex thus
vobis deo offerentes cui omne genu celestium terrestrium et infernorum
flectitur istius domus mirra fuit adinventa in signum premissorum ac in
eius sepulturam designanda et condienda | Nota etiam quedam

IIII

que dic parasceue specialiter misera etiam fuit | primo quia altaria nu-
dantur nam hodie vnum altare templi veste nudatum est scilicet materialibus
indumentis et corpore christi quod est vestis altaris quia occisus est | Item vestibus spiritualibus
scilicet apostolis qui eo relicto omnes fugerunt | 2m quia dic parasceue non
habet missa principium nec finem quia ille qui non principium nec finem re-
cessit a nobis nec hostia consecratur quia vera hostia ablata est
| 3o quia presens hodie dies etiam plangit mortem christi tenebras inna-
turas faciendo quia sol tribus horis scilicet a sexta usque ad horam nonam
obscuratus est magne enim tenebre facte sunt per vniuersum orbem et sic sunt
videtur quia terra sol et homines mortem eius plangebant vt quia christus
tribus diebus in monumento fuit | 4m est quod campane non pulsantur
quia apostoli non sonuerunt dominum relinquentes clementia ac sonuit con-
dentes eius sapientiam potentiam et pietatem | 5m est quod tabule percuti-
untur nam porte infernales confracte sunt sonus autem tabule rasus est
vt fideles omnes detestabilem sonum fugiant peccata fugiendo | Item
beati qui lugent etc. Unde hiis diebus lamentacionem pluribus leguntur
| 6m est quia passionem christi non in gaudio celebramus quia christus suum
gloriam passus sunt in ipsis congaudemus passio vero christi non est
pagi quia non christus sed propter nostram salutem passus est | Item quia cle-
menta luxerunt scilicet sol terra et etc. sancte mulieres apostoli beata virgo ipse christus etc.
| 7m quia tunc item ter genua flectimus quia christus hodie est illusus est
scilicet ab herode qui eum veste alba induit in derisionem | Item milites
eum coronantes genu flexo dicebant aue rex iudeorum | Item
in cena multum multipliciter derisus est vt vix quis describere posset etc.
| Item si filius dei es etc. alios saluos fecit etc. | 8uo quia christus item hodie to-
taliter nos prostrimus et per terram osculamur quia christus per nos ad ter-
ram prostrauit se | Humiliauit enim semetipsum etc. factus obediens usque
ad mortem | Item in monte oliueti orauit procidit in faciem
suam super terram Item in sepulchro positus erat | 9no quia etiam hodie
ecclesia orat non solum pro fidelibus ymo etiam pro hereticis et iudeis pa-
ganis etc. quia christus magna largitate et multam hodie ostendit scilicet pro omnibus

L

orando ~~lato~~ latronem suscipiendo large sanguinem suum fundendo et
Accidencia et miracula in passione et in morte Christi sunt ista | Primo
notandum quod tenebre facte sunt super universam terram per tres horas a sexta
usque ad nonam et hoc propter potuit fieri tribus de causis | Prima ne creatura vi-
deret mortem sui creatoris sine tamen dicitur morte filii dei ecclesia in se sustinet
| 2o ne impiis sol luceret et fulgeret | 3o ne Christus moriens pendens nudus
videretur. Fuit autem et eclipsis miraculosa quia in plenilunio propter quod
Dyonisius dixit Aut deus nature patitur aut mundi machina dissolvetur et in mundo
non destructo erexit aram deo ignoto quam postea apostolo paulo illic
veniente ... require in legenda eius | Secundum accidens seu miraculum
fuit quod Christus clamans expiravit. Homo moriens clamare possit non
tamen sic Christus qui a sanguine evacuatus fuit. Ideo centurio astans dixit
vere filius dei erat iste | Tercium accidens fuit quod velum templi
scissum est a summo usque deorsum ut quod iudei non erant amplius digni
sacerdotio vel in signum quod per mortem Christi ablatum est impedimentum occul-
tans secreta paradisi sicut velum scissum templi occultabat | Etiam
in signum destructionis veteris legis quo admisteria ... et in signum aperte
expositionis prophetarum et sic possent ... de hoc assignari quod
velum scissum est | Quartum miraculum fuit quod terra tremuit in signum quod sicut
homines non potuit mortem sui creatoris ita tota natura commistatur et
Christo compatiatur | 5tum quod petre scisse sunt monumenta aperta et mor-
tui surrexerunt in signum quod tota natura sentiebat passionem apertam
professionem et etiam in signum redemptionis patrem sanctorum a lymbo | Et
ut impleretur scriptura que dicit os eius non comminuetis crura eius non
sunt fracta sicut latronum quorum crura frangebantur et tamen plus
prophetam adhuc cuius crura frangunt quorum est in se ipsis. Augustinus
super illo verbo dederunt in escam meam fel dicit sic quinque per tres quinque
tempore regnatorum in celo quia ... ambulante misericordia
Sextum miraculum fuit quod ex corde Christi iam mortui perforato exivit
sanguis et aqua sanguis in redemptionem aqua ad emundacionem
nostram quod etiam fuit miraculosum non homine mortuo sanguis congelatur
et induratur ut manare nequeat et quando perforantur latera
et cor eius ipso mortuo praeter contra naturam philosophi declarant expresse

IIII.

hnt oppiniones Aliqui enim dicebant ea sedem hre in sanguine
alii in capite alii in corde ... q ubi ut certi de morte ... eent
asserunt aiam eius in sanguine p flagellacom p coronacom in ca-
pite p manuum et pedum pforacom et lateris et cordis
pforacom

Quibusdam notandis de dno ihu xpo preactis notent
aliqua de sanctificacione de gloriosa virgine matre eius maria
Primo de sanctificacione virginis marie Nota q triplex
sanctificacio quedam est communis que fit p sacramenta q spalis
que fit p specialem graciam filiis sancti q specialissima q fit
p graciam filiis sancti singularem et excepcione Prima sanctificacio
removet culpam et confert graciam remanet tamen fomes et pri-
tas adpetitu et talis e baptizatis 2a removet culpam ori-
ginalem et pronitatem peccandi mortaliter et ...dem sanctificatio Johis
bapte et Jeremie in utero matris 3a removet culpam originale
et pronitatem peccandi mortaliter et venialiter et hec fuit in beata
virgine maria Et notandum q licet gracia ... sanctificacionis in u-
tero sit maior quo ad essenciam qua gracia sacramentalis tamen quo
ad aliquos effectus maior e illa q baptismus imprimit carac-
terem celum aperit ianua regni abilitat ad alia sacramenta
quorum nullum facit sanctificacio in utero ... Et in sanctificato in utero
q talis sanctificatus non pt
precellit graciam baptismalem in hoc
mortaliter peccare et ad venialia minus inclinat cum fomes pti
q pauciora venialia committit et hec gracia fuit in Johanne
bapta qui ante decem annos ... ne levi saltem ma-
culare ad graciam pfice confirmacionis ... pertinet Primum inseparabilis
unitio rois ad deum 2m e inflexibilis ... subiectio inferiorum
potenciarum ad subiectionem racionis 3m e indissimilis ... gusto
et actualis et totus homo in deum cum homo diuina dulcedine
affectus ... a ... et ... viribus
suis tendit in deum et ... aliud ... in eo deus

L

Primum habet in hoc gratia sanctificationis simpliciter ut nullum quod eius
principes fuit peccare posset mortaliter | 2m habuit beata virgo maria
ita ut nec venialiter nec mortaliter potuit peccare ut dicit Augustinus | 3m habuit eam
in parva existentes quia non convenit statui huius vite seu excelli
tres autem causant sanctificationis maria | prima mundo et habuit ex effectu
sed originalis culpe expulsione gratie infusione et fomitis tanta
restrictionem quod non posset magis peccare per duo quamvis fomes in
essentiam remaneret | 2a fuit in sancti spiritus obumbratione et filii dei
conceptione que primis vobis duo superaddidit sed omnimodam fomitis
extinctionem et in bono confirmationem ita quod quamvis prius potuit non
peccare iam non posset peccare hos duos effectus expressit angelus
cum dixit spiritus sanctus superveniet in te quod ad primam et virtus altissimi obumbrabit quo
ad 2as ista autem confirmatio non est liberi arbitrii ablatio sed eius
perfectam completio predicta spiritus sanctus superveniet in ea non solum ad
sanctificationem sed et ad fecundandum eius ventre concepit | 3a sanctificatio
fuit in filii dilectati quod nove mensibus in utero eius mansit et hoc
omnibus predictis effectibus duos addidit unus quod omnes dispositiones fo
mitis sublate erant sicut in morbo curato aliqua tamen remanent
morbi reliquie tamen | 2us effectus fuit dedicatio ad dominum hoc est
quod etiam licitis usibus sed matrimonialibus etiam apta esset impossibile qua
et non solum mens sed etiam corpus luce divinitatis resplenduit ut
figuratum est in Ezechiele et sic maria per gratiam et sanctitatem illustrata
post eius in corpus Christi matricanda venire Filius sanctus qui ex ea fuit san
guis purissimus in nihil fomitis quantitati Christi attulit sic post omnia
aliis gratiarum acceptionibus delinquitur | Insuper nota quod maria virgo
ex prima sanctificatione excellebat omnes baptizatos puritate | 2a
excellebat puritate Ade qua habuit ante lapsum per 3am confirma
tionem excellebat angelos quia illi non erant pure in primo speciali
sed beata virgo potuit in utero perfici et non difficile sunt autem
puritas maie quadruplex in qua nulla creatura potuit ei
comparari | prima est puritas dicitur ante rationalis creature puritas vel

IIII

est non ut in angelis uel gratie gratis date ut innocentia primi
hominis uel gratie gratum facientis que maior est aliis unde cum nulla
sit gratie sufficientia marie fuit suprema patet quod eius puritas vincit
omnem creaturam | 2a puritas est innocentie quia vixit absque peccato
quod etiam fuit maxime gratie quod ea etiam supra naturam tollet | 3a
est puritas virginee castitatis in qua excellit angelos quia licet enim
angeli sint casti necessitate nature et habeant exemplum quod non est exem-
plar morum puritatis et integritatis virgo maria ps adducentur regi
virgines quia habebat eam castitatem. Chamino cum virgo quia fuit mater cum
virginitatis honore unde non primam similem visa est nec habere sequentem | 4a est
puritas sanctificationis ex superveniente spiritu et ex opinione dei filii fuit
enim mater et virgo que dignitas est super dignitatem omnem creaturarum
fuit mater et filia prolis prior et posterior

Exposicio salutacionis angelice que est Ave maria
gratia plena etc. Iam incepta quod merito gloriose virginis
marie gloria multiplicius extollitur Unde sic angelus
eam officiose salutavit ita nos eam salutare debemus quod est dignum
et utile nam nobis eam salutantibus nos eciam in futuro resa-
lutabit si id reverenter fecimus | Qualiter autem salutanda sit do-
cuit angelus nisi quod etiam addidit hoc nomen maria devocius ea
Primo nota quod hoc verbum Ave est verbum defectivum ideo quia omnia que
ministerium in laude virginis et filii eius dicere possumus deficiunt in lata
dicimus sed deficimus Iheronimus Ave nam non habet usus negativus
ideo ignorat humana mens non capit pariter celum potius semper est
omnis creatura miratur. Sed hoc quod diximus per gabrielem nunciatur et
per prophetam adimpletur Dixit ergo angelus Ave id est sine ve
ipsa enim sola caruit ve culpe in concipiendo et ve doloris
in pariendo fuit enim sine corrupcione fecunda sine dolore puerpera
Item ave quia gratia eve quia mortem nobis intulit hec mortem fu-
gavit vitam attulit illa de paradiso nos eiecit hec portas
celi hominibus reclusit Item Ave quia triplici ve caruit scilicet male
cogitacionis locucionis et operis nullus enim sanctorum evasit quin aliud

L

illorum vere paruerit dum vivet Joh. Si dixerimus peccatum non habemus
ipsi nos seducimus et v. i. n. Maria addit tam devotionis quod nullum
nomine post deum in celo vel in terra est quod ita devotionem accendat
sit habet non maria Cant. Oleum effusum nomen tuum oleum n. liquor
ribus supernatat sic de maria Item maria quasi mare amaris
omnibus inimicis tam devote proficit Item maria quasi maris stella
nautis in tempestate maris i. huius mundi periclis periclitantibus in
entibus et invocantibus via ostendens etiam magnis periculis pa-
nantes Gratia plena Jeronimus ceteris partes praestatur gratia
marie vero se totam infudit gratie plenitudo vero sic Stephanus
plena gratia de quo dicitur Actuum Stephanus autem plenus gratia Ille
plena gratia que sufficit maria plena gratia cumulata
cum sint plenus gratia que sufficit super effluens Item
que effluit Ille quadruplici hoc an quod super effluens Item
sunt cum mensura donationis Christi quod dedit singulis prout voluit et
secundum studium hominis sunt dotati et non in omnibus virtutibus equaliter
plena maria vero nulla parte alicuius virtutis debilior fuit quam
aliam virtute omnia flumina in mare intrat et non redundat sic omnes
gratie in maria et non extollitur Omnes cum fideliter invocantes
plerumque de facili effundit si tangitur vel moveatur sic de maria de
plenitudine de facili effundit si tangitur vel moveatur sic de maria de
uote implorata Apostolus Adeamus cum fiducia ad thronum gratie i.
ad mariam ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus quod eos in
miserrimos et vilissimos peccatores quos deus ab ore suo mittit
in profundum abyssi i. in desperationem ymmo qui se usque ad in
infimum abyssi i. in desperationem ymmo qui se usque ad venit
descendant in sinum misericordie recipit ut patet in theophilo Bernardus Si le
dicant in sinum misericordie recipit ut patet in theophilo. Bernardus Sileat
misericordie tue o benedicta queat investigare longitudinem latitudinem
prefunditatem et sublimitatem Nam longitudo misericordie tue preten-
ditur usque in finem seculi latitudo replet terram profunditas usque ad
pessimum peccatorum sublimitas celos transcendit Idem Ille solus
cesset a laude virginis qui sibi eam sentiuit in suis necessitatibus
fideliter invocatam defuisse ymmo sileat de maria eius Aug.
Cum soli mihi prevalet omnibus oracionibus sanctorum Idem bene dicitur quod plena

IIII

Dequi dns tecu sit cu mat hondissicata ei abediendo luc
Et edt subdig illis Cum aliis vo dne tamqua rex cu fa-
milia subiecta ut angelq dixt Gedeom Tecu dne virorum
fortissime ymt Ecce ego vobiscu usq adqs fi Tecu dne
inhomo e ita ut etia cu ipis sit gpt gradia voluntatis
cu maria dut ut no solu illius voluntate s; et carne gnugeret
Corpus suus n sit inmutauit anima ossa et mebra ac sang-
wine eius ut post gceptom n possit n vellet ptinc ut
sup desificato eig plenig hec Ysa Quis audiuit unq
talia quis vidit huic sile Quis etm enarrabit qmo mat
filia ut vgo qmo deus homo qmo filia mat filig pr cre-
tor creata gemtus gemita qmo mortu maw motal et imo-
talis simg et ymo portans et ptatq ef / Sundita cu in muli-
erib; Omes mlieres ondant suos filios mdie partq pos-
lit ceitos digna es qd vocdi bndcta q2 dns in on bndcolig
pmitt mlieribq t bndixt qi corona xoii stellarum t fabricato
qua rutilas mg totig celestis curie gliosissime / Prima bndco
quia bta vgo mria an gceptom filii sui pmitt motalibq
ingpabilic pig et santtig vixit / 2a q2 sine corrupcione
gcepit / 3a q2 sine grauamie xom ptauit / 4ta q2 sine do-
lore pepit / 5ta q2 dni om cratore filiu hiut / 6ta q2 pq
gcepcom filii fomite no hiut nec pcede potuit / 7ma q2 ma-
iore gtemplacom et gtemplacoe dulcedica pomibq aliis
pcepit / 8ua q2 martiriu ctie inpassione filii sui sup omes
sustinuit / 9na q2 cu mardi comitatu celos ascendit Vn cant
et sic dicc vm eccu cu flo rorum / 10a q2 xpg psonalit gra
descendit cui inipa sup omes choros angelorum Cant
Que e ista q ascendit pdes dili afflu et inipa sup di s
11a q2 et dns dedit ei ptatom sup 2 mcclesti jrlm Eccli
Jrlm ptas mea / 12a q2 prem ragdc filio inpdc pt
pm loquedi sermedo Vnde canit ecclia Ora prem ubena-
tu Galon Alte fi. qqd di. tu sup gl ce. Qn pma filig ef

IIII L

Bequi[t] benedictus f. ve[ntris] tui Benedictus in se q[uia] benedictus in sta ben-
dicta in aliis q[uia] in ip[s]o benedicent omnes tribus terre Benedictus in eo
dicit nom[en] d[omi]ni benedictum Benedictus in obus Benedicat te celi et ter-
rae et omnia q[ue] in eis Hic fructus e[st] benedictus in se ap[u]d q[ue] quo nos sa-
nat in odore quo nos c[on]fortat in dectore quo nos delectat dat
nobis h[ic] inviatum in fine in p[re]mi[um] Quamvis aut[em] iste benedictus
mulier fructus s[ed] d[omi]n[u]s n[oste]r i[esu]s p[er] in nullam mortalem gaudium sal-
vatis invita eterna conferat de quo gaudio dicit b[ea]t[us] Augustinus
Cotidie bonum affluentia in hoc mundo in tanto p[ro] mille annos deberet
despiti ut saltem vnius hore momento facies ihesu videret
conspiciti Tamen in super vij utilitates nobis intulit principaliter
Prima q[uia] p[ro]tulit fructum hunc sacramentum magnam spiritualem
utilitatem nobis conferentia si digne recipimus ea ut infra de-
sacramentis invenies | 2a q[uia] aperuit nobis regnum celorum | 3a q[uia]
tribuit nobis remissionem peccatorum | 4a q[uia] contulit demonum oppressio-
| 5o eterne mortis evasionem | 6o eterni p[re]mii regulacionem | 7o consortium
angelorum | 8uo per mediam diaz [?] dotem salvandis | 9no corp-
ibus eorundem dotes post iudicium de quibus dotibus infra querere
| 10o sacre scripture revelacionem quam ante incarnacionem nullus potuit
intelligere | 11o gravissimi oneris in lege alleviacionem | 12o eterne vite
adepcionem Ergo quam benedictissimus fructus e[st] h[ic] fructus | Hanc salu-
tacionem angelicam que scriptura e[st] hominis redempcio angelice
ruine reparacio hostium deiectio summa dei amoris ostensio sancte de-
vote ac humiliter male salutantes dicamus q[ue] salutem ab eodicta
a summo celo emissa excellit omnes alias salutaciones dignitate
misterii iocunditate et dulcedine divina

G

Maria mulier desponsata fuit desponsata p[ri]mo ut ip[s]a sig-
nificaret ecclesiam xp[ist]o desponsandam que simul e[st] virgo
2o ut per Joseph origo eius ostenderet q[uia] parentes texit
genealogya | 3o ut in Joseph esset testis sue castitatis | 4to
ne infamaretur si gravaret non habens virum | 5to ne velut in-
continens dampnaretur q[uia] debitum sacerdotali erat et tales combu-
rebantur alie lapidabantur | 6o ut virgo viri solacio sustentaretur

IIII

Primo ut partus eius diabolo celaret / Secundo ne iudei eum tamquam illegi-
time natum iuste punirent ~~[illegible]~~ Tertio
ne legi que matrimonium commendat contraria videretur / Sponsa contra
testes infamia ne inde / Pasto contrario legi contrarius obsto

Maria optima partem elegit Luce x / Nota quod maria virgo
in xi electionibus semper optimam partem elegit / In sexto
deum hic vivet nobiscum / Maris sexu deum assumere tam
elegit quia deus hic vivet duplicem partem id est feminarum duplicem id est omnium
hominum duplicem id est angelorum et hominum / Elegit etiam mansuetos
optimam partem maris sexu duas id est omnium sanctorum duas id est omnium sanctorum
angelorum duas id est ipsius dei / Hec duodecim sunt fortiore xii stelle
in corona mulieris Apocalypse / Signum magnum apparuit in celo mulier
amicta sole et luna sub pedibus eius et corona xii stellarum in
capite eius etc. / Prima pars optima id est mulieris et virginitas quod
ipsa elegit prima de triplici statu feminarum scilicet coniugatarum viduarum
et virginum / Ipsa enim prima omnium vovit castitatem / 2a de qualibus illorum
triu statuum optimam elegit partem / Coniugate habent duas partes scilicet
fecunditatem et fedidatem fecunditatem ipsa elegit feditatem ipsius dereliquit
Virgines similiter habent duas partes unam amenitatem scilicet incorruptionem et sterilitatem
incorruptionem seu amenitatem et pietate accepit sterilitatem ceteris
virginibus dimisit / Vidue etiam habent duas quarum primitus nube volunt
Sario castitati perpetue desides prima maria dimisit 2am assumpsit
Item elegit duas partes id est omnium hominum / Prima quia omnes homines iusticie
qui est actus ut martha qui contemplatus ut maria magdalena aut
plurimi et tempore actus et contemplatus ut apostoli alii in ipsa actione con-
templatus sine impedimento quod soli marie virgini donatum est
Secunda pars tamen sit triplex gradus virtutum vel magisterium virtutum
quod est bonum vel momentum quod est melius vel in summa perfectione virtutum
ultra quam perfici nequit et hoc est optimus quod maria elegit Alii
enim sanctorum tamen in virtutibus profecit quantum potuisset amplius profecisse
maria sola excepta que summum gradum omni quod possibile erat
Similiter duplicem partem elegit id est omnium hominum et angelorum Angeli

D

post confirmacionem suam non potuit peccare nec sic mereri dicitur primum
spirituale mereri vltimo sed actuale cotidie usque ad mundum mean
| prima parte prima post conceptionem filii elegit beata virgo Maria illud dere-
liquit | Item status hominum est dum viuit quod possunt peccare et mereri
Maria autem elegit primam scilicet delictis Augustinus Vnde peccatum non sen-
sit cogitacione verbo uel opere peccatum mortale non habuit essentia | Secundo
quia angeli deum adorant et amant ut summum bonum et suum
conditorem homines vero ut summum bonum et ut suum creatorem et redemptorem
| Item homines ut patrem et ut fratrem ipsum adorant angeli vero
vt patrem Maria vero amans et adorans deum omnibus predictis modis
et insuper ut filium hec sex predicta elegit Maria dum hic vixit
| Consimiliter elegit post dum assumeretur | prima pars optima quia omnes sancti
vel peccati quo adoptus inuicti in diem nouissimum expectant quousque
ad eam intrant celi palacium vnde ipsi beatus Johannes ewangelista presumit
celos ascendisse cum corpore et anima | ipsa vero Maria cum corpore
et anima assumpta firmiter creditur ut infra multis racionibus inuenies
probatum | 2o quia angeli parata iusti ad celeste regnum ferenda
mittuntur/ ipsam a angeli sancti et ipsos cum multitudine sanctorum adce-
lestia traducunt | Secundo dupliciter partem elegit vere omnium sanctorum
angelorum et omnium sanctorum in celo quia angeli et sancti sunt uel denuo
angelorum uel minorum ipsa sola inter eos super omnes choros angelorum
exaltata est | 2a pars quia non solum super omnes omnibus est dignior
nobilior quam ymo omnium etiam Augustinus facta est imperatrix et domina potenti-
ssima | Tercio et vltimo vero ipsius est super partem et optimam
elegit quia uel rogando uel iubendo aliquid obtinere ipsa sola hic
filium rogare cum volt et precipere cum volt vnde intercessionem pietas mea
| 2a pars quia cum deus duo habeat quo ad nos scilicet iusticiam et miseri-
cordiam ipsa misericordiam elegit et iusticiam que ita dicendo filio dimisit Bernardus
diligenter reuolue ewangelium hystorie serie vniuersa et si quod austerum
uel durum uel signum habet in Maria inuenies ipsam attende vel aliud

X Dedecimi dignitatis mulier consequenter notentur Apocalypsis
Signum magnum apparuit in celo mulier amicta sole
et luna sub pedibus eius et in capite xii stellarum in capite

IIII

eius Mulier i. beata virgo maria non dicta mulier quia mollis aer sed quia
mulcens hora et leniens et mitigans domini celi et terre amicta
sole i. incomparabili splendore filii sui et luna sub pedibus eius i. ecclesia
et corona xii stellarum per quas stellas xii dignitates eius speciales
intelligi possunt. sed eorum virtutes principales seu speciales specialit(er)
prescriptam sacra in ipsa commendatas Quilibet eorum specialia privilegia
et quatuor prerogative celestis dicit Cum et impleuerunt sunt stellae decem
mea In me omnis gratia vite et veritatis In me omnis spes vite et virtutis Maria
ius autem omnibus virtutibus claruit perfectissime tamen de xii specialiter
commendatur Prima est humilitas ita quod quamvis fuisset dignior et al-
tior mater in celo et in terra deo semper coniuncta tamen numquam extimu-
lit sua accepta aliquid miraculum facere quamvis magna et maiora po-
tuisset. Item Iohannes evangelista dixit ex quo passione
Christi primum non fecit quamvis potuit aquam in vinum mutasse
mortuos suscitasse multo plus quam apostoli vel aliquis alius tamen sed quo
ius digna fuit humiliatur sed quanto plus ascendebat tanto minor
nobis apparet Unde contritio sua est nouissima prima que tamen primacet
omnium sed nouissima exhibebat et fatebat contritio sua est domina omnium
que sed omnium ancilla prebebat Unde semper vox sua raro
audita est seu Item miracula fecit seu dormit nunc passa est ymo
ad angelum et ad alios Secunda virtus est fides quia non solum credidit
angelo seu sancte elizabeth que ait beata es maria que credidisti sed quia
in passione christi sed stabilis fuit in fide quia omnibus aliis palliatum preter in
fide hesitantibus ipsa sola erat sine aliqua cogitatione et dubitatione
firmissime in fide persistebat propter quod sabbatum ei dedicatum est quia omnes
discipuli et amici christi dubitabant in fide Tertia virtus est castitas
quia non solum a motibus in carne fuit polluta ymo in mira cogita-
tione ita desideria carnalia non habebat Cantica Cantica Ortus conclusus
est dicitur ortus quia dicitur bis ortus conclusus propter duplex eius castitatem
scilicet mentis et corporis Item tota pulchra est amica mea Item glossa super Augustinum
dicit quod non solum sic casta in se fuit ymo et castitatem in alios
transtulit in eo tunc erat katherina margareta etc. Quarta virtus est

caritas qua genuit ad receptionem filii sui sit perfecte usque adeo assumpta
sed in ipsa carne mortalis habent gerere potuit quod etiam clarissimi sanctorum
vix ad brevem horam in hac vita gerere possunt. Quod Dominum tunc
diligit qui amicus est Gregorius super Ezechielem. Ipsa non solum semper
sine intermissione Deum ea quod summum bonum est et semper ... Dominum
dilexit ex toto corde anima et mente adherendo quod nullus in hac vita
fecit ut fatentur quod 2m Bernardum probat dici malicia corporis mor-
talis aggravat et sollicitat iniquitas carnis defectus corruptionis non
sustinet Apostolus. Infelix ego homo quis me liberabit. Similiter
plena integra seu prerogativa gratiarum genuit ei Deus in hac vita
primum quod in hac vita numquam peccavit venialiter post conceptionem peccare
non potuit secundum meritum Augustinum. Tu qui peccatum non fecisti cogitatus
non ... Omnes ipsa solatium
vos ut apte peccatum mens non habuit effectum. Et si dicimus
... clamidem id est Iohannem. Similiter offendimus et si dixerimus
quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. 2a
prerogativa est quod virgo concepit et virgo peperit. Ysaias. Unde au-
dent talia quis vidit huic similia. 3a quod Deum peperit quod celi
capere non poterant suo gremio genuit. Ysaias. Ecce virgo concipiet et pa-
riet et vocabitur nomen eius Emanuel quod est nobiscum Deus. Ieremias. Novum fa-
ciet Deus super terram mulier circumdabit virum. Psalmus. Homo natus est in ea.
Ipse fecit. Ecclesiasticus. Creator omnium et creavit me in mortalitate mea.
Ista quod dono gratie sic fuit perfusa quod corpus eius mortale non potuit
... et superhabundantia ... fuit repleta
quomodo corpus eius sufferre potuit in excellentibus apostolis in
morte infantes suas ceciderunt in ... usque ...
Deus eos reformavit ... obumbratione ... possibile
fuit. Ecclesiastici 24 ... dignitates seu prerogative
glorie in celo magis sit in prioribus nunc prima similis ...
/ Una est quod super omnes et super choros angelorum et ordines
et sanctorum tam in gloria quam in gaudio et in pulchritudine quam ...
celesti ... excellenter elevata est. Unde magnum est angelo

vt sit mater dei sed media solummodo minuit ut sit mater dei | 2a quia
cum corpore et anima assumpta est | 3a quia sicut christus ascendens in altum
captiuam duxit captiuitatem et dedit dona hominibus sic et ipsa non
solum dat et dedit dona hominibus sed et angelis Bernardus ascendens
in altum beata virgo dedit dona hominibus quod cum non daret quia nulla
facultas nec voluntas ei deesse potest | Idem virgo gloriosa supernorum
ciuium gaudia copiosis cumulat augmentis | 4ta quia ipsa sola est
que cum vult supplicat cum aliis sanctis sed etiam imperat de potestate filio suo
cum vult qui ei obedit Exodi honora patrem et matrem etc.
Apostolus filii obedite parentibus

Maria mater omnibus probatur in celum cum corpore et anima assump-
ta esse prima ratio est quia cum corpus christi fuit ex corpore et
carne marie et corpus christi non vidit corruptionem sed glorifi-
cationem et assumptum sit in celum ergo nec corpus beate virginis
debuit videre corruptionem sed glorificationem quod valde inconueniens
esset ut pars corporis unius esset cibus angelorum et pars cibus vermium
Augustinus non licet enim esse alicubi quam ubi est illud quod ante est genitum
sed ibi est in celo ergo et ipsa | 2a ratio quia si corpus marie non fuisset
assumptum iniuste ageret cum ea quia nec mortui nec mortuis sit venerare
corpus eius quod valde absurdum esset cum corpora aliorum sanctorum ve-
nerantur seu honorantur ipsa vero non hoc est ratio Bernardus | 3a ratio eiusdem
Idem est quia si corpus eius esset in terra non posset omnino quin
ostenderet miracula que infinita essent corpora aliorum sanctorum | 4ta ratio cum
cum christus carne assumpserit non decima enim sed decimans quia eiusdem
anime non tradunt abiciatur sic corpora a corporibus ergo et magis
tenebat corpori quam anime ideo assumpsit tamen eius glorificatio ex debito
cum anima glorificatur ex gratia hoc est ratio ambrosii | 5ta quia dicit Augustinus
Istud carere meruit illa generali maledictione qua dicitur in dolore
paries filios multo non debuit sibi illa tam dira terra esse et mira
reuertere | 6ta probatur cum angeli non mirantur de eius dictum sit
quantumcumque magnus fuit cum ascendit in celum nec de eius beate
marie si corpus non ascendisset cum anima admirarentur et dice-
bant que est ista que ascendit etc. | 7mo probatur cum in lege

preptum sit honora patrem et matrem ille debuit quod preptum est
que est primum filiorum honorare matrem Unde si non honorasset matrem sua
magnificentia corporis nichil ei plus fecisset quam aliis scis
si non suasset preceptum suum quod est mirme unum quod et hoc est ro quomodo

3 Z Dies sabbati marie tribus rationibus dedicatus est prima ratio
est quia passio sanctorum consueverunt in aliqua dei celebrari
beata autem virgo et si non passa sit martirium carnis
tamen passa est martirium mentis fuit Et tunc ipsius anima
pertransivit gladius Illud autem martirium fuit consumatum in ea per totam
feriam sextam et sabbatum sexta autem feria filio eius est dedicata
dedicata est et ideo beate virginem sabbatum rone sui martirii dedicatum
est 2a ratio et ro quod sit in die sabbati dominus quievit ab omni opere
suo sic corpus intus virum maria requiem invenit in eius utero et mente
In illo enim fratres suis requiem plenam invenit sic in mundo et immaculata
Inaliis suis fuerunt aliquod repugnans saltem peccatum veniale In
utero et mente nichil in fratres suis per se in quievit 3a ratio est quia
sic in sabbato deus cuncta complevit sic in beata virgine universa
fecit nam in ea fecit opera gratie tibus ut opera nature 4ta ratio est
quia sic deus sabbatum benedixit sic in maria ab omnibus benedicta fuit
ab angelo a toto mundo qui eam venerantur et laudant 5a ratio
quia sabbatum est medium inter diem dominicam gaudiosum scilicet dominica et diem
penosum scilicet feriam sextam sic ipsa est mediatrix inter deum et hominem
6ta ratio est quia in die sabbati tota fides periit et in sola
virgine remansit in intacta hoc diebus propter est dedicata

A De sacramentis nove legis consequenter aliqua notentur
Primo quid sit sacramentum et quare instituta sunt Sa
cramentum est in quo per divina virtus sub regimine sensibilium
rerum salutem efficit occulte Et dicitur a sacrando
quia sacrat id est sanctificat ipsum sacramentum digne sumentem Sep
tem sunt sacramenta in lege nova scilicet baptismus confirmatio
eucharistia penitentia unctio extrema matrimonium et sacer ordo que sunt
sufficientia spirituali pugne scilicet contra vitia et peccata contra que

V

directe admanet. Admodum enim competit pugne loquendo bap-
tismus precedit hanc pugnam muniens contra sathan. Confirmacio adiuvat
gerentes bella spiritualia. Eukaristia autem iuvat resumentem vires
quia virtute crucis seu penitencia iuvat resurgentes. Extrema unctio con-
fortat morientes per quibus matrimonium novellos pusillos pu-
giles inducit ad pugnam. Sacer ordo armat duces et magistros
bellorum et sic bello nil defficit. Hec septem sacramenta sunt signa-
ta et figurata multipliciter. Scilicet in septem signaculis quibus veteris
testamenti pagina fuit sigillata que agnus aperuit habens clavem
David et nemo alius. Item in septem stellis que habebat filius fi-
lio hominis in dextera sua. Item in vii lucernis candelabri tabrna-
culi sive portis. Item in vii lotoribus neaman per quas mundatus
est. Item in vii columpnis quas sapiencia struxit domui supposuit
unde spiritus est sapiencia edifficavit sibi domum excidit columnas vii. Item in vii
panibus quibus dominus turbam famelicam saciavit. Item predictis vii
sacramentis correspondent vii virtutes. Scilicet baptismo fides, confirmacioni
spes, eukaristie caritas, penitencie iusticia, extreme unctioni perseveran-
cia, matrimonio temperancia, ordini prudencia. Istorum sacramentorum
tria sunt per que imprimitur caracter. Scilicet baptismus confirmacio et sacer
ordo. Et est caracter hoc loco signum indelebile impressum anime
distinctivum. Admodum bellantes qui bellum movens seu movere volens
primo distinguit per signa suos seu ab hostibus postea distinguit
aptos ad preliam et ad pugnam a debilibus. Ultimo ab istis dividit
duces. Ita eciam baptismus distinguit nos ab hostibus. Sed sacramentum
confirmacio seu confirmacio dividit fortes a debilibus quia dat robur
et auxilium vitandi crimina sicut infra habetur de confirmacione.
Duces sacer ordo per eos i. rectores aliis distinguit. Quare
autem sacramenta sint instituta multiplex est causa. Prima propter
humiliacionem. Nam quia salutem querimus in inferioribus nobis natura ho-
qui volunt esse per summo. Scilicet deo humiliatus est ut quereret salu-
tem in inferioribus scilicet mediantibus materialibus que sunt crea-
ta propter hominem sicut est aqua cibus potus oleum materiale

sumendo | 2o instituta sunt propter eruditionem ut per visibilia rapia-
tur homo ad agnoscendum invisibilia | 3o propter exercitationem ut homo occu-
pando se in sacramentis studiosis per hoc fugiat ocium quod est valde noci-
vum | 4to propter congruitatem medii ad medicinam quia cum medicus sit deus
egrotus homo congruenter medicina duplex continet aliquid divinum sive invisibile
scilicet gratiam et aliquid humanum sive visibilem formam elementi seu
rei materialis | 5ta causa est congruitas corporis in firmum quia cum infirmus
sit homo constans ex corpore et anima quoad utrumque | 6o propter augmentum meriti in
ea ubi nullum meritum sit quando deus tribuit meritis ubi quantum ratio non probet
experimentum habet Quis similis doctor decretorum dixit vilis et auctor
Quod de aqua benedicta sale ramis palmarum et candelis que etiam
benedicit Nota quod non dicuntur sacramenta sed sacramentalia re
movencia inmundiciis et rectus illud quod prohiberet et impediret e-
fectum corporis benedicitur etiam altare ut ubi eisdem devote utantur
quod luce corporis et anime recedat a nobis Similiter more ecclesie sua
lardum agnos uvas formas fabas et silia benedicit ad hoc ut eisdem
licencius utantur et impiis gratias deo referimus

De baptismo quid sit et de effectu seu utilitate eius Bap-
tismus est secundum latinos tinctura sub certa verborum forma exterius in
aqua quod diluat et purget ab omni sordes anime
Materia baptismi est aqua vera et naturalis seu sit frigida seu
callida forma vero baptismi est Ego baptizo te in nomine patris et
cetera Minister vero sacerdos communis in matricula nativitatis ubi nullus homo seu
mas seu femina fidelis vel infidelis excluditur dummodo faciat formam
baptizandi et intendat baptisare Contra hoc dicunt aliqui
quod homo in peccatis existens non potest baptizare contra illos dicit Johannes
super quem videris spiritum descendentem et manentem hic est qui bapti-
zat sed Christus Unde non nos homines mali in ministerio nec ministro in malis sa-
cramentis quia Christus est bonus qui perficit omnia Sed utilitates baptismi
Una est quia est fundamentum omnium sacramentorum quia sine ipso alia
sacramenta data nihil sunt Unde si sacerdos comperiret se non baptizatum

V

deberet p̄mo baptizaī et p9ea ordināri gradatim s̄ si moreret
p9 s̄tm h9 de s̄ois nl obeet q2 i fides eu saluaret || 2a vti
litas ē q2 natus mo fuit q9 renasti na tolleret m9 cetiam
s̄tam || 3a q2 tollit culpā mg̃mita i originale pctm̄ et madult
eciā actua pctā si qua ǭmisit adultg baptisandg ꝓ ꝙ bap
tisatg induit alba veste q2 gaudia īnocue vite tunc reddātur
que p̄mg h9mo nob amisat Jtem spūs s̄tus sup baptisatū
digne baptismū sumētem descend9 Vn̄ xo baptisato spūs s̄tus
in s̄pe colube le9 sup eū venisse Jtem ianua regni celorꝫ apit
eum9 Celi apti s̄t sup eū s. sup xo baptisatū Jtem fomitem et
incitamētū pcti mitigat ꝙ sigt fgiditas aque tn̄ ǫpetet ꝙ sit
tempata ne puie g̃net capis pictm̄ si faret nimis frigida Jts
pitate dyali inmīt ꝙ sigt in exsufflatōe Jts asat sacro9 ǫsci
libat q2 baptismg nō reqrit gemitū ul planctū exteriore sed
ǫtrīg actū uel opg s̄ mo minor s. ǫtra requīri madulto et
fides catholica et ꝙ ǫmittit s̄t iuste vnde vetū hosti renūti
ando ꝙs et ꝙ p̄n ꝓp adiscta vnde meat io paing h9o exorz
¶ Nota ꝙ illa que fiūt circa baptisandg significatiue fiūt et in
s̄tre tūc em̄ p9 fert ad baptisandg tūc p̄mo accipit saliua
indutre adhuc ut vt̄ di sapiant sibi sit ęsta salutis Jn̄ midibg
pabore dn̄e ǫgnitans Chalom vo more ut vt̄a sapia illi ęstat
Jtem insuffla ut inimica vis demōis abeo recedat et ming
demceps valeat impugnare ꝓ ꝙ frons et cor c̄ru signat ad ipsa
eundem hostem ꝓ9 h9 vngit oleo bis p̄mo impectore ꝙ ē locg cordis
ut deus pō corde prpm̄ amet || 2o in scapul ut suaue iugū et
leue pondg dn̄i paciēt et libent ferat Cav9 iugū em̄ meū s̄
Ubi em̄ ꝓ9 languorē intus mēte ꝑtanit nobis vim9 ūsa man
data eig suemg post h9o in ia ē baptisatg tangi c̄smate in
vite q2 crisma solis ǫsecraliz dd vero aut ē locg ronis ideo
ibidem c̄smate vngit9 ut omēs actg suos roe gubnet et regat
Ultima vestem albū suscipit qui vestitg sigt gaudia inocue

VI

aire et reddita peccata prius baptisatis datur post amorem dealiter
modicum vini ad ipsos ora insignis quod cum sint adulti sumat uni
corpus christi digne et devote

De confirmatione et eius effectu. Nobilitas larga infinitus do-
minus posuit in adamo talem legem ut puer se in hac feciss[e]
nobilis domus non semper constat in ipsis et dona augeat nobili-
mus pater di[...] et dator omnium bonorum licet plurima bona nobis in bap-
tismate donavit tamen consurgens se sumere nobilitatis et addidit sacra-
mentum adrobur et perfectionem. Illud quod valent tenello milita legatum
si careat eius quo regatur rite sanatio confirmationis est forma ex oleo
olive et balsamo per episcopum confectum forma verbis eiusdem sacramenti est
Ego signo te signo crucis confirmo te crismate salutis in nomine patris et
effectus. Effectus et utilitas huius sacramenti est multiplex. Prima quia
efficit nos plene catholicos i. christianos quia qui vult esse christianus
christo quo ritus huius sacramenta recipiat. 2º quia gratiam in baptismo
datam confirmat ~~pro~~ confirma quod deus et. Item adminiculum
et adpugnam spiritualem preparat unum confirmandi tamquam pugiles in
ungitur ut ex facili amarius inimicos elabantur quia sunt indigentes
et demon. Item adsistere audaciam et confessione nominis christi quo
addiderat signum et passione eius nos confortat id sit signo sancte
crucis in fronte ne erubescamus et timeamus christum confiteri. Item dat
robur et auxilium bona perficiendi mala vitandi. Item corona do-
nat post pugnam ex quo est sacramentum pugnantium et militan-
tium in hac vita et hoc notatur per vittam seu fasciam qua frons
post confirmationem ligatur. Et nota quod baptismus sufficit cum
morientibus ad vitam sed confirmatio viventes adiuvat ad pugnam. Item
baptismus tollit crimina confirmatio dat robur ad vitandum peccata
quia lavat ista non roborat. Item cum dogma non tamen hominem facit
hominem scire quod sit vitandum vel faciendum quia hoc posse valeat
vitare mala et operari bona sed gratia eius cum dat homini robur
et posse ad predicta quia post [...] eius gratiam nil valemus. Item dicitur

V

fideles qui astant et intersunt ubi sacramenta conferuntur et reci-
piunt diligenter advertunt efficaciam utilitatem et gratiam sacramentorum
et precipue cum pueri baptisantur non inanes iocos et risus exer-
cent sed cum magna attencione et totis desideriis ac disciplinate assistant
et forte causa est quod sic indisciplinate intersunt quia raro utilitatem
et gratiam sacramentorum audiunt predicari etc.

D

De sacramento eucharistie. Eucharistia grece interpretatur bona g-
racia latine nam specialissima et maxima gratia datur in eodem
sacramento illi qui digne hoc sumit. Hoc sacramentum
species vero habet principaliter inter septem que moraliter designantur
per septem proprietates hostie ut in his versiculis notantur: Candida
triticea tenuis non magna rotunda. Expers fermenti non salsa
sit hostia Christi. Primo dicitur candida innuens quod homo sit mundus
et albus munditia corporali non luxuriosus libidinosus etc. Triticea
id est sine crudelitate et amaritudine mentis et dulcis et mansuetus quia
triticum est frumentum dulce. Tenuis quo ad macerationem carnis ut in cibo
potu et sompno sit sobrius et malis delectacionibus carnis. Non
magna id est parva quo ad humilitatem hominis designacionem que est mater
et conservatrix virtutum de qua supra require. Rotunda quo ad perse-
verancia in bono seu quo ad facilem motum ad opera pietatis et co-
tenda ut est visitare infirmos consolari mestos et captivos cum re-
liquis operibus misericordie. Rotundum enim est mobile. Unde inmobiles et acci-
diosi ad bonum indigne sumit hoc sacramentum. Ambrosius. Necesse est
tenda molimina sanus sit gratia. Expers fermenti id est absque rancore et in-
vidia et odio ac maius aliis inflacionem nam fermentum inflat pa-
stam. Non salsa id est non impaciens et iracundus quia sal acceptus si-
tit saporem vel cupiditatem et avaricia per sal designari potest quia sicut sal
sumptum excitat sitim ita cupidus sitim temporalium pati continue.
Preterea sumptus hoc sacramentum habeat fidem rectam quod veritatem
recipit ac etiam reverenter hoc est cum honore timore et amore ac
devote sumat nam irreverenter et minus devote sumentes vel contrig

L

nisi mortalis peccati vel non habens fidem rectam sive peccatum habens voluntatem
peccandi cum reliquis illa eadem sacra medicina et illa saluberrima cibus
fit venenum qui digne sumenti magna gratia utilitate ut iam de-
sumentibus digne et indignis indigne dicitur sicut enim radius solis de-
lectabilis est oculis sanis et egros oculos inficit et torquet et quod
sedit sic peccatus celestis cibus licet ipse sit sanctus et bonus tamen
talis est homini qualis ipse homo fuit Crisostomus probet quilibet se ipsum homo et
Nota quod dominus deus precepit moysi testamento suis patribus ut sic
sumerent agnum pascalem scilicet non crudum nec coctum aqua sed assum in
igni et quod caput cum intestinis et pedibus vorarent et quod illi mo-
comederent scilicet cum lactucis agrestibus renibus accinctis et quod calciamenta
in pedibus haberent baculum in manibus et quod properarent caput cum inte-
stinis et pedibus vorarent ut est predictum Consimili modo verus agnus
pascalis scilicet corpus domini nostri ihesu christi sumatur assum id est modo debito homo
pingue celestis amoris attentum Augustinus Beda scilicet corpus christi igne est
assatus scilicet igne caritatis Luce xii igne mitte et igne laboris et do-
loris ac passionis sue Item mitte pro nobis morte sustinendo Trenorum
de excelso misit ignem et cetera scilicet o deo filius et habitum ante manducat corpus christi
crudum qui non habent cor igne caritatis assum Illi vero aqua coctum
qui habent insipidum id est non sapidum sapore devocionis bona enim magis
sapiunt quam assa Item sumatur cum lactucis agrestibus id est cum amaritu-
dine et vera contricione peccatis Item accinctis renibus propter naturam pietatis
castitatis Luce Sint lumbi vestri precincti Item pedibus calciatis quo
ad affectum devocionis Canticorum Quam pulchra in calciamentis Item cum
baculo quo admemoria passionis domini Genesis In baculo meo transivi
iordanem istum Item festinanter quo ad promptitudinem bone voluntatis
et operacionis Proverbiorum Vidisti hominem velocem in operibus suis coram
regibus stabit Item vorari iubetur caput cum intestinis et pe-
dibus caput agni vero est divinitas pedes humanitas cum in-
testina designatur anima ipsius ihesu christi hec sunt vora-
ri id est auide sine masticacione et rotacione credenda et ista sunt
contra hereticum huiusmodi Aliqui enim in modo negabant divinitatem christi caput

V

nō manducerūt. Alii dixerūt xpm̄ finxisse corpꝰ fantasticū. Alii pe-
des nō edebant. Alii dicebant ipm̄ nō finxisse aīam rōlez sed
diuinitate loco aīe. isti nō vorabant intestina. Quare aūt mystꝰ sa-
cramento spēbꝰ panis et vini xp̄s occultē debet sūt aliq̄ue
rōes. Vna q̄r fit ꝑ meritū hoīs credentis ea que nullo sensu ꝑci-
pe pt nec videndo nec tangendo q̄ credit cū firmitē certitu-
dinē corpꝰ xp̄i et sanguinē eius. Ꝗ tn̄ nō vidit videt nec sentit
n̄ spēcies seu accidencia panis et vini. Greg. fides nō h3 meritū vbi r̄
2o ꝑ indignitate quo ad malos abuidendꝰ. Exemplū de beth-
samitibꝰ qui percussi sūt cū viderūt archam dn̄i. 3o ꝑ imbe-
cillitate et debilitate quo ad omnes nos cū possemꝰ vidē cla-
ritatem corꝑis xp̄i clarificati. Exemplū in moyse cuiꝰ faciē
nō poterant vidē filii isrl̄ ꝑ splendore eius. 4to ꝑ horrorē
et terrorē vitandū q̄r hō horreret carnē et sanguinē cū den-
tibꝰ attrectare seu sumē sibilit spē. Quīto ne infideles nos
deriderent diuites de carne et sanguine hoīs occisi

Q Ve bona ꝯsequātur hoc sacramentū digne sumētes et mala
incidat indigne sumētes. Sacramentū istud sup'ī digne
et cū reuerentia et cū horē timore et amore intra ꝯf-
bona et vtilitates affert diuisas. Primo ꝯfert salutē ꝯme-
moracionē ꝯ ac eiꝰ passionis ac mortis inducit hoīs dispōsitionē
inspōnem Aug. hō facie Ime gme ſ. mee dilectionis imitacionis et li-
beracionis. 2m ē maior mitissificaciō mentis q̄r sepe ꝑcipitur hꝰ
sacramenti surgit inde hoīs filialis gtro excutitur seu ꝑuili
timor. 3a corꝑis ꝯ mistici incorꝑacio cū deū ē Aug. nec tu
mutabis me in te ꝯstud nō intelligit de vnione corꝑis mistici de no-
uo facienda ꝟ augmentanda q̄r nō vnit dissimilia. 4to ꝯ ꝯfert
spūalem refectionē ps. In loco pascue ibi me col Ioh. Caro mea
vere ē cibꝰ et sanguis ꝯ. Quīto deuocionis augmentacionē ps. In-
pinguasti oleo ca me et calix meus inebrians ꝯ. Item fomitis et in-
citamenti ad mala dat mitigacionē ps. Sup aquā refectionis educ. q̄
sicut aqua refrigerat ita mana descendebat inspe ꝑine frigide

L

Item gfert gratiam spualem Exo descendente mana descendebat pit
et ros Item virtutem roborationem ps panis cor hois gfirmat
Unde helyas respexit ad caput subcinericiu pane qui surgens comedit
et am. insu etc Item gfert venialium pctor remissionem qr tibus
restaurat deperditu incorpe viuo p nil pdest corpi motuo sic
intellige de hoie vite mortale sciend Item armat g dyab ps
parasti mesa in me adusus etc Item eleuat spem nram Ro q hoo
cu illo no oma nobis donauit Item amore excitat Jn diste
pane quantu debeas xpm diligere q dedit nob carne sua in cibu et
sanguine suu in potu aiam sua in pciu aqua lateris sui in lauacru
Item fidem gmendat intab et exaltat q mgs sacrametorum
eleuat sup nam et supra sensu et intellectu Item angelicam
quiuationem donat ps pane angelorum manducauit homo etc spuale
delectationem ps pane de celo psti e vite a sa sua etc Item il
luminationem intellectus Regl Jonathas gustauit demelle et illumi
sunt oculi eius Item celestis regni collationem Jo qui manducat car
ne et bibit sang. me het vi et Et nota de pluribus vtilitatibus
pdictis et de quibus da alijs dicit vbus Ubi Corpus xpi est
e medicina pegnantibus dyeta debiles gfortat valentes de
lectat languore sanat sanitate suat fit homo mansuetior ad cor
rectionem pacientior ad laborem ardentior ad amorem sagacior ad
cautelam ad obediendum pmptior ad graciarum actionem deuocior Ite
pdictis vtilitatibus retinendis Commemorat mitigat initat nu
trit i firit sil auget auitis dat robur dimittis armo seuoque
laudat amor gfert quiuat dulceqz lume Insigna supe
fatit het mala Primo q homo pcis illaqat qr nullius opus deo
placet i spe p9 placeat Ste dapnacom pat Pcximu
scandalizat mente excecat Temptatori subiugat ita q nequ
vicijs resistere pt Dm irritat i. adiram puocat vita tpale
abbreuiat et gratuitis spoliat de isto mal dici psalmista fiat
mensa coram ipis in laqueum et in retribucom
et in scandalu et in Obscurent oculi eorum ne videat

V

ecce quartum. Et dorsum eorum semper incurva. ecce quintum. Effunde super eos iram tuam et furor ire tue comprehendat eos. ecce sextum. Septimum fiat habitacio eorum deserta. Octavum et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Christo aut plus indigna sumpto nocebit presbitero quam misso quia maior est in ordine et totus populus ad mores eius dependet et sit exemplar bene et male vivendi respectu cuius dicti populus grex ipse vero pastor. Ideo institutus in loco apostolo dicere deberet vos estis sal terre et lux populi. Unde flagat dampnat male lux bene pravat subiugat irritat vindicat vitam spoliat etc.

Qui non communicat suo tempore plurima dampna incurrit. Primo quia privatur multiplici utilitate que supra enumerate sunt. 2o quia constitutionem ecclesie transgreditur que etiam instituit ut qui non communicat in pascha singulis annis ad minus semel vivus ab ingressu ecclesie arceatur et moriens careat ecclesiastica sepultura nisi de consilio proprii sacerdotis ad tempus abstineat ad tempus competenti habili causa. 3o quia maledictionem incurrit. Proverbiorum: Ve soli quia cum ceciderit non habet sublevantem se. Unde solus est qui causa digni hospitis se dominum non admittit. 4to quia vires et robur non vult recipere. Augustinus: Verendum est illi hospitium negare qui solet amicus pulsanti admittere. 5to quia spirituales vires perdit quibus est quasi sine nutrimento est membrum corporis Christi mistici membris aut non sumens alimentum corporis fit aridum ut ramus sterilis arboris. 6o quia proximum scandalizat. Dominus: Ve illi per quem scandalum venit. Est etiam notandum quod tria genera in communione eucharistie committunt peccatum cuius mortale. Primo ille qui statuto tempore sine rationabili causa communionem dimittit. Iohannes: Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem etc. 2o ille qui indigne communicat scilicet quia non est debite contritus de peccatis vel quia est in proposito peccandi seu irreverenter cum rebus superfluis que voluit communicare sicut nimia. 3o ille qui post susceptionem corporis Christi se non custodit sed recidivat. Ille committit multiplex malum. Primo quia dominum quem suscepit ignominiose depellit. Turpius est enim hospitem susceptum depellere quam eum ad hospitium non admittere. Unde turpius creditur quam non admittere hospites.

E f

K

12o q[uia] talis h[abe]t si[mi]litudine[m] Jude qui p[ro] p[e]cu[n]ia[m] cu[m] x[rist]o tenaut[ur] ip[su]m
tradidit 13o q[uia] ordi[n]em honestat[is] p[re]terit q[uia] hospiti venie[n]ti
reue[re]ntia[m] exhibet domu[m] mu[n]dando et ornando s[ed] p[re]ti n[ost]r[u]m
exhibet honore[m] Similis etia[m] est illis qui xp[ist]o cu[m] ramis pal-
mar[um] occurreru[n]t et ip[su]m p[ost]ea crucifixeru[n]t Nota etia[m] q[uod] qualitas
co[mmun]icate volens notat etia[m] p[er] sacras vestes sacerdot[is] P[er] humerale
q[uod] capiti i[m]p[on]it[ur] i[n]nuit[ur] iudiciu[m] discrecio[n]is p[er] q[uod] pu[n]i et si[m]i-
li[ter] repellunt[ur] a tali cibo P[er] albam mu[n]diciem vite P[er] penetra-
ta[n]tis mortificat[io] In manipulo co[n]stantia fortitudinis P[er] stola
p[er]s[e]ve[r]antia longanimitat[is] P[er] casulam p[er]fecta caritat[is]

G

Diversis affectionib[us] et intencionib[us] divisi ad celebrandu[m]
et ad co[mmun]icandu[m] trahunt[ur] Aliquos e[ni]m trahit amor
dei ut dilect[u]m sp[ons]i[s] ad se invitent eu[m]q[ue] in semetip[s]is
delectabilit[er] amplexent[ur] Aliquos vero i[n]firmitas [pro]p[ri]e i[n]firmitat[is]
ut cu[m] q[uasi] mediciu[m] ad se vocent p[er] que ab eor[um] corde p[ur]gent[ur] et
ab i[n]firmitatib[us] cure[n]t[ur] Aliquos co[n]tra delictor[um] suor[um] ut q[uasi] p[er]
hostia[m] placabile[m] placatu[m] reddat d[eu]m Aliquos p[re]ssura tribulacio[n]is ut
p[at]ren[i] qui o[mn]ia p[otes]t ad a[m]bad[um] s[i]t libent[er] Aliquos desideriu[m] [con]se-
q[ue]ndi ut b[e]n[e]ficii impetrandi ut p[at]ren[i] cui p[otes]t nichil denegar[e] p[ossi]t
in[ter]cedente obtineat Aliquos gra[titudo] a[ctio] p[ro] b[e]n[e]ficiis d[iv]i[n]is cu[m]
nichil dignu[m] h[ab]eat[ur] reddi Pro alijs vero dicitur p[ro] q[ui]a r[e]c[epi]t i[n]
Alios honor et laus s[an]ctor[um] cu[m] nichil h[ab]eamus iust[ius] quo deu[m]
et s[an]ctos laudemus Alios caritas et co[m]passio p[ro]ximor[um] cu[m] p[ro] salute
vivor[um] et reque defunctor[um] nichil efficaci[us] i[n]terpellat qua[m] caro
et sanguis digne oblata et sumpta et dicit[ur] digne q[uia] dicit
Aug[ustinus] q[uod] ad iudiciu[m] i[d est] ad da[m]pnacio[n]em s[ibi] manducat et bibit q[ui]
i[n]mund[us] p[re]sumit accedere ad h[ec] sacramenta que alius no[n] digne sum-
it qui mund[us] e[st] de q[uibus] dicit[ur] b[ea]ti mu[n]do corde q[uia] ip[s]i d[eu]m vi-[debunt] Apost[olus]
Probet aut[em] se ip[su]m homo Idem Reus mand[atorum] p[ecc]a[t]a et bi[bi]t ta[m] d[omi]ni
indig[n]e reus erit corp[or]is et sang[uinis] d[omi]ni Unde p[re]dicte affectiones
et intenciones n[on] [s]i[n]t moveat ad celebrand[um] et co[mmun]icand[um] n[on] p[ro]p[ter] di-
spositi s[un]t s[ed] a[liqui]s q[uod] debet et tene[tur] ad [con]gruendum

VI

De sacramento unctionis extreme et de sacro ordine de primo dicendum
est super dominus noster ihesus christus qui dicitur christus i. unctus ab
ungendo precepit omnes qui volunt esse heredes eius nos
inungi. Legitur autem David rex egregius propheta ter fuit inunctus primo
in domo patris occulte in signum futuri regni ut regis 2o in ebron super
iudam tantum 3o postquam multa bella gessit et sustinuit super omnem
israel in regem est inunctus et deinceps regnum pacifice gu-
bernans Similiter nos homo precipitur inungi nam deus vult nos
omnes esse reges si virtutes mores procem debite regamus primo
inungitur homo in baptismo in signum suscepte salutis 2o in confirma-
tione ad roborandum et ut aptus reddatur bellis futuris 3o in morte
quando datur extrema unctio ad locandum in stabili pace Hec extrema unc-
tio fideliter suscepta tollit peccata venialia a fideli qui inungitur
Item confert salutem et sanitatem corporis tali infirmo si caute sanitas
anime eius valeat fieri Item tollit debilitatem et ineptiam spiritualem
quam peccata etiam contrita et confessa adhuc deserunt in homine nisi contritio
foret tam magna et caritate sic attensa ut culpa et pena
peccatorum deleret ex toto ut contritio et dilectio marie magdalene De sacramento
sacri ordinis aliqua notentur Ordo describitur sic Ordo est signaculum
rite datum dans usum spiritualis ministerii Et sunt doctores dicunt esse
septem ordines quia septem sunt dona spiritus sancti Alii vero faro
nouem dicunt quia nouem angelorum chori et hii ponunt esse ordinem
psalmiste et presulatus quos duos addunt septem ordinibus princi-
palibus Officium enim psalmiste est dicere psalmos tamen in cle-
rico offitium medium confert presbiter sine presule prius dicitur offitium ordo cleri
acquiritur et prima tonsura confertur De ordinibus aut dicendum secundum
septem quatuor sunt minores et tres maiores Dicuntur autem isti minores
ordo ianitorum ordo lectorum ordo exorciste et ordo accolitatus
Janitoribus enim claues ecclesie assignantur ut de rebus in ecclesia clausis
reddant racionem et ut admittant bonos eiciant malos et indig-
nos Lectori autem accipit librum in quo sacram doctrinam domini eloquii

L

plebi legat fideli tode Exorcista autem accipit librum contra
vim demonis in quo sunt exorcismi Exorcismus est sermo increpatorius
in latino expulsiva vis nocive demonis Accipit enim exorcista
potestatem contra vim demonis debet namque energuminis .i. possessis
et furiosis imponere manus Acolitus .i. ceroferarius sive candelam
ferens in latino suscepit candelam et urceolos ut suggerat
in missis et pluribus incendendis et urceolos vini et aque
propter premissa Isti quatuor ordines dicuntur minores quibus decanus
Prima est quod sunt minoris officii quam maiores Alia est quod eos
conferre quam insolet episcopo tamen papa tamen concessit ut conferre possit
Tertia est quod promotus in istis ordinibus non prohibetur matrimonium contrahere
si voluerit Isti autem dicuntur maiores scilicet subdiaconatus dyaconatus
et presbiteratus istis castitas et continentia sit connexa quod si quis
constitutus in istis ordinibus vel aliquo istorum tamen matrimonium contrahens
tenetur quivis autem non teneatur tamen qui in sacris positus de facto con-
trahit matrimonium non effugit penam que est excommunicatus ut dicitur in versu
Canon statutorum primum precipit clericis a vulgari lege exemptis ut
se contineant a deliciosis quibus multi vivunt publica scandala populis
et quia oculi eorum non sunt vagi lingua non effrenis gradus
non petulans et dissolutus seu fluidus sed simplicitas gestus et habitu
sit eorum gradus Item mentes et membrorum seu vestium verecundiam
habeant et pudorem nec aliquo modo in licitis communicent nec di-
formis cum mulieribus loquantur quia clericos minime presumunt si sepe di-
scutiet deformis mulierum vel si sepe domum eius accedat et cum
Et tamen clerici eorum pura et honesta quia docentes sunt
habeant tamen summe caveant ne eos pueri derideant vel absen-
tibus detrahat seu negotia secularia ibidem ~~[illegible]~~ audiat vel
tractet seu vanas fabulas excolit lectura sacrorum librorum
idem faciat Item cantus plausus et pia iocia inmoderati risus
omnino idem desint Item postquam cibum semper dicatur gratias et an
Nec aliquis ipsorum deferat caligas seu vestitum cum viridi colore

VI

seu rubeo in melius aliis que canon (?) prohibuit et propter
debent eum penitencia tenetur extinguere mens eam mox (?) hec postea
ostenderetur ut invenitur in septimo

De matrimonio et eius effectu. Matrimonium seu coniugium est le- I
galis coniunctio viri et mulieris retinens consortium individui
due vite. Et dicitur matrimonium a matre quia onus matris ibi
plus apparet quam patris. Matrimonium institutum fuit ante peccatum
Ade et Eve susceptione prolis. Post peccatum vero vitanda fornicatio
et quid generatur. Nobilitas et utilitas matrimonii multiplex est.
Primo auctoritas instituentis quia ipse deus instituit non quis licet
contra eius preceptum. Unde contra alia mala mendicos contrahentes videant
quia mali merentur frequenter in isto et in pluribus. 2o locus institutionis
scilicet paradisus ubi coniugium est institutum. 3o status innocentie quia ho-
mo nondum peccaverat cum deus instituit. 4to magna virtus matrimonii
quia quod alias mortale est per matrimonium fit veniale ut coniunctio carnis peccatum
5to quia matrimonium pacem et concordiam inter discordes sepe generat.
6to quia hominem defendit contra partem ubi debilior extat et in qua
parte plus a demone et carne impugnatur. Unde canon scilicet dampnat
quod matrimonium contrahitur seu in mortali copula peccatum etc. Dicit
tria sunt bona matrimonii scilicet fides, proles et sacramentum. Bonum
fidei est ut neuter usum corporis sui extraneo concedat nec ipsi
peccatum sit in adulterio graviter (?) ...dicitur. Item aut quis
alteri copulato poscenti usum proprii corporis neget. Bonum prolis
est in matrimonio querere proles sancte (?) ad serviendum aptas et
religiose nutriendas ut heredes in celesti regno constituantur. Illud no-
tent illi qui pueros adhuc querunt ut eos divites faciant nobi-
libus copulent pompose et superbe nutriant et educant non
laude dei sed quomodo potius querat plus eos audire et lucris
temporalium et aliis vanis insudare faciunt quam devotioni et
orationibus seu religiositati. Immo ad impietatem suos adurent (?) si accidit

L

devoti et religiosi moribus et vita. Tercium bonum matrimonii est
ipsum sacramentum quod innuit coniunctionem Christi et ecclesie unde coniuges sunt
uniti et non separentur dum corporaliter vivunt sit una caro unde Adam
spiritu prophetico dixit hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne
mea propterea homo dimittit patrem et matrem et adherebit uxo-
ri sue. Secundo autem matrimonium secundum canones et omnia statuta
sit celebrandum. Nota quod celebratio eius solempnis prohibetur
ab adventu domini usque ad octavas epiphanie similiter a lxx usque ad
octavas pasche prohibetur etiam ante penthecosten duabus septimanis ante et
una post. Et valde certe et bonum quod copulandi virum et uxorem
confessi ad matrimonium venirent cum possent quia sic pauca pericula
incurrunt et multis periculis temporalibus et spiritualibus incidunt. Sed quia petulantes
et gulosi et propter carnis desideria plures conveniunt ita indevote matri-
monium celebrari petunt ideo sepe incurrunt mala et multa gravia
pericula et dampna et quod in facie ecclesie publice celebrari
sit preceptum hoc pluribus credo satis notum

p. K

Octo sunt beatitudines quas per modum distinguunt quasi sunt quasi
octo gradus ad celum. Prima cum dicit beati pauperes spiritu
hoc est voluntate unde spiritualis persona et unde divitiis
quatuor efficiunt pauperem scilicet vera ~~[illegible]~~ cognitio contemptus
sui ... ponere ... Primo hordei et ut supra de paupertate et
humilitate vera paupertas melius est distincta. 2a beatitudo cum dicitur
beati mites quatuor efficiunt mitem dulcis responsio suavis amoris
benigna reprehensio moderata correctio. 3a cum dicit beati qui
lugent ~~[illegible]~~ quinque sunt quibus aliquis dicitur
esse lugens scilicet si luget et dolet ... passio-
nibus Christi ... pro incolatu miserie huius seculi et pro dilatione patrie
sempiterne luctus magnus beatitudo est gratia lugentes dolendi de-
malo quod accidit vel de bono quod deficit luctus sit ... non
... qui sunt in peccatis ... videntur ... lacrimas
Primum est suspiria que ... unde ... anima mea sit

IV.

terra sine aqua tibi | 2m est amor terrenorum vnde cayn qui incepit
possessio interfecit abel qui incepit luctus | 3m est diuicie et impi-
etas Iob peruisse pre et fluxus aque impij cum sit diuicie | 4m est
occupacio ysa recedite a me et amare flebo | 5m est ingratitudo
Ierem Nec si quis conquiesces et tu qui ve dicimus supple 2 flebis
| 6m est peccatorum magnitudo | Quarta vero dicitur beati qui esuriunt et
sitiunt iusticiam quia quatuor efficiunt amor et delectacio virtutum desi-
derium celestium horror viciorum et fastidium seu tedium temporalium
| Quinta vero dicitur beati misericordes que in misericordie largicione consistit in compa-
ssione debita proximorum in doctrina sana inclinarum largicione
et in benignitate || Sexta vero dicitur beati mundo corde que triplex
consistit in summa cordis munditudine intencionis inconuulsione
puritate cogitacionis et assiduitate contemplacionis | Septima vero
dicitur beati pacifici dicuntur pacifici qui secumque condonata et
habent pacem in nobis cum in suis cum proximis et inter discordes
Augustinus Beati pacifici est pacificum esse est tunc summa pax Bernardus
dicit triplex est gradus pacis | primus reddere bona pro bonis || 2us
non reddere mala pro malis sed posse sustinere nocentem | 3us est reddere
bona pro malis et in promptu habere sed prodesse malis hic est vera pax
Cassiodorus | Vera pax est concordia habere cum moribus hostes liti-
gare cum viciis | Sed aut pax cum vicio sit bona sicut qui sit
fures et latrunculi et ~~[illegible]~~ concamerati et huius fiat sibi
in vno adunata pace sibi ipsis prouenit qui habeat concamera-
ri tenalis concupiscencie pugnas et inpacientes sibi fures id est neglien-
cias ocia et ingratitudines committat et latrunculos id est venia-
lia peccata inuadat quod latrones magnos admittat id est ad mortalia
sepe hominem per venialia disponunt | Infra describatur cordis
aliquis plus tangitur de pace cordis | Racio quod non valere
potest ad pacem perdendam | primum est amor pacis Iob Ingredere pacem
et post deus cum non dat tale bonum contemptui 1us || 2m est ut
apertis recedamus et a viciose abeo caueamus ysa | Non est pax
impiis dicit dominus quomodo non pacem habet qui iam in summis viciorum

L

et peccatorum que omnis consciencie modet | 2m est ut voluntatem nostram divine
voluntati studeamus conformare Augustinus pax hominibus bone voluntatis
| 3m est frequentacio humilis confessionis | 4m districcio iusticie Ysaias
Erit opus iusticie pax | 5m terrenorum contemptus Gregorius Nullus enim
qua nichil magis modo appetere quam laboriosius quam terrenis deside-
riis estuare | 6m est mansuetudo Psalmus mansueti hereditabunt terram
et delectabuntur in multitudine pacis | 7m moderata occupacio Ociosus enim vanam
pacem habere non potest Bernardus Angustia impaciens sui est et nimia
occupacio aufert pacem Augustinus Martha Martha sollicita es | 8m quod homo
non intromittat se de impertinentibus ad se Augustinus Quid ad te tu
me sequere Actuum non est vestrum nosse tempora vel mo[menta] | 10m est
amor sacre scripture Psalmus pax multa diligentibus legem tuam | 11m est
frequencia oracionis in qua hauritur gracia fontis sicut aqua populo pax da-
| 12m est sensuum diligens custodia Discipuli enim habebant hostia clau-
sa domus cum dominus clausis ianuis intrans dixit pax vobis Nota
etiam quod 3 sunt que ad memoriam ducunt pacis videntur prime | 1m
est naturale desiderium pacis Augustinus Enim nemo est qui gaudere nolit
ita nemo est qui pacem habere nolit | 2m multiplex exhortacio quam nobis
fit ut multitudo angelorum dei Gloria in excelsis deo et in terra pax
Item 3o quia pax est vinculum amicorum dei Augustinus Pacem meam do
vobis pacem relinquo vobis scilicet discipulis et amicis meis | 4ta quod pax
annumeratur inter fructus spiritus | 5o quod pax est specialis locus dei Psalmus
In pace factus est locus eius | 6mo quod dominus ita care pacem emere
voluit Crisostomus pacem locutus per quam filius dei factus est passus
est crucifixus est sepultus est qua nobis per ... censu hereditatis reliquit
| 7m quod pax mundissima est equidat enim aqua tota mundante
sicut enim aqua in pace dimittitur clara efficitur | 8m quod pax clara
videre facit aqua turbida non reddit ymagines ut ait Gregorius
sic cor turbatum veritatem non videt | 10m primus pax est arra future
pacis Ysaias Erit sabbatum ex sabbato | 11o quod deus et hominibus
grata est Vita beatitudo ... de bono ... preciosa pacientur que
iusticia de qua supra de paciencia require

V.

De septem donis spiritus sancti. Nota quod caritas seu amor spiritus
sancti triplici modo sumi potest. Primo modo substantive sic amor
spiritus sanctus est amor quo deum et proximum diligimus quod spiritus sanctus
apparet in nobis spiritu et motu caritatis. Alio modo sumitur formaliter et
exemplariter sic etiam spiritus sanctus est caritas qua deum et proximum dili-
gimus quod est exemplar nostre caritatis. Tertio modo caritas sumitur for-
maliter tamen pro nostra inherentie sic caritas dicitur habitus virtutis qua deus
et proximus diligitur et hoc modo sumitur non divina caritas. Nota quod spiritus
sanctus in quintuplici visibili modo monstratus est. Primo in specie columbe super
Christum baptizatum. 2o in specie nubis lucide super Christum transfiguratum quia
adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbravit eos. 3o in specie
flatus Johannis 20 insufflavit dicens quod eis accipite spiritum sanctum. 4to in specie
ignis. 4o in linguis igneis duabus ultimis modis die penthecostes disci-
pulis apparuit et eos replevit. In predictis duabus speciebus spiritus sanctus apparuit
et monstratus est ut daretur intelligi quod istarum rerum proprietates spiritu-
aliter mentibus quibus illabitur. Columba gemitum habet pro cantu caret
felle manet in foraminibus petre sic spiritus sanctus illos quos replet
facit primo suum gemere Romanos 8 ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus
inenarrabilibus id est facit nos gementes et postulantes. 2o facit
eos sine felle amaritudinis et rancoris sed suaves sive suaves et
mites. Sapientie [?] quam suavis est domine spiritus tuus. 3o facit eos ma-
nere in foraminibus petre id est vulneribus Christi meditando et in mente inhabi-
tare. Secundo spiritus in specie nubis monstratus est. Nubes enim aera
elevat refrigerium prestat pluvias generat sic spiritus sanctus quos implet
ad ethera elevat per preceptum eorum Ezechielis 3 elevavit me spiritus inter
celum et terram. Refrigerium prestat contra incendia viciorum unde hoc
gratia aque Johannis [?] 4 qui biberit [?] ex aqua quam ego dabo [?] ei fluet aque vi-
ve et dicit de spiritu quem accepturi erant in eum. Item deum est virginis
matris spiritus sanctus supervenit in te Luce 1 a b e [?] hoc est abor estu vi-
ciorum defendet. 3o generat pluvias lacrimarum. Psalmo flavit spiritus
eius et fluent aque. Tertio monstratus est in specie flatus. Flatus
est levis et calidus levis ad rei [?] fervidus [?] sicut spiritus sanctus levis est
hoc est velox ad diffundendum. Actuum [?] 2 factus est repente de celo sonus advenientis

L

Ambrosius Vestit tuba ma spus. s. s. | 2o Calidus e ad inflamand
Luce Venit ignem mittere in terra | 3o lucens ad demonstrand i. masuefa
ciend 4to mag e ad refrigerand qr ho videre si no refrigera
sit deserti sto intelligamus Vel ipse effudit spm corp et desi 2 ipul
fuit veni. Et emitte spm tuu et ca Et 5to et quto misse ignis
et lingue seu igneis linguis apparuit 5 ut apli verba ignea p
ferrent quia e legem ignea 5 tuis legem predicare et ut
cognoscerent spm sem q ignis e pceos loci Notandum qd septem sut
dona spus sti 5 donu timoris donu pietatis scie fortitudis consili
intellectus et donu sapie Donu enim humiliat alta p donu timoris
tificat dura p donu pietatis illuiat abscita p donu scie Confor
tidat mollia p donu fortitudinis restringit fluida p donu
consili p donu intellectus vo illuiat homi ut pcaueat et p
sciam sp tamen pur posse e dm cognoscit Et igne et incedit
frigida p donu sapie aliqui eciam in hiis donis ethm hnt or
dinem 5 procedendo a sumo dono ad infima Primo ponit donu
sapie qd e sumu postea donu intellectus et sic scalis usque
donu timoris qd e infimu Vel dic hec dona ut sic intelligamus
sciend qd septem sut proprietates ignis p quas septem dona spus sti
intelligi pnt na ut pmissu est ut spus sts in igne discipl
apparuit | Prima proprietas e qr ignis purgat et incedit ut patet
in auro argento et ferro et similibus et hoc ptinet ad donu timoris
qd aptus homi incedit Eccli Timor dni expellit petm | 2o qua
illud qd e durum ignis mollifficat ut patet in cera plumbo stagno
auro et similibus et hoc ptinet ad donu pietatis qd mollit et lique
scere facit cor homis ad miam et compassionem Apostolus Quis infirmat
et ego no uror hoc n. donu consistit in venatione scie septe inp
fessione dne maiestatis ita qd hec sollicite custodiant et in
tende primi eum qd sut maiores equales et minores | 3a propr
tas ignis e qd ligna et silua reducit in cinerem qd ptinet ad
donu scie qd p considerationem miserie humus mundi homo se inclinat

V

et humiliat quia vnde Augustinus hoc donum facit hominem minus flamme-
tantem et non elatius sed metuentem quia qui addit scientiam addit et do-
lorem per donum enim scientie scitur an sub specie boni lateat malum et ergo
etiam homo scit quid sit a quo sit et ad quid sit habet etiam racio quibus
veram fidem defendat a peccato abstineat quomodo debite conuersetur
inter bonos et malos debite temporalia ministrat impleat malum
eligat bonum | Item ignis vasa lutea et debilia firmat et con-
solidat quod pertinet ad donum fortitudinis que hominem etiam fragilem
confortat ut patet de sancto petro qui ad vocem fragilis ancille christum
negauit et post ea gaudens et intrepide quaslibet penas post
missionem spiritus sancti pro christo non abhorruit ymo gaudenter illatas
suscepit similiter et alii apostoli et martires vnde scriptum est
Ibant apostoli gaudentes a conspectu Hanc fortitudinem vocat exhortatio
impm° pugne et in ipsa pugna iuuat quia sicut quod sancti continua passi
sunt etiam qui magni peccatores erant | Item consideratio debilitatis hostilis
quod hostis debilis est qui non potest aliquem vincere nisi volentem vincere | Item
fortitudinem crucis audita vnde dicit eucharistia signa preposita Ps. Dilectus pa-
nis cor hominis confirmat Item dominice passionis frequens memoria | Sicut
dauid qui per quinque lapillos funda et baculo goliam interfecit //
Quinta quia ignis tendit sursum quod pertinet ad donum consilii | Consilia
enim pertinent ad eminenciam vite et ad perfectionem | Math. Si vis perfectus
esse et vade et vende omnia que habes etc. | Et nota quod consilium sumitur
duobus modis quandoque dicitur deliberatio de rebus valentibus ad finem
quod intendimus et idem est quod prudentia quandoque est persuasio rerum ex-
cellentium ad quas non tenemur vnde si vis perfectus etc. hoc dicitur consilia
vno modo superius quandoque etiam dicitur prudentia vnde consilia in modo quo
plurimorum et actiuorum bonorum et deliberato de arduis operibus
siue ad ea teneamur siue non tale consilium quandoque impar etiam ...
in principio in hoc exilio Item etiam est ita difficile et arduum || Sexta pro-
prietas ignis est quia illuminat tenebras et hoc pertinet ad donum in-
tellectus Treni | De excelso misit dominus ignem in ossibus meis et
erudiuit me | Ossa sunt apostoli qui corpus ecclesie per doctrina sustentat
per hoc donum homo congnoscit dominum prout possibile est per creaturas et scripturam

deaudatur inspirata. Septimo pietas est quia ignis inflamat
et calorem inducit quod pertinet ad donum sapientie que per saporem
divine dulcedinis gustatum inflamat. Sapientia enim dicitur quasi sapida
id est sapida veritatum cognitio et sic per sapientiam deus cognoscitur absolute
et per experimentum tamen intellectus respective scilicet respectu creaturarum
ac scriptura sine experimento dominum cognoscit. Tres sunt rationes quare
septem sunt dona. Prima ut peccatum expellant septem vitia
scilicet ut timor domini superbiam expellat pietas invidiam scientia iram
que est quasi insania mentis fortitudo acediam consilium avaritiam in-
tellectus gulam sapientia luxuriam. Secundo propter expeditionem virium naturalium
quia irascibilis vis indiget expediri tam in prosperis quam in ad-
versis. In prosperis autem expeditur per timorem in adversis per fortitudinem.
Concupiscibilis indiget expediri scilicet quo ad affectum respectu proximi
sic pietate expeditur et quo ad affectum respectu dei quod fit per gustum
sapientie. Rationalis indiget expediri in virtute speculative quod fit
per donum intellectus in virtute electiva quod fit per donum consilii et in
electionis executive quod fit per donum scientie. Philosophus enim donum
cognoscendi recte in medio naturalis prudentie et post. Tercio dicuntur esse
septem dona propter regimen active vite et contemplative. Vita enim
contemplativa tria debet habere dona scilicet timorem ad reverentiam ma-
iestatis intellectum ad agnoscendum veritatem sapientiam ad gustum bo-
nitatis. Sed activa vita debet habere quatuor scilicet pietatem ad a-
gendum fortitudinem ad sustinendum scientiam ad pietatis directionem
et consilium ad directionem fortitudinis. Petimus ergo ut det nobis
donum sapientie quo lignum vite et saporem vivificum degustemus.
Donum intellectus quo ipsum dominum deum per creaturas cognitas per visionem
contemplemur prout possibile est. Donum consilii quo vias semitas ver-
tis itineribus incedamus. Donum fortitudinis quo impugnatores ho-
stium evadere possimus. Donum scientie quod sit doctrine fulgore replebunt
ad debitam distinctionem boni et mali. Donum pietatis quo viscera
misericordie induamus. Donum timoris quo recedentes a malo eterne
maiestatis pondere tranquillemur. A m e n

VI

Sequitur de decem preceptis circa que notandum est quod tria
sunt homini necessaria ad salutem scilicet scientia credendorum scientia deside-
randorum et scientia operandorum. Primum docetur in symbolo de ar-
ticulis fidei, secundum in oratione, tertium in lege. Circa quam considerandum est quadru-
plex invenitur lex scilicet lex nature lex concupiscentie lex scripture seu scripta
et lex caritatis seu amoris. Lex nature nichil aliud est quam lumen
intellectus nobis a deo insitum per quod cognoscimus quid agendum quid vi-
tandum. Hoc lumen seu hanc legem dedit deus homini in creatione
sed multi sunt qui credunt excusari per ignorantiam si hanc legem non
servant. Sed contra hos dicit propheta: Signatum est super nos lumen
vultus tui domine scilicet intellectus per quem nota nobis sunt agenda. Nullus enim
ignorat id quod non vult sibi fieri, ipse alii facere non debet quod certe
comprehenditur. Lex concupiscentie est quam superseminavit inimicus
in homine scilicet dyabolus. Cum in primo homine anima subdita fuit deo servanda
divina precepta et caro subdita erat motibus rationi. Dyabolus vero
per suggestionem traxit hominem ad transgressionem mandatorum dei. Tunc
ipsa caro inobediens fuit sue anime et inde accidit quod licet homo in
rationem velit bonum non tamen homo in concupiscentia vult sed ad contraria
inclinatur et sic frequenter lex concupiscentie legem nature et ordinem
corrumpit. Cum ergo lex nature per legem concupiscentie esset destructa opor-
tebat quod homo reduceretur ad opera virtutis et retraheretur a viciis
ad quod necessaria erat lex nova scripture seu scripta. Et sciendum quod aliquis
retrahitur a malo et inducitur ad bonum duobus modis. Primum est timore
pene quo aliquis incipit primum vitare et licet aliquis ex timore devitans
peccata non sit iustus inde tamen incipit iustificatio. Salomon: Inicium sapientie
timor domini. Secundo modo retrahitur homo a peccato et inducitur ad bonum
per legem moysi qua quidam irritantes morte puniebantur. Lex
amoris est 2us modus retrahendi a malo et inducendi ad bonum
et est lex 4a scilicet lex evangelica que est lex amoris seu caritatis. Et
est notandum quod inter legem amoris et legem timoris est duplex dif-
ferentia. Prima quia lex timoris faciebat seu facit suos sequaces suos
observatores serviles lex vero amoris facit ipsos non servos sed li-
beros. Quia enim operantur ex timore operantur per modum servi qui vero ex amore

M

VI

primo filii | 2a differentia est quia lex timoris fuat non voluntate sed
lex amoris voluntate sua | Vnde prima competit seruis 2a liberis Aug. | Augustinus
me sua | Et Notandum est ergo quod deus dando legem moysi
dedit decem precepta in duabus tabulis lapideis scripta quorum tria
prima in prima tabula scripta pertinent ad dei amorem et dilectionem
Vltima vero septem scripta in secunda tabula pertinent ad amorem proximi
et sic tota lex fundatur in dilectione dei et proximi de quibus plura
supra sunt scripta | Primum preceptum quod ad amorem dei pertinet est
Non habebis deos alienos etc. | Ad intellectum cuius sciendum quod antiqui hoc
preceptum multipliciter transgrediebantur Quidam enim colebant demonia
Ps. | Omnes dii gentium demonia | Istud preceptum plures etiam transgre-
diuntur scilicet omnes qui sortilegiis et diuinacionibus intendunt in quibus pactum
cum dyabolo sepius contrahunt | Item antiquorum quidam colebant celestia
credentes astra deos esse sicut modo astrologi putant qui dicunt astra
habere causas rerum et ipsa facere hominem sicut fieri cum homo plus
deus est rector | Alii vero colebant inferiora elementa ut ignem aut
aquam vel aerem in quo errore incidunt omnes qui in infidelibus male
viuunt nimis ea diligentes ut auaricia et alia peccata fiunt ut dicit Apostolus
Colos. | Nam quod quis veneratur et amat hoc illi deus est | Alii erran-
tes colebant homines vel aues vel serpentes ymagines suas stul-
pentes | In quo errore sunt qui diligunt et venerantur homines plus
quam deum Matthaei | Qui diligit patrem vel matrem plus quam me etc. Ps. | Nolite
confidere in principibus | Alii autem serpentes pro deo colunt qui plus credunt
suo sensui quam dei preceptis et sanctorum patrum statutis | Alii etiam
pro deo colunt qui delectaciones carnis sequuntur Apostolus | Quorum
deus venter est | Primo ergo legis precepto non unum deum colamus ad
hoc cunctis rationibus inducimur | Prima sumitur ex dignitate dei quia si aufer-
ferat sit deo iniuria Ysaie | Gloriam meam alteri non dabo // 2a
ex sua largitate Omne enim bonum quod homo habet quia factor et dator omnium
bonorum est Ps. | Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate | Aperis tu ma-
num et imples etc. | 3a ex baptismi firmitate quia in bap-
tismo renunciamus dyabolo et fidem promisimus soli deo | Ista ex-
grauatur dyabolice dominii Caput cessari sinimus iniuria inquit

V

Sicut enim non quiescit in uno peccato sed inducit ad alia. Gregorius:
Peccatum quod per penitenciam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Econtra
servire domino non est grave. Christus: Iugum enim meum suave est. Quasi enim re-
putaret si quis enim faceret pro deo quantum facit pro mundo. Ista ratio ex opposi-
to necessitate quia vita eterna et eterna gloria sol(?) ex opposito dat(?)
et est promissa. Secundum preceptum: Non assumes nomen dei in
vanum. Nota quod vanum sumitur tripliciter. Aliquando vanum idem est quod
falsum. Psalmus: Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum. Assumis
ergo nomen dei tui in vanum quando assumis ad affirmacionem falsitatis.
Talis autem facit iniuriam deo quia iurare per deum nichil aliud est
quam invocare eius testimonium. Facit eciam iniuriam sibi ipsi quia dicat pu-
niat me deus si non verum dicam vel si non est ita et huiusmodi. Item
iniuriatur aliis hominibus quos sic decipit eciam si nichil de malu-
cia exinde eveniat(?). Aliquando eciam vanum idem est quod inutile. Psalmus: Domino
sit eo(?) homo quantum vanus(?) sit. Iudeis enim lege prohibitum erat quod non iurarent
falsum sed Christus prohibuit ne iuremus sine necessitate quia iurare non est
nisi in necessitate; lingua enim inter omnia membra fragilis est ideo ne homo
de facili errare posset ideo sine necessitate prohibuit iurare. Tercio vanum
idem est quod peccatum vel iniusticia. Psalmus: Filii hominum usquequo gravi corde ut quid
diligitis vanitatem et queritis mendacium. Qui ergo iurat peccato faciendo assumit nomen
dei in vanum vel contrario modo contra iusticiam faciendo iuras manifeste propter
iuramentum istud. Et licet tale iuramentum non sit servandum tamen sic iurans
est periurus. Talis fuit Herodes qui iuravit contra Johannem Bapti-
stam. Item qui iurat nolle bonum facere eciam contra iusticiam iurat
sicut nolle intrare ecclesiam vel religionem vel huiusmodi. Nota est enim iurare
de falso, non de incerto(?), non de iniusto. Advertendum quod non deus sumitur(?)
adiutor(?). Primo ad confirmacionem dei sic iurando et multo fortius
quod prima et summa veritas non est nisi in deo et in homine sit reverencia
deo. Ideo in lege precipit quod non iuretur nisi per nomen dei. Quamvis quod
aliquando peccatum iuret(?) in nomine(?) omnibus non iuratur nisi per nomen dei.
Cum enim iuras per animam tuam vel per caput tuum quid aliud est nisi
ea obligare ad penam a deo infligendam. Apostolus: Testem invoco
deum in animam meam. Item si tu iuras per celum vel per terram vel aliud

in miraculo petri quod dedit eum vel quod morte mitte pro nobis passus
est. Item tu miraris potestatem que intus aliud quam petri miraculo mu-
tati fuit eum sanando | 2o quo sumitur ad confusionem expulsio
ut tu possessi ademonibus curarentur. Item mysterio sal crea-
Item tu puer ante baptismum exorcisatur | 3o non dicitur sumitur ad
baptismi sufficientiam Unde dicitur baptisatus in nomine patris et filii et
spiritus sancti quod est in virtute sancte trinitatis | 3to assumitur ad defensionem Proverbiorum
turris fortissima nomen domini | 4to ad operis complectionem Apostolus Omnia
quecumque faciatis in verbo et opere omnia in nomine domini facite Sumitur etiam in
theologia docentur vel disputantur et cetera. Ecce sequitur 3m preceptum
quod est memento ut diem sabbati sanctifices. Nota quod sicut iudei cele-
brant sabbatum sic nos fideles diem dominicam quia eis plura mag-
nalia sanctificatur venerari et alia festa ferianda. Sciendum autem
quod deus non dixit custodi sabbatum sed memento ut diem sabbati sancti-
fices. Sanctum autem duobus modis accipitur quia eum idem est quod purum quam
dicitur res consecrata ad cultum dei. Istis duobus modis debemus festa
sanctificare et dei servicio adaptare. In isto precepto duo sunt consideranda
| primo quid sit cavendum | 2o quod faciendum. Tria autem debemus prin-
cipaliter cavere | Primo corporalem operam Unde et in lege dicitur de-
sabbato non facietis in eo Levitici Opus servile est opus carnale cor-
porale non opus quod est liberum Nota sed non ab eternis operibus corpo-
ralia cum magis applicatione tenemur est cavendum Ezechiel Qui quest
opere questat et merce Opera corporalia prima sunt die feriata
quatuor de causis | Primo propter necessitatem Unde deus concessit disci-
pulos evellentes spicas in sabbato | 2o propter utilitatem cause | 3o
propter utilitatem proximi necessariam Unde dominus curavit die sabbati
hominem habentem manum aridam | 4to propter superioris auctoritatem Unde
dominus precepit iudeis ut percuteret die sabbati | Secundo
debemus nos cavere culpa Augustinus Custodire dicas vras ne por-
tetis pondus die sabbati pondus autem seu onus est peccatum seu malum
Glossa Dicit onus quia gravat et sic in me peccatum autem opus servile est nam
peccatum qui facit servus est peccati et sic dupliciter facit contra preceptum

VI

q̄ p̄rat die feriata s̄ opus suale faciendo et malū omittendo
¶ Nota q̄ pc̄ta nō solū diebꝫ festiuis sūt vitanda s̄ etiā deponēda
vt imp̄dita auctor̄ ꝑ. Nolite ponderꝫ p̄ie die s̄ꝫ ī vigilia solepnit̄
debet q̄s attende vtrū aliq pc̄tm̄ gerat in se vt quam confessione
debet delere et remoue. Ori. ideo nob vigilie apponūt vt vi-
gilemꝰ si in aliquo pc̄to vl negligentia dormiuimꝰ vt p̄cauemꝰ
facie sorꝰ ī confessione. Tercio demꝰ cauē ociū et negligenciā
mlta em̄ mala ociositas adducit Aug. n̄ ē q̄ pulumar dyab̄li
ociū em̄ q̄ frequēt inducit hoīem aduari loquia ꝫ Ocia si
tollas perire cupidinis artꝫ ¶ Recol̄ de faciendis que sūt ta
primū faciendū in aliquo debemꝰ occupari ē q̄ diam̄ mām̄ ꝫ off
amꝫ contrite dolendo ps̄. Sacrificiū deo sp̄s qr̄ etiā p bn̄ficiis
oremꝰ ps̄. Dirigat̄ oro mea sic incen. 2o debemꝰ corpꝰ m̄m
dar castigacōi qr̄ diebꝫ festis tn̄ multiplicā. 3o dando rebꝫ
elemosinā facit et plus diebꝫ fest quā aliis diebꝫ Oñ scīptū ē
omittit pc̄tis eis q̄ nō p̄cauūt s̄ suis em̄ dies dn̄i ꝫ. Quartū
in festis faciedꝫ consistit in studio et diligentia verbi dī s̄ vt fide-
les queniat tali die ad p̄dicatōes et ad diuinū officiū mentū
Jo. Qui ex deo ē ꝫ. Item demꝰ vilia loqui. Tercium faciendꝫ
consistit in exercitꝰ diuinꝰ ps̄. Vacate et videt q̄ suauis ē deo etꝫ
dicit Ꝑ quiete aīe qui aūt corpꝫ fatigati quietem desiderāt
sic et aīa loqꝫ aūt in aliquo quiescit aīa ē deus ps̄. Esto m̄
in dm̄ protectorē ꝫ. Unde qn̄ aūt adgāt quietem aīa p̄uidat
sp̄ret q̄ cōplexꝰ cūs p̄rodat ‖ prima ē vt abstincte pc̄ti cessat
2o a passionibꝫ carnis qr̄ caro concupiscit aduersꝫ sp̄m. 3o
ab occupacōibꝫ mūdi Luc. Martha solicita es erga plurima q̄ s̄t
dīna dimiserūt ps̄. Vl sicut rades in me ne. ¶ Ultī ē precep-
honora prem̄ t et matrē t. Addilcōm dī prim̄ ta pa
precepta que scrīpta erāt in prima tabula s̄ addilcōm proximi
ptinēt reliqua vii que scrīpta erāt in 2a tabula. Hora parm̄
t et matrē t. Ambr̄ dicit p̄mo demꝰ diligē dn̄m 2o prem̄ et
matrē. Parētes aūt s̄ pr et mr dant filio tas s̄ stabilimen

Ir

quo adeo nalit et abipis nalit gnat | 2o memem q dictis
admittatte vite | 3o documtu dant et dde debent dm filij in
fmt criddi cos Duo aut documta dde debent pentes filijs
et sut illa que thobias docuit filiu suu s timere dm et ab
stine abomi pcto et istud e gtra illos qui delectnt i malicijs
filiorz et mnorz supbia dissolucoe audita q | Igi qr filij ꝑ
entibg hnt ee nale nutmtu et documtu io plus eos reue
ri debent qua ꝯos q aquibg tm res hnt deo excluss a quo
oia hnt que etia sup oia diligat et reueant | Quarto at
nos inducut ut pentes reuecari | Pmu est scptura veteris legis
et noue que pcipit pentes reuerri | 2m e exemplu mltorz sct
pcipue xo q mte pendes matrm virgem virgini comedat s. Johi
| 3m sut aues qr dicit q queda sut aues qn fiut deplumas seu
senescunt ita q victu qrere no possut et pulli eorz pascut
eos donec vel moriunt et patet hc q illis qui pentes dri
dent seu abhoiant in senectut | 4m e pmissio pmij Circa
q notandu q hororantibg pentes qnz
desidilia pmittut | Pmu e gra mrenti et glia in futo qui
q no cognoscit bnfficiu vite nalis qua hr a pentibg indignij
e vita gre que maior e et pgnis vita glie q est maxia
| 2m desidale e longitudo vite nalis vnde moyses pcepto scd
hora prem et mrem ut sis longeuus sup tram | 3m e hre filios
gratos et acceptos | Eccli | Qui hororat prem s iocudabi in fi
lis | 4m est hre fama laudale | Eccli | Glia hois est honore
pentes | 5m e hre diuas | Eccli | Bndco pris fmat domos fi
liorz | Nota q aliqui dicut etia pres aquibg hemg doctria
et exemplu fidi ut sct apli et qdam alij sti | Apos | in epo
ihu pcwi ego vos genui | Sibi plan dicut pres et isti
etia debent venerari | Mathei | Qui vos audit me au et q vos
spnit me sp et q vos recipit q | Item bnfcores dicut pres
quibg vicem rpossse reddidmg et grarz actiones | Itj senes di
cut pres | Deue | Interroga patu et dr q qbg q hono exhibe

na

V

Quintum preceptum est non occides. In lege divina non precipitur facere
bonum sed etiam declinare a malo. Inter alia mala magis malum quod fit
proximo est eum occidere. Ideo dicit non occides. Contra hoc multipliciter
erratum est. Quidam enim dixerunt quod non licet occidere animalia bruta, quod
falsum est quia subdita sunt homini, ideo non est peccatum eis uti debite. Quidam
etiam dixerunt hic prohibitum esse homicidium hominis omnino et dicunt iudices
seculares homicidas esse qui secundum legem malefactores condempnant. Tales
errant quia iudices mandato dei occidunt quia omnis lex mandatum
dei est. Proverbiorum: Per me reges regnant et legum conditores iusta de-
cernunt. Moysi quoque dixit: Maleficos non patieris vivere, quod enim
licitum est domino licitum est et ministro eius per mandatum ipsius. Quidam
dixerunt quod in hoc mandato prohibetur ne quis occidat alium, sed tamen
quod liceat occidere se ipsum. Augustinus: Qui se ipsum occidit homicida est.
Si ergo alium non licet occidere nec se ipsum nisi auctoritate dei vel instinctu
spiritus sancti ut Samson se occidit et quedam virgines flammis se iniecerunt.
Sciendum quod hominem occidere contingit multipliciter. Primo manu. Ysaie: Manus
vestre plene sunt sanguine, talis comedetur cum lupo etc. Item ore quod fit
dando consilium contra alium, provocando, accusando, detrahendo.
Psalmus: Filii hominum dentes eorum arma et lingua eorum gladius acutus. Tertio adiu-
torio. Proverbiorum: Fili mi ne ambules cum eis. Quarto consensu; consentit qui quando
ipsi potest mortem impedire potest et non facit. Proverbiorum: Erue eos qui
ducuntur ad mortem. Quinto negligentia vel avaricia. Ambrosius: Pasce fame
morientes; si non pavisti occidisti. Notandum etiam quod aliqui occi-
dunt solum corpus ut predictum est. Alii animam auferendo vitam gracie
trahendo ad peccatum mortale. Alii autem utrumque et hoc dupliciter.
Primo in destructione pregnancium ubi occiditur puer in utero et mater.
Secundo interficiendo semetipsum. Inter alia mandata deus fecit mentionem
de isto mandato Matthei quinto. Matthei: Audistis quia dictum est antiquis non occi-
des. Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit
iudicio, id est pena quam lex adiudicavit reus erit. Debet etiam homo
cavere tres modos ab ira tali. Primo ne cito puniret. Jacobus: Sit autem
omnis homo tardus ad iram quia ira cum venit. Secundo ne diu permaneat ira

L

Jus irascimini et nolite p̄c / 3° ne p̄dat et h° explicat // Primo
incarde et h° fit qn̄ p̄cedit ad odiū et ē differentia int' ira et
odiū q̄ ira subita ē odiū ū° diuturnū et ideo ira sit ē mortale nisi
fiet venabilit̄ tēditate corrigendo vicia iusticie et nō hominem Jo
q' odit fratrem suum homicida est quia si ipm̄ occidit expoliando
s' fratr̄ p̄ximi et alia adiciat p̄uocando / 2° ne multo p̄dat
p'ricas. Fatuus statim iram suam indicat s' iurando ul' supplic' loq'
do q° ad ipm̄ dns dt̄ Mathei. q' dixit fri suo fatue q° eo'rum q'
dixit racha q' p'u. mollis r̄nsio frangit iram // 3° ne p̄dat
inope. Inope dur hēano demq' duo p'udē s' face iusticia et m̄
p̄uidēcia. q° ira impedit vtrūq' Jacob. Ira viri iusticiam dei nō
opa'. Ori. p'li q'dam dixit ad quedam qui cū offend't punire
te nisi cem iratq' p'u. ira nō h't iman sine n' kole nos ab
sine nō fom̄ apett' q° cua cōntrariis p'tracp et sit alma que
ē p'ncipiū odii et homicidii nos p'cipit abstinē. Et nota q° ira
q'tz ē vitq' qn̄ cm̄ # ira ordinā roē et q'me sb'lms rond sc̄
q' qs irasci qn̄ debet q'ntū debet et p'quo debet # et h°
q' ē actq' vnit s' qn̄ ira effugit roem et mat' advmdicad'
iuria illatam s' g° mat' ille ē p'om̄ in passione ita q° ro delu
cat nec fem' assit nō ē p'ctm̄ mortale s' si q'fens' adhibet
cit mortale. Ul' ergo dns mew° dt̄ qui irasci' fri suo t s' Iud
ligendu ē demotu tedente admonuim... q'sensu. Et Septum
p'ceptū nō mechaberis post p'hibicion homicidii p'hibet' ad
ult'ij q' vir et vxor sūt q' vnū corpus Gen. Erunt duo in
carne vna. Sciendū q° nō sōlū p'hibet' h' adulteriū s' etiā for
nicacio et omīs carnal' corrupcio p't ea que est m'rimon' Hebr.
Fornicatores et adulteros deus iudicabit. Cor. Fornicatores
regnū dei nō possidebūt licet cm̄ in fornicatoe nō det' corp'
vxoris ul' viri alteri sit in adulterio dat' tn̄ corp' q' s' q° sibi
datū et q'secratu fuit in baptismo s' g° nullq' debet face in
iuria vxori uel marito alicuius m'lto m'nq' xp'o. Nota q° dāni
dixit cōmixtione viri et vxoris sine p'cto nō ee q'e h't ...

VI

Apostolus dicit Romanorum cubilia in morbis et thoris maritatis talis enim
commixtio non est peccatum cum sine peccato sed etiam est adiutorium vite eterne
si fiunt ob caritatem aliquando autem est veniale aliquando mortale. Tunc enim
est cum intencione explendi plenum desiderium obsequiis aptanda aliis
condicionibus fiunt sed tamen ipse non est et est medicina. Tunc autem reddit
debitum matrimoniale est opus iustitie et premii opus virtutis. Quando autem
excedit ut si posset se tendere ad aliam et est mortale. Septimum
preceptum non furtum facies. Hoc omnis principaliter prohibentur iniuria
proximi primo in persona propria non occides 2o in persona coniuncta non
mechaberis. Hic autem prohibet iniuria in rebus. Non furtum facies.
Inquit hoc precepto prohibetur omne male ablatum scilicet ut nullus proximum
suum iniuste vel indebite dampnificet occulte nec publice seu
fiat per usuram vel per spolium sive prelati iniquas leges et sta-
tuta statuant ad lucrandum. Ysaie: Ve qui condunt leges iniquas.
Augustinus: Omnis mala conductio furtum est. Item prohibetur fraus et dolus
in mercationibus emptionis et venditionis in mensura vel in pondere librandi
tum. Item prohibetur ne quis mercede operarii ~~[illegible]~~ detineat.
Levitici: Non morabitur mercedem tui usque mane. Ex hoc colligitur quod hoc
quilibet civilibus debet tenere quod suum est sive sint principes sive prelati
seu clerici et ceteri. Apostolus: Reddite omnibus debita. Item decet tyranni
qui tenent regna vel provincias seu feoda furtive. Augustinus:
Vel non mittet post in adorem sed aliter aliud ille furtum et latro. Decimum
Augustinus: Inscio prohibetur omnis contractus alieni rei ex cupiditate
per tamen contractus alienum rei fiunt verbis decimus. Primo quando non fit ex
cupiditate sed ex iustitia divinali ut filii Israel fecerunt in vasa Egyp-
tiorum auferebant. 2o quando fit propter cautelam ut furiose gladium
furiosus ne se vel alium noceat. 3o cum fit ex necessitate ut cum aliquis
ad mortem esuriens furatur panem sive devestitum et deest indigeat.
Ex omne in necessitate tempore non est peccatum. Decimum autem nobis in se
precepto inducere nobis debet scilicet quod tale peccatum valde periculosum est
de aliis enim peccatis quo statim penitet ut patet de homicidio

vo

L

ira cessante et delicia passione et concupiscentia recedente quarto decimo
Desisto vero peccato licet homo peniteat quamvis non tamen desinit satis
facit et maxime cum non solum teneatur reddere iniuste ablatum
sed etiam dampna et patet Item quia filia non sunt utilia parentibus
Non poterunt excusari impietatis tales autem non tamen dum sua pro
dunt sed etiam filiorum quia reddere tenentur si possunt et sunt sic iniuste
possidere Octavum preceptum est Non loqueris contra proximum tuum
8m falsum testimonium Dominus ita prohibuit ne quis iniuriet proximo suo
opere sicut precepit ne iniuriet et verbo iniuria autem que proximo verbo
infertur vel iudicio vel in mensa loquitur in iudicio tribus modis ut qui
testes presentes hoc preceptum infringi possunt scilicet false accusans seu testifi
cans Item quinque genera hominum faciunt contra preceptum istud Primi sunt
detractores et oblocutores Detractores deo sunt odibiles ut dicit
apostolus Ysidorus Nunquam detrahas sed te ipsum inspicere bene rebus vel
possessionibus Secundi sunt detractores libenter audientes Bernardus ubi deest auditor
deest et detractor Tercii sunt susurratores qui recitant hinc inde quod
audiunt discordiam inter fratres seminando Item susurro et bi
linguis maledictus in pluribus Quarti sunt blanditores et adulatores
Ps laudatur peccator in desideriis anime sue Augustinus adulancium lingwe
alligant animam circa hominum in peccatis Quinti sunt murmuratores Sapiencie
Custodite vos a murmuracione hoc peccatum murmuracionis maxime regnat in
subditis contra suos prelatos murmurantes Nota quod murmur est oblocucio
ne que incidit contra deum vel facta alicuius murmurium contra deum est multi
plex scilicet de infirmitate paupertate adversitate et cetera quod factum est quod fre
quenter vilior est infirmitas quam sanitas et cetera Item est murmur in videre
Lucas hii novissimi una hora fecerunt murmur superbie Lucas vi
dens phariseus qui vocabat eum ait intra se murmur avaricie Johannes
Luce hoc unguentum non venditur murmur impaciencie Numeri murmurare
murmur populi qui dolebant pro labore contra deum murmur quoque sit quando aliquis
murmurat quia hic quia aliquis eum corrigere voluit quod fiunt contra deum
prohibetur in hoc precepto omne mendacium Mendacium enim homo efficit
dyabolo similis homo enim ex verbis cognoscitur ex qua regione sit dyabolus
autem mendax est et pater eius in inventore mendacii ergo mendax est

ne

VI

filius dyaboli et similis eius / 2o per mendacium societas hominum dissolvitur
homines enim ~~sibi~~ sibi esse non possunt certi qui sibi mutuo non
possunt credere propter mendacia / 3o per mendacium bona fama perditur
quia enim assuevit mentiri sibi minus creditur / 4to per mendacium homo dampnat
animam suam Prov. Perdes omnes qui loquuntur mendacium De operibus et moribus menda-
cii supra in parte prima require / Nonum et decimum preceptum est
Non concupisces domum proximi tui nec desiderabis uxorem eius non
servum non ancillam non bovem non asinum nec omnia que illius sunt
Decimum est de preceptis que pertinent ad facta et addita mitt dicendum
de hiis que pertinent ad cogitata / Non concupisces domum etc. / Apud
deum voluntas pro facto reputatur ubi opus fieri non potest / Hic prohi-
bentur duo scilicet concupiscencia carnis in uxore proximi et concupiscencia
rerum exteriorum alienarum in nono et decimo precepto Philosophus invenit
utrumque distincta / Quamvis autem istud preceptum ad duo determinetur
tamen hoc prohibetur intelligi universaliter omnis concupiscencia male volun-
tatis aut non concupisces / Deinde quia dicat non tamen non concupisces rem
proximi tui sed eciam non concupisces et hoc propter multa prohibetur
/ Primo quia talis concupiscencia aufert homini quietem quia saluti direct-
tamus intendere studiose non possit cupidi semper sunt solliciti cupi-
ta acquirere et acquisita custodire nec quiescit continue acquirat et
crescat / Cor enim hominis factum est ad recipiendum deum ergo alio impleri
non potest nisi per illud impletur adeoque est tamen Job / Cum repletur in bonis
deficiet / 2o quia necat proximi caritatem quia unum bonum singulis quanto
quis magis habet caritatis tanto minus cupiditatis et econtra quanto plus
cupiditatis tanto minus caritatis / 3o quia cupiditas producit omnes ini-
quitatem est enim radix omnium malorum ut dicit Apostolus / Item qui volunt
divites fieri incidunt in temptacionem et in laqueum dyaboli / Concupiscibilibus seu desiderabi-
libus consistit in superbia in avaricia et in carnis concupiscencia / Ista
duo prohibentur per hoc quod dicit / Non concupisces domum proximi tui
In domo enim est altitudo et latitudo per latitudinem domus avaricia
per altitudinem superbia qui ergo concupiscit domum concupiscit divicias
et dignitates / Quartum nec desiderabis uxorem eius hoc prohibetur carnis
desiderabilis scilicet concupiscencia carnis Apostolus / Non regnet peccatum in vestro 97

mortali capere hoc est non obediat tertio vitium concupiscentie. Hec
respondit multe ad concupiscentiam etc. et sit modo seu incogitate con-
cupiscentia non regnet eciam aut prohibere appetitum cum consensu
seu voluntaria mora in concupiscentia etiam sine consensu | 2º non ducat
more seu motus acceptum et cupiam de pinctibus Apostolus dicit
primo malus ex ore vero non procedat | 3º non progrediatur ad opus
carnis per membra corporis procedendo hic gradus concupiscentie est
prohibitum | ad fugiendum et cavendum autem concupiscentias huiusmodi supra
remedia gule et luxurie require. Hec quod sunt decem precepta de quibus
dicit dominus si vis ad vitam ingredi serva mandata. Sed dilectionem dicit
proximi volenti autem diligere deum necessaria sunt hec tria. Primum quod non
habeat alium deum et quo ad hoc dicit non habebis deos alienos | 2º
quod honoret eum ideo dicit non assumes non dominum | 3º quod libenter in eo
quiescat ideo dicit memento ut diem sabbati sanctifices | Item diligenti
proximum expedit primo quod honorem ei exhibeat et precipue
parentibus ideo dicit honora patrem et matrem | 2º quod abstineat et caveat
ne faciat ei malum et hoc explicat vel in facto seu in opere vel in dicto
vel incogitatu | in facto et hoc vel in persona sua ideo dicit non occi-
des vel in persona coniuncta cum dicit non mechaberis vel in rebus propriis cum di-
~~Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium~~ | Non furtum
facies | Item ne ledat in dicto cum dicit non loqueris contra proximum tuum falsum
testimonium | incogitatu et quo ad hoc dicit non concupisces domum proximi tui
Angelorum custodie multiplex effectus et utilitas | primo
quod impedimenta boni et occasiones mali et peccandi
removent a nobis Iob. Nonne cum circumdedisti eum tam angelum prope qui
circuit vobiscum | 2º quod temptaciones mitigant Daniel angelus
domini descendit cum Azaria et so s | 3º quod contra hostes visibi-
les adiuvant beatus Elizeus vidit castra angelorum | 4to quia
oraciones et elemosinas deo presentant et pro nobis orant Thob. Quando
orabas cum la s | 5º quod viam ostendunt Thob. Ego sanum duca
et reducam | 6º quod docent in agendis Zach. de angelo qui loquebatur
cum de quo ibi vide. Item beatus Anthonius in heremo vidit angelum
... operantem deinde orantem denuo per quem dictum est sic fac et
salvus eris | 7mo quod sepe abdita revelat | 8º quod aperte confortant

VI

dicit Burge velocit' / 9mo q2 adfuerem tacit' imitant Reg' ser-
velocit' grandis enim restat e via / 10mo q2 maio gpld thobie
iusto aio foti mpximo e ut curerit adeo / 11o q2 apit' mepat
judicii Sicut angelus ipso Jsrl an q3 fecisse / 12o q2 ptates
gvarias impedivit ne tm noceant quantum vellent thobie qua-
liter angelus asmodeu ligavit Item nolite nocere terre neque mari
et arboribus Item illuminant intellectum nrm cu tm excitando et
disponendo faciunt enim mrus' mutacom specierum in fantasia cpo-
nendo et dividendo in exigentia rei qua vult revelare Itf
pmovet de bono ad melius ptalem excitacom Item r' movet
anobis fantasmata que impedivit illuacom qua angelus
intendit facere in nobis sic falsas oppiniones et ignorantie ne-
bulas que sunt contraria revelacoi divine

Angelorum chorum qualiter conformem de quo no' q b. g. gor'
et hii in quarto libro declaust' dic dicit apret manete
inhiat vita sic conformde celestibus mansionibus paliqua
imitacom q volut ascendere adillas Unde vere Sunt enim non
nulli q pua cqpmt sz tn e qmde pie fribus no desistunt illi
itaque inium ı mansiones angelorum qcrunt Et sunt non nulli q
dma largitate referti sertorum celestium suma tempe valent et
intimare quo go isti in int archangelorum mansiones depgant
Et sunt aliqui q mira faciunt et signa opant evident qo
ergo isti in ad supnorum Virtutu socictate sortem et mansione
qqut Et sunt non nulli q etia de obsessis corporibus demones fugat
etia virtute oroib eiciut itaque isti int ptates masiones sorc-
unt Sunt etia non nulli q accepit virtutibus electorum vita transcen-
dut io clns fribus pncipant dq go isti in inmasionibus pncipa-
tus sortem accipiunt Et sunt non nulli q sipis mentis vitiis
et mal desideris dnant ut excvite insiria dii int homines
vocent quo go isti in int dnacoes tenut Et sunt alii q du sr
ipis vigilant dnantes se distincte Deo adherentes sz in mente
accipiunt ut recte alios iudicent, inquibus velut in thronis deus
residens cuncta mirabiliter examinat et disponsat q go isti
nisi thioni sui conditoris sunt et ad supnorum mansiones asscebunt
Et sunt non nulli q plenitudine sic accipiunt ut cherubim vocent

Di

q̄ͣ intellector dī et proximi plenus sit tales sorom mansionem int
cherubin accipiunt Sunt alii uero aliqui q̄ͥ insuper contemplacio
fauibus accensi in solo conditoris sui desiderio anhelant iam in hoc mundo
n̄l cupiunt solo eternitatis amore pascuntur terrena q̄ abiciunt extra
temporalia mente transcendunt amant et ardent atq̄ loquendo al
ios adamare accendunt et quos loquendo tangunt mox in
amore dī ardere faciunt quos ergo istos n̄ seraphim dixerim sicut ma
siones erunt Secundario adhoc igitur uiros ut meis sive fine ma
neant pervenant quomodo que per dixi in hoc seculo conversacione
tenent sicut illi Conformem etiam chorus angelorum eo modo primo
seraphim prout assistencia Cherubim per cognicionem virtutem Tronis
per equitate Dominacionibus terrene mundum subiugando Principatibus pre
uidencia maioribus minus exhibitam Potestatibus temptacionibus dyabo
licis resistendo Item virtutibus per passione Archangelis per ministra
cione Et angelis per obsequium exhibicionem

D

Dyabolus multipliciter nobis nocet Quandoque enim per violenciam
et hoc uel ledendo corpus exterius sicut fecit Job per quod
ad hoc potestate a domino accepit Quandoque intus membra ligando
sicut est in obsessis et ideo datur pueris angelus bonus ne dyabolus
ledere intus ut excedat Item nocet per impressionem ymaginacionem
suggerendo uel per commocionem sanguinis accendendo uel sensibus exterioribus
pro bonorum falsarum formarum decipiendo Delicijs et filiis dīc bonis
quandoque ei Item dyabolus quomodo rapit aut insidiando inuolat aut
suadendo blanditur aut minando terret aut dissimulando frangit
aut promittendo decipit Item dyabolus quatuor modis homines decipit
Primo suadendo bonum et hoc propter malum ut cum homini instabili suadet
ingressum religionis ut postea faciat cum apostatare 2o
suadendo malum sub specie boni tamquam nocuum ut cum consilio
et precio dissuadet ingressum religionis ne de hoc peniteat et
exiens confundat uel cum oracionem uel elemosinam uel similia dissuadet
homini ne per hoc vana gloriam mereat Et nota si malus spiritus
suaderet absolute bonum non esset faciendum ne hoc videretur
obedire dyabolo Unde xpus noluit de lapidibus facere panes
ad iussum dyaboli dicentis Dic ut lapides isti panes fiant Quamvis lapides in panem

V

mutare boni fuisset / Secundo disuadendo malum ut ducat in peius
et qui disuadet intemperancia in victu et in sompno ut hoc ducat
in discreta abstinencia quod peius est / Unde aut demones nos
impugnent nota ex quo habent penam ignis infernalis cui alligantur
in glo Jacobi iii Unde dicit quod portant secum ignem gehenne quocumque
vadunt et sic bonorum angelorum missio ad nos gaudium ipsorum et
gloriam non minuit ita et malorum angelorum vexacio penam ipsorum
non minuit sed perdidens in fine pena misericordes dampna ipso seductio
sortitur et tamen aliquam in malis hominibus quorum seductores gaudet et le
tantur sic dicit beatus Augustinus contra manicheos et propter hoc gaudium
salliciter et in defesse homines seducere conantur quod gaudium cum miseris
socios habere penarum gaudent cum sic invidi de malo et pomis
seductorum / Dyabolus autem multiplicant impedimenta in effectu sue malicie
/ primo peccatum imponit sue peccati adeo / Item quod presentem
bonorum spiritum habet enim quilibet duos angelos unum scilicet bonum
ad custodiendum alium malum ad exercitandum / Item impedit parbi[?]
tatem peccati ab hominibus quod demo
num homines non consentiunt / Item propter peccati vilitatem / Dyabo
les nabiliores nec peccata vilia detestantur / Item propter cautelam / Dyabolus
quod admittit facere mala ut peius fiat sic cogitatos cum non
quod admittit facere mala ut peius fiat sic cogitatos quos non
vexat et sentencias tales nunquam currit et timeat / Et nota quod dyabolus
superatus in uno vitio nunquam de eodem vitio amplius potest temptare
/ secundum Origenem / Nam si spiritus qui a sanctis et pudicis vincitur vincitur
non habent amplius potestatem temptandi alios sed statim demigrant in
infernum / Corpus mens spes sanguis sensus bona suadet
/ contraria disuadet ergo felix lector iste / Cuius ac obstant hec
nobilitas et amittit

Dyabolus comparatur lupo propter novem proprietates lupi / Primo
quia lupus insidiatur ovibus sic demon simplicibus / Petrus
adversarius vester dyabolus tamquam leo rugiens etc. / Secundo quia audax est quod patet quia sepe in presencia hominum et tamen
irruit in multitudinem pecorum / Job / Non fugavit eum sagittarius
et deridebit vibrantem hastam solum metum timet ignem sic demo
caritatis fervore / 3a quia servitia eius quod cum in sentitur non

L

pt vendi vorat hoies sic demon infernalis hoies et ita sine mori
maxime vexat electos | 3o qr rigore colli q flecte no pt
ita dyab i malo obstinatus no pt ad bonu conuti | 4to q nimis
gulosus est deglutit em sine masticacone et dencium actione
sic dyab no resistentes temptacoi Jere devorat me rex ba
bilonis absorbuit me q draco | 6to q ludu diligit sic dyab
ludu temporalem | 7mo q esuriens nimis et famellicus comedit
terram si aliud no habebit et in monte ascendit sic dyab vorat
terrestres s luxuriosos gulosos et auaros in montem mamis alie
ascendes s superbit | 8uo q si primo vidit hoiem ut dr idem
homo ad tempus raucessit s si prius visus fuit audaciam
amittit sic dyab si incautos hoies videt s temptauit
facit eos a laude dei mutescere si vo homo sibi vigilans
temptacoem dyab preuidit s si ei resistat erubescit demon
et sic vires tptacois amittit | 9na e q dicit pdia prestitur
pcantur claudendo fauces sic dyab suos captos impedit no
confiteant seu oronibus dm invocent seu laudent

R

Dyabolus qz quinque allegaciones ponit quibus ondit pec
catore ee sm dapnandu | prima et e q dicit
tu deus abstulisti s gram tua ego mea culpa tua
gram corrupsit mea culpa assumpsit g debet ee meus | 2a
e talis q dicit tu cr(e)asti eu pncom io debet ee tuus s fecit
se ee meum p suas magna nequicia io dz ee meus | 3a tu sustin
isti pro eo grauissime passionem g dz ee tuus ego no obtuli sibi
mea suggestiom et hanc recepit g est | 4ta ro et allegat
e duo sunt obediencia et inobediencia q g e tu obediens et michi
inobediens e tuus q vo e ego e meus | 4ta talis e tui est
facere hoi vestem fulgidam virtutum meum e s facere veste pa
nosam sordidam viciorum q g hanc vestem abiecit et mea
assumpsit g est Aug dedit facere dyab dicit dictum est
iudicium adusarius | Jussime iudex iudica istu ee meum ab culpa
q noluit ee tuus p gram | tuus p nimas meus p nequicia | tuus

passionem meã psuasionem tibi inobediés in obediés ꝯtē
recepit imortalitatis stolam domine accepit pannosam vestem tuã
vestem dimisit tu mea sumit venit Unde equissime videtur iudiciu
istu meum dapnandum esse

Demones de dapnato habent quasi gaudia septem pro-
ut dicis plenius in sant quarto Primum est quod deus nunquam
habebit amplius aliqua gloriam de illo dapnato propter omnes
suos labores quos sustinuit quo ad illu perdidit 2º quod ille
homo decetero nunquam aliquid boni habebit nec in presenti nec in futuro
3º quod ipsi demones semper habebunt socios penarum suarum quod gaudent
cum eis tamquam invidis habere socios penarum 3ᵐ quia isti angeli
et saluati decetero nunquam gaudium de tali habebunt 4ᵐ quod ipsi
demones habebunt malicia in qua ex celitudine sua ref gerent ve-
ior est demon in hoc quam homo quod homini sufficit nimium occidere
demon autem post mortem cupit in perpetuum talem videre 6ᵐ quod dap-
nati in inferno quo adhuc peius habebunt ex dapnatione ipsius sic ergo
omnes isti melius in celo habebunt de quolibet saluato 7ᵐ quia sicut
sic sortes ee quod beata virgo illum eis decetero non auffert quod in
te socios eis abstulit quos hic quasi possident Exemplum de the-
ophylo et demonibus alijs peccatoribus quos admodum habent in manu mors
apostolo conflictus amouit 8ᵐ quod gaudent de diuersitate penarum
et acerbitate qua in illis vident 9ᵐ quod isti sunt quod talis per manum
decetero non quietatur que prima iniuales eis aufferebant

De dapno quod sustinebunt dapnati dapnandi seu dap-
nati in beatitudinibus seu gaudijs priuantur quod figuratum
est machabeorum primo per anthiochum qui priuauit templum
nouem ornamentis primum fuit altare per quod notatur corpus christi
Job diuitias quas deuorauit euomet .i. corpus christi 2ᵐ vascula
aurea per quod notatur societas sanctorum angelorum Apocalipsis Hic quieto
christo abstulerat 3ᵐ mortariola et thuribula aurea per que nota-
tur societas sanctorum Mathei Separabit malos de medio iustorum 4ᵐ co-
rona aurea quo ad celeste regnum Job Rex iura ma in si
introitu tre me sitat est non intrabunt 5ᵐ decus templi per quod nota-
tur facies marie Job Oculos habent et non videbunt faciem eius 6ᵐ

L

est velum templi signis amictu celeste quo dampnati puantur
Ewn' Spirite eum in tenebras exteriores quia vestem nuptialem non
habet sed sanguinolentam ut oppressor pauperum Ysa defert vestem ait
vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem et cibus ignis // In
fuit candelabrum aureum per quod notatur facies dei Ysa Tollatur im
pius ne videat gloriam dei Deut'i Abscondam faciem meam
ab eis quod erit magna pena Aug' potius vellem eo in in
ferno et videre faciem dei quam in celo et non videre ipsum / Item
fuit mensa per quam notatur gaudium celeste ubi sibi choros
depascet illos Luce' homo quidam fecit cenam magnam / In
fuit multum aurum et argentum per quod notatur infinitum gau
dium Ysaie Aluicuit semita letantium

V

Quare homo pro peccato momentaneo puniatur eternaliter
hoc probat auctoritatibus rationibus et exemplis Auctoritate
Ysaie Vermis eorum non morietur et ignis non extinguetur
Ps Ibunt impii in pena et usque in ... non in lu Luce' Ite
maledicti in ignem eternum Apoc' Ascendet fumus tormentorum usque
in secula / Secundo hoc idem probatur rationibus / prima ratio homo cum
peccavit in suo eterno ideo punietur eterno / 2a macula ignis est eterna
sed macula peccati ergo et pena nam qui semel furatur fur est semper
furtum commisit et maculam furti tenet / 3a ratio peccatum est contra
illum qui est infinitus ergo et pena erit infinita non arbitrate sed
duratione / 4ta ratio quia homo peccando in se perimit bonum quod est
eternum ut quod posset esse eternum ergo meretur penam eternam // 4ta quia in
infinitum crevit vis realis quia finitum ponit in infinito iudi
tando cupiscibilis appetendo et irascibilis inadherendo unde
et pena infinita erit / 6ta ratio quia mala voluntas reproborum eter
na est vellet enim in peccato si posset perpetuo delectari ideo non immerito
punietur perpetuo / 7ma dampnatus numquam habebit voluntatem penitendi
pro peccato perpetuo ideo numquam mutabit sententiam illius punitionis
/ 8ua quia peccatum auferet eterna separat quo est ipse deus ideo merito
peccator incurrit mortem eternam / Probatur etiam exemplis Vide
mus enim quod empto alicuius rei est momentanea et tamen ipse venditur

darius po

V

dat ius possidendi ppetuu. Item inuste casti m(i)sbuca e subiugatis
et tn n(on) extiget & Item vulnaco momtanea mduat morte
ppetua si deus iudic iudiciu eu no resuscitarz Itm crime lese
maiestatis e tpale seruitus aut ppetuus Effosio oculorum est
sirta et tn opat1 cecitatem ppetua sic demfamia et filiby
& erimi duplex infirmitas primit q Error valde malu dolco
vel sepo ff vendico vulnq casti mors lesio magni

X x

Quare purgatorius igne et debeat dehor sunt septem
roes seu cause prima q(uia) m Augus ca sunt gnia hom
quidam cm sunt valde mali et hijis no psunt suffra-
gia ecclesie p9 morte ut sunt dapnati quidam valde boni q
talia no sunt necia sic saluati quida vo nec valde mali nec
valde boni sic hijis vemalia hijis debet purgator pena ne
valde boni sic hitco vemalia hijis debet purgatoriu pena ne
tu vemalibus intrant regnu celorum 2a ca q(uia) sic suma bo
nitas no patit q bonu remaneat irremuneratu ita suma
iustitia malu no patit manere impunitu 3a ca q(uia) cleduae
dum hiis tanta e q eam suffere no pnt in medi cordis et cor
poris q(uia) oportet q pntandus dimo affectu habeat adimq medina
baptismale Item e q(uia) culpa e offensiua maiestatis dine dap
nosa eccle et deformatiua dine ymaginis in nobis imo offensa
requirit punitom dapnu satisfactom deformato ex purgatom
quod istud eg fit hic ut alibi si q no hic plene sit fiet g
alibi 4ta ca est q gria gris curant peccm cm colibidinea
delectatoe mentis et carnis orit io ppena debet 5ta q(uia) negli
gentia nlli debet suffragari sed si pecans et negligens no puni
ret videret de negligentia accipe comoda et reptae tu ne
gligerent penitentia agere cu possent 6a septima ca e quia
iustu e ut spus qui spreto summo bono se deo se subiit in summo
a peto subiciat purgata inferioribus i penis si hic plene non
satis fecerit vn Quit medii penis dignus purgator gr desco
vel capiet grepcor post cruce Et nota q(uia) m legem
qnem purgatoriu est iuxta lymbu patm in uno eodem loco sed fm
dispensatom est in diuisis locis q(uia) die ang punitur inlocis vt per
tauit et ho sit ppt aliq reuelacom ut fariebam q suffragia

L

faciant ipsis vel ipsi viventes satisfactionem | Secundo purgatorius ignis
plus vel minus cruciat eo quod aliquis plus vel minus attulit secum
de venialibus et in simili materia quis unum plus cruciat alterum vel minus
Augustinus dicit | Purgatorius ignis durior est quam quicquid homo in mundo pos-
sit sentire quis poterit et est ratio arbitrans eius eo quod in eadem voluntate
tamen deus plus curat emendam quam penam et plus pendit in
prima voluntate bone voluntatis quam pena afflictionis inde est quod deus
plus pendit modicam penam que est voluntaria in hac vita quam
inflictam non voluntariam in futuro sicut plus valet modicum auri quam
multum plumbi | Tercio oportet quod id quod hic deficit in voluntate
ibi suppleat in acerbitate

V De pena qua dampnati sustinebunt alter plus alter minus
De qua nota | Primo quod eo Tullius | ... sunt gravia pe-
nas scilicet dampnum vincula verbera talio ignominia exilium
mors et servitus que et dampnatis accidere possunt | Secundo sed
de dampno patet quod dampnati amiserunt deum et omnia bona tam gratie
quam glorie ipsa ... Non remanebit testa ut hauriet parum aque de
fovea scilicet de ... et ignibus dementibus seu de incendio civitatis
vere finita est in ... de ... de vinculis Job ligatis manibus et
pedibus etc | De ... ... Malachias penitentes in pravis corpora mali
suo ad penas dimisit actum | ... ... significant se
et fuit in deliciis tantum date ei tormentum et luctum | ... ferens
... etc Nimo tam ignominiosum est corpus peccatoris quod cum re-
assumens superbiet immo magis optavit corpus prius cum ... cumulus
... | Sexto ... membra exteriora | ... Septimo
... Sit mors secunda ... Ubi mors semper vivit | Octavo ...
... principis est cum ... Dampnum vincula ferit in-
ter plena mors ... exul | ... nota infernali commutatione
quosdam penas infernalium Est enim ibi calor ignis | stridor
frigoris | fumus tenebre | interiores lacrime | aspectus demonum | imperium
fames | ariditas | sitis | fetor abhominabilis | vermis conscientie corrodens
vincula | carcer | dolor | pudor | invidia | odium | desperatio | carentia
visionis dei | ablatio omnis spei salutis | esse et eis pena magna
quod morte querunt et non inveniunt | ... Dicit in ... ... per
terrima demonum fantasia furor insatiabilis etc Unde ... ...

LV

Cinis fame fetore flagello dolore cum tenebris vermibus pudor
arida sitis invidet et lacrime timor confusio horrida ira

Omnibus capitibus imponitur cinis decretis primo in memoria
mortis unde sacerdos dicit memento homo quia cinis es etc. 2°
in memoriam et imitationem passionis Christi quia fit cum signo
crucis quasi diceret tolle crucem tuam post crucifixum et sequere
ipsum propter intentionem Christus in humeris suis crucem tulit quia fuit
secundum ingressionem nos vero deferimus signum crucis in fronte ad
honorem et ad gloriam eius Item ipse tulit ligneam nos vero cinerea
quia ira [illegible] apta sit quia nulla sunt actibus suis omnino. Tren.
O vos omnes qui transitis etc. 3° in signum humilitatis Gen. Loquar ad dominum
meum cum sim pulvis et cinis. Et ille cinis qui capitibus fidelium imponitur
fit fieri de palma benedicta preteriti anni ad designandum ut omnia mala bona
pro nichilo reputemus sicut dicit Apostolus omnia que propter Christum dimisi
[illegible] 4° in signum debilitatis quia minimis temptationibus resistere
non possumus et advenientes ventis viribus non movemur Eccli. x° Quid
superbit pulvis et cinis. Eccli. Quare homo infirmus exiguo tempore
obtusitas mentis 5° quia cinis etiam palidum solum prodat sic
memoria mortis penitentiam designat quia cinis finis et cinis adeo
conservandum sollicitudinem 6° quia cinis tepidus ignem conservat fri-
gidus vero non ita memoria mortis frequens modo concepta cari-
tatis [illegible] et ignem sui sponsi conservat 7° quia cinis maculas de-
[illegible] vestem et decorpore de [illegible] sit lixivia et pacis memo-
ria mortis maculas peccatorum delet. Ecc. ~~[illegible]~~ ex memoria no-
[illegible] et mentis non [illegible] lavat enim memoria mortis sollicitudine pecca-
ta quia sit pavo qui splendorem [illegible] pedes intuetur maculas
[illegible] et cinis vilipendit [illegible] cum intuetur terram superbi
debilitatem et [illegible] sua bene considerantes [illegible] in
vanis [illegible] Item lavat et expellit luxuriam sicut bestia
cum cauda muscas fugat sic homo affectus cogitationes et
meditationes immundas per memoriam mortis vehementer ex-
pellet et fugabit. Similiter non posset de aliis viciis ex-
poni. Versus [illegible] pericula retinenda capitulatim
Mors [illegible] humilis debilis fructus tergo purga etc.

[illegible] liber seu [illegible] post huius opusculi etc.

Z3

VI

A

De anima quid sit et de quibusdam potenciis eius. Anima unde Bern. Aug.
est substantia incorporea intellectualis illuminacionis a primo ultimato
revelacione perceptiva. Dicit ultima revelacione quia est invento
per angelos. Nota omnes creaturas percipit divina illuminacionem. Remigius
Anima est substantia incorporea corpus regens. Aug. Anima est omnium similitudo
per quam creator adoratur. Idem. Anima de deo est, nam est ut cuiusdam
nec sit tamen ipse est et quia immutabilis sit, anima autem mutabilis
est quia de deo non est nec etiam de aliqua re quia de nichilo facta est.
Idem. Anima per omnes particulas corporis tota simul est, non in minori
in minori corpore, in maiori maior. Seneca. Anima est de forma
spiraculum vite. Seneca. Anima est spiritus intelligibilis ad vivificandum
missus et incorporee ordinatus. Aristotiles animam vocat endelechiam
id est primum actum seu perfectionem corporis phisici organici potencia
vitam habentis. Item theologi. Anima est spiritualis substantia et racionalis ad
vivificandum corpus quam ex nichilo creata. Et nota cum dicitur quod deus
formavit hominem ad ymaginem et similitudinem suam quia ibi ymago at-
tenditur solum in animam quod sic habetur xv de trinitate libri Augustini et
precipue in memoria intelligencia et voluntatem. Et nota quod
diversificatur secundum multitudinem operacionum et effectuum. Dicitur enim
anima est dum animat id est vivificat corpus. Dicitur mens dum recolit et
meminit. Dicitur animus dum vult. Racio dum recte iudicat. Spiritus
dum spirat et spiritualem naturam habet. Sensus dum sentit. Memoria dum
recordatur. Voluntas dum consentit. Et Dignitas anime in multis consistit.
Est enim ad ymaginem dei creata, ad fruendum deum ordinata. Ad lau-
dandum deum angelis coniuncta, custodia angelorum vallata. Creaturis
corporis celestibus et terrestribus prelata virtutibus et viribus or-
nata. Precipue sanguine Christi redempta. Precipue tamen eius dignitas
in ymagine consistit in qua est deo ad similitudinem dei precius ca-
tus creata. Anima habet quinque sensus spirituales scilicet visum quo dicitur
Apostolus. Intellectus. Deutronomii Videte quod ego sum solus. Auditum Ps.
Qui habet aures audiendi audiat quia sunt dei. Ps. Audiam quid loquatur
in me dominus deus. Gustum. Ps. Gustate et videte. Olfactum. Apostolus
Christi bonus odor sumus. Tactum. Dominus meus ostendit mulieri
cum plus fide quam corpore tetigisse. Aug. Cum deum meum amo certe

VI

[S]ed exteriora sed anima quidam lucem quidam vocem quidam odorem
quidam cibum quidam amplexum homines interiores Similiter sunt
sensus homines interiores qui dicuntur quinque potencie anime s. sensus
communis ymaginacio estimativa fantasia et memoria Sensus
communis est potencia anime sensibilis que potencia omnium sensuum parti
cularium ut est visus auditus et cetera obiecta apprehendit ita quod species
rerum sine materia recipit preter tamen materia et ab illis quinque sensu
quinque exteriores sensus quasi centro [illegible] concurrit et similitudines
suorum sensatorum ad eundem reducunt per eundem etiam sensum appre
hendimus videre nos videmus et audire nos audimus Virtus
seu potencia ymaginativa est potencia anime apprehensiva magis
ymagines rerum sensibilium reservantur hec virtus magis abstrahit
quam communis sensus quia sensus communis non accipit formam nisi presente
ymaginativa autem reservat formam etiam absente Estima
tiva virtus est que a forma intenciones elicit que sen
su non percipiuntur sicut quia ovis fugit lupum et lupus insequitur
nato suo hoc autem non posset fieri nisi lupus haberet cognicionem huius indi
vidui et quod hoc individuum est natus eius sic etiam ovis apprehen
dit lupum nocivum ita quod per sensum sciri non possunt et ita penes
estimativam consurgit affectus inter [illegible] et fuge seu inscrucionis
Hec enim componit ymaginacionem que secundum formas sensibiles consistat
Unde cum animal movetur ad cibum quod ymaginacionem cibi materiali
ter et per eam estimacionem qua movetur cum apprehendat intencio
nem et non racionis non enim apprehendit quod nomine vel verbo sit secundum
amiciciam vel inimiciciam etc. Fantasia est potencia anime yma
gines cum ymaginibus intenciones cum intencionibus et ymagines
cum intencionibus componens componit enim ymagines cum ymaginibus
ut apprehendo aliquid esse magnum et album calidum et durum intenciones
cum intencionibus et ovis penes fantasiam apprehendit hoc sibi natum
suo placere verba et aliorum repellere ymagines cum intencionibus
ut ovis apprehendit formam lupinam esse fugiendam Est enim
fantasia virtus per quam maior cognicio habetur preter materiam sen
sibilem per hanc enim quedam animalia faciunt sibi caulas et providet

in futurum scientes et considerantes presentia et sic quod hoc sit hoc
et de illo quod sit aliud. Item fantasia operatur frequenter in sompno sive
in vigilia quod aut in sompno res videantur presentes. Hoc fit ideo quia
fit reversio ad sensum communem. Memoria est repositorium proprium
reservativum tam formas apud ymaginativam repositas quam
intentiones pertinentes extimativa rerum elicitas. Hec enim utrumque po-
nendo ymagines cum intentionibus quas habet apud se repositas re-
fert ea ad res extra. Est enim reflexio ad rem prius per
sensum acceptam quod non facit ymaginativa. Memoria autem diffe-
rt a reminiscentia quia memoria discrete et distincte reducit ad res
componendo intentiones distinctas cum ymaginibus. Reminiscentia vero
sive recordatio est motus interceptus in et intercisus per oblivionem
et fit cum collocatione temporis et loci et huiusmodi et non fit sine discre-
tione et deliberatione ideo solis hominibus est. Cum tamen memoria in
animalibus conveniat. Synderesis est vis anime motiva que semper vult
fixa in superioribus naturaliter movens et stimulans ad bonum et abhor-
rens malum. Hec vis nunquam errat in bono et in malo. Hec vis
quo ad instinctum boni et displicentiam mali extincta est in nullo
et in dampnatis et hoc verum est si malum sumatur absolute. Sed si ma-
lum culpe comparetur ad penam sic non est extincta in eis. Ymmo dampnis
corpus non movet quia habent displicentiam mali in comparatione ad penam.
Sensualitas est vis anime sensibilis et motiva appetens de-
lectabilia corporis motiva eius fugiens corpori contraria. Racionem
non obedit nulla lege stringitur.

B Differentie quatuor assignantur inter animam et angelum.
Prima et principalis est inter eas naturalis quia anima unibilis
est corpori etiam actu separata angelus vero non. 2a est
penes esse cognitum i. penes distinctionem quia anima est rationalis angelus
vero intellectualis. Anima n(amque) ratiocinando incedendo et per discursum
cum a magis noto ad minus notum. 3a differentia est penes esse
methaphisicum i. separatum a materia et motu quia angelus non
habet passibilitatem virtutum superiorum. Anima vero respectu inferiorum
sensibilium quia immutatur a sensibilibus. 4ta differentia est penes esse theo-
logicum quia anima vertibilis est a bono ad malum et econverso angelus

VI

vero non quia manet in eo adeo quod convertit sive bonum sive malum
Item angeli sunt diabolus similes in eo quod sunt immortales invisibiles
indissolubiles simplices distincti personaliter immutabiles Item an-
gelo attribuuntur quatuor eminentie scilicet sublimitas intelligentie perpetui-
tas liberi arbitrii facultas distinctio personalis Inter quas primo queritur
an tantum angelo et dicitur liberi arbitrii homo non intelligatur per deflexi-
onem ad bonum et ad malum sed quia liberam electionem corporis
que voluit Unde bonus angelus semper bonum eligit Angelus autem
malus libere et sine coactione eligit malum etc. Nota etiam quod secundum
dictum Augustini homo precellit angelum in hiis septem Primum domi-
nus deus hominem angelo pretulit est quia in homine natura divina unita est
in Evangelio Verbum caro factum est 2o quia homo potest augmentare meritum
angelus vero non 3o quia homo sicut sacerdos potest conficere sacramentum
quod angelus non 4to quia dominus fuit homo et non angelus
5to quia deus precepit angelis ut servirent homini et non angeli 6to
quia sancti iudicabunt cum Christo in die novissimo et non angeli Septimo
quod humana natura in Christo et in beata virgine exaltata est super omnes choros
angelorum Insuper addi posset quod homo usque ad celum [illegible] duplici
accipiet stola scilicet corporis et anime angelus autem quod simplex est et pura

Anima mea liquefacta est [illegible] possunt et singulis
fidelis [illegible] loquitur dominus septem modis Primo modo per gra-
tie infusionem Job [illegible] loqueretur deus [illegible]
tibi secreta sapientie sue Osee [illegible] quod loquatur in me deus 2o per dul-
cem intelligentie inspirationem et per quem anima in ardescit Luc [illegible]
tem intelligentie inspirationem [illegible] non [illegible] Jere [illegible]
ignis qui illuminat intellectum et inflamat affectum Luc [illegible] ignem veni
mittere in terram 3o per occultam illuminationem cum voluntate sua anime
occulte inspirat Osee lactabo eam et ducam in solitudinem facta
[illegible] illuminationem [illegible] [illegible] et [illegible] et
[illegible] in solitudinem [illegible] et [illegible] cogitationem et delecta-
tionum [illegible] et strepitu seu occupatione ut ibi liceret sibi super
se Tren sedebit solitarius et tacebit 4to alloquitur per sui ipsius
et suorum ostensionem et tunc anima ipsa deficit Regum Regina
Saba videns quod sapientiam [illegible] et domum id est palacium paradisi

L

telestis et cibos mense eius et habundantia servorum i. statorum diversorum
et vestes eorum i. dotes tam corporis quam anime et ordinem ministrantium
i. angelos qui omnes administratorii spiritus sunt non habebat ultra spiritum. Et nota
secundum Richardum quod spiritum non habere seu spiritum sine spiritu esse et a suo spiritu
deficere est semetipsum totum effundere semetipsum [illegible] transcendendo et quod
sub ipso et in ipso fuit omnino minime ignorare ita quod ipse non sit ipse
meus dum tenuat tempore quo in ipsius domo aliquid intueri et illius di-
vinitatis archanum intueri. Sed in spiritu esse seu spiritum in spiritu esse est
semetipsum intra semetipsum totum colligere et summum intus ascendere
et ea que circa carnem intrare fuerint ymmo omnium exteriorum minime pe-
nitus ignorare. Mens alienata est quando pristina memoria excedit
et homo in mundi peregrinum statum ac humane industrie inuum divine
operationis transmutatione transit. et fit modo pre magnitudine devotionis
modo pre magnitudine admirationis modo pre magnitudine exultationis.
IIIIto loquitur deus ad specialem familiaritatem et ipsa anima inebria-
tur Cant. [illegible] sicut sit homo madidus pre vino Cant. Introduxit
me rex in cellam vinariam ut eius loquar et eam inebriet Cant.
[illegible] bibite et inebriamini karissimi. Vto per celestium gustationem et tunc anima
sit cornuta sicut facies moysi cum reuerteretur de monte de locutione
[illegible] cum deo facies eius apparuit cornuta [illegible] splendida
facta est facies moysi dum rediret [illegible] videntes seniores eius vultum
eius admirati sunt valde. [illegible] per tale dubio qui post se [illegible] divine
locutionis et orationis et contemplationis ut affectatis sustineat et
aggrediantur [illegible] magis tunc videntur. Vimo loquitur [illegible] ad spiritum
applicationem ut dicit [illegible] et sic unitur deus et anima summo spiritu
[illegible] adheret deo unus spiritus efficitur quod nobis prestare dignetur.

Animae propter desidia moriuntur [illegible] anima homo-
minis allo-
quitur dominum fideliter orando ut quando in meditationibus
suis desideria sua in oratione fide et caritate soli deo ex-
hibet quod soli deo debetur ut dicitur Matthei iiii. Dominum deum adora-
bis et illi soli servies. Veri adoratores sunt qui eum adorant in
spiritu et veritate ita quod uterque exterior et interior minori soli aut
deo sunt cum totus homo in deum per totam intentionem ordinatur
IIo eum alloquitur ut creatorem vehementer admirando ut cum tu super

VI

mentis demorum opum et preciorum magnitudine rimatur propter duo
admirationis ascendendo usque ad montis excessum ex magnitudine
enim admirationis homo ducitur in excessum mentis ut ait Richardus
libro v° de contemplatione ca° 12°. Et clamat cum apostolo O altitudo
diviciarum sapientie et scientie dei. Et cum psalmista Quam magna multitudo dulcedinis tue domine
quam abscondisti timentibus te. / 3° alloquitur eum ut patrem confidenter deprecando ut
in desiderio filialis dilectionis adeptura dilectionem humiliter clamat dicens
Pater mi qui es in celis in quo omnes petitiones nostre includuntur. Greg[orius]
xxx° moralium dicit Vera postulatio non est in vocibus oris sed in co-
gitationibus cordis et valentiores voces apud secretissimas aures
dei non faciunt verba nostra sed desideria nostra. Aug[ustinus] petite et accipietis.
/ 4to alloquitur eum ut dominum humiliter orando ut servus reputans se
inutilem sibi nichil sibi ascribit boni sed omnia a domino largitore
omnium se gratis recognosceret accepisse. Et ideo Greg[orius] xxii moralium
super psalmum Dixi domino deus meus es tu. Quia per vos dominus nobis contulit ista bona
qui non indiget propter se sed omnia bona confert propter nos / 5to allo-
quitur eum ut iudicem honorabiliter et reverenter timendo ut cum
in spiritu desiderio reatum et infirmitatem suam cum confidentia
infinite misericordie insinuat dicens id[est] Job vii e[t] loquar in amaritudine
anime mee. Ubi Greg[orius] dicit Amaritudo penitentis penitencie extinguit
supplicia ~~[illegible]~~ sequentis ire. Et nota quod dicit confidenter
Noli me condempnare Job x. Et respondet non ego te condempnabo. Ber[nardus]
Judica in ea me ita ubi adhortor deus respondet Paplin dicens
Da iudicium domino corripi me ut non cum hoc mundo dampnemur / 6to
alloquitur eum ut sponso familiariter confabulando ut amica domina allocuta
esse referta eius sponsum sponsam cum gratiarum actione in fide desideriorum
spiritualiter et familiariter alloquerentur se alloquens quod ait societas
possit esse inter deum et animam hoc dicit apostolus ad Corinthios ca° i° Fidelis
deus per quem vocati estis in societatem filii eius quod autem mu-
tua per quam vocati estis in societatem filii eius quod autem mu-
tuo et spiritualiter se alloquantur patet quia quasi viator associat
se iocundissimis confabulationibus ut a labore vie relevet et
removeat omne abiectum et obstacula quecumque / 7mo alloquitur
eum ut sponsum dulcem susurrando ut cum in magnitudine amoris

occulta et intima desideria nec ad plenum formare valet nec s(emper)
exprimere ad plenum potest. Cum enim dominus deus cum anima susurrat
necesse est ut anima cum deo susurret. Susurrium autem dei ut ait
Gregorius 9 moralium est cum animam tam intima inspiracione deus allo-
quitur ut post tamen exprimi non possit. Dicitur etiam susurrium
dei cum est ut cum ad intima sua redacta fuit per dei susurrium
concipiat et verba post tamen exprimere non potest. Hoc autem susur-
rium non fit nisi in silencio et in solitudine. Ideo propheta dicitur
Ducam eam in solitudinem et ibi loquar ad cor eius. Dicit etiam in solitu-
vocando eam ad sua intima ut sola cum solo loquatur in illo impe-
dita. Cant. 2 fac me audire vocem tuam et si dicat Ego
intimus meis sum tu autem exterius adhuc quasi longe distas et
tellis et tu vox tua vox exterior minus audibilis tamen quasi frigida
et tu minus graciosa tu fac me audire vocem tuam in intimo
desideriorum ardentissimorum

De consciencia quid sit et de correctione eius. Consciencia vero Hugo
est cordis sciencia quia dum cor novit se dicitur consciencia
sed cum novit alia preter se dicitur sciencia. Idem etiam nichil
est iocundius nichil sanctius bona consciencia que et est bona si sit
in ea de pietate in ore veritatem in actione rectitudine. Jo. Damas.
Consciencia est lex intellectus nostri. Basilius. Consciencia est racionale
adiutorium. Item consciencia est cognicio sui ipsius vel est scientia cum agendorum
et [struck] non agendorum. Item consciencia est credulitas intencionis
ad aliquid faciendum vel non faciendum cum deliberacione formata.
Et nota quod secundum doctores consciencia et racio faciunt tale silogismum. Sin-
deresis enim dicit ponendo maiorem. Illud malum est faciendum
racio ponit minorem que est vero autem discursiva a magis noto
Anselmus ponit minorem que est vero autem discursiva a magis noto
ad minus notum et inquirendo procedens sic ponit sic hoc est malum.
Consciencia concludit ergo hoc non est faciendum. Differt autem consciencia
et timor consciencie quia consciencia est cum quis sentencialiter iudicat aliquid
esse faciendum vel non faciendum contra talem conscienciam facere etiam si
sit erronea est peccatum sed contra timorem consciencie facere non est semper
peccatum quia ille timor nesciens quid sit melius facilitat homines
in dubio faciendo et tenendo quod quasi staret ut in minore gradu
maneret seu cognosceret placitum voluntati divine non enim habet

VI

vocem diffinitivam inutiliter pre dubio nec iniuria pro. Error
conscientie fit octo modis. Primo ex ignorantia cum nescit quid sit
eligendum vel vitandum. De tali errore dicitur Paralipomenon: Cum ignoremus
quid agere debeamus hoc solum residui habemus ut oculos nostros
dirigamus. 2° ex negligentia cum negligit conscientiam discutere ut scire
nescit et negligit expedire. 3° ex superbia scilicet cum quis non humiliat
intellectum suum ut melioribus et sapientioribus credere velit vel eos
interrogare. Quarto ex singularitate qua homo sequens sensum proprium non
conformat se aliis nec sequi vias antiquas bonorum. De hiis dicitur Valerius:
Roma castos conspexit ignis. 5to ex affectu inordinato qui sepe
inclinat conscientiam ad id quod homo cupit et appetit et sic facit eam a sua
rectitudine devidere. Seneca: Perit omne iudicium cum res transit
in affectum. 6to ex pusillanimitate qua quis timet non timenda
in iudicio rationis. Ysaias: Dicite pusillanimes confortamini. 7mo ex perplexitate
qua homo credit se inter duo peccata positum esse quorum alterum impossibile
sit declinare ita quod oportet eum unum illorum malorum facere quod est
falsum quod homo credat se sub necessitate unum malorum operari committere.
8uo ex humilitate et cordis pietate. Gregorius: Bonarum mentium est
ibi culpam timere ubi culpa non est. Error primus septem modis
supradictis reprehensibilis est sed octavo modo laudabilis immo non
dicitur error sed humilis cognitio suorum defectuum dum modo non sit nimia.
Versus: Negligit ignorat superbus vult suus esse affectus quoque
pusillus perplexus humilis quoque.

De formatione rationis voluntatis et memorie. Circa quod primo
est notandum quod vera spiritualis consolatio consistit in duobus
naturalium trium potentiarum decoratione et carnis ad spiritum
quieta concordatione. Tunc enim homo vere spiritualis est cum spiritus
totus et corpus spiritui in hiis que dei sunt non resistit sed proprio modo
suo propter spiritum abstemperat nec concupiscendo mala nec abhor-
rendo dura vel fastidiendo bona. Potentie autem in quibus
ymaginem summe trinitatis profert sunt tres scilicet ratio voluntas et
memoria que tamen in se ipsis sunt inanes et vacue bonis et in-
digent ornari et repleri ab illo et de illo a quo facte eas hoc est ab eo

F

I

Ad istam autem adequationem dei voluntas attendit ad amorem boni
memoria intellectus ad fruendum et adinhendum vel bono vel alicui istorum
propter se vel propter finem sine aliis. Si enim ratio non videret voluntas non
amaret quia non sciret quid esset amandum si non amaret non delectaretur
vel amaret. Summum autem bonum deus est et ideo etiam est summe vnum
et ab ipso fluunt omnia ut sint et ut bona sint. Sicut enim deus
machinam huius mundi primo ex nichilo creavit postea distinxit
et ornavit ita de homine primo secundum corpus mundo deinde etiam ro-
nalem infudit deinde prominalia creatum intellectum in racio-
nem sunt voluntas movet memoria viget quia requirens donatum
secundum competentem rationis itaque armatus et decoratus est lucida
intelligentia de deo et de hiis que de deo sunt et ad idem ducit
ut intellectus sciat scripture rationes fidei et opera dei et intelligat
quod sit displicatum deo in virtute vicia et virtutes discernere naturas
ipsorum cognoscit remedia viciorum vias virtutum moribus dei an-
mundi potentiam sapientiam et bonitatem ipsius et breviter dicere
et armatus rationis sunt sapientia et scientia que de deo est. Ornatus
et decor voluntatis sunt sancte affectiones ad idem fervor fidei fidu-
cia spei dulcedo caritatis et bone voluntatis alacritas spes
de remissione peccatorum devotio circa Christi humanitatem et passionem nostre
non circa eius divinitatem desiderium regni celestis confidencia ex-
audicionis orationis affectus divine familiaritatis et similia que afficiunt
hominem ad idem et ad amorem virtutum et ad odium viciorum ad-
dilectionem proximi et consortia bonorum operum. Unde produxit terra
herbam virentem lignumque pomiferum etc. Et nota circa voluntatem nostram
quod plena conformitas voluntatis nostre ad voluntatem dei quinque
comprehendit. Primo ut velimus quod deus vult. 2o ut velimus
quod vult nos velle. Unde si deus velit mortem patris alicuius illa
potest laborare adiuvando patris per medicinas quia deus non vult eam
velle mortem patris qualis ipse deus voluit. 3o ut velimus
propter quod vult deus scilicet ad gloriam et propter gloriam et honorem dei.
Quarto ut velimus eo modo quo ipse vult. Et idem modus quo volendi
est ut immediate velit talia. Item ut velimus plene quod deus
vult scilicet ut temptationes et adversitates exteriores seu interiores

VI

a bona voluntate et a bono actu hominem non deiciant Item
requiritur discretio et ordo ne homo quam debeat uel deceat
homo actibus velit insudare Capitulum Similiter sit ob sequitur uerum
Quia conformitas non plena est multiplex Primo ut si aliquis
conformetur deo in volito tantum et non in modo nec in fine seu in malis
sicut Iudei volebant mortem Christi quam etiam ipse Christus voluit moriendo sed in
aliis non conformabantur quia ipse saluator extitit in salute
mundi mori voluit ipsi uero ex odio et in confusione et in vindictam
sui mortem eius volebant 2o si quis conformetur deo in volito
et in fine sed non in modo ut cum aliquid ad laudem dei sed non in
ex[illegible]tate 3o cum quis conformatur deo in volito et modo sed non
in fine ut cum aliquis sit ex alia intentione quam ad laudem et ad
gloriam dei 4to cum aliquis licet praedicta habeat tamen non sit plene
ut quia via dei uult dedit [illegible] inde quam diu nullam debeat cogi
ad necessitatem sustinere sit tamen cum in temptationibus et persecutionibus deffi-
ciat uel quia voluit bona operari et in ab aliis illicitum voluit abstinere
Item quia discretione et ordine procedit ut est predictum Ornatus memorie
est copia sanctarum meditationum affluentia utilium meditationum Stabilis
memoria dei et exclusio euagationis mentis in ipso praedicta oblivio omnium
mundanorum et unus spiritus cum deo sicut sunt volucres celi et pisces
maris Ista habere est spiritualibus consolationibus sed non alie consolationes
sicut non sunt necessarie saluti sunt etiam suspecte sunt et sepe false et
ficte ac deceptorie ut visiones reuelationes et prophetie sensuales
delectationes martirum apparitiones maxime modernis temporibus licet
quam uero recipiant sed in parte
Sompniorum sex sunt cause Prima venter repletus cibis et
potibus nimis multiplicat sibi grossos fantasias 2a
causa venter nimis euacuatus et penuria 3a decordiatio
complexionum hec sompnia medici considerant 4ta causa illusio demonis
qui per ea multi homines decipit et seducit 5ta causa diuina cura
et sollicitudo Cato 6ta mens humana quod apud deum vigilans est 7ta
causa reuelatio secretorum dei Pharaoni deus fertilitatem et sterili-
tatem in sompnis ostendit Quia quod difficile est has causas sompniorum di-
stinguere ideo nil cum penitus sapiens habet nullus

h K

L

Cor meum sit dno primo Samuel Prepare corda vra dno
Circa quod notandum quod cor dno prepat similitudinarie sicut
domus adignum hospitem recipiendum Item primo sit vas
adquem dendum Tercio prepe et dispona sit vas adnobilem liquore
seu medicina recipienda seu conservandam Prepara ergo tuum
sit domum addignum hospitem scilicet ihesum xpm dnm meum suscipiendum
tuus delicie sunt esse cum filiis hominum ut dicit prouerbiorum Ipse enim in nego
cio tuo fidelissime et grossissime laborat et tamquam lassatus
et wlneratus in hospicio cordis tui quiescere querit Iosue Hec reges me
misit scilicet chulta enim crudelis et bestialis esset qui pugilem suum
de victoria redeuntem affusum sanguine liuidum lassatum wl
neratum in domum suam bene dispositam quietandum non susciperet et cum
honore non occurreret gracias actoes non redderet sic intellige de
saluatore nostro Item cum tribus aut modis domus debite preparatur scilicet si
mundatur ornatur et porte eius clauduntur sic cor mundatum or
natum et porte eius scilicet sensus corporales clause cum hospite dispositum
Munda ergo hospicium cordis tui primo timore si vis xpm suscipe
re timor expellit peccatum ut dicit ecci Ita eciam dominum times mi
serit peccata cognoscere et cognita confiteri et decisis satisfacere
proverbiorum Dominum timere est mala faciendam pertire Et sic domum mulier
primo colligit puluerem cumulum per extra eicit Sic pro dno red sic
ditus primo apud se ipm calculando summa querit dies et
horas dno assignatas sibi in nostro et tunc primo extra peccata saltem
sibi ipsa distinguendo modum et tempus cum aliis circumstanciis
peccatis aggrauantibus in illis considerando per extra coporta per confes
sionem preciam non facit sic negligens et accidiosa puella que
ollas suas abextra mundat et abluit abintra non mun
curat mundicia facere sed sordes et viscositates intus dimittendo
sic tu stulte et periculose ac dampnabiliter agis cum cordis ex
teriora corporis seu instituta et sordes peccatorum et visum car
nalium concupiscenciarum abintrinseco cordis tui non abluis Ergo
Procede ergo in via et cursum nate Vita enim per pro formatur
et viuificatur cor in hoc calore a corde ad alia membra

VI

dissimdendo / Scdm artem vo extiora disponit' interiorib9
indisponit ut pz in ymagib9 partem sculpts et fris / Or
nat aut domg ist s lecto mesa sella et candelabro ita tn
quauis sit pgatu no e susceptibile ai hospits n cta orne
lecto pacs seu quiet9 gstie mensa pme sella gpe diudicatois
et candelabro gtcois sui ipig hc expmut Re4 iiij9 Vbi
mlier sunamits dixit viro suo de liseo pphā Animaduite
q vir di scus e iste q tnsit p nos faciemg ei cenaclm pvm
et ponamg nico lectu sellam mesam et candelabrm ut cu
venit ad nos maneat ibi Bn mo si vim heliseu i. dnm ihm
xpm suscipe volumg faciamg et ponamg in cenaclo cordis
nri lectu pacs etc q2 no sufficit cordis mudacio ad suscipi
endu xpm n pdicts quior mois ornet hut domu vacatez
q uis scopis mudata sis i mudg intrat / lectg q° in q9 hec
sci i. dnm ihu xo e pax cordis p9 impacr scus e longeig
A mmg em exoi pto pace hc eu no erbat memoria pecto4
nec inqetat desidio futo4 malo4 nec frangit padusa nec
eleuat psps.ta Cassiodorg Pax vā e hre gcordiam
cu malis ppbis et litigale cu vicijs na pace illa q vicia no
impugnat et exstirpant deflet dog Iacob° sup. ptm dicens
Al2 si qq° et q adpa et P9 pace pcto4 videns / Sco
tandu q tres sut que pace mode hois destitut / pma di
vine trene que frequnt faciut hoies discordes cua Ro apd
se ipm existes fpe inqet et sollicita ut supra de paupertate
iuciet / 2m e honor mdi / 3m e ppa volutas et singlaritas
Pmu e pctm / lqu Vba dura et derisoria Contra hec pōg
fuit pinup Item gteptibilis os ab aduersarijs Itēs inores
q2 pctm no fecit n dolg et Item ppam volutate patri
sbiecit ymo mdis q2 abripis c̄fisgi cu reliqs passionib9
se pmisit Its q dura va masuete rndit et pz Com
magna diligentia laboradg e ut pace possimg hre cu
deo cu pximo et nobisim / pma auffert simplia vite /
2as gcupiscentia oculo4 / 3as gcupiscentia carnis Alrm tuor

aut generant pacem in nobis ipsis scilicet contemptus seculi despectus sui puri-
tas vite et morum gravitas equanimitas aut pacificant nos cum pro-
ximo scilicet sermonis suavitas humilitas vultus communitas iniuriarum Item
filius qui ... non est ... frater ab alio ... est ... largitas
Mat fluctuans velut ut vos ... amor nobis cum deo pacificant
scilicet puritas intentionis Mat ... in omnibus tuus sit Item rectitudo operis
Canticorum ... diligere me ... Item assiduitas orationis ... multum valet
deprecatio iusti assidua / ... est fervor dilectionis ... diliges
dominum deum tuum ... notandum etiam quod in orto cordis debent esse ista
scilicet triplex genus florum arborum avicularum et aquarum / primo viola
humilitatis lilium castitatis et rosa caritatis Item alia ... spi-
ritualis ... et ficus devotionis seu contemplationis ... merula
devote orationis / alaudula divine laudis / philomena gratiarum actionis
Item aqua influens hoc est effusio lacrimarum et aqua effluens
hoc est laborum et tribulationum exteriorum sive interiorum paciens perpessio
cor hominis quasi orto clausus / primo quod tamen debet pacem habere cum
deo pacis // 2º sibi ... // 3º ambobus ... mandatis dei // 4to amici
dilectis ... submittendo se humiliter et patienter ... que deus vult
ab homine tali ... etiam quod status qui est ... inter homines non
concludit ... et tormenta ymo ... sit bona est pax
... qui furta committunt et latrunculi sunt Ita status pacis
spiritualis ... est tam perfectus in hac vita quod homo sentiat tor-
menta ... aliqua pugna ... contra ... ymo alias
temptatores adversitates et impugnatores quibus si homo legitime re-
sistit et patienter sustinet gratia divina cooperante propter hoc non amisit
pacem Apostolus ... fui ... super modum ... inter ...
... apostolus non amisit pacem ut ... se amittere ...
... volentes ... furta ... valens ... pacem ...
... non est absoluta quod negligentias ... et ... adhuc
committere possit ... latrunculi ... magnos ... committit
ita pacem ... latrunculos ... venialia peccata possunt committi
... mortalia peccata ... possessionem admittit ... [illegible]
labores et tribulationes pacis si temptationibus impugnaris seu ...
noli ... pacem amisisse ... ne ... adhuc

XV

beas seu ad delectationem peccati consentias tunc quamuis commotiones affectionum
temptationes labores et certamina sustineas et talia te vexerint tu
pacem mentis habere potes modo predicto // Tali quoque modo illos pacem habere
qui in hoc seculo viuunt ad placitum corporis ad delectationes et ad gau-
dia carnis quia habent absque inquietudine et adversitate seu in delectationibus
carnis vitam ducunt de talibus dicit vbique Augustinus // Nichil infelicius
infelicitate peccantium Seneca // Tanto liberiorem te reputa quanto
minus facere poteris quod velle non debes // Item non consistit vera libertas et pax
in talibus immo infelix felicitas et pax inquieta nichil aliud est quam
libellus repudii datus anime tamquam uxori adultere a domino relicte et
abiecte quid etiam aliud est nisi ubi in infirmo a medico celesti quod diuina
eiusdem infirmi desperauit // Circa de sella que diiudicationis de qua
ps(almus) // Justicia et iudicium preparatio sedis tue quoque preiudicium te ipsum coram
nec per iusticiam primitus dentur ipso capitulo claustrali habeas te ipsum
arguendo diiudicando ut sanet Job // Non amat iudicium sancti
non patitur // In capitulo etiam considerentes adeam consternunt sentencia
confitentem consciencia tua etiam quilibet et rea dicat coram deo Apostolus
Si nos ipsos iudicaremus non utique iudicaremur Augustinus // Constitue
in corde tuo iudicio assistit accusatrix cogitatio conscientia testis carnifex
timor consideret quoque dicit sancta cultura et dolores tue meret quia naturale est quali
locum doloris sepe inueniri sic et tu oculos cognitionis ad plagas pec-
catorum tuarum conuerte et noli prius ad aliorum peccatorum curiose Apostolus
Nolite iudicare ante tempus quia lux intelligentie tenebras ignora-
ne distruxit // Triplex autem iudicium distinguitur de proximo Est
enim iudicium suspicionis sine certa ex corde visa uel audita de
proximo surgit suspicio et hoc est primum motus cum aliquos nullum pertinet
Item iudicium leuitatis et dubietatis quando in dubiis malum estimat de proximo
non asserendo sed leuiter reputando hoc est veniale // 3o est iudicium dif-
finitionis quando aliquis in dubiis certam et determinatam dat sententiam
in malo hoc iudicium prohibet dominus in euangelio dicens Nolite iudicare // Item glo(sa)
super apostolum dicit Qui suspiciones vitare non possumus quia homines sumus
in firmas et diffinitas sententias vitemus ergo in dubiis prius de
bono presume quam de malo non facit ut infirmus corruptum habens
quod omnes cibos etiam bonos iudicat amaros Crisostomus // Qui te ipsum
diligis plus quam proximum quere ipsum peius et non plus te ipsum

L

Idem omnis homo cum se alium iudicat ¶ Sequitur de mensa mona-
chis ponenda Illi enim mensam domino ponunt qui se ad [illegible]
et cibum perquisitant quam in mensa delectant Cristus ubi placet
tua vis si etiam sit tribulationes et incommoda pariter sustines Job
Non levabo caput saturatus afflictione et miseria Ruth filia in-
tinge buccellam aceto buccella est modica panis particula per quam
significantur tribulationes huius mundi que sunt modice et breves hec in aceto
passionis Christi et aliorum martirum sanctorum et sic gutta tue adversitatis
non ponderabis ¶ Sequitur de candela [illegible] labro cognitionis sui ipsius
cor hominis quasi domus tenebrosa est nisi lumine proprie cognitionis illustretur
vae ergo illi qui lucernam sue cognitionis et intelligentie a dorso [illegible]
auffert Bernardus multi multa sciunt se ipsos nesciunt alios respiciunt
se ipsos deserunt ¶ Sequitur de custodia portarum in domo cordis
est custodia quinque sensuum visus auditus gustus odoratus et tactus
per has portas anima exit ad exteriora et ad eam intrat [illegible]
Portas istas custodire nichil aliud est quam delectationes sensuum re-
primere Dyna curiositate non [illegible] exiens per Sychem filium Emor
stuprata fuit sic homo sensus suos gerens ad vana videnda vel audie-
nda sepe facit animam suam stupri et graviter vulnerari Cor enim
predonum est domus dissoluta per delicta et per rapinas patens Item
est locus tumultus quia tot diverse cogitationes male et graves sunt in mu-
tuo [illegible] quod non admittit vel audiunt [illegible] tumultum et strepitum
malarum cogitationum [illegible] et [illegible] Ysa civitas [illegible]
tumultu Item est locus famis et egestatis [illegible] domus [illegible]
[illegible] egestas [illegible] est [illegible] locus [illegible]
quia nescit [illegible] affectiones [illegible] melior vage ut [illegible]
Item est locus venditionis quia ut dicitur Eccli animam suam venalem habet
[illegible] pretio vel moneta [illegible] delectationis huius mundi ¶ Sequitur
de preparatione cordis ad modum cibi Cor tuum preparatum cognoscit [illegible]
[illegible] domino dispositum similitudinarie sit caro preparata cocta [illegible]
Primum si caro predonis sit sustinulam carpi potest et sequitur [illegible]
Secundum si sanguine [illegible] fuit exsiccata et decocta Tertium si caro
ab ossibus [illegible] Ita de corde Primo si cor tuum virgulam correc-
tionis et reprehensionis admittit et patienter sustinet ac sed
[illegible] quia reprehensione cor fatui non admittit sit caro

VI

vetis ante ul' galline tagra no sbito admittit Salomon
Argue sapientem et diliget te argue stultu et fatuus om
sapientes ut vas plenu q si tangat no resonat s stulti
ficiute vacui resonant et remurmurant qui tuppa vacua seu doliu
vacuu // 2o sanguine exsiccato caro e cocta sili mo si sanguis
i amor carnis a corde fuit abstus et exsiccatus signu e q scas
cor tactu i dispositu David Qr no exsanguis neq exivo cor iho
oblivioni po tu et do pa et quiq | 3m signu e si caro ab
ossibus sepa sit decocte et decarnatio mea cu em devenit adra
tam pfectam q dicit cu aplo cupio dissolui et ee cu xo ita q
vellet a vita sepadi seu liberdi de hoc seculo no accidia s amore
sui sponsi s dni ihu xo et ex desiderio adherendi s' viuit n pati
ent et mort' dissidant Salomon | iusti si fuerit in morte et digne q2
ent et mort' dissidant Salomon | iustus si fuerit morte et digne q2
et omnes adversari qmorit tui dente tribulacom et passiom tolli
p q o Salon dicit diem mortis meliore die nativit | ideo mors sctorum
in martilogio natale ipo2 vocat q2 et moriunt a morte 2 nascunt
ad vitam eqp so aut e de malis sed de qualitate et dispone
cordis admodu vasis | vas nam debet hre septe dispones ut
nobilem liquorem valeat recipe et qservare | pmo ut sit gra
nobilem liquorem valeat recipe et qservare | pmo ut sit gra
uu | 2o ut sit mundu q2 alias nobilem liquorem corrupet si m
mundu foret | 3o ut sit integru | 4to ut sit apertu | 4to ut no sit
qusum s sursu erectu | 5to ut sit dilatatu et no coartatu
| pmo ut sit coopertu Sili mo cor hois | pmo sit vacuu q ad
paupres saltem ut amore paupis hedat q2 qua diu cor hois
e repletu desidiis terenorum in dispositu e ut dm suscipiat p
sua gram Augs effunde ut implearis | 2o ut cor sit mdm et
puru Sapie In malivola aiam no intrabit | 3o sit integru
quo adversitate dicitur Fatuus q vas qfractu | 4to ut sit ap
ptu p desidiu Cant Dormio et cor meu vigilat | 4to ut
no sit cusu s sursu erectu p qtemplaco Ps Oculi mei
sp ad dnm | 5to ut sit dilatatu et no coartatu paupitia
Ps Dilata os tuu et implebo illud | et dilatatu e cor meu
| pmo ut sit coopertu quo adhumilitate que e mater et qservatrix
virtutu | ideo deus humilibus dat gram etc

I

Dicitur .ii. capitulo Machabeorum Adaperiat dominus cor vestrum in lege. Aperiat quod cor admodum hostii in domo et admodum libri legendi. Admodum hostii et dignus hospes recipiatur hospitium cordis mei id est amor. Illi enim cor aperis quem per amorem in cordis affectum suscipis. Unde petimus cor aperiri in lege domini cor aperire est domino per cultum dei et proximi in gressum prebere. Maximum enim mandatum in lege est istud diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Et nota quod dominus quandoque dicitur cor aperire per gratiam suam apponendo. Ysaie. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. Psalmus. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis. Quandoque cor se aperit cum homo se ad bona facienda disponit et pulso. Si quis audierit vocem meam et ianuam aperuerit intrabo ad illum et cenabo cum eo et ipse mecum. Pulsans autem in hostio vel pulsat per manum vel percutiendo in manu ut cum baculo virga vel lapide. Sic dominus pulsat manu beneficiorum multorum que mouere debemus. Virga vero vel baculo flagellacionis et castigacionis pulsat ideo subito in mente multis beneficiis donatum. Quinto longitudo dierum in dextera eius in sinistra eius divicie et gloria. Ideo quod ubi qui munus suum ...um esse accipit se ipsum habundanciam et alios munere suo spiritualium graciarum ... ipsum ... et depellit. Ieremie. Castigavi eos et nec ... sunt. Unde quod domino aperi pulsanti et dicenti aperi mihi soror mea quod admodum amica mea quo ad passionem columba mea quo ad donum spiritus sancti inmaculata mea quo ad iustificacionem. Aperi cor ad devocionem ad confessionem ad oracionem ad laudem ad graciarum actionem. Item aperi ... ad amorem brachia ad amplexum manus ad elimosinarum largicionem. Hoc aucta domino nobis ... apperuit. Et autem deus quod ... dicit nec deus sine proximo nec proximus sine deo diligi ideo non sufficit cor per amorem deo aperire sed eciam caritate aperiat proximo ut est predictum. Secundo cor aperiatur tamquam liber legendus. Unde nota quod in libro cordis duo considerentur scilicet que sunt legenda in eodem libro legende id est in conscientia. Secundo que impediant ne ille liber impediatur et male legatur. Attende igitur conscienciam tuam ut liber in quo legere in presenti vita ne tacita manifeste in confessione tua legant quando iudicio extremo aderunt. Danielis .vii. Iudicium sedit et libri

VI

aperti sunt .s. conscientiarum lib(ri) Ezech. II Cum prodit filius hominis misit manum
tunc maxime erunt ad manifestandum cor. Unde autem legas in libro
conscientie tue intus Ezechiel II: Videlis lamentationes carmina et ve. Dicit
lamentationes quo ad primam et quo ad defectus proprios et quantum ad
miseriam huius mundi. Esau qui vidit te resilict a te i. qui mundum
considerauit retro salit tamquam a monstro / 2a lectio est carmen gau-
diorum eternitatis quod carmen temperat lamentaciones / 3a lectio cordis
est ve dampnacionis. Ps. Mare vidit et fugit et sic lamentatur
peccata deleas / carmine spem bona confirmes / amore suppliciis
conterres. Debetis ergo dicere Deut. xxxii: Gens absque consilio et sine pru-
dencia est. Ut sa(perent) et intel(ligerent) ac novissima provid(erent). Saperent quo ad carmen iocun-
ditatis eterne. Intelligerent quo ad legem angustias scelerum ac defectus
quos non sufficienter intuendo. Ac novissima providerent quantum ad extremum iudicium
et quo ad penas infernales. / Secundo dicendum quod impeditur apertionem
libri cordis seu conscientie et lectionem et sunt septem .s. peccatorum defensio
peccatorum excusatio peccatorum aliorum et non suorum consideratio peccatorum celatio
bonorum operum extimatio peccatorum multitudo. Immundamus attupa(?) dicet
beati operi extimatio ... ne aperiri possit
septem sunt que sigilla librum conscientie claudencia ne aperiri possit.
Septem sunt que sigilla ... sed per illa septem que
non prius amoueant eadem septem / Sed per illa septem que
reuelata sunt. / Iohannes ut septem et Apoc. v. septem sigil-
lorum de quibus idem dicit: Dignus es accipere librum et aperire signacula eius. Vidit
in libro et scriptum septem signacula. / Iohannes itaque in Apocalipsi
in libro et ... septem signata eius. Iohannes itaque in Apocalipsi
primum sigilli per angelum facta audiuit vocem tamquam tonitrui
et ecce equus albus et qui sedebat super eum habebat arcum in manu
et ecce equus albus et qui sedebat super eum habebat arcum in(?)
reuelacione intus primum impedimentum ne liber conscientie aperiatur quod ad
tum per defensionem suo arguit clamando ... se defendit ut tam
tum per defensum suo arguunt clamando ... se defendit ut tam-
tum ... / Sed sit sagitta defensiua in forma arcus sic enim modo defensi-
onis tamen lesus nescit ... disturrendo latendo sic ... defensio
/ Equus autem albus et possessorem cum arcu notat quod talis est
/ sufficit ... corpore quorum de qua gloria non timeas mortem
nec ... linguam per quam ... peccatum pungit et ama-
rius loquitur quam celestius videt. / / In apertione secundi sigilli ecce equus
rufus et insessori eius datum est pacem de terra tollere et ut mutuo se

L

insificiem. Ista pro processus se mutuo insificiunt designati per sede-
tem in ruffo equo qui pacem suavem in alium retorquet ut adam
retorsit in invidiam etc. Istud primo adstentum impedimentum per sepcium
Ysidorus De declines eciam in viam mali adextrisan. Et in apparicione iii
sigilli ecce equus niger et insessor eius habens stateram in manu sua
per equum nigrum corpus peccatoris notatur per stateram iudicium dolosum et inequale
contra adeo aliorum Beda. Statera dolosa abhominacio apud deum
id est iudicium perversum. Stateram dolosam eciam habent pharisei qui onera
gravia humeris hominum imponunt digito autem suo movere etc. Crisostomus Si
vis appetere severus circa vitam tuam sis austerus circa vitam aliorum benignus
audiant te homines parva mandantem videant te grandia facientem
Et in aperticione quarti sigilli apparuit ecce equus pallidus et qui sedebat super
eum nomen illi mors et infernus sequebatur eum. Equus pallidus ypocrita
Matheus. Exterminant enim facies suas ut appareant hominibus ieiunantes etc. Super hos
sedet mors id est dyabolus adductor mortis vel dicit quia ypocrite mortuus
mortui sunt. Sic patet quartum impedimentum consciencie ne possit aperiri. Et
in appericione quinti sigilli et ecce vidi subaltare dei animas interfectorum
clamancium voce magna vindica sanguinem nostrum deus noster. Et ipsius intellig-
ce extinctas bonorum operum et bone inspiraciones in regione cordis non pal-
lide cor hominis designat Apostolus. Spiritum nolite extinguere. Quidam enim
non curando sed differendo extinguunt bonas inspiraciones. Et in
apericione sexti sigilli ecce terre motus factus est magnus sol factus est niger
luna sicut sanguis stelle ceciderunt de celo super terram quod per motum terre
in instabilitas peccancium per solem denigratum id est prelatorum gravis qu-
rancia per lunam inferiorum prelatorum sanguis et rubor per stellas
subditi adversarium cupiditatis et audacie dei et precepti. Et in ap-
pericione septimi sigilli factum est silencium in celo quasi hora dimidia per silen-
cium notatur Iob. Dominus in celo sedes eius id est in anima et eadem iusti per si-
lencium pax consciencie intelligitur per dimidium hoc brevitas huius seculi et tunc
illud breve silencium quam turbatur et tempestate huius seculi qui
separat adeo Ysidorus longe adeo animus qui in cogitacionibus seculi
fuit occupatus. Et sic patet quomodo predicta septem impe-
diunt librum consciencie ne aperiatur etc. etc. etc.

VI

De custodia cordis sequitur. Proverbiorum. Omni custodia custodi cor
de fide dic et vas omnium celestium thesaurorum. Ideo vas tam
preciosum tam care et precioso emptum sollicite custodi. Si
enim vasa regum munde et studiose servant et custodiunt ac etiam
vasa ubi sanctorum reliquie servantur etiam cum diligentia servant et sic ser-
vanda tibi multo corpus tuum in quo suscipis sanctum sanctorum ad aliud
procedens custodi et noli dehonestare. Et precipue caue ne peccata
et malas cogitationes de meo cor tuum concedas qui non exsaciati
reddit si hic promittet se velle reddere sic super hoc qualiter dyabolus
hominem impetens detinet sibi modo sic mali virum vasa mutata que
statim se reddere promittit nunquam si possit reddunt ymo negant
se mutasse seu vidisse. Custodia etiam cor admodum loci obsessi.
Jere. Quid est ipse q. i. dicitur addi visionem contemplationem et situ
tata quasi intra inimicorum eos. Luce. Bonum castrorum custodit quod cor
suum custodit. Contra hoc enim castrorum tempore dyabolus sedem suam in ex-
citu suo in mundo et carne quia. Glosa super illud Petri: Adversarius
vester dyabolus circuit querens quem devoret. Et dicit sic dyabolus circuit
tanquam hostis clausos obsidens muros explorat an aliqua
pars murorum sit instabilis cuius aditu penetret interiora. Offert
enim oculis formas illicitas et faciles voluptates ut per visum
destruat castitatem aures per canora temptat ut molliat vanitatis
vigore linguam ad convicia provocat manus ad cedem promittit honores
mundi ut celestes adimat et cum latenter fallere non potest addit terrores
persecutionis contra quem homo sit paratus ad resistendum quantum
ille paratus ad impugnandum. Considera quod obsessorum sobrietate in cibo
et potu et in vigilia et frequenter exhortationis muniunt et civitas
murorum. Item possessi auxilium cuiuscumque petunt maius super
hoc missis sic et tu cum impugnaris resiste quantum potes sed per reme-
dia viciorum de quibus habes supra dicta principium. Item mittes orationes
et elemosinas ad deum et ad sanctos dei ac ad pauperes pro subsidio mitte.
Precedit ad custodiam cordis necessaria est custodia lingue. Salomon. Qui
custodit os suum custodit animam suam. Nec enim absque custodia
dissoluta sic civitas absque muro. Proverbiorum. Sicut urbs patens

K

et absq murorum ambitu ita homo qui non pt cohibere linguam suam
Item sit vas sine operculo seu tegumento Numeri Vas quod non habet
operculum immundum erit Item sicut equus sine freno et nauis sine gubernaculo
Iacobi iii Sicut equis frena in ora mittimus ut nobis consentiant
et nauis magna a ventis minatur et modico gubernaculo regitur
sic est de lingua modica que multa gerit premia si quis ea
bene vtitur et multa tormenta qui ipsa abutitur propter enim hoc multi mortis
per linguam pereunt et plures negligentias orationum gratiarum actionem laudacionum
in festibus committunt de superfluis in locucione supra dictis etc.

Cum frequenter in sacra scriptura legis veteris et noue fiat
mentio de his que pertinent vel ad visionem vel ad oculum
que magna moralitate et spiritualem intellectum includunt
Dicto quedam de oculo seu de visione supra de libello
qui intitulatur exceptis de oculo in moralitate oculi seu visus hic
notentur Primo nota de mirabilibus circa visionem oculi que inhabitant
sunt noue Primo quod oculus manere nebuloso locatus non videt
nec percipit aspectus vel nubila circumspiciens in aere dum nebu
losum exierit si tunc retro respiciat videbit ipsum quem prius in ipso positus
non videbat Sic in peccato positus quam diu est in peccato tenebras
peccatorum non aduertit sed extra peccatum positus et lumine diuine gracie illu
stratus tunc primo magnitudinem et caliginem peccati in quo erat cognoscet
sic symea vel alia fera quam diu in trunco iacet non percipit mole
truncum sed postquam ab eo recedit elongari tunc sentiet grauitatem ita
de tanto lapide collo eius apposito et magis proiecto intellige Exo
Leuaverunt filii Israel oculos post se viderunt viros Egiptios post se
peccatorum tenebre signatum Anshelmus Consuetudo vicii est ut non
facile videatur Item mirabilem est quod si quis oculo supponat digitum
et a situ debito pellat cum pre motum suum in oculo vnum videntem se
duo esse Sic contingit mediam platam qui dum per instigacionem mali
consiliarii a rectitudine iudicii depellitur iudicant aliquod beneficium
vel prelibus dignum que ydoneitatem nullam habet Item si platus obiret
talia consiliarios et promotori quod promouendus est ignobilis statim
videret nec posset capud esse nobilis etc Vbi dictum in mar
ginis allegat Jeremiam qui in pueritia sua est propheta Sic dicatur

in dortus allegat aplos Si homicida allegat moysen qui interfecit
egyptium Si debilis allegat btm greg. Huius modi medicum plan
seducunt. Item ita oculu ammirandu est qz si denote legam uel
digitu uel aliam rem que umbra facit eleuat inter oculos et lumen
candele si tunc recte candelam respicit videbitur ei de uno digito
qz sunt duo et si oculus dexter claudatur apparebit ymago rei sinistra
et e contrario. Sic moraliter sumendo si peccator coram inuitu peccati po
nat peccatum suum cum consideratione sui et ad lucernam ubi di respiciat
Ps lucerna pedibus meis verbum tuum tunc videbit duas ymagines ostendentes
hoc est duplicem penam se meruisse scilicet amissionem gaudii celestis et
penam inferni uel duo mala corporis et anime ita qz dextero oculo
clauso quo bona operari debeat reatus supplicii timeat yma
go sinistra respondeat sinistro vero clauso quo malum vide de
buit dextra i. celestis vite premium qz amisit apparebit Item mirum
est qz baculus ex una parte in aqua alia super aquam positus
oculo cernenti inaere baculus apparebit fractus qz ideo fit qz res
visa in aqua viciniora apparet quamvis non sit quia non videtur
sit Sic similiter modo homo iustus et rectus qui cum ob aliqua racionem
cum vitetur deliciis huius mundi que mundanorum oculis sunt vicium
scandalizat plurimos homines videntes ipsum fractum i. a rectitudine morum
deuiasse dicentes nolunt considerare tam delicias nec mutent
bonitatem eius Ideo boni et perfecti caueant inquantum possunt
a deliciis huius sicut propter scandalum Unde Apostolus Si esu carnium
scandalizat fratrem meum non manducabo... quamvis licite sumere potuisset melius autem plus plantica
rabat quamvis licite sumere potuisset melius aut plus planta ca
ueat ab hiis que scandalum simplicibus generat quia ipsi sunt luxu
et speculum aliorum Item nota omne animi vicium tanto conspectius in se crimen
habet quanto qui peccat maior habetur Eandiani Regis ab exemplu
totus componitur orbis Mobile mutatur semper cum principe vulgus Item in
naturalis est qz visa in aqua maiora videntur quam sunt et ideo
ca que non possunt videri aqua tecta videntur ut patet de denario
misso in aqua seu inuas aque si quis recedit donec denarius
non videat affundat aquam et videbitur Equali modo peccata car
nalia in fluxu deliciarum commissa oculis hominum maiora et plus
infamancia videntur quam peccata spiritualia Vel aliter peccata in delicis

fluctibus et deliciis mundi immensa maiora et meliora videntur quam
illa que sunt eterna. Unde etiam actus et pro salute anime. Unde plures dicunt
Acceptare has res presentes scilicet et hanc voluptatem pro vita
eterna. // Sextum est homo forma sue faciei quam pluries in speculo
videt vix et debiliter recordatur melius autem faciem alterius hominis
directe visam non perfectam in quo oculus linea reflexa res
videt recordatur et si raro videt. Tali modo facies i. lex divina
directe videtur et memorie imprimitur tamen opere impletur sed obliqua
quasi in speculo et superficialiter videtur et oblivioni subito datur
quam auditur et opere non perficitur. Jacobi. Estote factores verbi et non auditores
lex autem divina facies sit quod sit in facie hominis apprehenditur voluntas
eius sic in lege dei voluntas eius cognoscitur. // Septimum est quod res
extra in centro speculi quamvis sint ab oculo extra centrum posito
respiciente speculum non videtur. Sic quam diu in hac vita involuti
sumus prolongati et mole carnis oppressi extra centrum sumus et
adeo distamus et divina eterna videre non possumus. Unde dominus
ad moysen. Non videbit me homo et vivet. Post hanc vitam quando
sumus in centro unimur tunc stabiliter deum videntes sicuti est. // Octavum
tamen mirabile est quod oculus respiciens speculum videt faciem suam
opposite iudicatam esse dextram sinistram et econverso. Sic quamvis res cunctas
se iudicat. Sic oculus nostre cognitionis in hiis de rebus huius mundi
ut ea que videntur esse sinistra i. adversa iudicat prospera et econverso
prospera iudicat adversa et superiora yma i. humilia et vilia humi-
lia vero preciosa. Unde Jacob benedicturus filios posuit dextram
suam super effraym qui sedebat a sinistris et sinistram super ma-
nassen qui erat a dextris. Timeant ergo multi divites et mites
super quos posuit deus dextram i. prosperitatem in hac vita quia
timetur quod tales sint positi eternaliter ad sinistram i. ad dampnationem
Greg. Continuus successus temporalium est eterne reprobationis indi-
cium. Unde vero pauperes quasi positi ad dexteram dei hic sinistra
i. incommodis premuntur et tamen vere divites sunt quamvis non vide-
antur. Unde quidam vidit huius mundi principes super terram

ambulantes ¶ Notum est quod stelle orientes et occidentes
apparent oculis maiores quam cum sunt sursum elevate sic de sole
et luna ¶ Sic in modo religiosi ac celestes quanto ad altiores digni-
tates ascendunt tanto minores et humiliores sunt apud se ipsos
et istud presertim est valde rarum Unde vitam commendat beati Greg.
dicens magnum est honorem non appetere maius est oblatum respuere
maximum est de habito non superbire talis fuit Gregorius gloriosa media
que tanto plus humiliabatur quanto plus ad dignitatem spiritualem
ascendebat quod autem stelle et planete in nostro hemispherio hemisphio
vicine apparent magne intelligitur quod quanto plus homo mihi iam
et deliciis mundi tanto plus eo persubiacet intime sit

M

Oculus habet vii proprietates quarum oculus est numero geminus
corpori suo similimus ¶ colore diversus in diversis figura sperica
palpebris velatus concupiscit collocatus supra visibilium
receptivus non sui sed aliorum cognitivus iuxta diversitatem sue
distancie visibilium diversimode cognitivus totius corporis directivus
Arthanorum mentis meditativus post longa vigilia suspirio lenta
¶ Primo quod oculus est numero geminus ad hoc ut unus ex alto forte
sufficiat et defectus unius ex altero suppleatur in quo nobis suo exem-
plo socialem vitam commendat ita quod principaliter in collegio posi-
ti mutuis indigentiis suppleant et confortent quod solitario de-
est Salomon ve soli qui cum ceciderit non habet sublevantem Prior
frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma adhuc amicalem et
socialem conventum et sublevamen denotandum misit dominus eos sic
binos et binos discipulos ¶ 2a proprietas oculi est quod ordo
suo corpori similimus debet esse monstruosum enim esset si oculus forte
alterius coloris sit contrarium quam alterius corporis hoc enim monstrum vide-
amus multos qui unum docent aliud operant et sic habent oculos
dissimiles ¶ Alii multa dicunt seu cognoscunt et pauca faciunt
et parum diligunt horum oculi sunt inequales ¶ Item alii clare
vident in spiritualibus et reducunt in ipsius modum enim laborant
circa questus parum circa eciam ¶ 3o oculus in diversis hominibus est
diversimode coloratus alii non habent oculos nigros qui sunt acuti

L

dedie obtusi de nocte per hos designantur illi quorum spirituales oculi
sunt magis i. memoria mortis eis est impressa sicut de nocte non vident
i. apparebant opera viciosa Secundo David memoria mortis optauit
dicens Illumina oculos meos ne umquam obdormiam etc. Alii sunt oculos glau-
cos admodum murilegi sicut clarius viderent de nocte quam in
die per hoc intelligitur quod sequentes etiam que sunt huius mundi prudenter
et cetera ita nocte i. circa mundana speculantur circa diem vero i. circa
virtutes et celestia intellectu sunt debiles et quibus contra sicut videm
circa virtutes operandas sunt talpa est prudens mira exercit vomi-
dit qui violenta nescia quid agat sic deperdit Quarto oculus
est sphericus seu rotundus spherica enim figura omnium figurarum simplicissima
quia una linea est contenta hec forma iubet oculum mentis intencionis
esse simplicem et rectam quod fit si laudem et honorem dei vult et ro-
nabiliter semper intendamus et istud ipse modus videndi monstrat
quia quidquid videmus sub angulo videmus nam quanto magis aliquid plus
distat tanto magis angulus acuitur ita quod vertex seu angulus est
in oculo basis vero in re et in medio rei Sunt contrarium multipli-
cantur in re acta in basi tamen finis et intencio fit una tamquam
vertex et angulus referendo acta plura ad deum quare Ubi oculus
tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit si autem etc. Sicut bonitas
spiritus non datur pene secundum spiritum ita opera nostra bona referantur
ad deum a quo procedunt per nos agentes tamquam in medio instrumento
Item rectitudinem rei non bene videmus nisi clauso uno oculo
ut patet in sagittariis telum emittentibus volentibus qui claudunt
unum oculum Sicut in modo qui incipit opus suum rectificare uno tamen utatur
oculo i. intencio eius dirigatur ad unum i. ad deum qui vult unus et
immutabilis est Quare ipsi perhibuit tu in prima Sexto oculus est
palpebris velatus ne ledatur exterioribus et ne per ipsos visibiles
si intensius eis obviaret depereret Unde enim dicit carens ut non
[illegible] palpebris debilem habet visum sicut pisces et
lepores per hoc docemur ut opera bona occultemus ne bona
sicut vana gloriam denudando perdamus que admodum gallina
grano reperto non quiescit cacabizando donec perdat granum Breuis

Dep dāi desidat q thesauꝝ pub̄ʳᵉ invia ꝑtat qꝛat Hester
sinistʳᵃ tu qꝫ fa dexꝑ tua Item nemo dixit visi dom̄ amo re
fi ho Nisi ꝑpᵗ edificatōm ꝓximoꝝ nollet occultare et ut
ex hoc laus et honor deo exsurgeret qꝫ eēt opꝰ boū Nota
qꝫ aues claudunt oculos palpebra inferiori alia vo ꝯsilia
supidi Pauce intelligunt viri celestes q terrena despiciunt
io vsus tra sunt palpebre oculū terrene ꝯsideratois respiciūt
celestia tuent Vn desto matino Dicit ac manibꝫ mee ſſtm
patalia vo ꝯsilia homines mdam qui sunt oculꝫ clausos
versus celestia aspicientes desidui ad terrena Dan declina
uit oclos s ne vi cl / Eclo Oculꝫ ē in capite collocatus
Ecc Oculi sapientes in capite eius Capud nrm ē xpus
a quo nobis spualiter influit sensꝰ et motꝰ in hᵒ capite col
locemꝰ oculos nros .s. oculū intellectꝰ p cognitōm et oclm
affectꝰ p amorem qꝛ ubi amor ibi oculus Ps Oculi mei sp ad dnm
Eclo Tercio Oculꝰ ē forme et spei visibilis receptiuꝰ Vn
si quis in luce diei vehementer aspiciat celū de aliquo loco p
foramen et recitat p̄gea ad locū obscurū vel claudat ocu-
los aspiciet formam foraminis illius in figura foram qꝫ oc̄
attendere debemꝰ celestiū xpi pforatū que crucifixum qꝛ
p nobis omibꝫ ē crucifixꝰ Zach Aspicient in eū que crucifixerūt
p̄gea sic recedamꝰ ad obscuri nre ꝯsciencie cū deuocōe hᵒ foram
respiciemꝰ remanebit forma et figura vulneris i. passio
eius cordi nro imprimeret Quarto Octauo Oculꝰ no sui sed alterius
ē cognitiuꝰ ergo oculꝰ meus sui ipius et no alterius ē ꝯgnitiuꝰ
Unde oculos cognitois alios iudicat et se ipos no cognoscit
sibi oculos meos mentales oculos ꝯuertit Job Pacꝰ feci
carnis vel sic Vn aquile mltra sunt sic ipos nesciunt alios
respiciunt se ipos deserunt Item oculꝰ existens in luce non
videt existentem in tenebris sic ergo dicit tales si essent illuminati
et bonis no iudicarent postrum impetus Anshelmus Considerat
aliem pecti facit mltra mala in diuersis si enim peccator ē qui
pecm alterius ꝯsiderat exemplo eius impetio eo magis ꝑseuerat

L

Si uis penitus deponere pruna sufficit exeodem q si eadem pto
uel alio temptat facilius exemplo eius supatur sicut temp
tatoe carebat eo ipo temptat q uiciu alicui osiderat Si uo
sit insup pferendo se illi in supbia tollitur que si diligebat
modo nunc incipit cu hre odio ut ¶ Bono oculus e in diu
sitatem distantie visibilium duismode ognitis qr longe posita
uideat pua ꝑ ppe posita uideat magna Vn solem pter
magna distantia uidentamus ee puu cu tn ita demonstrę
multo maior sit tota tra Sic mo ptores adea et celesti
pmio p distantia pcti multu elongati uidet id longe a pctoribus
salus dm et celeste regnu paruipendut trena uo quibus ad
herent incommutabili bono supto quibus trenis sut pxima p
amorem eorum magipendut eadem trena ex stcorum oiu celestia
ut ppe posita vident maxima Pros Una magna mea de tu
trena uo cu sint accidiliis eorum remota pua et qi nullius uidi
tant Gere assecui oram et esse vacua ᵓdet ¶ Sicio totius
corporis directus est enim in phym dux totius corpis vas lumi
uidex ei non enim s sibi videt s toto corpi pq tuuit ut bo
na que homines alius liberalit quide studeamus pcet ms Ung
quis sit accepit gram illa maledictus ami Ut dum gratias
acceptis grat date pueros maledictus qui abscondit fru ipo
¶ ¶ Undecimo oculus e arcanorum mentis indicatus Vn si oculus fuit
nimis mobilis in phym sicut instabilem ment si nimis tardus
pimaria volutatis si motu mediocris facilem ment apphen
sionem et debitam fixionem Sic alique sut in pricipia qu
sionis et actu virtutis feruentes subito aut a bono desistunt alii
uo tepidi et remissi alii uo facilit bonu inchoant et in eo
pdurant Dem Bouisu cognoscit vir et aborsu facies qs
sint sensatus dico honestu vile et intu est scruide oculos
tura ne scandalizent astantes ¶ Duodecimo oculus ps longa
vigilia est sompnolentus pq tuuit q cu homo diu circa exteriora
amistrando intentus sit ad interiora redeat et sic sopno spi
rituali dormiat in eo delectabiliter quiescendo pros Si dedero

N

sep omnem me. Item in pa(ra) med(icina) ipsa d(icitu)r ad Vd(ulteri)n(um) Sobrietas sunt tuus
esto noli te rebus tradere sed comodare

Septem sunt neccessaria ut visio sit completa scilicet debita dispositio
organi convenientia obiecti distantie proportio soliditas rei
vise detentio potentie mora temporis diffusio luminis medium
illustrantis. Prima debita dispositionem oculi auffert ista tria tumor
seu prominentia naturam (contra) primum scilicet oculi prominentes seu eminentes visu
sunt debiles profundi vero boni et fortes 2o pulverulentia 3o
interius humor primum sufficit superbia secundum avaricia tertium luxuria
habet tria oculos vel comitionis mutato modo debita dispositio probabat
veritatis cum comunis oculos eminentes id est superbos refugit ysidorus
veritas mentem fugit quas humilem non invenit Augustinus profundos oculos
id est amorphantes et humiliantes attendit prior(is). Ubi humilitas ibi
sapientia Mat(thei). Confiteor tibi pater domine celi et terre quia abscondisti hec et revelasti
parvulis id est humilibus. Nota quare autem profundi oculi firmiores et acu
tiores sunt eminentibus duplex est ratio. Prima oculus profundus
vicinior est sensui visive et magis unitam potentiam eo quod plus in
tus profundatur. Sic humilitas bona sua non ostentat sed magis occul
tat et congregat attendendo id est se disponendo ad virtutem visivam id est ad
gratiam dei et quanto plus tanto perfectius. Unde autem profundum oculus bonus
in profundo puteo potest de die videre stellas in celo. Item quanto pu
teus profundior tanto plus augmentatur aque sic humilitati appli
cantur. 2a est causa quia oculus profundus plus anatomicis exterioribus
et elongatus sit humilis plus non sit periculo caveat. Unde in vita
Anthonius vidisset mundum plenum laqueis et quesisset quis eos de
evaderet unum esse ei scilicet humilitas. 2a est causa seu ratio quia adiungam
minimum proximus attendit in quo tam ardor visiva sicut in fonte consist
sit humilitas maxime deo et proximo qua. Unde in vita. Ergo in dia. Ego
sunt humilima mulierum deum virtutissime mode confunde. 2m quod impedit
debitam dispositionem oculi est pulvis avaricie quia quos terrena bona
sicam non addisset quod oculus concomitans sunt affectus non videt
Socrates. Nemo locuples fiat ut doceat quod se addiscendum pau
perem et egenum reddat. Idem prohibuit auri massam proiciens in mare
dicens mergam te ne submergar abs te. 3m impedimentum est humor

carnalis concupiscencia que cognitionem veram impedit sicut corporalem oppositum medium
oculum cecat Unde beatus Johannes ewangelista vere voluit virginitatis castitatis
discipulus propter puritatem mentis Cassiodorus dicit quod paulus venerit
ad tanta sapiencie propter castimoniam mentem precipue sex dominus in maledictum quando
eloqua domini eloquia casta Item requiritur sobrietas Jeronimus Non est eiusdem
hominis vina degustare et prophetas et apostolos intelligere ¶ 2º ad
visum requiritur puritas obiecti quia in mentem puritas mentis memoria nostre
vere pene infernalis passionis Christi cum omni iudicii et celestis vite gau-
dium que principaliter et frequenter se oculo racionis offerat pulvere
terrene famitatis excusso Unde mens visus interioris hominis debite
disponetur ¶ 3º ad visum requiritur proporcio distancie nam si visibile super
oculum ponatur vel si nimis distet non videbitur Sic elonga a deo per
infidelitatem et peccatorum immanitatem tollit noticiam divinorum Ysaias In-
iquitates vestre diviserunt inter vos et deum vestrum ¶ Augustinus Errat qui veritatem se cogno-
scere putat si adhuc nequiter vivat Impedit et nimia presumptio
familiaritatis divine et maiestatis dei perscrutacio Gregorius Providenter tue
modum pone ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes
¶ Dominus iusserat Moysen ut in monte terminum poneret dominus ut populo
ne ultra procedens moreretur ¶ 4to ad visionem requiritur soliditas
rei Unde quia aer non est solidus ideo non est obiectum visionis So-
lidum obiectum discere volentis in sacra scriptura Gregorius distamus interius
quantum sua proprium intellectus ¶ Crisostomus In sacra scriptura invenit ignorans
quod discat contumax quod timeat laborans premia pusillanimis solacia
sicut beatus Jeronimus qui fuit valde famosus in medicina vel Justinianus qui
fuit magnus iure peritus Hec discipulos quanto magis ¶ 5to requiritur po-
tencie visive detencio tunc enim species intencionum visibilium affundat
aerem et tanget oculo tunc de hiis omnibus visus veniret apprehendere
¶ Sic eciam hominis et oculus racionis firmetur in uno solo quod est via et
vita Christo quamvis vero hostis multa mala seu vana suggerat
Seneca ¶ Cum multa percurras unum est elige ¶ 6to ad visionem
requiritur mora quia visibile subito visui ostensum non distincte
cognoscitur nisi deliberacione cum mora perhabita fuerit ¶ Gregorius Sacram
veritatis intelligencia legendo acquiritur assiduitate penetratur
¶ Augustinus Nemo repente fit summus eciam in quantum familiaritate ¶ Capitulo

VI

et ulterius requiritur ad visionem lumen exterius medium illuminans nam
cum in tenebris videtur. Unde in libro de proprietatibus sic dicitur quod nichil
videtur nisi per lumen ortum super rem visam ab eadem re usque ad oculum
multiplicatum sic ad hoc quod oculus intellectus veritatem rei apprehen-
dat necesse est quod super ea splendor solis effulgeat. Deus enim
lux vera que illuminat omnem hominem. Sine isto lumine non fit visum. Unde
Augustinus: Interius habitat qui corda docet. Homines enim mutuo
docent excitatione, Deus autem effective.

Oculorum proprietates ad prelatos referuntur et sunt iste. Oculus
in loco corporis eminenciori locatur / pro toto corpore distancia
speculatur non contemplatur sed per absentiam debilitatur inse-
nectitur corporis dolentibus membris compatiens lacrimatur / sexto ca-
pilos habet in palpebris / septimo quod macula in oculo apparet mag-
na que in aliis membris esset modica. / Primo oculus habet in corpore locum
eminenciorem preciosis membris et hoc propter maiorem eius dignitatem per quod
denotatur ut prelatus esse qui est oculus corporis ecclesie precellentes
alios in dignitate precellat etiam in sanctitate. Gregorius: In moribus debet
esse eminentius qui ceteris preponitur in ordinibus. Bernardus: Monstrosa res est
gradus summus et animus infimus, sedes prima et vita yma. Sicut
enim lapis magnus ab altitudine motus torrentes multos secum la-
pides secum trahit et fert sic prelatus cum peccatur exemplo
suo per scandalum multos secum trahit ad barathrum seu dimergit.
/ 2o oculus speculatur pro toto corpore sic prelatus speculetur vigilet
et studeat et se ipsum hostibus opponet contra. Ezechiel: Fili hominis
speculatorem dedi te domui Israel. Sed heu multi certa ingratia
sunt infecti. Ysa [illegible]: Speculatores eius omnes ceci tales
ignari et quia more claudicantes prelatus quamquam non debe-
rent. Regum: Ceci et claudi templum non intrabunt. Isti sunt
ceci quos in muris Ierusalem positi David impediebant ne templum in-
trarent. Ita adhuc boni et sapientes prelatos ceci et claudos
impediuntur ne promoveant. / 3o Oculus videt per absentiam si
ab eo distancia sit prelati quia prelatus vitam aliorum faste dissimulat
si mores suos et tollerabilium et familie non attendunt. Unde
cum psalmista dicere possunt: Lumen oculorum meorum et ipsum non
est mecum. Apostolus: Si quis domui sue preesse nescit quomodo ecclesie

O

di sidignitatem habebit Sexto Paulus debilitatem corporis senectute scilicet huic
etiam quam senescente videmus oculos i prelatos dehorescere. Lament. v.
Ysa. Et erit sic populus sic sacerdos et sic moyses dux filiorum Israel
ut velabat faciem quia filii Israel non poterant faciem eius videre
propter claritatem vultus eius sic ego nunc multi duces vix vix possunt
absque periculo ad aspiciendum propter turpitudinem vite quia eorum superbia lingue
iam auditica et gula vident plures oculis inclinatos. Hoc oculus
compaciens totis membris dolentibus lacrimas sic plurimum in perditis spiritualiter
in personis spiritualibus et corporalibus debet erumpere in lacrimas compassionis
eius sive medio mentis valet. Apostolus Quis infirmatur et ego non infirmor.
Item flere cum flentibus. Unde beatus Ambrosius Confitentibus sibi
compaciens propter multitudinem peccatorum illorum flevit ut eorum affectum
penitencie provocaret. Sed heu nunc multi plus dolent de amissione paucorum
denariorum seu aliarum rerum temporalium quam de amissione animarum ac
fidelium sibi commissarum. Luc. x. Quis visus fuit illo qui incidit in latrones et
contulerit sacerdos et levita transierunt talia etiam sepe adhuc
videntur. Unde de talibus dicitur quidam versiculus Non curat animas sed auris
non vitam sed heram. Non equum sed equam non inopes sed opes faciunt
enim sicut avis que dicitur strucio que nullam curam pullis suis adhi-
bet unde renuit et non suos. In cuius rei memoriam ova illius
avis suspenduntur in templis adhuc ut prelati non faciant subditis
sicut illa avis suis pullis. Sexto oculus habet pilos in palpebris qui per
continuitatem processu temporis non augentur pilos qui exterius adherent pal-
pebris signant temporalia que omnia habet quia exterius adiacent. Matth.
Primum querite regnum dei et hec omnia adicientur vobis. Sed quia illi pili non augentur no-
tatur quod prelati ad modum pilorum temporalia non multiplicent sed nimis sunt
contenti de multiplicantibus temporalia dicitur Ysa. Habitabunt in strutiones
et pilosi ibi saltabunt pilosi i. invidiosi et temporalium plenis servos
i. subiectos non curantes. Septimo modica macula in oculo afficit
magna que in aliis membris nulla reputaretur. Sic in illo modo vitium
maius et gravius in prelato quam in subdito maius in sacerdote quam
in layco sic festuca plus et gravius ledit oculum quam pede vel
manu. Et quod dominus plus ponderet peccata prelatorum quam subditorum patet
quia dominus ait ad moysen Tolle cunctos principes populi et suspende

eos impacibilis ut auferatur furor meus ab Israhel quia
populus eciam peccavit

De adventu domini. Tempus presentis vite universum distinguitur
in quatuor. Primo in tempus deviationis quod fuit ab Adam qui primo
peccavit usque ad Moysen. Istud tempus representat ecclesia a lxx
usque ad pascha et ideo tunc legitur liber Genesis in quo ponitur deviatio
primorum parentum. Secundum est tempus renovationis incipiens a Moyse usque
ad adventum Christi in quo homines renovati sunt per prophetas ad fidem.
Hoc tempus representat ecclesia ab adventu usque ad nativitatem Christi in quo legitur
Ysaias de hac materia aperte agens. Tertium tempus est tempus reconciliationis
in quo per Christum sumus Deo patri reconciliati. Hoc tempus representat ecclesia a pascha
usque ad penthecosten. Unde tunc legitur Apocalypsis que plene agit de misterio huius
reconciliationis. Quartum tempus est tempus peregrinationis scilicet tempus presens in quo sumus
peregrini et in pugna semper. Istud representat ecclesia ab octava penthecostes usque
ad adventum domini. Unde tunc legitur liber Regum, Machabeorum, parabola Job et
in libris de multiplici pugna traditur per quam nostra spiritualis pugna significatur.
Sed istud tempus quod est ab octava domini usque ad lxx partim comprehenditur sub tempore
reconciliationis quod est tempus leticie scilicet ab octava usque ad octavam epiphanie et partim
sub tempore peregrinationis scilicet ab octava epiphanie usque ad lxx. Iste distinctiones
et temporum variationes possunt in ordine sumi per quatuor partes
temporum anni ita ut hyemps referatur ad primum, ver ad secundum, estas ad tertium,
autumpnus ad quartum. Aetas per partes anni super sunt distincte scilicet
de eorum partibus diei naturalis scilicet nox mane meridies et vespera. Quamvis autem
prius fuit tempus deviationis quam renovationis tamen ecclesia omnia officia
sua potius incipit a tempore renovationis quam deviationis id est ab adventu
quam a lxx. Adhuc ne videatur aberrare in principio tenet enim rem et non
sequitur ordinem ut evangeliste sepius faciunt adhuc autem quia per Christi adventum
omnia sunt renovata. Apocalypsis: Ecce nova facio omnia. Adventus autem
domini per quatuor septimanas agitur ad designandum quod quatuor sunt adventus scilicet in
carne, in mente, in morte et ad iudicium extremum. Ultima autem septimana
vix finitur quia gloria sanctorum que dabitur in ultimo adventu nunquam terminabitur.
Licet autem sit quadruplex adventus tamen ecclesia de duplici tantum peragit scilicet
in carne et ad iudicium. Unde tempus scilicet medie est adventus leticie et
timoris. Scilicet ad iudicium est adventus meroris, severitatis et iusticie quod eciam

P

Isto tempore canit tantum leticie propter primum adventum quedam vero dependent
propter secundum Circa 2m adventum scilicet ad iudicium duo sunt videnda scilicet ante-
cedentia iudicium et concomitancia Antecedentia sunt ista signa horribilia
que sunt xv que Ieronimus invenit in annalibus hebreorum sed utrum continue
futura sint seu intervalla fiant non exprimit et tanguntur in hiis versibus
Exurgunt primo montes super eque abysmo Sit inde descenti pateat
vix lux sequenti Tunc planctum mestum dant monstra marina tumultu
fflumine et omne inde quarto cremat ignis et unde Quinta tunc rorem
fert arbor et herba cruorem Sexto structura omnes confracta ruinis
Septima luxu dire faciat se saxa ferire ffiet mortalia terre
commoto prava Nona se equabit terra plana quam pabit donaque
dementes homines dat mulos loquentes Undeno defunctorum tunc ossa
resurgent tumbis clara sed non diu vivificata Lucta cadent
celo tunc stella die duodeno Omnes viventes sunt tredecimo morituri
Quartum denum flagrat fit arida celum Ultima mutabit celum
terraque novabit Secundum quod antecedit iudicium sunt persecucio
et fallacie antixpi qui nascetur in babilone de gente iudeorum
ex tribu Dan per fornicationem et erit ignobilis educabitur oc-
culte Corozaim dissimulat tyrannidem donec tribulent et incredi-
ficiet simulabit se fore magne iusticie et sanctitatis Quatuor autem
modis homines decipit et seducit primo per callida persuasionem
scripturarum et per falsam expositionem 2o per miraculorum operationem Apos-
tolus Eius adventus erit secundum operationem sathane in omnibus virtutibus signis
et prodigiis mendacibus 3o per donorum largitionem Dan dabit
eis potestatem in multis et terram dividet gratuito 4to per tormentorum
illationem Ieronimus Robustos quos non inficiet Tertium precedens
iudicium erit ignis vehemens faciei iudicis precedens pro mundi
innovatione et purgatione qui erit ~~[illegible]~~
altior xv cubitis omnibus montibus quo opera hominum tunc ascendere
potuerunt ut tradit magister in hystoria scolastica Concomitancia sunt
ista Primum discrepatio iudicis et mundi 2m differentia ordinis
ita in bonorum quatuor ordines erunt duo ex parte reproborum
et duo ex parte electorum Alii enim iudicantur et dampnantur ut illi

VI

quibus dicitur esuriui et non dedistis etc. Alii non iudicantur et tamen pereunt
ut illi de quibus dicitur Qui non credit iam iudicatus est. Alii iudicantur
et regnant ut illi ad quos dicitur Esuriui et dedistis etc. Alii non iu-
dicantur et tamen regnant et giudicabunt iuxta id Iudicabunt
naciones et regna etc. ut sancti viri perfecti dicunt enim iudicare
i. iudicanti assistere. Beatus Bernhardus Sedebunt super se duodecim etc. Quarta est ostensio
in signum Christi ut est de clavi etc. cicatrices erunt lucidiores mostru-
ose sue victorie et in excellencia glorie. Crisostomus Crux et cicatrices
erunt lucidiores sole seu radiis solis. Item monstrantur sue ma-
gnitudinem bonis pro quorum misericordie sunt saluati. Item confusiones iniustis ut
quod bonis pro quorum (?) et non tantes digno dampnentur. Quinta est seueritas
quia compuncientes et non tacentes digno dampnentur. Quinta est seueritas
iudicantis non enim flecti aliquo amore quia amicus est nec munere quia
iustissimus est. Bernhardus Veniet dies illa in qua plus valebunt pura
corda quam astuta verba et consciencia bona quam marsupia plena
quia est iudex potentissimus sapientissimus etc. Sexta est accusator horribilis
quia est triplex scilicet dyabolus propria scelus et totus mundus. Septima est testis in-
fallibilis tres scilicet sunt testes contra peccatorem Unus super eum deus
unus ab intra scilicet consciencia propria unus iuxta eum scilicet angelus sibi deputatus
Iob Reuelabunt celi iniquitatem. Octava est arctatio amara peccatoris. Unde
Dicitur qua anguste tunc erunt vie peccatori superius scilicet erit iudex iratus
Inferius horrendum chaos A dextris peccata accusancia A sinistris de-
mones ad supplicia trahencia Intus consciencia urgens et urens foris
mundus ardens quo fugiet miser peccator latere impossibile apparere
intollerabile. Item videbit etiam sed bonos angelos gladiis ad tormenta
pellentes. Item sanctos carissima dei summam que est ite maledicti in ignem etc.
approbantes et peccata publicari toti mundo scilicet exprobrari. Nona est
qualitas iudicii quia erit intollerabilis. Iob Quis in hoc ebu ut infernus etc.
ist aut in operibus malis. Apocalipsis Dices domini sic fit ita inter ac in ex-
orabile. Prouerbiorum Qui obdurat aurem suam ad vocem pauperis Crudelis et inexorabilis
iuxta id Reuelabo pudenda tua in facie tua. Decima est certitudo iudicii
nullus effugiet quia est peremptoria omnes in illa prima citacionem sta-
Propheta ... prophetas et alias sanctos doctores sanctam non
audiunt tamen tercium effugere nullo modo possunt quia sit paganos in ... perillos
orbis. Undecima est summa irreuocabilis nec ab ea appellabitur etc.

d

Dotes corporis glorificati que sunt quatuor / prima est claritas
quia talia corpora erunt lucida et quia tamquam stella et
nitum habebunt omni luce solis septuplicatum … iuxta
illud Fulgebunt iusti sicut sol / Non tamen omnia corpora erunt equaliter
clara quia sicut sic stelle que differunt in claritate Augustinus / Tamquam
stelle diversas habent claritates in celo sic sancti diversas mansiones sor-
tiuntur in eterna vita / 2a dos est impassibilitas quia ex virtute anime
resultat corpus suum potens contrarie quia contrarietas qualitatum
sunt proportionabiliter nullam contrarietatem tenebit / 3a dos est subti-
litas que aufert grossitiem corporis / Et nota quod duplex
est subtilitas una est per exraritatem partium non propinque … et
ex tali subtilitate fit corpus facile ad divisionem quod non dicitur in cor-
poribus glorificatis / Alia est ex perfecta victoria forme super materiam et
hec subtilitas habet vivere sicut celum subtile dicitur isto modo corpora erunt
subtilia ita tamen quod duo corpora non erunt simul in corpus glorificatum
potest esse simul cum corpore non glorificato in eodem loco ita quod habet
potentiam penetrandi illud sine divisione dimensione manente in
corporibus grossis / 4ta dos est agilitas Augustinus / Ubi volet ibi erit
statim et corpus et quanto corpus est lucidius ex eo tanto agilius
Ubi quo ducit voluntas spiritus est … corpus melius …
rationabiliter movetur quam corpus aliud / Has dotes ostendit christus
Ita subtilitatem ostendit nascendo ex … virgine / agilitatem
ambulans super mare / claritatem in transfiguratione / impassibilitatem in cena
novissima dedit discipulis suis corpus et sanguinem suum sub sa-
cramento / Nota etiam quod gaudium electorum ampliatur et propter
… quod evaserunt carcerem corporis et despicit hoste
fecerunt victoriam super de mundo de carne et de morte / Item quod certi
sunt de perpetua … et quod eum amplius offendere non possunt
Duplex corporis est stola scilicet anime et corporis / Item gaudium …
… scilicet de beata trinitate … amenitate … sancte
a corporis glorificatione a mundo victo … quod evaserunt
a singulis istorum … gaudium distingui potest si studiose
considerent propter quam a corpore a qua quadruplex gaudium
distinguitur ut est … et quod … omnia sunt eterna …

specialit[er] gaudet electi / Gaudiu[m] itaq[ue] corp[or]is et a[n]i[m]e electo[rum]
nulla lingwa exp[ri]m[er]e p[otes]t quis e[ni]m dulcore sapore colore ?spira
ciam delectacio[n]em dicitiam ?gnicio[n]em celi[st]is dei ac pulch[ri]tudi[ne]m d[omi]ni
regem in mte[?] ho[min]i valebit exp[ri]m[er]e ymo nec ocul[us] n[on] auris
illa gaudia audire videre sentire intellig[er]e p[otes]t que et[er]na
vita d[omi]n[u]s s[an]c[t]is suis p[re]parauit Aug[ustinus] long[e] boni affluencia in isto
p[er] mille annos deberet desi[d]erari ut saltem vnq[uam] hore mome[n]to
p[er]fruere ih[es]u q[uo]d deberet ?pleri et sic nec gaudia celi ita nec
penas inferni distingwere seu exp[ri]m[er]e valem[us] / Insup[er] no[ta]
q[uod] q[ui]nq[ue] sunt ca[us]e quare v[ir]go doctor et martir aureolam i[d est] specia
lem dignitate[m] et[er]na vita meru[er]unt / P[ri]ma ca[usa] seu r[ati]o est ex
op[er]ibus excellentissimis vn[de] potencia[rum] a[n]i[m]e excelle[n]tissime[?] in
op[er]ibus excellentissimis vn[de] potencia[rum] a[n]i[m]e excelle[n]tissim[?]
op[us] v[ir]tutis r[ati]onalis e[st] p[re]dicacio v[er]itatis excellentissim[um] op[us] ?[?]
op[us] v[ir]tutis ?natalis e[st] p[re]dicacio v[er]itatis excelle[n]tissim[um] op[us] grupi
sibilis est obseruacio castitatis summ[um] op[us] irascibilis e[st] volu
taria p[er]pessio mortis / 2[o] p[ro]p[ter] q[uod] faciu[n]t magnas victorias co[n]
tra hostes et ?
stu[m] ?
ab aliis pellendo / 3[o] q[uia] vincit t[em]ptaciones passiones v[ir]go vincit
passiones innatas martir illatas doctor alienas passiones vin
cit in cordibus alio[rum] / ?to q[uia] ?formant[ur] x[rist]o q[ui] fuit doctor v[ir]go
virginu[m] q[uia] a dignitate martir summ[us] / 4[to] q[uia] p[re]figuratu[m] e[st] in veteri
lege Exodi di[citur] q[uod] altare incensi archa federis et mensa p[ro]posicionis
aureolas habuerunt p[er] p[ri]ma nota[n]tur martires qui in ara passio[nis]
sunt c[re]mati p[er] 2[m] aureola notat[ur] aureola v[ir]gi[num] q[uia] sic archa fe
deris intus et extra auro fuit ornata sic v[ir]ginitas me[n]tem et
corp[us] decorat p[er] t[er]ciam aureolam p[re]dicato[rum] qui q[uasi] mensa
p[ro]posicionis panes doctrine ministrant

P[re]cepto[r] p[er] tota[m] nocte labo[rantes] n[ihi]l ce[pimus] / Pisces i[d est] a[n]i[m]e
fidelium no[n] capiunt[ur] p[ro]pter piscato[rum] i[d est] p[re]dicato[rum]
quatuor ca[usa]s / P[ri]ma q[uia] pisca[n]tores no[n] debito t[em]p[or]e
piscant[ur] i[d est] ~~[illegible]~~ sic illi indebito t[em]p[or]e i[d est] i[n] nocte piscant[ur]
qui tenentes noctem ignorancie in sacra sc[ri]ptura volu[n]t docere
ten[ebrarum] magis faciunt in ?edu cecide ?ua q[uod] edificent Greg[orius] ?
? et sic alios inuad[er]e sapientes fi[?] et sic alios sapientes

fac hunc effici et sic alios illuminare attendere addiscere et per alios
adducere Quarti illi piscantur in arte quia in peccato mortali opera bona
faciunt licet ex illis aliqua utilitas eveniat ut dicta principium
huius libri scriptum est // 2a causa est quia piscantur in luto vel in fundo in fimo
non ... ait mitte rethe in altum in infimis locis est terra in medijs locis
est aer altis locis celum // Illi vero in infimo piscantur qui laborant
in acquisitione terrenorum Secundo in aere piscantur superbi quia inutiles
vel ... cogitationes capiunt // 3a causa quia piscantur in magno instrumento
id est in retibus fractis Jeremias // Illi retia frangunt qui verba eorum
predicant male vivendo faciunt // Ultima causa quia piscantur extra in finibus
partes vite scilicet in medijs et in declinis huius vite seu mundi nichil
etenim capiunt nisi penam Jeremias // Circuivi terram et erat ad vanam
Secundo in ... termino vite piscantes multa bona capiunt ymmo qui
etiam in ... vita Lucas hic in terminum dierum suam ... vita
vita que ... in fidelitatem est exempla non ab operibus iustis
ut vivens deo et mortua mundo in ... et mansuetudine
placida tranquillitate requiescit etc.

Bonitas pastoris et prelati in tribus consistit // Primo in pa-
scendo subditos pabulo doctrine Jeremias Dabo vobis
pastores quia pascent vos scientia et doctrina Johannes pasce
oves meas Unde cum predicare sit officium curati quod qui non habent
curam non predicent Predicantes autem in publico predicent et non in
occultis ne suspicio heresis per hoc surgat que diligit angulos et
loca occulta Nota quod modus occulte predicationis ... reprobatur
est tamen cum quis non missus nec privilegiatus nec in manifesto sed in an-
gulis cum allegationibus sacre scripture seu auctoritatibus sanctorum doctorum
presumat seu in ex suo sensu contra dicta patrum proferre contra
tonat nec per hoc excludi quin exhortationes privatim possunt
fieri et persone devote colloquia et exempla patrum inter se possunt
ruminare et maior inde devotione // 2o in dirigendo subditos
quos ad rectitudinem vite eos per rectam vitam precedendo // 3o custo-
diat per sollicitam vigiliam Lucas pastores erant in regione vigilantes
// Quarto reducendo et congregando oves ... dispersas Ezechiel ...

VI

sit omnis que perit Ezech. Perdita vos desperis et congregabo vos
de universis terris. Quarto visitando Ezech. Ego requiram oves meas et visi
tabo eas sicut pastor visitat Job. Visitatio tua custodivit spiritum meum. Quinto
oves oppressas liberando defendendo Reg. Pascebat servus tuus pater tuus oves et ve
niebat leo et ursus et tollebant arietem et ego persequebar
eos percutiebam et eruebam de ore ipsorum. Sexto supportando oves
afflictas Ysa. Sicut pastor gregem suum pascet et in brachio
suo congregabit agnos et in sinu suo levabit. Secundum hoc patet quod prelatus
pastor habeat principaliter habet secundum admodum pastoris corporalis
videlicet canem mediam id est corporis sui disciplinam Apostolus Castigo corpus
meum et in servitutem redigo. Peram in pera sive in sacco id est sanam medi
tationem et bonam doctrinam more id est predicationem assiduam et doc
trinam baculum in manu id est correctionem virgarum et sunt vincula quod ad suam
exemplaris si rebellis non acquiescit vel talem pastorem
fugit lupus id est dyabolus qui sit pervigil et circa oves. Sed de negligentibus
dicit beatus Aug. Angelus custos unius hominis nunquam dormit sed
nos custos plurium animarum non est pervigil contra vicia subditorum nec
sua vicia clamat. Unde dicitur dicit vos estis sicut milites
ecclesie actu non nentium quod nec pugnant ut milites nec evangeli
zant ut clerici et tamen nullus ordo sicut inspiritur ordo sanctorum
et sicut dicitur malorum quod nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat
Job. Si non placeas non placeres. Placere autem non potens sicut
naliter vivis. Apostolus Qui in carne sunt deo placere non possunt

Exemplatoris gravitas prima quod exemplatoris in
est timenda propter periculum dampni et obprobrium pecunie
quam et corporis. Primum quod in potestate demonis est traditur
Cor. v. De illo fornicatore quem apostolus excomunicavit in manu
sathanas potestatem accepit Aug. Omnis christianus qui a sa
cerdote excommunicatus sathane traditur quod extra ecclesiam est satha
nas intra ecclesiam christus et dyabolus traditur qui a bonorum societate
separatur. Secundum periculum est quod gratia dei et precum eius specialis excommunicatio
cato subtrahitur et sic sibi ipsi quasi relinquitur excommunicati. Eccl.
Ve soli quia cum ceciderit non habet sublevantem. Tertium periculum quod excommunicatio
tato est morbus contagiosus sicut lepra et similes hinc principales

L

infirit sit excoicat(us) co(m)municantes sibi p(e)cc(at)is infirit na(m) vna die
c(on)tingit fuit xxx ho(m)ies vel plures r(ati)one co(m)municationis p(er)dere / Secundo
excoicatio timenda est p(ro)p(ter) dampnu(m) q(uod) est triplex / primu(m) q(uod) excom-
icat(us) p(ri)uat orationib(us) b(e)n(e)ficiis et aliis eccl(es)ie suffragiis que
suffragia (con)tulerunt optat p(er) diuina (con)citrupe me fac de ovat tu
/ Secundu(m) dapnu(m) q(uia) sit ac(ci)d(it) sicut (pro)(pri)us ho(m)is no(n) viuificat memb(rum)
recisa sit (pro)(pri)us sub ho(m)i(n)em extra ecc(les)iam missu(m) no(n) viuifi-
cat nec i(n)flamat Augustinus / Michel debet ...ang s(ed) ... de
sit separatu(m) q(uod) e(st) abscissa tu(n)c rapid(e) e(st) ... / 3m dapnu(m) q(uia)
excoicat(us) a suis infirmitatib(us) no(n) ... na(m) p(er)didit medicos et
medicinas est e(ni)m p(ri)uat(us) sac(ra)mentor(um) eccl(es)ie medicis / Tercio
excoicatio sina e(st) timenda p(ro)p(ter) (con)(se)q(ue)ntu(m) infamia et (con)fusionem
que e(st) m... / primu(m) sit timo(r) d(e)cretu(m) eccl(es)ie Aug(ustinus) Nolu-
te s(an)ctu(m) d(omi)n(u)m canib(us) et sit indigni sic(ut) misterio et indigni fide-
lib(us) co(m)missi Am(brosius) Ave ...cio ho(min)i adiacere / 2a (con)fusio est q(uod)
excoicati plus q(uam) iudei vel sarraceni sic vitandi seu alii
p(e)cc(at)ores q(uia) e(ni)m aliq(ui)s si(n)e p(e)cc(at)o loqui iudeo vel pagano
nec p(ro)p(ter) h(oc) s(e)c(un)d(u)m formam excoicationis in(cur)rit sic mediate excoicato Aug(ustinus)
/ Dicit v(e)l sicut ethnic(us) et publicanus / Sup(er) quo dicit glosa q(uod)
detestabilior e(st) q(ui) sub no(m)i(n)e fidelis agit opa infideliu(m) q(uam)
aperte infidelis io(hannes) p(ro)p(ter) talem affectionem eccl(es)ia die passione t(ame)n
pro(ch)d(olo)r fidelib(us) et infidelib(us) orat no(n) orat p(ro) excoicat(is) / 3a
(con)fusio et infamia e(st) q(uia) talis e(st) si(n)e lege / Iudei e(ni)m habent
legem licet insufficientem pagani legem n(atur)am legem s(ed) exco-
icat(us) t(ame)n sit extra (con)... nec iudeus n(ec) paganus n(ec) ...
e(st) de quo Pro(verbi)or(um) homo apostata vir inutilis / Circa excoicat(i)o-
nis aliquo est notiuus s(ed) qui sit in celo na(m) poss(un)t meri-
uita eterna et p(ro)pter singul(ar)e gaudiu(m) s(an)c(t)is et a(n)i(m)is s(an)c(t)is se
absolui quo pena dapnatorum eo mi(nus) augmentare na(m) q(uan)to
pauciores dapnant(ur) tanto mi(nus) auget(ur) pena ip(so)r(um) / Co(ngaudent)
eti(am) a(n)i(m)ab(us) in p(ur)gatorio posit(is) que p(ro)p(ter) p(re)ces suas et alior(um)
possent liberari s(ed) q(uia) d(omin)us no(n) exaudit p(e)cc(at)ores et t(ame)n ip(s)e

VI

exgitatus sit peccator et alii grantes s grandes incidant peccata
dicta precs mg efficaces effunde pnt Docet etia tpibg viuis
q granda s eo plus disspomit corpta et mg exsiccde cupiunt
Vbest et fructibg tre qui tanto plus desiciunt mag peccata comit
tut et pgmis bestiis et aulbg destibg tre ventribg Vnde si
exgitati pdcas penas et dapna bn notarent et alii exgitatos
inquibg vitandi sut vitarent eo citig absolucom peterent et se
absolui pcurarent pdca mala sut intelligenda maxie de illo qui
sponte et gtumacit in exgitacois sntes insr latus no curat nec
absolucom non pcurat cu posset etc

V

Inscitura sepius legunt septem eiecciones ppt septe peccata
mortalia insignu qd aregno celorum eiient inobis ciuis
invent vel maliquo eorum ¶ Primo ppt supbia Lucifer eiectg
est de celo ¶ Nabuchodonosor deregno Daniel ¶ Ite abhoibg eiicg
eris et cu feris habitacio tua sit intellige desupbis deregno celorum
eiciendis in eternum ¶ 2o ppt gula adam et eua de paradyso ¶ Claude
hereditate eiecti sut ¶ 3o ppt iram ut maria soror moysi ira q moysen
pquo lepra admo pcussa extrinsecus e eiecta ¶ 4to ppt luxuriam Jepte
eiectus e Judic ¶ Qui dixerut fres sui heres no eris indomo patris
nri qr de fornicatrice es ¶ 5to ppt auaricia dns eiecit vendentes et
ementes detemplo dni et mensas numulariorum subuertit ¶ 6to ppter
accidia et pigricia Mat ¶ Seruu inutilem eiicite inte exti ¶ 7o ppter
inuidia inti sut eiecti de [illegible] amilig dicit Jeremias ¶ Ite illos
afacie mea scz vos angeli eiicite etc

X

Adque quilibet saluandorum steug specialiter teneatur videtur in vino
et significari inuenit ubi dicit qd bto Johi ostensa fuit
ciuitas a supna Jerlm eg quadratura equaliter qua saluadorum
ostendit ¶ Primo platg aglonis significant nobiles seculi q frigido
venti i seculo tremblu sut exposite quorum ta sut qua ¶ Primi st
reges et principes ¶ 2ii Comites Barones et libi ¶ 3ii milites et
reges et principes ¶ 2ii Comites Barones et libi ¶ 3ii milites et
gsimiorum uictores ¶ Tres pte inillo latere sut ta pque illi incent
ingredi ciuitatem celestem fide et pcepta dei insup seruat ¶ Primi ut
qffatur illud adeo gladius eis est datus et benedictio q gladius
ecc [illegible] pte est datus seu iustissimi ut defendat ecclesiam xpi

L

ab infidelibus nostris amalechitibus et predonibus et ista faciat fauore
gratia et odio nequaquam victi Machab. accipe gladium sanctum quo deicies
aduersarios populi mei | Secundum est non vitet a quo alios prohibent sicut
nullum spolient nullum opprimant Luc. Neminem concuciatis sicut propriam
uel extorsiam contenti estote stipendiis vestris | Tercium est ut sint hu-
miles et deum timentes quia tam inferiores portant superiores suos prim-
unt sed nullus audet eos corrigere nec veritatem eis dicere nec confessores cor-
ripere sed ipsi durissimo iudicio punientur timeant ergo quod deus non
plus curat eos quam nos alios nisi faciant peccata sua et saluet
et eo plus puniantur | Secunda pars siue orientalis significat clerum per quem
oritur nobis lux noticie diuine. Hec pars habet tres portas per quas in-
grediuntur clerici celestem Jerusalem. Clericorum autem sunt tria genera sicut maiores
prelati sicut archiepiscopi et episcopi et omnes qui preferuntur clero et ordinibus applicantur
Secundi sunt presbiteri prouinciales qui preferuntur subditis laycis | Tercii sunt
simplices sacerdotes et alii clerici curam animarum non habentes habent
ment per tria ingressum celestis Jerusalem | Primum ut quilibet exequatur officium
suum studiose et specialiter sacerdotes in confessione predicatione et correctione
consilio et scientibus ita suorum subditorum animas accipiat | Secundum ut sacra-
menta et maxime corpus domini tractauerint horas debite et distincte
deo persoluant nec per simoniam vel contra deum acquirant conferunt seu ex-
pendent | Tercio ut exemplo bone vite laycis preueniant et eos precedant
tamquam pastor oues et eis viam ostendant ipsis ambulant per quam
ingrediantur regnum celorum Math. Vos estis lux mundi | Sic luceat
lux vestra coram hominibus per has tres portas clerus celestem Jerusalem ingredi-
tur | Tercia pars australis seu meridionalis vbi feruor et
claritas solis est maior sunt religiosi qui debent bona vita doce-
re et mundi dileccione feruere quorum tria sunt genera sicut claustrales et sub
obediencia et castitate viuentes et dicuntur cenobite anachorite qui
cum genere sicut alii heremite in solitudine stantes ut deo secretius ad-
hereant | Tercii sunt qui deo in seculo humilitate et castitate adhuc
seculo seruiunt ut qui castitate vouerunt et bone vidue. Tres pro-
sunt tria per que idem religiosi celum intrabunt | Primum ut mundum id est diuicias

mundi honores et voluptates eius contempnat Job Nolite di-
ligere mundum Sed non [illegible] diligit vestem non mentem mutavit / 2m ut
corpus suum subiciant viciis et malis concupiscenciis et varios viri-
liter resistant Apostolus Castigo corpus meum et in servitutem redigo / 3m ut toto
desiderio celestibus inhiant Apostolus Que sursum sunt querite [illegible] Religiosus
qui ipse non vult resistere indignus est habitu nomine et habere religiosi
Contra pro accidentali sequitur operarios diversos qui gradu inferiore
[illegible] ut sol tamen est monasterium istorum ea sunt ecclesia / Primum sunt mecha-
tenent [illegible] servientes in domo vel extra domum quocio anno
mei [illegible] mediates [illegible] servientes [illegible]
vel diurno [illegible] pro millo [illegible] sunt ita pro que illi [illegible]
passive [illegible] / primo ut quis fidelis sit in officio suo Levitici xix
Item non diligit
[A]lio mercedem ut decipiat unus quisque proximum suum
deus fidelitatem ut fideli dare velit premio pro [illegible] plus premii
/ 2m est fides
qua infideli [illegible] in aqua et pane ad unum annum
ita que licet ambo sunt [illegible] tamen eos plus quam [illegible] eos [illegible]
[illegible] nobiles et potentes seu clericos et
doctrina [illegible] attendit qua nobiles et potentes seu clericos et
religiosos timent [illegible] potencia nobilium sapienciam clericorum bonitatem
religiosorum Item quod tales simplices laici raro frequentat [illegible]
Tercium est paciencia in laboribus et in oppressione [illegible]
Idem Non resurget duplex tribulacio

Mundus comparatur mari propter sex / Primo quia mare non
quiescit sed continue in motu est sic mundus continue muta-
tur quia nec firmus sanis nec infirmis nec in bono statu nec
[illegible] Seneca Homo enim in eodem manet [illegible] quod fuit
[illegible] quia mortuos eicit sic mundus decencia homini corpora mortua
recondit et fodit / Tercio sicut magni pisces vorant minores
sic mundi potentes vorant et excoriant pauperes [illegible]
[illegible] / Quarto quia sicut partus maris [illegible] sunt arene et silices
[illegible] / Quinto quia sicut finis mundi infructuosus est cum ponderibus peccatorum
sicut in mari sunt multa et diversa pericula et [illegible] sic
in mundo infinita pericula et laquei diaboli Bernardus pauci salvantur
et effugiunt dampnacionem / Sexto sic mundi non est locus mansionis
sicut [illegible] in mundo Apostolus Non habemus hic manentem civitatem etc.

V

3 Z

Multiplex motois inclinatio et impellim ad agendum et operandum
cium inclinatois distinctio utilis est et bona si diligent[er]
notet[ur] qr multiplex motois impellim no assu sco s[ed] eciam
aliunde unde ad ut caute precedamus in istis motibus ne ab alia
na operacione prohibita sub specie boni ut multi simplices contingit qui
intendat suis motibus hoc esse faciendum uel obmittendum quod sua
assu sco ipsis inspiraret ¶ Propter periculum vitandum in istis motibus
periculosis ut etiam in propriis non semper innitendis datur talis distinctio
scilicet quod quedam inclinacio est bestialis quedam naturalis quedam racionalis
quedam dyabolica quedam supernaturalis et infusa quedam superna-
lis et gratuita ¶ Bestialis impulsio et inclinacio est ex domi-
nio inclinatur dicitur in qua celum influit et suo influxu diuersi-
mode agit et disponit sicut est nobis cum istis bestiis quod bestia esti-
matiua inclinatur et celo influente magis aguntur quam agant
idem hoc vocatur bestialis ¶ Naturalis est que fit iuxta diuersitatem
complexionum nam quelibet complexio habet suas proprietates quibus complex-
ionatum impellitur et inclinatur ad ea ad que talis complexio incli-
natur et influxus celi et constellacionis magnum habet dominium de
hiis dicit beatus In q. 9 Intellectus est impetus sensus irreplebilis
impetus carnis scilicet ad odia ad delaciones ad perfidiam ad iurgia ad
voluptates rerum animam impellit ¶ Ista inclinacio licet locum habeat
in istis hominibus in quibus dominatur caro siue exterior homo et racio
succubuit etiam est bestialis fantastica et irracionalis hec in me-
lancolicis sepe vocatur melancolia scilicet cum ymaginacio in media
cellula minuitur sicut in anteriora cellula in... dicitur mania ¶ In
paciencia ponit exemplum de quodam melancolico qui percuit vinum
s[ed] vasa suo amico ¶ Item de quodam demoniaco qui persuasit
patrem insequentem ... pater cur me percutis fili qui cecidit
ad pedes eius petens veniam iniusto fuit ymaginacio lesa quia
non nouit patrem sed non racio quia sciuit patrem non esse verberandum
tales melancolici sepe in suis ymaginacionibus decipiuntur ¶ Ra-
cionalis et proprie naturalis inclinacio est ut conforme dictamini racionis

VI

voluntas imperat et impellit et hec tamen meruerunt gratie gratis date
que in eis faciunt ad talem inclinacionem et hec quidem est imperfecta quia
voluntas preter talem dictamen declinat et sic impellit ¶ Dyabolica
inclinacio est et detestabilis multiplex est et subtilis de qua
salvator luce xxii° Sathanas expetiit vos ut cribraret ¶ Nos
licet credamus eum spiritum se probato ¶ ¶ Supernalis sive imperfecta et ista
potest esse sine gratia licet sit assistente spiritu sancto prout dicit beatus Augustinus super
primam canonicam quod ipsam patiuntur aliqui quando moventur et nesciunt unde
venit vnde philosophus de bona fortuna dicit quod bene fortunati
inclinantur et nesciunt a quo inclinantur quia non inclinat
se inclinandi ad agendum sed nescit a quo inclinatur quia non inclinat
Item talem inclinacionem habuit cayphas dicendo ¶ Expedit
vobis ut unus moriatur homo pro populo quia et ipse non intellexit de morte
Christi ad salutem in eternam licet spiritus sanctus impelleret eum ad hoc
dicendum ¶ ¶ Supernalis et gratuita duplex est ¶ Prima generalis
ad qua impellit gratia et caritas cum cetera debitas circumstantias
Item Gregorius ¶ Impetus spiritus ad caritatem humilitatem ad continentiam castitatem
ad mitiorem perfectionem ad opera pietatis ad eternam fidem ad spem superna
tam gaudia ad paciam adquisitam vite morum mentem inclinat
et protrahit ¶ 2a specialis prout spiritus sanctus impellit instituit et
movet mentem super hac speciali motione etc.

Septem sunt spiritualia exercicia in quibus qui fideliter
perseuerauit cito senciet se in spiritualis vite profectu esse
quo usque peruenit ad perfectam sanctitatis virtutis ¶ Primum
est ut homo sit impiger et agilis ad incipiendum
et faciendum bonum quod ex aliquis ammonitione ut ex doctrina in spiritu
ratione intelligit faciendum Multum enim profectum negligimus tam
intrinsecorum quam exteriorum eo quod tedet nos bonis studiis insistere
exhorrere difficultates aut si voluntatem faciendi habemus
quod tunc de tempore in tempus differimus et procrastinamus et item re
inreparabiliter perdimus tempus et in ventum quod lucrari poteramus ut
si facimus tunc ita tediose et indevote quod nec deo est valde gratum
nec nobis meritum consolatorium ut medium unius coronarium ...

A a

L

etiam inde puniri timemus et ex insipiditate tedet nos laboris
et festinamus inde cito absolui et tedet nos aliud simile inchoare
Exemplum de studio orationis seu alterius boni operis in quo nullus ho-
norem vel temporale commodum vel proprie voluntatis solatium expec-
tamus et hoc est contra boni operis naturam quod si debito modo fit semper
letificat conscientiam et accendit affectum ad aliud bonum faciendum
iuxta illud Eccli. Qui edunt me adhuc esurient / Sicut deus
iussit terram producere herbam virentem et lignum pomiferum et semen
uniuscuiusque semen in semetipso generis sui id est bona opera tam minora quam
maiora que si virent debito vigore perfecta sunt semen sui generis
inserunt id est desiderium alterius boni operis quod quasi germen pullulat
ex priore si autem ex desidia languet etiam semen ipsius infruc-
tuosum marcebit et ideo tedet nos aliud de bonum incipere quia
etiam facto priori ut nullum accepimus devotionis affectum / Omni
quoque tempore famulus dei prudenter quod illa hora sit magis expediens
ut faciat quod faciendum videt pensetque qualiter id agere et secundum
virtutis regulam magis apte quantum valet perficiat / Debet enim
assuefaciendum omne corpus et animus ut ex usu boni operis nullo
labore preterito paratus sit animus et corpus sit famulus fidelis
et agilis statim imperanti domino ad omnia racionalia servicia obedire
sicut videmus in famulis secularibus quod nec frigore nec calore inopia nec
alia difficultate pigritantur dominis suis pro parva mercede per longa
terrarum spacia et in periculis corporis obedire gratum habentes si per
gratiam actione cum redierint non magnas alapas et vituperia a
dominis receperint nichil de quomodis infirmitate vel domus hospi-
tum cogitantes / Propterea fidelis famulus dei sic debet semetipsum
mansuefacere et habilitare sic iaculator catulum suum ut statim
cum iubetur subsiliet a lecto ad oraciones nocturnas et cum admittit
orationis sit promptus ad quecumque spiritualia exercitia que vel obediencia
iusserit vel caritas fraterna requirit vel devotionis studio apta
sunt ut cuiuslibet alterius virtutis / Nec enim delicate nutret famulum
suum id est corpus suum abstinentia propterea sentiet contumacem

ut quod pigritie

VII

uel quod piger erit ad bona uel deprita pelitior maxime carnis
¶ Hoc quoque conuenit ratione cordis et ergo modicum homo mollis et piger efficitur
ut nil velit pati uel facere nisi quod libet ¶ ¶ Secundum est ut sicut
ad agenda bona agilis est ita etiam sit velox ad abstinendum
scilicet a quibuslibet maculis statim cum sentit se aliquo corporis motus
pulsari uel cordis occupari scilicet a benosis ubis actionis ab actibus
infructuosis et maxime a cogitationibus vanis et affectionibus
viciosis ac carnalibus concupiscenciis que nec ad hora metade
debemus permittere mordere ne offendamus deum et sanctos angelos
nobiscum presentes dehonestemus conscienciam sordidemus penam incurramus
et bona que interim possemus cogitare uel agere negligamus
¶ Sicut abraham quando deo volenti sacrifficia offerret descendentes
super ea volucres ad lacerandum uel fedandum sollicite abigebat
sic nos deo quoque sacrifficia offerentes scilicet sacrificium bone
voluntatis bone locucionis bone actionis sancte meditacionis et pie
affectionis volucres malarum cogitacionum et affectionum statim abigere
et expellere debemus ne ea nobis dissimulantibus aliquatenus
maculent et deo ingrata efficiant et nobis inefficacia ad
meritum et ad spiritualem profectum ¶ Nec solum carnales et turpes cogitaciones
expellamus sed etiam vanas amaras auaras gulosas
superbas et similium viciorum similiter de istis supra invenies vbi agitur
de regulacione cogitacionum vocum et actionum circa finem secunde partis
de hac tabulam require ¶ ¶ Tercium est ut semper cor pacificum
cum omnibus habere studeamus quod consistit in duobus scilicet nulli malum
facere uel turpe studeamus si quis nos in aliquo offendit pacienter
sustinere excipiamus hoc scutum debemus munire exemplis sanctorum
martirum et aliorum bonorum qui persecucionibus aliquorum inimicorum ut nunquam
penetrari possit iaculis inimicorum quibuscumque **Bern** ¶ In pace
ciencia vestra possidete animas vestras **Aug** ¶ Cristiane profectus consciencia
pacifficum etiam cum inimicis pacem sue correctionis non consensum voluntatis
malignitatis ¶ Quarto ut quantum potest vitetur
et habeat et cupiat que sunt mundi ¶ Homo enim mundana qui
amando mundo mundana
procuranda anima conua et quam usura

L

s. sollicitudinu curarum et laborum nam quanto quis plus de mundanis
possidet tanto maiore usura mundo reddet s. anxietatis
occupacionis et afflictionis usuram Videmus enim quales angu
stias duces et avari habeant qui solliciti sunt substanciam temporalium
augere augeant et custodiant ne parentes vel inimicos perdant
pruroces pluribus potentes Avarus in nullo complementum concedit
Omnes suspectos habet tot in timoribus et curis multi habun
dantes temporalibus sunt plenum quod non possunt velint decaudi tanc
dequa tamen periculum maximum adhuc restat Sic in princeps a suis
subditis exigit cottidiana servicia et munera racione officii sui
et tandem eos incarcerare curat sic et mundus pro multis eo
rectores curarum perditorum racione honorum dignitatum et temporalium sibi
que suis officialibus divitibus mutuat mutuat tandem omnino
evacuatos mittet incarcerem infernalem Bella enim et
lites sunt in seculo quia inter nos mutuo et statim cupimus alter
alteri accipere quod utrumque integre non potest possidere sed in spiritualibus
divitiis nullus ex habundancia alterius patitur detrimentum aliusque non
sit minus sapiens vel virtuosus eo quod alter nullus habundat sequitur
autem in secularibus divitiis et honoribus qui tot necesse est habere
portiones quod sunt participantes ideo alter minuit alteri huius quod
ipse non potest habere Augustinus Vivent mites et divitient pro
venis Beati autem mites quoniam ipsi possidebunt terram viventium de qua
pelli non possunt Apostolus Tamquam nichil habentes et omnia possidentes
gaudenti semper Augustinus Aut penurie pacium loco illius divini trade
ponamus quod omnia implet Et Beati pauperes spiritu s. voluntate
amore perfectus spiritualis quoniam ipsorum est regnum celorum Quanto in
honores se huius angustant intra nichil cupiendo tanto amplius dila
tabuntur in celo Super de contemptu divitiarum de paupertate plurima
sunt dicta Humilitati est ut se semper minus et apud se ipsum et coram
cora hominibus humiliet et reputat in sua estimacione minus sit ceteris in
verbis ingestibus investitu et in omni suo suo novissimum locum
eligat sic erit optimum Ad humiliandum autem se moralis
suus considerat qualis sit quam vilia et fetida sunt omnia que

VII

corpis sint. Vn venit q integ sit q est qua lenit cura que
in hoie pulchra appent emarcescut. Item contra decepto sit
in hoibus secularibus qui non honorant et divites qui hoc facere
vident sed sua lucra sequunt sicut canes et aves cadaver q
in abrosum fuit et nil plus rodendum in eo inveniunt relinquunt
et aliud requirunt. Item considera mala contra sunt in vitia et
pctā neglientie et ingratitudines contra inpietas et similiaris
contra desidia et tepor contra temitas ignorancie et subitas
memorie inordinacō affectionum q mala nra pre mala sunt
et nra totaliter sunt q bona nra tm nobis mutuata sunt cum
usura repetenda et multa similia dant nobis materia humiliacionis
de qua humilitate plenius supra de dentibus agit sunt dicta
¶ ¶ Sexto ut sit maturus et serosus in quadam mora dulce-
dine non in amaritudine et rancore tedii ... aut levitas pt
aliquid in eo bono adhora sed devoto nunquam est devotus Dissi-
lucio enim est devocioni sicut aqua igni sicut exemplum mores persone
hemus quos leves in moribus et adrisum vel adiocum pronos rarissime
videmus Unde in utile sit hoi esse in luctu io dno dicit luge-
tes bros tot n casus luctus dns eis dedit post ipsis pro ppriis
et pro aliis post ipsis q peccatores sunt dm offenderunt et cottidie
offendunt inopes virtutum existunt tarde proficiunt expositi multis
periculis et adhuc dubii an dapnentur vel salventur multis miseriis
involuti ingrati indevoti accidiosi multis suppliciis ab inimicis seu
mortis purgatorii et hijs ppriis compaciendo pauperibus afflictis
periclitantibus dapnandis temptatis subversis et silibus malis ex-
posits quibus et nos ipi sumus expositi pro eo compaciendo eius
positis quibus ... continuis appsidiis peccatoribus cottidie illatis compassione
passioni ... ... et ingratitudine pro omnibus
iusticie ... perditos fidei ... et ... Seruus bonus integ sit
beneficiis que omnibus largitur et ... Servus bonus integer sit
amorem ... et ... plana benignitate ... alius
aut ... amarus ... ... indignabundus suspiciosus
rancorosus ... turbulentus et aliis onerosus. ¶ ¶ Septimum
est semper habere mentem ad deum suspensam orando cogitando re-
cordando de meditando legendo attendendo ... contemplando

L

Vnde quicumque sicut dicit etiam ad modicum tempus dei non meminit ge-
miscit et dolet quasi grauiter offendit tanti amici intuitu defrau-
datus qui sui memoria obliuiscitur ¶ Impius excludo pax prius
subditus alta et seriositas cum maturitate ¶ Nota quod vacacionem
spiritualem tria principaliter impediunt scilicet concupiscentia perturbacio
et occupacio mundane quia non nisi concupiscit in mundo possessiones vel pre-
tariis iam non habet cum libere quam nil timet amittere commodi vel
honoris seu rerum et se commendat defacili alienis vbi potest ne aliorum
sua disturbat vel temere iudicet qui enim vult superioribus mundi
debet ab inferioribus liber esse et aues enim habentes alas ligatas vel
visitatas seu prisas non possunt se multum volando leuare ¶ Ipsa
autem spiritualis mentis consistit principaliter scilicet in oris illuminacione in-
voluntatis rectitudine et inoccupacione memorie circa deum Memoria
autem ut assuescat scilicet assuescat mentem inquirere intendere et ut ei insudat
dictat quicquid vnus ore et frequentiae que lectio collacio meditacio
oracio et contemplacio tanto enim vnusquisque plenius videbit deum
in patria quanto frequencius et deuocius eius meminit in hoc seculo
Ps Prouidebam deum in conspectu meo semper et non solum in ocio sed et in nego-
ciis et occupacione eius memores esse debemus imitacione sanctorum angelorum
qui missi in ministerium nostrum sic exteriora disponunt ut tamen ab
interioribus non recedant etc.

B

Duo autem sunt que faciunt nos deficere et perire in pug-
na spirituali scilicet solitudinem in bello et pugna cor-
porali ¶ homini enim qui non armatur ante bellum nisi et ar-
mari vult cum lesus est in pugna talis esset fatuus in corporali
pugna sic etiam stultus est qui cum temptaciones et bella triplicis
hostis scilicet carnis mundi et dyaboli ipsum inuadunt non est
armatus clipeo et paciencie et armis oracionum et aliorum bonorum
operum Eccl. prepara animam tuam ad pugnam id est cogita de modo
resistendi temptacionibus futuris ¶ Secundo cum quis induit ar-
ma nimis onerosa talis per hostem ex facili vincitur ita in
spiritualibus in districtum futurum vincit dulces decipit Apostolus Rom.
sit obsequium vestrum Reg. 1o Dauid onerosa arma sic exuit
et deponit cum ipsum hostes maxime impugnant talis videlicet
sit fidelis non vincat arma spiritualia id est oraciones paciam et silia

VII

et sto(rum) exempla diligent(er) intueat(ur) Prouerb(iorum) Qui stulta prondent(ur)
bene considerauimus non erunt dampna tollerauimus ¶ Quarto si quis non
resistit hosti sed aperit sibi hostia stultus est qui non claudit
hosti ad portas s(cilicet) sensuum cum ibidem expugnando Iste autem per te
per honestam occupationem claudunt(ur) Ieronimus Semper aliquid facito ut
dyabolus inueniat te occupatum Ouidius Principiis obsta sero medicina
paratur Cum mala per longas conualuere moras ¶ Quinta stultitia
est cum pugnans non armat illas partes ubi hostis plus impug-
nat et ubi plus debilis est Tam hostes magis aggrediuntur
debilia que debilia maxime in iuuentute sunt armanda ut ba-
culus viridis incuruatur ad uoluntatem incuruantis et non facilius
quam aridus qui facile frangitur si quis cum incuruare uelit sic incul-
pabiliter in iuuentute et senio ¶ Sexta fatuitas est qui non occidit ho-
stem dum est puer statim Psalmus Beatus qui tenebit et allidet paruulos
adpetram paruulos id est principia temptationum adpetram que est christus
Ut Eximinia magna scintilla nascitur ignis Ieronimus Lubricus est serpens
et si capite teneatur totus illabitur ¶ Septima qui impugnat amicos
diligendo inimicos Sed frequenter in bello succumbit amici sunt carnales
sunt cruces et ieiunia penitentia quia inimici sunt uicia et peccata
¶ Octaua qui nimis promittit hostem attendere quia plus confortatur
attendendo id est ab eis fugiendum est Apostolus Fugite fornicationem Augustinus
Alius quis fugit plus aduersarium eo minus sentit aduersitates eius
Nono qui fugit tepide et acriores ab hoste [illegible] quod uero
[illegible] hostes fugiunt [illegible] Triplex autem est fuga et salus
passu ante hostes fugiunt [illegible] ab hostibus Primo manendo in religione 2o in religione
[illegible] adstatim per [illegible] 3o que anima immaculata fuit ad opere adu-
[illegible] ¶ Decimo qui pugnat cum simili talis non uincit
tam etnam ¶ Decimo qui pugnat cum [illegible] uinde non uincit
ita qui uult iram premere et uerba iracunda uincere non uincit
sed dat materiam ire tamquam ligna igni apponens Salomon
Non respondeas stulto iuxta stulticiam suam ut non depelle
garrulitatem uerba garrula ¶ Undecimo qui pugnat auide
cum eo que ex facili [illegible] uincere posset Salomon Ne
dicas reddam malum pro malo expecta dominum et liberabit te
Ipse dominus per prophetam [illegible] Vindictam ego retribuam dominus et

sancti martires non reclamabant si quandam adversos vince-
bant | Quadecimo qui invat hostem si xpm pro parte sibi in mo-
do accitas affectiones et concupiscentias carnales et singularis cogita-
do et meditando committit autem necat dando auxilium et ro-
bur hostibus suis ~ Non armat premit abicit non primo
resistit debilibus prius impugnat vel pugil astat Ecquis
cum sibi facile victum iuvat hostem

Tria sunt signa hominis spiritualis | primo si homo tam cito
et intimum sentit in quomodo spiritualis sit corporalis et si intimum
fugit loca et homines ubi anima ledi posset sicut ubi corpus ledet
et si tam studiose meditatur anime sicut corpori corporalis homo meditatur
apostolus qui in carne sunt que carnis sunt sapiunt qui de etc
| Aliud signum spiritualis cibus est ut dum circa peccata dominum offendit quod
sunt sibi sic detestabilia in mente sua sicut cibus et potus delicat corpus
et sicut per singulos morsellos prandia et cenas corpus reficit corpora-
liter quod etiam spiritus suus sic suo modo reficiatur cibo suo Augustinus Sicut
noxium est corpori escam corpoream non posse sumere sic anime periculosum
est spirituales delicias fastidare | 3o probatur homo esse spiritualis si sicut
providet singulis temporibus hiemis estatis corporis et in magnis festivitatibus
corporales cibos ita etiam studiosus sit circa spiritualia | In hyeme cibi ca-
lidi conveniunt in estate vero non sic calidi Sicut homo aliter se habeat in
festis aliter madidus aliter cum vino aliter cum inimicis | Item studeat et
legat sollicitudinarie in quatuor libris | primus scriptus est lacte quod continet
et infantia christi | 2us sanguine continet ad passionem eius | 3us carbone quod
ad mortem et ad extremum iudicium | 4tus auro scriptus continet ad gaudia
sempiterna que autem spiritualem vacationem impediant tamen dicta
sunt de spiritualibus exerciciis etc

Quidam notant in vestitu corporali que perfectum et etiam
spirituali instare quoniam Apostolus Vestit quod homo quamvis ista
dico erunt a quo cum quis | Primum quod quam et expedire tre-
dule sufficit vestes malum Vestes anime mee sunt caro mea
Job pelle et carne vestisti me etc | Hec vestis aspera est le-
uanda ne maneat luto luxurie stercore avaritie sanguine odii quod
de aliis | Cetera quod tres terra levius tangit et premit sic vir

VII

iustus affectus suos terrenis non infigit Apostolus | Ita hemus h ma ci t
| 3o quia spacium mediatens cito transit sic iustus in secularibus negociis
mora non facit Bernardus | pervenire non potest terra salire aliquis et pri
pis in desideriis terrenorum Ieronimus | qui conatur multa agere intendit mi
dicitur | Ito ea que retro se sunt non attendit sic iustus in solo uno
idest in deo mentem figit et omnia que ad deum ducunt attendit
Psalmus Unam petii a domino hanc requiram ut inhabitem | 4to quia admeta cito
pertingit sic iustus ad regnum celorum cito transit quia studet inhabitare
contra ... pugnari etc.

In spirituali edificio dei requiritur | Notandum quod sicut in silva sunt
quinque genera lignorum que pro edificio nobili nil valent
sic quinque sunt genera hominum in quibus predicantes parum vel raro
proficiunt et modicum vel nichil eosdem edificant | Primum genus
sunt putride arbores idest accidiosi qui per longam consuetudinem
temporis et accidie putrefacti sunt Psalmus Computruerunt et cor sunt ...
| 2m genus sunt arbores aride supra petras vulgo dicuntur
storren per quas intelliguntur heretici ab ecclesia recisi arentes idest ...
gratia arescentes sibi exsiccantes a gone fidelium separati sibi ...
Iere ... erit arens ... et non ... et rediget tota
in solitudine | 3m genus sunt ligna impolibilia widerspen
que nullo modo possunt poliri vel adequari per que divites avari
notantur qui nullis modis vel vix ad satisfactionem possunt induci Iob
fuerunt rebelles lumini idest summo deo vel doctrine agrum non suum deme
tunt vulgus pauperum despoliaverunt etc. Seneca multum ... non pati
| 4tm genus sunt ligna torta idest homines ... per longam consue
tudinem viciis mutati Ieremias | Adolescens iuxta viam suam etiam cum se
nuerit non recedet ab ea | 5tm genus sunt arbores alte tales
... non ... ad aquas ... per aquas designantur
superbi prelati et domini qui se ... ministrant ... audire
... raro ... vel
... Iezechiel
... volupta
... dicunt ...
lignorum ... nichil valebit pro edificio celesti ...
... in cendio carbonandis et demonibus ... si tales manserint

L

tradent Volentibus aut locari medifficio celesti primo neccessarium
sunt similitudinarie que etiam tolli debent aliquis ex ter proprietates
a fidelibus tollant primo sit arbor eradicate possidi ita hoc ara
dicit terrene silvestratis i male voluptatis tollit alias non valebit
Lucam vade et amplius noli peccare 2m ut rami possidant i
mala opera ser superbia precidia est 3o ut summitas arboris resida
i humane et vane laudis intento Luca attendite ne iusticiam vestram
faciatis coram hominibus quod sic dicit tu 4m ut in regula et linea more
carpentum vita nostra ponatur linea et regula nostra est dominus noster ihesus
xpus Apoc Nemo hanc regulam secuti fuit x formet aut vitam
seu quadret quantum omnibus sit ipse xpus docuit opere et sermone
F Prima sit ipse iusticia semper (docet) tenuit et nulli unquam iniuriatus fuit
sicut nos promo 2a est fortitudo spiritus qua nobis dominus se ostendit
quod a principio usque in finem nullo timore vel amore moveri potuit adeo quod
pietati ymmo nec amara passio irrisio anxietas malis se quod a com-
pietati movere potuit in hoc nobis dans exemplum 3a est temperantia
sive modestia in cibis potu et sompno et aliis delectabilibus carnis
xpus enim sic mundo vixit quod nec in cibo potu sompno veste vel alio
delectabili modum et mensuram excessit 4ta est prudentia ut prudent
nos in temptacionibus demonis et hominum teneamus meliora eligendo
non in sermas mentis capitosas precedendo quod dicit Salomon
Fili non innitaris prudentie tue noli esse sapiens apud temet
ipsum super quo dicit textus Glosa Ille non innititur prudentie sue qui ea
que ipse videret vel dicenda preponit statutis et legibus scriptorum patrum
Sanctis enim sanctis credere facilius possumus quod approbata eorum scriptura
credere non faciunt si fideliter meditant et cum diligencia

F

Purissimi castra inibit Numeri xxxvj Septeplex
purificatio spiritualis carnalis septeplex purificacionem
et mundacionem rerum corporalium Prima purificatio comparat
ad medicinales paciones quam cavendo timor et gaudio
de spiritu ista sicut pota decamarius herbis et rebus fortis tollit
humores pravos sic timor domini tollit concupiscentias pravas quia
timor extinctum peccatorum iudicis iudicio extremo peccatorum
datum arbitratus mortis et pene infernalis considerando etiam

VII

guitate peccatorum amissione vite sempiterne. Ysaie Amara erit
potio bibentibus eam. Aug. Memorare novissima tua et in eternum non pec-
cabis. Reliqua in fine libri scripta. Homo admonere deum dispo-
si ea studiose consideret. Prima mundacio et purgacio fit per plorom
rei. Huic correspondet spiritualis lotio per effusionem lacrimarum contritis
et amissionibus. Psalmo Lavabo per singulas noctes lectum meum lacrimis
Huius lecto seu loco domus desperatione deletur. Secunda purgacio fit
per scopam cui correspondet confessio que est scopa spiritualis. Psalmo
Dixi confitebor adversum me iniusticiam. Tercia purgacio fit per flagella quibus
admodum grana purgantur cui correspondet purgacio spiritualis scilicet fornax
tribulationis et adversitatum. Augustinus Ut fornax aurum quod lima ferrum
quod flagellum granum hoc sancta tribulacio facit iusto. Bernardus Devotus
miles sua non sentit ... cum benigni ducis intuetur vulnera
Quarta purgacio est a lotiis et vasa ab inutilibus cavinis stabulis
Huic correspondet elemosinarum largicio quia elemosina faciens purgat se a su-
perfluis et non pertinentibus ad suam naturam. Lucas Quod superest date ele-
mosinam et ecce omnia munda sunt vobis. Quinta et sexta purgacio
est quemadmodum aurum et alia metalla purgantur igne et liquescunt
cui respondet caritas dei et proximi in qua purgatur et liquescit anima ho-
mo. Maria magdalena fuit purgata et mundata. Lucam Dimissa
sunt ei peccata multa quia dilexit multum. Septima purgacio fit per legittimum
testimonium ut accusatus de crimine super testes ex purgat se de ho-
mine quod reus non sit. Huic correspondet purgacio spiritualis que fit per
testimonium bonorum operum quibus mens purgari potest in tribunali temporis
celeste. Versus Potio liquor lavans scopa flagella caminus ignea testis 6

Laudate dominum omnes gentes. Divine laudis est am-
plissima materia quia tam ipse deus quam omnia sua
decent cum super omnia laudabilis est. Unde sancti omnes
creaturas sensibiles ad dei laudem invitant quia omnia opera eius
ostendunt eum laudabilem. Laudabilis est enim eius virtus poten-
tia eius providencia sapientia eius clemencia misericordia paciens eius tolleran-
tia iusta mitteris rebus larga remuneratio et magis ...

Ir

eius dignitatis exaltacio ¶ Secundum ista septem intelligimus septupli-
cem materiam diuine laudis cum omnia que laudem dei sonant
possunt includi ¶ ¶ Sex in sunt principalia opera dei ad que omnia
alia reducuntur que sex designantur per opera sex dierum operata ¶ primum
opus dei per diem primum creacio in quo immensa potencia virtutis dei apparet quia
tam magna tam multa tam varia tam solida tam nobilia et
virtutibus eius tam diuersa sic subito sic facile sic demum sine materia
ex nichilo creauit seu produxit potuit et super nichilo locauit et ad
mundum nichil sit Ysaie ¶ Si virtute et opera corporum visibilium
et sensorum mirati sunt intelligant ab ipsis quoniam hiis qui hec condidit
fortior est illis ¶ Et istud primum opus per signum per opus primum diei magis
per omnem materialem creacionem sicut est lux distinguens noctem et
diem quia spiritualis creatura angelica est distincta luce intelligencie ro-
nalis ¶ 2m opus dei est gubernacio vniuersorum in quo magis euidenter
apparet laudabilis sapiencia prouidencie eius quia nichil est cuius vires
operatiues operaciones non cognoscunt et sciat sic est ita quod omnia
bonis cedant in bonum per eius prouidenciam et mala in malum per
equitatis iusticiam ¶ Et istud 3m opus per signandum per opus secundi diei
magis aque superiores et inferiores per interpositum firmamenti
separantur quia celestia magis inferiora habent influencia superius mo-
tibus qualitatibus ipsis adeo insunt quibus a terminis sunt distincta
¶ 3m opus dei est humani generis redempcio magis specialiter apparet
eius laudabilis clemencia diuina qua inter infinite gracie misericordiam
nam assumens pro nobis saluti fecit mortem turpissima eciam ab
hostibus quibus passus est homo factus ut deus efficeretur ¶ Et hoc
opus signatur per opere tercii diei in qua aquis segregatis terra apparuit
arida et fructifera quia preter toti generis humani compatibus
et inficientibus aberracia per petra designata per fidem motis
et apud infideles remanentibus ipsa eciam diuersis generibus
graciarum fecundatur ¶ ¶ 4m opus dei est iustificacionis in qua magis apparet
diuine ~~patris~~ parte laudabilis sufficiencia qua peccatores non
solum tollit sed et acceptos iustificat iustificatos defendit

VII

gratiam mendi donat et sacramenta que vasa gratie instituit Christum sunt
dat fidelibus ad cognitionem ad applicationem ad varias virtutes ad gratias
actores liberum arbitrium ad bonum commovet non tamen ei libertatem auferens
in voluntatibus faciens voluntarios non tamen cogendo sed inspirando et occa
siones prestando Et nota quod motus quo impius iustificatur a deo quadruplex
est talis Primo gratia infunditur a deo que movet liberum arbitrium
ut eligat bonum et reprobat malum 2o motus liberi arbitrii advo
lendum id quod gratia parat Et advertendum est quod liberum arbitrium consistit
in voluntate et voce liberum quo ad voluntatem arbitrium quo ad rationem 3o
contritio generalis et perfecta de omnibus delictis 4tus motus gratia subsequens
per quam fit remissio peccatorum et hec est una de septem rationibus apud divinos
Preterea circa dicta nota quod quinque sunt que dicuntur iustificare et iustifi
cant sed diversimode videlicet ista Deus auctoritate gratia eius formaliter
expellens morbum spiritualem Impletio mandatorum iustificat ut
dispositio sacramenta vero ut vasa medicinalia in quibus confertur gratia
Sacerdos iustificat et ministerialiter et est exemplum medicatio mobilis corporalis
Sanat enim deus auctoritative medicina effective dispositio conservative
Vas medicine continentie Unde dicimus hec pixis sanat me medicus
autem ut minister Idem opus iustificationis significatur ope quinti diei quo
animalia celi facta sunt quia per solem caritatis plurima sibi per stellas aliarum
virtutum dextrum fidelium corda illuminat et cognitionis qua vita et vi
gorem conferunt 6tum opus dei est mirorum in celum quo ad reprobos
maxime laudatur eius iustitia qua detestatur omne vitium et peccatum et ac
bonum diligit laudatur etiam eius iustitia qua malum impunitum non
patitur et iam mirum sunt locutus per sua nantem impetu et maxime peccator
sic flagellavit in illo pluat et fructum suorum ante fecit cum mcomst
gustate corpus enim et incubum tempus pro et alia data ordinat
malis impena quia bonis rabusi sunt ita quod obediant aliis impera
his formatores obedire laudatur etiam eius bonitas in salvatore bonorum
quia pena malorum evacuavit et istud significatur ope quinti diei quo exade
quia natalitia et volatilia facta sunt quia eadem gratie bonum alii evo
lant ad celestia per gratiam alii ad penam mittuntur propter culpa ma
nati et mansi sunt Septimum opus dei est gloria bonorum maxime laudatur eius

larga remuneracio qua pluribus et plus merito dat gloriam et gaudium
intellectuale et essentiale et eciam anima eius in beatorum conregnat seu sint bona seu
mala propria seu aliena ut demones penis delectantur dampnati seu glo-
rientur et de aliene congaudendo delectentur dampnati penis gaudeant
quod evaserunt de alienis quod ea non inciderunt et istud opus potest signi-
ficare septimi diei quo hoc eciam magne deus sanctis omnibus in beatis perficitur
quia per gloriam fit deiformis et illi unitur sic membrum capiti quod omnibus
sit verus dominus principaliter scilicet dominus noster ihesus christus ¶ ¶ Nam vero non est opus
ut ipse operans sed deus inest quiescens et ab omnibus operibus suis super
excellenter id est licet quod in septimo die nichil addidit sed cessasse et quie-
visse ab omni opere dicitur quod est pro perfecto omnium operum suorum et in primis omnibus
creatis reflecti a quo fuit sicut in prima causa exemplari omnia per eum formaliter
per quam omnia per eum efficientem in quo omnia per eum finalem et hoc fit per glo-
rificacionem racionalis creature in qua aliis aliis creature per ipsam creata clau-
duntur quia omnium capax sit per intellectum et nature similitudines cum omnia
ista visibilia ad sumendum sunt creata

h

Domina dei et de misericordia misericordia circa quod primo notandum quod
misericordia quasi dicitur quasi miseriam cor id est cordis dividens ut
in vocabulo patet miseri id est miseria cor id est cordis dei id est divi-
dens sic proprie misericordia est misericordia et sic accipitur illa auctoritate
¶ Celi non indigent misericordia quia in celis nulla est miseria ¶ Secundo misericordia dicitur
quasi mittens sacrificium cordis rigore ¶ Unde ¶ In prophetis ¶ Misericordia et veritas
obviaverunt sibi ¶ Veritas enim in rigore procedit misericordia autem saluti respicit
eo modo misericordia est in celo et in inferno quia in celo deus remunerat ex
misericordia ultra meritum in inferno punit citra condignum ¶ Tercio dicitur
misericordia quasi sacrificans regnans tota sic maxime est in celo quia
deus ipsum est in inferni quia ad opus eius misericordie dei nichil requiri non eius volu-
ntas sed ad opus iusticie requiri exigencia meritorum ¶ Multiplex
est effectus misericordie ut patet in effectibus beneficiorum misericordia est immensa
¶ Quattuor enim statibus hominum facit magis et ondit scilicet peccatoribus
apertis revertentibus perseverantibus in bono et deficientibus in deo vocantibus
singulis enim horum statum triplicem misericordiam ondit ¶ ¶ Primo
peccatoribus triplicem misericordiam ondit ¶ Prima est quia patienter eos portat
et sustinet tamen unum mortale peccatum magis odiosum sit quam actus

VII

montes Ysa(ie) Vos estis in cuius p(ro)ximitate vos et tu expectat qui sic
multo tempore Ysa(ie) Deus expectat nos ut misereatur / 2ª e
quia medium eos large temporalia ministrat s(cilicet) divicias honores et dignitates et
Aug(ustinus) copiosa e(st) m(isericordi)a dei que etiam p(e)cc(at)oribus p(e)cc(at)orem vocat ymo
rogat ut se redeat Job servum meum vocavi et non respondit michi
Cant(icorum) revertere revertere Sunamitis i(d est) anima peccatis dissona cap-
tiva misera aliena revertere et dicit quater revertere propter quatuor p(e)cc(at)a
cogitationis locutionis operis et male consuetudinis vel dicit revertere ad agnicionem
p(e)cc(at)orum tuorum ad agnitionem ad confessionem et ad satisfactionem / Credo
deus audit supplicem magis revertentibus / p(ri)ma quia eos tam benigne
recipit ac si numquam eos maculasset Bern(ardus) Deus patienter p(e)cc(at)orem
expectat benigne revocat hilariter suscipit integraliter dimittit
gratiam sine meritis infundit infusam multiplicat multiplicatam
conservat consumatam in celo premiat / 2ª m(isericordi)a e(st) quia facit eos p(ar)ti-
cipes omnium bonorum ecclesie Ps(almus) Particeps me fac deus omnium timencium
membris sanis incorpori quasi civitem cooperantur s(ed) arida membra
nec s(ibi) nec aliis sunt utilia sic in nostro patre de p(e)cc(at)ore et penitente
/ 2ª e(st) quia eos admittam filios amicis patrem recipit magis patri
magna m(isericordi)a eius quod non solum eos admittam filiorum accipit sed etiam
contubernium angelorum hic triplex m(isericordi)a ostensa et designata e(st) in filio prodigo
s(cilicet) a patre ipso salutis filio amplexo quo ad regalia dato p(e)cc(at)oribus
in deo conservus et iustorum auxiliis inducta / 3ª e(st) bonorum omnium
principales sancti enim faciunt eos principes 3 scilicet eos inquam qui sunt
mites veniunt peccatores in ipsis revertentibus eos stolam primam idest
stolam innocencie anulum caritatis in manu laboris et operum
ut que sunt calciamenta et sic adequaliter eos admittit
Nota iuxta Bern(ardum) Gregorium qui dicit de quibus sit considerandum e(st) nobis
fratres mei tamen deus plus de quibus p(e)cc(at)oribus quam de stantibus iustis
gaudium in celo esse fateri nisi hoc quod ipsi providemus visionis ex-
perimentum novimus quia plerumque hii qui nullius se oppressos p(e)cc(at)orum mo-
libus sciunt stant Adam in via iusticie nulla illicita perpetrant s(ed) tamen
ad celestem patriam anxie non anhelant tanto quo s(ibi) in licitis rebus

usum p(er)berit contra se fecisse nulla illicita meminerint ¶ Sunt non
nunquam boni qui si aliqua illicita egisse meminerint ex corpore suo
dolore compuncti in ardescunt in amore dei seseque in magnis virtutibus
exercent cuncta difficilia sunt certamina appetunt omnia que sunt mundi
derelinquunt honores fugiunt acceptis contumeliis letantur ad ce-
lestem patriam anhelant et quia se a deo errasse considerant
dampna precedentia lucris sequentibus recompensant ¶ Maius enim de
peccatore converso gaudium quam de stante iusto gaudium fit in celo quia dux in prelio
plus eum militem diligit qui post fugam reversus hostem fortiter premit
quam illum qui nunquam terga prebuit et nunquam aliquid fortiter fecit
¶ Tertio deus ostendit perseverantibus in bono et sancta vita triplicem
gratiam ¶ Prima quia eos in temptationibus adiuvat Apostolus ¶ Fidelis deus qui
nos non patitur temptari Sed Pharaon non persequitur nisi fugientem populum
Dei diligentius quam ante fugam ¶ 2a est quod pugnantes et vincentes
virtutum multiplicat dulcedine huiusmodi alios non vincit parte alios
similiter Unde Apostolus Gratias ago deo meo quia omnibus dites factus est
vobis ¶ 3o quod eos ad tantam familiaritatem admittit ut impe-
trare possint quod velint ita quod aliqui fecerunt solem stare alii aquas
refluere pluvias impedire et pluviam dare potuerunt sicut Helias prebuit et
alii suscitabant mortuos ¶ Quarto ipsis de hoc mundo exeuntibus os-
tendit triplicem gratiam ¶ Prima est quia eis mittit sanctos angelos nam
Maria virgine in transitu sancti Jeronimi cum multitudine sanctorum angelorum venit
adducendo animas talium sanctorum ut in passionibus et alibi demonstratur
sepius invenitur ¶ 2o quod de mundo facit speciale gaudium curie celesti
commendat eos omnibus ut ipsos diligant et honorent Machabeorum x
Jonathas ab alexandro rege honorifice receptus purpura indu-
tus in sede positus omnibus amicis commendatus est ¶ 3o quia reddet
eis corporis glorificationem quod est stola secunda sicut gloria eterna corporis in
super in gratiali adde etiam ista quia mina dei amicis periculis nos liberat
et defendit peccata mala ulciscitur differt cor magis cor tantum emol-
lit Iterum non meminit dat adversa ut peccata purget dat
prospera ut amorem provocet dat sarcinam ut initium timeat
dat precepta ut premia augeat ¶ Item errantes ad se reducit

VII

cuncs adest ducit cadentes erigit stantes cadere non sinit et p-
venientes in gloriam introducit nunc in specie tua do inne Ysa. Qui replet
in bonis desiderium tuum renovabitur ut aquile iuventus tua quanta
autem sit eius dilectio in mensa est nec ad plenum exprimi potest Bern.
de magnitudine divine misericordie dicit Omnia peccata mortalia originalia
et venialia ab origine mundi commissa divine misericordie comparata sunt quasi
gutta aque ad pelagus totius maris Et ista via qua nos tenere
debemus Nota quod que sunt inductiva misericordie commendat primum est
dei bonitas et eius misericordia de qua iam aliqua dicta sunt quam pro
modulo imitemur Luc. Estote misericordes quia et pater vester misericors est Exem-
plum de aquila que non providet pullos suos et de corvo qui non pascit
quamdiu sunt ei dissimiles pulli sui Secundum nature paritas quia
naliter movet anime animal diligit sibi
similem Ysaie Carnem tuam ne despexeris Tertium est necessitas proximi
que in veteri lege preceptum est Deut. xv Non deerit pauper
in medio terre tue ideo precipio tibi ut aperias manum tuam fratri tuo egeno
in terra Christi Luc. Omni petenti te tribue et
et pauperi qui tecum conversatur in terra Luc. Omni petenti te tribue et
hoc vel in dando res seu bonam voluntatem reliqua non convenit
Mat. Quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos Quartum est severitas iudicii
Mat. Ite maledicti in ignem et quia esurivi et non dedistis mihi et
Exemplum de divite sepulto in inferno Quintum est premii magnitudo Exemplum
et infinitum Salomon Honora dominum de tua substantia et de primitiis fruc-
tuum ut impleantur horrea tua Exemplum de vidua Sarepta. p. m. Esurivi et dedistis

Religiosus in ordine apparet quatuor Et nota primo
iuxta Hugonem de claustro virtutis quod disciplina est conversatio melior-
um motus ordinatus et dispositio decens morum habitus et
actione Et quatuor sunt principaliter in quibus disciplina est ser-
vanda scilicet in habitu in gestu in locutione et in mensa seu in
comestione Primum quia morum disciplina custodit si in ingre-
ne vestimenta nostra sint nimis preciosa in qualitate ne nimis
subtilia vel mollia Inconsiderate ne nimis viridia In forma autem
quod ad decentiam defendendi Gestus autem est motus et configuratio corporis
ad omnem agendi et standi modum hic per ipsos mores reprehensi-
biles inveniuntur aut tedius mollis sicut lascivia Dissoluta negligentia I

L

Tardus pigritiam titatus inconstantiam precox superbia turbidus iracundia. Primo quod diligenter observandum est ut singula membra suum teneant officium et non usurpent alienum non loquatur manus sicut illi qui manibus habent inde mores loquitur neque os audiat ut aliqui tamen volunt auscultare aperiunt os tamquam voces ore sentiant. Alii una aure tantum loquenti porrigunt quasi natura non una aure dederit. Alii capud habent inde percutiunt. Unde gestus hominis in omni actu debet esse gratiosus sine mollitie quietus sine dissolucione gravis sine tarditate alacer sine inquietudine maturus sine pertinacia severus sine turbulentia. Sed in locucione servanda super vero gravitate cogitacionum locucionum et actuum requirantur. Etiam nota in Hugone quod senes loqui debent de dispositione bene consulendi, iuvenes de instancia bene vivendi seu faciendi, sapientes de misteriis scripturarum, simplices de exemplis bonorum operum. Tum illis loquamur quos propterea exhortacionem suamus capacitate sua posse capi ne erga nos vesania insipientes provocemus. Sapientes velle docere superbia est obstinatos velle corrigere insipiencia est. De servandis in mensa et in commestione super de gula et sobrietate require. Nota quod bonum est esse in religione et securum quia homo vivit ibi purius cadit serius resurgit frequentius cadit rarius surgit facilius incedit cautius moritur confidencius purgatur cicius premiatur copiosius. Primo quod religiosus quantum modus equum ad sensum seu speciem temporalem quia sicut mortuus et sepultus nichil habet proprium ita religiosus quod nichil retineat sic enim nudus ingressus et in egressu. Job. Nudus egressus sum de utero matris mee nudus revertar. Secundo quod ad monitum et sicut mortuus cum nil sentit nec desuper movetur sic religiosus per sensum delectationem et motum proprie voluntatis nequaquam moveatur absque prelato. Sicut mortuus cum movetur eciam ad quemquam non contradicit sic nec religiosus mandato prelati resistat in sic quod dicitur. Tertio quantum ad domicilium mortuus enim clauditur tumulo et religiosus inclausus et sic mortuus tumulum non exit nisi adventum supremi iudicii sic et religiosus clausuram non exeat nisi ad iussum et ~~adus~~ ad consensum prelati et sic mortuus non contradicit si de tumulo ad tumulum transfertur sic religiosi

no remiment cu declaust' ad claustm mittunt | 8to q2 sicut
aia xpi fuit carne separata et tn diuitas aie et carni fuit
unita sit religios aiam carne separet taliter ne aia carni ma
quo carnali malo ptineat aia dnt et caro vinciat do aia
spamore cara pmcorrupcom ut cu psalmista dice valeat
cor meu et cam exultauerunt in dm viuum | 9m Moachus pcta sua
pctis alioz semp pponderet et pponat bona vo alioz suis
pferat et extollat omibq se subdat et reputet viliorem
plus studat amare qua amari lesus seu iniuria passus abaq
no solum paciam habeat adiltu i. cor sine murmuracone lingua sin
no solum paciam habeat adiltu i. cor sine mmacoe lingua sin
gtradiccoe manu sine taliomo retribucoe ino bq via gsistit
paciam verz etia ledenti se impendat officiu caritas hoc e
mcade dilcom ore orom uel bndcom seu excusacom si pt
gpetent ut cu sit pmo delcpe dicat cu hoc fecisse excus
ndenia uel surrepcoe uel bona intencione uel aliq tali mo
q si no pt excusac fm ano lesor attenuat & gpas se
si illi dicens q2 hoies mfmi sumus q2 ego pctis meis puocam
illu ego plus ledi merui uel bonitas phibuit cu ut tantis
pctis lesoris bona illiq studeat enarrare studeat & lesori
aliq obsequi impende cu gpetent potit et si tbatq ut iratq
e npm tota mens conamine ad pacem studeat reuocare et sic
bonu pmalo reddat & c

Templu dei scm est q estis vos | Apos | Ad cor | 3o
Iusti ppi multa dicunt templu dei | pmo q templu
materiale e locq orons se fidelis orace deuotis ide:
pferat Math | Tu a cu ora intra in cubi et clau hostio ora patri
tuo i. mcade tua | 2o q2 templu munda et pgat q tuit
mcacom pctor pconfessiom | 3o q2 templu gsecr et edificat
quo edificat tib sine alius | Apos | templu di scm e | 4o q2
intemplo e altare q tuit q xpt q e pcr iustitie e mcade
hoies fidelis et iusti | 4to q2 i sunt campane sic iusti exhorta
da amonendo pximos excitat ad laudem di | Ps | laudate dnm
intympanis bn sonan | 6to q2 i sut lampades ardentes q tum

K

L

ad bonum exemplum istud note Mat Quod lucear lux vestra coram homi
1o quia ibi est aqua benedicta i. lacrimarum effusio Jere Quis dabit
capiti meo aquam Ps Lavabo per singulas noctes lectum meum lacrimis meis
8o quia ibi sunt cruces multe et contra depicte sic iustus habeat multas
cruces scilicet mortificationes proprie voluntatis et singularium viciorum ut est
superbia ira invidia etc Mat Qui vult venire post me abneget semet
et tollat crucem Item contra habeat cruces scilicet mortificationem carnis quo ad
vicia carnalia Apostolus Qui autem Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vi
et concupiscentiis 9o quia etiam ibi sunt ymagines sanctorum depicte et
passio Christi sic iustus in corde suo passionem Christi depingat sanctorum vita
et martirum et virorum fidem et caritatem ut eorum exemplo pa
ciencia veram humilitatem fidem caritatem quis attingat Apostolus Respi
cientes exitum imitemini fidem 10mo quia templum consecratum
quod continet orationem hominis attenta et devota 11o quia in templo
offeruntur oblationes sic in corde iusti Ps Sacrificium deo spiritus
contribulatus cor contritum et humiliatum etc

L

Homo iustus comparatur bono semini magnam propter utili
tatem 1 primo semen i. homo magnus etiam seminatur
cum fidem subit per baptismum quam comprobat cum venit
ad annos racionis 2o semen sublatum in terra cum homo fidelis se humi
liat et cinerem et pulverem se recogitans ut dicitur Gen dum est homo terra
es et in terram reverteris et in terram 3o quia semen in terra moritur
sic cum homo se a terrenis concupiscentiis subducens mundo moritur
deo vivens Apostolus Mortui estis et vita vestra abscondita est
cum deo in Christo 4to quia semen pluviis asspersum vigescit et virescit
sic homo devotus pluvia gracie divine quam propter delectationem
et conforteret etiam torpens in bonis operibus exaudimus ubi mar
descit Ps Ignitum eloquium tuum Verbi tamen ubi divini celi sine
recrescere Jacobi Celum dedit pluviam et terra dedit fructum suum
Celum i. doctor dedit pluviam ubi dicit et preceptum 4to semen
calore solis crescit sol i. filius dei iustos irradiat ut crescant
quia alias tepescerent et deficerent Malachias Orietur vobis
timentibus nomen meum sol iusticie 6to quia semen in herbam crescit et

VII

in spicam erigit quod fit cum homo cotidie proficiens in intellectu et affectu et sit deuotus in uirtute crescendo | 7° semen florem in spica et granis educat et cum homo floret cum promit bona opera sicut fructum fecunda cum bonum propositum opere complet | 8° semen maturum falce mettitur sic homo maturus per semina absque scelo per mortem reuocatur | 9° semen diligenter ab aristis et paleis separatur et hoc fit solitudinaliter cum hoc anima in morte a corporibus ipsam purgientibus absoluitur ut cum aia a carne nocua separatur seu in purgatorio mundatur | 10mo semine purgatum in granario fundatur hoc fit hoi iusto cum in celestes mansiones ducitur vdie | Colligite zizania et alligate ea in fasciculos ad comburendum triticum autem congregate in horreum meum hoc est in celestes mansiones ducit et fasciculos implaui ex quibus malo ligatus pocius sedem exigencia culpe alter plus alter minus et cetera

Exiit qui seminat seminare semen suum Luce viijo Semine mundana sufficientie accipit pecunia et paleis bonis operibus | Cristus | ... qui parce seminat parce et metet ps | ... sciat maximus quod | Deinde uult quod semine bonorum operum suorum fructum ferat multiplicem hic seruet ista ordo | Primo quod seminaturus exit magis studiat tempus seminandi eligit grana meliora seruat mira bona affirmis et turbulis purgata ... semine ... non post se cooperit semine cum terra ne volucres ... | Item terram rigat ut germinet | Ultimo quod exspectat fructum patienter | ... Sili mo primo fidelis debet exire i. deponere recede ... primam io mens ... exiit qui seruat ... non ... bona opera habeas ... non agat Exodi xiiij pharao vocauit moysen et aaron dicens | Ite sacrificate deo uestro in terra hac et ait moyses non potest ita fieri via trium dierum pergimus in solitudinem et dixit pharao | Dimittam vos ut sacrificetis in deserto domino deo uestro sed tamen longius ne abeatis pharao significat dyabolum via trium dierum est contritio confessio et satisfactio terra pharaonis sunt egypcii designans cupiditates carnales et mundana vita peccatis illaqueata | Ordo

M

fidelis fuet tempus seiandi Apo Ita tempus hyems opem bon
i. inhac vita q̄ e tempus ꝑmtndi grē et ꝑmia merendi || 2o
debet eligere grana meliora i. de melioribus suis bonis facidt
elimā et alia pietatis opa Gen Cumuit de captis fructibus
terre no ut chayn viliora tr Amo | Noli ferre muna fiua
no em deus illa suscipiet | 3to debet seiac mera bona
a spinis et tribulis purgata i. paupibus tribuat q̄ no sint
spinas i. diuias q̄ dnic pungunt p̄les diuites mise tis ut
fame Luc Ibem tenet mer bona tr | It Luc Cu prandiu ffit
aut cena facis noli vocare amicos neq̄ fres tuos ne et ipi
forte te reinvitent ſz tu facis quiuiu voca paupes debi
les cecos et claudos et beatus eris q̄ no hnt vn t r tribuat
tribuē n. e imtribucōe mscorp ps dispsit dedit paupibus | 4to
debet seme suu ꝑicē ante se no post se i. post mote Eccli
ante mote bn fac ysa dispone domui tue q̄ mo | 6to debet
cooꝑire ne volucres vane glie tollant Greg bona q̄ agis
tu magna cautela cauens ne plus q̄ auos r te grit faud c̄
gra humana regrat Luc Nescrat sinis tu q̄ fa dextra tua
Opes aromatū mclusē plus redolent quā dissē et effuse
7o semen debet rigari quassionis rigōe et hūilitate ꝑe
Euntes ibant et fle Amo | noi dato hy fac wlē tuam
| 8o debet fructū patienter expectare Jacobi Ecce
agricola patienter expectat et c

Deus honorauit hoiem p̄cenis ceteris mūdi inst
duodecim q̄ exbetit mcreācoe exbetit mireacōe
i. redemptoe exbetit mīsidia et exbetit in
glorifficatoe | Primo in creacōe q̄ hoiem ad ymagine sua
formauit aia em tua e deo tuo filie ut ymago in speculo
ni et tu in speculo aspet pulchra homo de fēta mea sic deus
mēa inda | 2o q̄ deus gulit hoi dmiom cum in sciorum ||
ꝯpedit hoi quo adeiam īmoralitate et ciua corpi et post
ham vita in creacoe q̄ sr in suis e et ubi et prium
Luc | te mittiate filiis meis Ieronimo Be nascens

dedit sonum quiescens in dulium sic moriens imperium sic regnans
dat imperium. In transfiguratione seu in custodia glorificavit nos
quia dedit nobis custodiam angelicam divinam et beate virginis
marie que multum nos custodit ut patet prius. Ex glorificatione
quia glorificabit nos in corpore et anima in societate angelorum et
sanctorum in iocunda visione trinitatis et deitatis ipsius domini nostri ihesu
christi et sic homo duplici stola seu refectione gaudebit. Proverbiorum
Omnes domestici eius vestiti duplicibus etc.

Domine quinque talenta tradidisti michi etc. Notamus istis
principaliter ad prelatos referuntur qui debent duo genera
bonorum hominum scilicet incipientes bona vita et proficien-
tes et tria malorum ut sunt infideles et [illegible] tepidi fideles
et male viventes deo lucrari quo plus possunt ita ut sint
studiosi circa proficientes et perfectos ut in bono conserventur circa
incipientes ut promoveantur et sic de aliis tribus. Hec quinque talenta
possunt sufficienter etiam illa quinque que dominus unicuique contulit ut
meis lucretur et a bono quoque mm ~~[illegible]~~ immo etiam ut in dicto
debitis rationem redderet. Primum est res mundana et iusticia de-
qua omnibus commisit uni plus alteri minus. Unde lucramur vel dando
pro deo vel mutuando vel etiam ablata non [illegible] pro
[illegible] patienter rerum ablatorum vel rerum carentiam sustinendo. Gregorius
[illegible] patienter tollerari quam bona opera operari
[illegible]. Beda Duo sunt [illegible] gratia vel eius dampnum vel eius commodum
Secundum talentum est ipse homo ut dupliciter [illegible] scilicet minus
in [illegible] et aliis virtutibus se occupando exterius corpus
in omnibus membris et sensibus in bonis exercendo ut auctorum talento
dupliciter mereatur scilicet compatiendo miseriis proximorum et lugendo propria
peccata et christi passione etc. Tertium talentum quod mereri debemus
est tempus presens scilicet ut presens et futurum tempus utiliter expendamus
[illegible]. Care nunc tempus accipe de quolibet enim tempore reddere dicitur
rationem Anshelmus. Arte requiret [illegible] oculi omne tempus impen-
sum qualiter sit expensum. Item 2o si commissa et neglecta
preteriti temporis defleat. Iobelis. Reddet vobis annos quos comedit

LV

locusta bruchus tinea et rubigo etc. ¶ Quintum talentum est officium
operis quod adeo commissum illi quod sit itaque ipsi quod sit mercator ut
miles etc. in quo officio semper intendat laudem et honorem dei
quam etiam sequatur lucrum temporale. Apostolus: Omnia quecumque facitis
in verbo vel in opere in nomine domini facite. Item secundum qualitatem officii
sollicitus sit. Matheus: Cui plus donatum est etc. ¶ Sextum talentum est
proximus ut illum diligamus iuxta domini mandatum. Amicum in deo,
inimicum propter deum. Licet autem inimicum speciali dilectione ex precepto
diligere non teneamur, tamen generali dilectione omni homini suadetur diligamus.
Nota circa edificationem. Exodi xx: Altare de terra facietis mihi
et offeretis super id holocausta et pacifica oves et boves. Hic
notandum quod sumus humiles quia terra est infima etc. [illegible]
Item est firma et immobilis, sic nos sumus firmi et stabiles ac in
bono perseverantes. Item terra stat in medio, sic nos debemus in medio
consistit virtus festinemus. Item etiam terra habet sollicitudinem et dili-
gentiam ut purgetur a spinis et tribulis ut ad fructum disponatur, sic
nos spinas et tribulos viciorum purgemus et nos exerceamus in bonis
sicut terra colitur et calet. Item terra fert fructum multiplicem,
sic nos fructum operum bonorum faciamus. Genesis: [illegible] autem [illegible]
bo[illegible] etc. Super hoc altare afferant holocausta, scilicet
per sacrificia intensa perque nota sacrificium orationum bonarum medi-
tationum gratiarum actionis et laudis divine. Item offeramus sacrificium
contritionis et pie, quod per pacifica nota, quia pacifica pacem offe-
rebant. Prima autem quando includit contritionem confessionem et satisfactionem nos
deo pacificat. Psalmus: Sacrificium deo spiritus contribulatus. Secundum sacrificium scilicet
oves, scilicet abstinentia et humilitas ac mansuetudo. Iohannes: Oves mee
vocem meam audiunt. Item melius est obedientia quam victime. Tertium sacrificium
est compassionis quod per boves nota. Bos enim est valde compassibilis, cum aliquis
[illegible] et mugit cum videt vel sentit sanguinem alicuius bovis occisi.
Apostolus: [illegible] in fine [illegible] non vero. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus etc.

Septem sunt que Christus tribulem et corripiam [illegible]
Prima est ira scilicet [illegible] patitur illius hominis ut pena eius
fiat nota aliis hominibus quod exemplo eius sint [illegible]

VII

sicut Job que sathan vicerit ut temp et data e ei pot / It
thobias temptat e Alia ca est p̄ gato apti sic maria soror mo
ysi lepra pcussa ppto ømisso i moyse fre suo gra que indig
nata fuit / Tercia ca e puniō s ut sic et alios tale pu
niat tali mō herodes punit est qui sic in corpe adeo corrept
fuit alios mala punit et pg nouissimū in corpe suo / Qrta ca
est ppt edificacom aliorȝ sic multi deuoti hoies puniunt et sūt
puniti ymo pditi sȝ Job et thobias pr̄ suas tribulacoes multis
exempla pacie pbent ita cum innocentes pii sepe puniunt
grauit ne peccatoribȝ videat inquenienȝ si pro suis excessibȝ dono
corripiunt / Qta ca est pp augmentū meriti si tribulaco paciencr
tollerat tuc auget meritū celeste / Sexta ca est adhumiliand hoiȝ
ne homo bonȝ et deuotȝ nimia se vellet exaltari si nllas passi
ones seu tribulacoes haret Dicit paulus stimulus carnis castigato
est unde de se ipso dicit Ne magnitudo reuelacionum extollat me datȝ e michi
angelus sathan / Septima ca est ut gla dei pateat et mai
festet sicut patuit in ceco nato que domus illuminabat vt mani
festet ibidem exponit ... Pena pbat purgat punit lucet intendat
Inclinat sepe tribulaco gla fiet Tribulaco paciencer pro deo toller
ata mltas hȝ vtilitates / primo qz erudit et illuminat oculos
cordis ysa Vexacio intellectum auditui dabit Dicit vnde obstr
ingit ut lumē sit capax Gregorius oculos quos claudit culpa
pena aperit / 2° qz inducit ad penitenciam Psalmo Imple facies eorum
ignominia et qn non timent deo Gregorius mala que nos premūt ad dm ire
ǝpellunt / 3° qz pbat iustos tanquam aurum in fornace pbatur
Augustinus Qd fornax auro qd lima ferro qd flagellū grano hoc
sca tribulaco facit iusto / 4to qz letificat pfectos Ibant apli
gaudentes ag° / 4to qz filios spuales ǝducit quantum ad opera Ecco
filii ysrl quanto magis opp / Preterea tribulacio hȝ eciam sibi et
aliis notum qz multi reputant se magna pro deo sustinere posse
tm tribulaco no adest s tm mq modum aduenit statim succumbunt

L

propter patientiam, ymo durum verbum est, commonet, quomodo quod sustinent somnium gladii vibrantes quos commovet seu unus vir duri quod insistit ut ventus. Item tribulacio patienter tollerata auget meritum ut est predictum. Item disponit hominem ad virtutes. Subicit corpus spiritui. Item est munus quod deus frequenter dat dilectissimis amicis ut patet in apostolis et aliis sanctis martiribus et marime in virgine Maria que martirium acerbissimum passa est etc. Et via ipsius etiam per suos gladius. Item ab inimicis demonum et viciorum defendit. Delet peccata. Et est secura via ad regnum celorum. Unde autem sic multe et impatientes adversitates et incommoda sustinemus, de hoc sunt sex cause. Prima nos ipsos plus diligimus quam deum. 2a quia dignitates et honores mundanos et commodum corporis plus amamus quam salutem anime seu vitam eternam. 3a causa quia magna et amara passionem christi diligenter non consideramus et nec ponderare seu memorari volumus. Quarta quia tribulaciones et passiones sanctorum martirum non consideramus. Quinta quia multa incommoda et adversitates pauperum et divitum sanorum et infirmorum senum et iuvenum adhuc viventium nobiscum non bene consideramus quanta pauperes propter inopiam diversas per incendia spolia et predas et plures oppressiones patiantur cum filiis magnis et malis penurie et infirmitatis. Sexta causa quia utilitatem patientie non advertimus de qua habetur et supra de patientia plurima invenies scripta. Nota etiam quod triplex est retributio. Una quando quis mala agit et bona recipit in hac vita hec est pessima. 2a quando quis bona agit et bona recipit in hac vita hec est periculosa ne forte mercedem accipiat cum deus quam iusto debilis hominis bona ut eruperas huius temporis et incommoda prima patientibus ferre possit. 3a retributio est cum quis bona agit et mala hic recipit hec est optima sicut dicitur unde scriptum est Ego quos amo redarguo et castigo. Apocalypsis Quem diligit deus corripit etc.

Michi absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu christi. Apostolus. Nota quod beatus paulus non gloriatur de cruce boni latronis seu mali sed tamen in cruce christi. Hec enim triplex crux sic variatur quia una transit ad infernum scilicet cruce mali latronis. Alia ad paradisum celestem sed ad tempus ad purgatorium scilicet cruce boni latronis. Tertia vero ad regnum celorum quod paradisus celestis dicitur. Quilibet autem homo maliqua istarum trium pendet. Mali cum sua cruce habent i. pena

inter mali latronis

VII

mr̄e mali latronis pendendo et multū patitur licꝫ no cognoscant
hec v° hꝫ 4or ptes Vna ē magna pena quā hn̄t mali ante
ptm̄ qm̄o illud pficiant aliquis cum pruna supbia ul luxuria
diu grauit torquet quomodo hanc impleat et tn̄ recipit bñe
gsolacōm pquo diu vigilauit et laborauit Bapis Similiter
modo pcs tn̄ sūt talibꝫ gtigit sic aranee que diebꝫ et noctibꝫ
euiscerat diebꝫ et scissas texit telam suā pqua sepius gsumit
texendo adhoc ut capiat muscā inqua ē modica utilitas
2a ps ē remorsus gsciē post ptm̄ quā euadē no possunt
qn̄ remordeat 3a ps ē pena que se ipi pctō gungit ut pꝫ
in ira inuidia ebetate cura viciū auculandi concupiscentia Apos Oīs
amaritudo tollā aubis cū omī malicia 4ta ps hꝫ ist ē pena
et dolor quā habebūt imorte cotidie demonū qr tū inbui habu
erunt amem voluptatē quā impctō habuerint Tunc salutet
cū malo latrone abistante cruce et mittent adpenas infernales ergo
descendamꝫ abhac cruce et suspendamꝫ adomꝫ mr̄e boni latronis
Cruxo latronis boni etiā hꝫ 4or ptes i. penas qr dixit Nos
quidem digna fa reci hr̄ aut x Inhac cruce penitentes pendent
Prima ps hꝫ ist ē gtrō que hoīem intim torqat ut mri uellet
qd no peccasset Ps Cor meum dereliquit me gr̄ mō do mī Et hec
pena quauis cruciat tn̄ desideranda ē qr pacificat nos cū deo
Job Ecce inpace amaritudo mea amarissima 2a ps ē gfessio q etiā cruciat
qr multi pcā iuiunde vellent Jacob Confitemini alterutrum pctā ve
Quam Jt ec audite vos sal 3a ps ē satisfactio deo cruce et
pximo qd etiā mltis ē valde amarū et pcipue auaris q m
viti ablata restituunt Aug Non dimittitur pctm̄ n̄ restituat
ablatū 4ta ps ē ignoscere ledentibꝫ hec pena sic gtiuusᵉ
qd imultis amorē inlibꝫ deus eā no pcepit donec ps veniret
Jn pr ignosce illis Quam Diligite inimicos orate ppsequentibꝫ
Et qd deus hō boni plus alis diligat bonis patet qr festū
bti steffani vicissime suo festo apponi voluit ut audiret qua vi
cme tales inregno sibi apponet Item quauis omē bonū mlū sit deo
tn̄ specialit̄ misereri et pro eis hñu est pendens inhac 2a cruce

L

disponitur ut veniat ad eum. Tercia ... sit mag-
na delectacio in ipsa pendentibus in cruce hic quatuor partes in vendes
Una est vehemens desiderium videndi deum. Apostolus: Cupio dissolui et
esse cum Christo. Exemplum de sancto Andrea ... O bona crux diu de-
siderata et iam concupiscenti animo preparata. Item recipe me ab hominibus et redde
me magistro. 2a est compassio. Apostolus: Quis scandalizatur et ego
non uror supple igne caritatis qua sibi compatior. 3a pars est compassio
peccancium cum vident spiritualiter perire et deum offendisse. Apostolus:
Quis infirmatur glossa in fide et ego non infirmor i. doleo pro
defectu tenuit me precordiis de se cum. Quarta pars est humilitas
apud se reputare quod boni faciant seu fecerint se ipsos fore
inutiles estimantes quod non fuerant ut digne deberent. Ewangelium:
Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite quod ... Apostolus: Ego non arbitror me

R Consequenter notate hic registrate quedam auctoritates
de quibusdam virtutibus et viciis. Primo notentur auctoritates
de caritate et dilectione dei et proximi. Bernardus: O magna vis
amoris qua dulciter capis qua gloriose illaqueas qua delecta-
biliter oneras qua feliciter uris qua fortiter stringis qua sapienter
erudis. Idem: Cum amator totum absorbuit affectum hominis ut
sit negligens et immemor sui et non nisi ihesum et ea que sunt
ihesu sentiat tunc meo perfecta est caritas. Augustinus: Ubi regnat
carnalis cupiditas ibi non est caritas. Gregorius: Tanto quisque
a superno amore disiungitur quanto inferius delectatur. Ysidorus: Omne
caritate et humilitate vacuus quelibet vita reputatur. Gregorius:
Nunquam amor dei est ociosus operatur enim magna si est si autem renuit
operari amor non est. Idem: Nichil hic viriditatis ramus boni
operis si non manserit in radice caritatis. Crisostomus: Vere non hic
super terram qui amet quod bonum celeste munitate gustavit. Johannes:
Perfecta caritas foras mittit omnem timorem. Ewangelium: Diliges dominum deum
tuum ex toto corde tuo. Hoc exponit beatus Augustinus sic: Ex toto corde
i. intellectu sine errore. Ex tota anima i. voluntate sine contradictione
dicendo ad oppositum. Ex tota mente i. memoria sine oblivione
quod sufficit memoria habitualis. Bernardus sic exponit: Ex toto corde fallaciis

VII

na abduci blandiciis na iniuriis frangi ab amore dei e dm
dilige ex toto corde et ex tota mente tua Idem Ex toto corde
i. sed sapienter ex tota aia i. dulciter ex tota virtute i. fortiter
Salomon Omni tempore diligit qui amicus est Apostolus Caritas
paciens e benigna e non agit perperam omnia sustinet etc.
Rabanus Caritas seu amor e ignis in meditatione pisiirans
mentem a sordibus viciorum Est lux morose irradians mentem
claritate virtutis Est vinum in contemplacione mentem inebrians iocun
da dilectione Est mel in gracia caritatis mentem dulcoris indulcore
dimorum lenificiorum Est sal in beatitudine mentem claritatis
tas serenissima illustrans Apostolus Plenitudo legis e dilectio
Greg Probacio dilectionis e exhibicio operis Idem Nec deus sine
proximo nec proximus sine deo diligitur Aug Sic diligendi sunt
homines ut errores eorum non diligantur quia aliud e amare quod facti
sunt et aliud odisse quod faciunt Jeron Verus amor in pariter
non est Idem Si quis venerat et amat hoc illi deus e Tullius
Ego amicicie e ut neque rogemus turpia neque rogati faciemus
Prosper Ille perfecte deum diligit qui volendo quod vult deus illas
partes acquisivit per semper indefesse adiuvitates diligendas et
F habendas se contendit ¶ De humilitate Gregorius Sicut
superbi honoribus ita plerique humiles de sua despectione gaudent
Idem Magnum e honorem non appetere maius autem oblatum re
spuere maximum vero e de habito non superbire Idem volumus
esse humiles sine despectu pauperes sine defectu obedientes
sine murmuribus casti sine maceracione carnis Bern Ideo flumina
gratie tanto tempore defluerunt quia non deum inveniat aque ductus
i. humilitas male regnis Ysidorus Ut sine humilitate virtutes
congregat qui in ventum pulverem portat Jeron Deus humilis factus
e erubescat homo superbus esse Bern Ut si displicet deo plus
quod si vilis e deo carus e Idem Si beata virgo deo coniungitur
tate complacuit tamen ex humilitate concepit Gregorius Eam esse
quia non invenit humilem vitas fugit mentem Aug Sex tibi

L

F displiceat quod est si vis videre aliud quod non est. De superbia
Ambrosius Superbia ex angelis demones fecit humilitas autem
homines sanctos angelis equales reddit Apostolus Si adhuc ho-
minibus placerem servus Christi non essem Augustinus Bonus non temporalibus
bonis extollitur nec malis frangitur Idem Ad honorem ascen-
dere non est aliud quam superbie precipitium querere Item superbia est
Evidentissimum signum reproborum est superbia electorum vero humili-
tas Gregorius Apostate angelo similes efficiuntur qui aliis hominibus
similes esse dedignantur Idem De predo desiderat qui thesaurum
publice in via portat Idem Sic sit opus in publico ut
intencio maneat in occulto Christus Nesciat sinistra tua quid
faciat dextera tua Hugo de sancto victore Superbia aufert
mihi deum invidia proximum ira me ipsum De prelatis et
sacerdotibus Gregorius Studeat prius oportet et sic alios monere
F Sapientem prius fieri et sic alios sapientes facere lumen
effici et sic alios illuminare Accedere ad deum et sic alios ad-
ducere Idem Tantum debet vita prelati distare a vita sub-
ditorum quantum vita pastoris a vita pecorum qui respectu subdi-
torum dicitur pastor Bernardus Nugae in ore sacerdotis blasphemie
sunt Idem Numquam accedit ad altare ad offerendum corpus Christi
vel sumendum nisi prius crucifixus fuerit mundo et concupiscenciis
eius liber rursum quantum in ipso est Christum crucifigit Idem Nihil est tam
turpe Christo qui per carnis luxuria fuit est nobis antiquam Idem
Monstruosa res est gradus summus et animus infimus sedes prima
et vita yma Gregorius Non bene predicant qui in predicacione sub-
mergunt Idem Illi recta frangunt qui verba ea que predicant
male vivendo laedunt Jeronimus Prius faciamus et postea do-
ceamus Ambrosius Emendatum est sic clericum officia prefert et gloria
huius plenus debes esse deo Apostolus Si quis domui sue preesse
nescit quomodo ecclesie dei diligentiam habebit Augustinus De gnit
tentibus cura clericorum prius et ydiotis Bernardus Qui venis pecc desi-
deras tociens deum mentitur pro re querendo Idem Clerici vos estis

VII

Sicut milites questu i. lucro clerici Hec tu vendicant qr non pugnant
ut milites nec ewangelisant ut clerici in tali nullius ordinis sunt
in resurreccione de futurorum erunt dempto malorum 3 nullus ordo
sed sempiternus horror inhabitat Job Pastorem te posuerunt sic
milites quasi unus ex illis Ysaie Conspiciculatores eius omnes ceci
sunt Bernhardus Hodie tamen pastores mutati sunt in tonsores agni
in lupos dispensatores in dissipatores qui debent esse sobrii
cottidie sunt ebrii qui plati pilati i. tabernarij q(ui) castisunt incesti

De pacientia Crisostomus Inproperiis iniuriis et aliis que pacientem
laudabile est iniurias ut deus dissimilare impium est Bernhardus Devota
miles sua non sentit incomoda cum benignum ducem intuetur Vita
Idem Obtetit ibidem cora(m) plebe inclinato capite vultu placi-
do sermone raro submissa voce defixis intra affectibus patris
adversa et adulter(ia) prompter Gregorius Adversa non deiciunt
que prospera non extollunt et corrumpunt Idem Quamvis oc-
casio persecucionis desit tamen et pax nostra martirium habet quia si car-
nis colla ferro non subiimus spirituali tamen gladio desideria carnis in
mente trucidamus Idem Qui(cum)que malos non tollerat ipse sibi
per intollerantiam testis est quod bonus non est Idem Si sua peccata
cum bene consideramus non erunt gravia que toleramus Salomon
Sermo mollis frangit iram Idem Non contristabit iustum quicquid
acciderit Augustinus Vane prestatis esse patissimi ettiam cum inimicus
pars se correctionis non consensu malignitatis Bernhardus Quis sine
virtute indutus sis mundo si ita libenter audis detractores sicut
laudatores seu laudatores

De tribulatione et adversitate Apostolus Scientes tribulationes
et nos inmitere in regnum dei Idem Placeo in infir-
mitatibus meis in contumeliis in angustiis in persecutionibus pro propo
Idem Cum enim infirmor tunc fortis et potens Augustinus Quia in hoc mundo
flagella non inveniunt hi in eterno torquebuntur Idem Omnes qui pie
volunt vivere necesse est ut ab impiis et dissimilibus paciantur
et despiciantur tamquam stulti et insani Idem Quod fornax au-
ro quod lima ferro quod flagellum grano hoc tribulatio facit iusto Beda

L

Helis e duri passu ad regnum celorum quia per plana et ame
na viam acceptam supplicium Greg Considerato primi minuit
vim flagelli Apos Ego quos amo arguo et castigo Salo
Quem diligit deus corripit Zacharias Qui tangit paupe
tangit pupillam dei Aug Justi primitur in terra ut pressi cla
ment clamantes exaudiantur et exauditi glorificentur Greg
Ad magna premia non pervenitur nisi per magnos labores Ber
O ihesu quando inveniam te in gaudio quem mater dolens invenit
venit Aug Recusas esse in corpore si non vis sustinere odium cum
capite
¶ Deseror mundo Jacobus Qui voluerit esse amicus huius seculi in
imicus dei constituetur Aug Qui pacem salvatoris suscipit in
imicitiam mundi contrahit Greg Initia gaudia secuntur perpetua la
menta Idem Nemo potest hic gaudere cum seculo et illic regnare cum
deo Sapie Umbre transitus est tempus nostrum Apos Cum dixerint
pax et securitas tunc repentinus superveniet interitus Eccl Impossibile est
ut pretiosus quo homo plus hic impleatur et sitis ut hic ventrem illa
mentem impleat Aug Tantus bonorum affluentia mundo per mille an
nos deberet despici ut saltem unius hore momento fames ihu
nos deberet compari in celo Ber Memento homo quia cinis es et cinis
fis ubi sis et gemisce quo tendas et intra misere Aug Si
homines premeditarent omni tempore de penalitate eius dignitate
peccatorum vilitate status suavitate premiorum superfluitate penarum
immanitate temporis velocitate mortis afflictate et omni iudicii ri
gorem rara peccarent Gregorius Continuus successus temporalium
certum reprobationis est indicium
¶ De penitentia Aug Remedia que sine morbo non nisi cum
teritatibus sunt differenda ne tempus correctionis tarditate pereat
Qui enim penitentibus indulgentiam promisit crastinum diem non pro
spondit dissimulanti penitentiam Ysidorus Qui incipit esse iterum innocens
se de prima sanguis peniteat Idem Nichil est peius quam culpa
cognoscere et eam non deflere Aliud non est hodie tracs mig apti
est Aug Tanto tempore debet homo esse in penitentia quanto fuit
in culpa Greg Considerantes quod deus iustus est ut sic peccatura

nolite neglige(re) (con)sid(er)antes q(uod) p(er)ius sit nolite desp(er)a(re) Idem
Q(ui) (com)misit p(ro)hibita s(ibi) ip(s)i (com)p(et)it debet abstine(re) etia(m) (con)cessa
Idem p(ecca)t(u)m q(uod) p(eniten)tia no(n) diluit mox suo pond(er)e ad aliud trah(i)t
Ps(almus) Dixi (con)fite(bor) adu(er)sum me Ber(nardus) Si vis age(re) p(eniten)t(i)am p(ri)mo mole(m)
corp(or)is afflige Idem Vna lacrima de puro corde p(ro)lata plus
p(ur)gat a(n)i(m)am qua(m) decem anni in p(ur)gatorio Ieron(imus) Orac(io) et
ieiuni(um) sunt arma p(eniten)tie et peccator(um) remedia Idem Deus
nec bona implet q(ue) s(an)c(t)is p(ro)misit si illi resistant adu(er)sa nec
mala que pecc(at)orib(us) (com)minat(ur) si illi (con)u(er)si fu(er)int ad salutem
Ber(nardus) Omnia pecc(at)a mortalia originalia venialia ab origine
mu(n)di (com)missa diuine mi(sericordi)e (com)parata sunt q(ua)si gutta aque q(uan)tu(m) pelagus
totius mar(is) Idem Sic(ut) t(ame)n i(n) i(n)f(er)no ardet sit voluntas
op(er)ib(us) no(n) (com)pleta Aug(ustinus) plang(ens) corp(us) a quo recessit a(n)i(m)a et
no(n) plang(en)s a(n)i(m)am a qua recessit de(us) Idem Plures inuenio
baptismale(m) s(er)uasse i(n)nocentia(m) qua(m) v(er)am egisse p(eniten)tia(m) Idem
Q(ui) creauit te si(ne) te no(n) iustificabit te si(ne) te et c(etera)

¶ De orac(ione) Ysidor(us) Oratio c(ordis) e(st) (?) qua lege q(uia) m(er)ito (con)s(ci)mus (?)
quid age(re) debeamus In orac(ione) a(u)t(em) accipimus q(uod) petimus Idem
Deus v(er)ba orantis non attendit s(ed) cor dep(re)cantis respicit Ber(nardus)
Oro fidem roborat spem (con)fortat vegetat atq(ue) ordinat ca-
ritate et omni homi(n)i mores virtutib(us) impinguat Aug(ustinus) Nos
postulas q(uod) (pro)misit deus si no(n) fac(is) q(uod) iussit deus Gregori(us)
Quod flat(us) ca(r)bonem h(oc) o(rati)o facit deuotio(n)em Hu(go) Querite
p(ri)m(um) regnu(m) dei Salom(on) Q(ui) (con)su(m)at legem multiplicat orac(ionem)
Aug(ustinus) Deus cu(m) aliquid male postulat(ur) dando irascit(ur) no(n) dado
misere(tur) et c(etera)

¶ De abstinencia Ieron(imus) Melius e(st) cotidie pa(rum) q(uam) raro et
satis sume(re) Idem Parc(us) cib(us) et semp(er) e(s)uriens vent(er) t(r)iduanis
p(re)fert(ur) ieiuniis Idem Non e(st) reputanda abstinencia vbi ve(n)t(er)
sacietas fuit subsecuta Gregori(us) Non deo s(ed) s(ibi) ieiunat q(ui) vent(ri)
subtracta paup(er)ib(us) no(n) tribuit Ysa(ias) (?) Fortit(er) (com)med(er)e facit fortit(er)
(com)med(er)e Boeci(us) Ista pauc(is) minimis q(ue) (con)tentat(ur) Seneca Sa-
ciati tuu(m) app(et)at fames et no(n) sapor cibi et c(etera)

¶ De elemosina et oblacione Salom(on) Q(ui) obturat aure(m) sua(m) ad clamore(m)

L

pauperis et ipse clamabit et non exaudietur Gregorius Terrena
omnia seruando amittimus sed bene ea largiendo seruamus Idem
Ingratum est deo quod quis obtulerit eo neglecto adhuc tenetur Eccl.
Melior est obedientia quam stultorum victime Bern. Si offeres mu-
tum an aliud et recordatus es

Deuitie est Bern. Vere diuitie non sunt opes mundi sed virtutes
quas conscientia secum portat ut in eternum diues fiat Idem Omni-
bus opus virtutis est doceri virtus nunc cum humilitate doceri cum labore
queri cum amore teneri Jeron. Homo Christo dedicata caueat ne
nova sit inuidia Aug. Non sufficit abstinere a malo nisi fiat id
quod bonum est Et parum est nemini nocere nisi studeas multis prodesse Idem
Sit homo inuitus amittit temporalia in qua nisi volens amittit
eterna Aristoteles Melius est mori quam facere contra bonum virtutis
Seneca Si scirem deos ignosituros et homines ignoraturos adhuc
peccare erubescerem Aug. Semper ambula semper proficere noli
in via deficere quia qui non proficit recedit Politicus Opus quod fit
a melioribus semper melius est Bern. Si quis tepet in laude dei etiam
hoc signum est quod non habeat spiritum sanctum quia vbi spiritus inhabitat
laudem dei excitat et cetera

De castitate Cesarius Melius est humilis coniugalitas quam
superba castitas Bern. Castitas sine caritate lampas sine oleo tolle
oleum lampas non ardet tolle caritatem castitas non placet
Aug. Impudicus oculus impudici cordis est nuncius Crisostomus
Non conputaui iam potes inter puellas virgines que se viuis
ut adamari possis et cetera

De luxuria est Crisostomus Vitens tuus sordidum ondit? animum et
in sicco pane libido dominatur Isid. Grauius hunc libido punit
quam castum inuenit Idem Si vis tutus esse a fornicatione esto
distinctus in visione Jeron. Anima sanctam habeas et vitia carnis
non amabis Alanus Facies in illicita venenum vrens Greg. Illud
non licet intueri quod non licet concupisci et cetera

De auaricia est Jeronimus Auaro tam deest quod habet quam quod non
habet Apostolus Auaricia est ydolorum seruitus Eccl. Auaro nichil
scelestius Ysa. Ve vobis qui coniungitis domum ad domum et
agrum agro copulatis Item stultum est si vis diues fieri

no est p(ro)ximo adiciendu(m) s(ed) cupiditati detrahendu(m) Jtem in lege
scr(i)bit(ur) no(n) messueris segetes tuas usq(ue) ad terram i(d est) no(n) tollas
a paup(er)e debito(r)e tota(m) s(ub)stanciam etc.
De accidiosis etc. Aug(ustinus) Cum gaudio debet facere i(m)mortalis
fieri quemq(ue) faceret p(ro) differenda morte morituru(m) Greg(orius)
Qui datu(m) temp(us) negligit frustra ante tribunal iudicis p(re)ces
fundit Idem Accidia est delictum laudabili exercicio utriusq(ue)
h(omin)is languida deiectio Ber(nardus) Accidia est quida(m) tepor tu(n)c q(ua)n(do)
quis negligit bona inchoare aut inchoata fastidit p(er)ficere
Salom(on) Vade ad formicam o piger et considera vias eius que
cu(m) no(n) habe(a)t duce(m) et tame(n) Ber(nardus) Cum tepida
congregat messe(m) etc.
... pulvinar diaboli Tullius
nichil adeo facile q(uo)d n(on) fiat difficile si inviti faciamus Beda
Sicut in aqua stante vermes generantur ita in anima ociosa cogita-
tiones vane et male Ber(nardus) Arguit nos negligentie et i(n)ertie
ipsa in te devocionis inopia Idem Omne temp(us) nob(is) impe(n)su(m)
requiretur a nobis qualiter sit expensu(m) Idem Homines
dure cervicis qui nec emollit beneficia nec terrent supplicia nec
allicit p(ro)missa nec edificant flagella etc.
De detractione etc. Aug(ustinus) Nunquam detraxeris si tempus bo(n)i
p(ro)ficiens(?) Ber(nardus) Qui detrahit auditor detrahit et detractor etc.
De emendacione etc. Aug(ustinus) Laboriosa et difficilia sunt figmenta
mendacium qui verum aut vult dicere non laborat detractores
cum sint bonorum quam mali et absplucatora sint vana veridicorum
qua(m) commenta fallacium etc.
De scandalo etc. Ap(osto)l(u)s Omnia mihi licent sed non omnia edificant
Ber(nardus) Irredemabiliter vivit qui scienter s(an)cte vivit apud te et
p(ro)ximo a scandalo Aug(ustinus) Non sunt facienda mala ut
veniant queq(ue) bona Idem Vera innocentia est que nec sibi
nec alteri nocet q(ui)a cum diligit iniquitatem odit animam suam
et nemo in p(ro)ximo suo magis quam in alterum peccat Ewan(gelium) Ve
ho(min)i p(er) quem scandalum venit etc.
De fide et spe etc. Greg(orius) Fides non habet meritum cui humana ra-

V

Placet experimentum Ambrosius commendatum est exemplum sed dicit et opera
que non facit Jacobus fides sine operibus mortua est Idem Qui precepta
si quis inique agens deum inuocas inuocare que operibus negas Gregorius
Neque quisquam fide sic saluus est Idem sine uita aliquid sperare
non est fides sed presumpcio [illegible] Augustinus Ille bene exspectat
promissionem dei qui mandata eius sequitur Johannes fiduciam habemus ut
quicquid pecierimus accipiemus si mandata eius custodierimus
De silencio etc Jacobus Si quis putat se religiosum esse non refrenans
linguam suam sed seducens cor suum huius vana est religio Salomon
In multiloquio non deerit peccatum Idem Qui custodit os suum custodit
animam suam Gregorius Ociosum verbum est quod aut utilitate rectitudinis
aut racione iuste necessitatis caret Bernardus Decori vero ecto q lo fi lo
Gregorius Sicut incauta locucio in errorem pertrahit ita indiscretum
silencium hic qui erudiri poterat in errore derelinquit
De simplicitate et stulticia etc Ysidorus Simplicitas cum igno-
rancia vocatur stulticia sed cum prudencia sapiencia Gregorius Neque sub
pretextu simplicitatis persistere potest qui sine mora docere ignorant
Ysidorus Ignorancia mater est viciorum Augustinus Habeto simpli-
citatem columbinam ne cuiquam mali machineris et serpentinam astu-
ciam ne cuiquam supplantes insidiis quia non multum distat inui-
cem decipere vel decipi Salomon Ne respondeas stulto secundum
stulticiam suam ne similis efficiaris ei Ysidorus Indoctus ex facili
decipitur et stultus inuiam cito labitur etc
De solitudine et societate etc Philosophus Homo solitarius aut deus
aut bestia Ecclesiastes Ve soli qui cum ceciderit non habet sublevantem
Jeronimus Oppidum michi carcer est solitudo paradysus Philosophus Duo simul
gradientes potenciores sunt ad agere et ad intelligere
De victu corporis Augustinus Non decet sub spinoso capite membrum
fieri delicatum Salomon Non affliget dominus animam iusti
fame Bernardus Nolite solliciti esse divites quomodo manducetis Boecius
Nam paucis minimisque natura contenta est Apostolus Habentes alimenta
et quibus tegamur his contenti simus Jeronimus Non est eiusdem
hominis vina degustare et prophetas et apostolos intelligere etc
De verbis dicit Augustinus Sicut noxium est corpori escam corporea non

VII

passe sunt ita periculosum est aie spirituales delicias fastidire
Exm^o Non in solo pane vivit homo Aug^o In palato non sano pena
e panis qui sano est suavis Ibi Et non sentit adorem
tuum xpo aut e mortuus aut fetidus
De gra dei t^a Aug^o Dum mentes tu recte cogitamus et pe-
des nostros a falsitate et iniustitia continemus quotiens enim
bona agimus deus est in nobis atque nobiscum ut opera opera-
Idem Homo est tam bonus et tam eruditus qui superna il-
lustracione non egeat Non enim ulla divinorum bonorum augmenta
ita sufficiunt ut non semper super sit quod mens racionalis intelli-
gendum desideret et agendum Idem Ad celestem gloriam conscen-
dere non contendit nisi qui ex toto corde pro sciens non con-
spicis quod dum munus ee quod ascendit
De perfectione t^a Greg^o Huma perfectio est sue imperfectionis cognicio
Idem Duas possidere e perfectio omnibus vivere virtutes motibus
mentes quasi ex arte vivere Enal Aug^o Nemo repente fit
summus Idem Mens deo debita sit tamen munda corpore et
gula seu mundo Aug^o Habet enim aia sua regem in hac
vita que deunde in fidelitate e exempla non ab operibus
iusticie quod ab iniquitate abstinet actione ut vivens deo in natura
mundo in humilitate et mansuetudine placida tranquillitate re-
gestat Dom Si vis ee perfectus vade et vende o Dom Si
vult venire post me abneget semet ipsum et tol e In Tria
sunt que faciunt hominem sanctum scilicet vite communi adesse iusticie actio
contra adaltras post sensum contra addam t e
De cognitione t^a Aug^o Bonum intellectum habet qui correcte fa-
ciendum intelligit facit Idem Errat qui vitare se cogno-
scendum putat si adhuc nequiter vivat Greg^o Tanto quis in
se putat si adhuc nequiter vivat Greg^o
maioris gratie lumine recipit tanto se reprehensibiliorem regis
sit Idem Vera scientia sapientes efficit non extollit nec
superbientes quod lamentantes facit Idem Augent dona roces
enim e sunt donorum Aug^o Frustra in nob dme cognicionis habi
dantia e sunt nisi in nobis amor dme ductionis augestat Hugo

L

Multi intra sunt se ipsos nesciunt alios respiciunt se ipsos deserunt
Idem Magna est insania ut non se attendat unde deberet homo vitam
recuperare Aug. Assidua mortis meditacio est aptissima genus philosophie
Idem Inutiliter meditatur legem dei qui laborat ut in memoria
teneat quod actione non implet etc.
De verbo dei etc. Salomon Verbum dei ignitum est clipeus sperantibus
in se. Ps. Ignitum eloquium tuum vehementer. Jacob Estote factores verbi et
non auditores tantum. Crisost. In sacra scriptura invenit ignorans quod
discat contumax quod timeat laborans premia pusillanimis consola-
cia. Ber. Ex auditu cognicio ex cognicione dilectio ex dilectione famili-
aritas ex familiaritate fiducia ex fiducia postulacio ex postu-
lacione impetracio ex impetracione fructus. Greg. Divine epule
sacri eloquii sunt verba etc.
De malefactoribus etc. Aug. Nichil infelicius est infelicitate
peccancium qua penalis nutritur impietas et mala voluntas
ulcior hostis interiore roboratur. Idem Dicitur non impediunt iustu
eterna vita quedam venalia peccata sine quibus hec vita non
ducitur sit ad salutem eternam nichil prosunt impiis aliqua bona
opera sine quibus difficillime vita cuiuslibet eciam pessimi homi-
nis invenit. Idem Non est de malis desperandum sed pro ipsis ut boni
fiant supplicandum quia numquam sanctorum auctor est desidio malorum. Jere.
Cum quidam Job sedentem in sterquilinio Johannem esurientem inde-
serto Paulum occisum gladio Petrum in cruce etc. Nunc cogito quid
fiat in futuro de reprobis quos in presenti affligit eos quos deus di-
ligit legit. Ber. Tollerabilius feret pueris carnis verberibus quam
cum pravis deo. Aug. Peccator est servus tot dominorum quot viciorum
Idem Homo eciam si servit liber est malus eciam si regnet ser-
vus est non unius domini sed tot dominorum quot viciorum etc.
De dyaboli decepcione etc. Ysaie Dyabolus est serpens lubricus cui
si non apprehenderis caput illabitur. Jacob Resistite dyabolo et
fugiet a vobis. Aug. Nemo potest a dyabolo decipi nisi se prebere
maluerit sue voluntatis assensum. Greg. Illos adversarius pul-
sare negligit quos iure quieto possidere se sentit. Idem
Multiplicat temptacionem est signum quod a deo evaserit de malis

VII

dyaboli Bern Bonus nunquam in similitudine boni deceptus est Idem
Ipse carnis suggerit mollia spiritus mundi vana spiritus malignus
amara ut rixas iras gen[er]at' ac[ceditur] si fiat suggestio sit
de corpore castigando de corpore humiliando de seruanda veritate et
de exhibenda caritate tu hec medite hos versans sub dubio
spiritus bonus est qui alloquitur et suggerit etc
De adulatoribus etc Adulantium lingwe alligant animas homi
num peccatis Idem Adulatio est fallax laudis seductio Cassi[odorus]
Melius est a sapiente corripi quam stultorum adulatione seduci Sa
lomon Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta
oscula blandientis Item scriptum est Vir sapiens gloriam
suam in ipsa gloria ponit et adulanti non attendit
De edificatione proximi etc Bern Item perfecto proximi non timeas
si domus scientie et eloquentie eruditus bonum vbi et posset
prodesse multis inutili ymo dampnabili silentio ligas Prouerbiorum
Maledictus qui abscondit frumenta in populis Apostolus Vnus non gloria
tur non gregnabimus Iacobus Qui scit facere impium aliter
non facit etc Augustinus Non sufficit abstinere a malo nisi fiat id
quod bonum est Gregorius Pars est nemini nocere nisi studeas multis prodesse
Idem Expedit facienda mala ut vetat que bona
De obedientia etc Bern Non dabit inobedienti se tantus ama
tor obedientie qui maluit mori quam non obedire Idem Vnto
nos obedientes sumus prelatis nostris cui deus obedit omnibus
nobis Lucam Qui vos audit me audit qui vos spernit me sper
nit etc Cassianus Melior est obedientia quam victime Augustinus Non
est peior lepra in religioso quam propria voluntas in religioso
Idem Verus obediens mandata non procrastinat moram
nescit parat aures auditui lingwam voci manus operi
pedes itineri et sic se totum colligit ut mandatum imperat
ntis expleat etc
De timore dei etc Gregorius Deum timere est nulla facienda preterire
Eccli Deum timens nichil negligit Ysaie Ad quem respiciam nisi
ad pauperem contritum spiritu et trementem sermones meos Augustinus

I

anima que timet rationabiliter fugiunt. Deus aut[em] s[em]p[er] timendus est ut ab ipso ad ipsum fugiat. Ieronimus Sive bibam sive comedam s[ive] semp[er] videtur in auribus meis sonare illa terribilis vox Surgite mortui venite ad iudicium etc.

De pena inferni etc. Augustinus de civitate dei Con[tra] civitatem dei aliena a tanta dei dulcedine tanta tam gravis est pena q[uod] ei nullum tormentum nobis notum possit comparari. Idem Si dampnati possent mallent in penis esse et deum videre q[uam] extra et deum non videre. Ambrosius Plus dolebunt dampnati q[uod] talem deum amiserunt q[uam] q[uod] in tanta miseriam ceciderunt. Crisostomus Pena arrii non dum est taxata nec gloria beati laurencii vel alterius magni sancti computata etc.

De preceptis etc. Jacobus Quicumque totam legem observaverit et offendit in uno omnium reus est. Apostolus Iusto non est lex imposita sed iniusto. Johannes Qui diligit me sermones meos servabit. Augustinus Recti corde de preceptis et de questionibus mundi non curantur. Qui iustus est omnino tollerat omnia que iudicatus volunt pati.

De bono vero Augustinus Illud est summum bonum quo quis adepto nichil ulterius desiderare queat etc.

De festis Augustinus Qui male celebrat sabbatum qui ab omnis operibus vacat actu non debet ab operi inactivitate esse pessimum etc.

De ira etc. Augustinus Nulli irascenti videtur ira sua iniusta. Unde ab omni indignatione cito recedendum est. Galenus Homo durus suscitat furorem. Aristotiles Ideo irasci magis oportet insipientes. Cato Impedit ira animum ne possit cernere verum etc.

De odio etc. Augustinus Perfectum est odium q[uod] nec iusticia nec scientia caret i[d est] ut nec vitia propter homines vel homines propter vicia diligas. Recte ergo in malis odimus vicia et diligimus creaturam ita quod nec vicia propter naturam diligamus nec naturam propter vicia dampnemus.

d

De quibusdam mirabilibus super et de libello intitulato Dominice qui intitulatur Maria virginis etc. Post diluvium et filiis Noe descenderunt gigantes

VII

lxxij qr decem descenderunt filii xxvij in asia de cham
filii xxx in affrica de japhet milites xv in europa
Item post diluvium reperiuntur fontes et homines mirabiles
varii. Et si dubitantes et errantes in fide hec studiose
audirent et ea que supra sunt scripta ubi agitur de fide co-
minus dubitarent vel errare et plus in fide confortari deberent
Dicit enim ysidorus in libro xiij ethimologiarum quod in sicilia sunt duo
fontes quorum unus steriles fecundat alter fecundas steriles reddit
Garmantes fons de die friget de nocte ardet. In epiro fons
ardentes faces extinguit extinctas reaccendit. Sardinie
fontes calidi infirmos oculos curant fures accusant. Fons
Job in ydumea quater in anno colorem mutat ternis enim mensibus
est pulverulentus ternis sanguineus ternis viridis et ternis clarus
Charfis fons in frigia generat saxa. Affrice fons terram indu-
rat favillas in ethiopia solidat. Syloa sub monte syon non
diebus et horis ebullit. Rivus quem vidit quondam omnibus sabbatis
siccabatur. Stix aqua in archaye bibentes statim interficit. In
asphaltide lacu iudee nichil vivum immergi potest quod non vivum statim
submergatur. Eguaso marte lacu portidam nichil mergitur
sed omnia natant. Tragetus lacus et in scicilia indie fit amarus
tonens dulcis. In tessalia duo sunt flumina de uno bibentes
oves generantur albe de altero vero nigre sed ex ambis aquis mixti varie
fiunt oves bibentes. Clitumnus lacus ymbrie maiores nutrit boves
In ethyopia fons rubeus bibentes lymphaticos facit. In
boecia sunt fontes unus facit hominem ingeniosum et bone
memorie alter obliviosum. Ciziri fons amorem veneris tollit
lacus furialis venerem excitat. Clitorius lacus ytalie bibentibus
tedium vini facit. Albula aqua ytalie vulneribus medetur. Zame
fons affrice voces canoras reddit. De hiis omnibus dicit
plinius in libro vij et augustinus in libro de civitate dei et ysidorus
in libro ethimologiarum ista que sequuntur. Videlicet quod in india sunt
cynocephali canina capita habentes cum latratu loquuntur et

L

aucupio viuunt Cyclopes in yndia vnum oculum habent in fronte
super nasum tantum aliud viuunt 1do Argiophagite dicunt
homines In Sylia sine capite nascuntur os et oculos in pecto-
re habent In oriente iuxta Ganges fluuium sunt homines nichil com-
dentes solum odore florum et pomorum viuunt odore malo statim
moriuntur os tam minutum habent quod calamo potum quem sumunt
Therica sunt homines in Scitia labium tam magnum habentes quod tegit
totam faciem cum dormiunt Sunt et alii solo nutu lo-
quentes vt monachi Panochii in Sitylia habent aures tam
magnas ut contegant totum corpus Arrabite in Ethyopia
proni ut pecora ambulant Sattiri sunt homines cornuti
naso obtunsi pedibus caprinis In ethiopia occidentali sunt homines
vnipedes vno pede latissimo tam veloces ut feras inse-
quantur In ypopodo habent humana forma et equos
pedes Macrobii in yndia sunt statura cubitorum xii Ibidem
pigmei duorum tantum cubitorum hec pro dortoss etc etc

Verbum dei in iis habet utilitates Circa quod primo
est notandum quod sit ait saluator Iohannes viii capitulo qui est ex deo
verba dei audit etc super quo dicit beatus Gregorius Sic
Ei ille verba dei audit qui est ex deo et audire verba
dei non potest qui ex illo non est Interroget ergo se vnusquisque
si verba dei in aure cordis percipiat et intelligit vnde sit
Celestem patriam desiderare dictas iubet desideria carnis conprime-
re mundi gloriam declinare aliena non appeti propria largiri pensset
quis vnusquisque vestrum si hec vox dei in aure cordis qualuit et quia
iam ex deo sit cognoscit Sunt naque nonnulli qui precepta dei
nec aure corporis percipere dedignantur Et sunt nonnulli qui hec
quidem aure cordis percipiunt sed nulla ea desideria mentis complectuntur
Et sunt nonnulli qui libenter verba dei suscipiunt ita ut etiam
in fletibus compungantur sed post lacrimarum tempus ad iniquitatem
redeunt Hii profecto verba dei non audiunt quia hec exercere ope-
re contempnunt Vitam ergo vestram fratres karissimi ante mentis oculos reuo-
care et alta consideratione pertimescite hoc quod ex ore veritatis sonat

LVII

qr̃ea vos non auditis quia ex deo non estis | Prima quod utilitas
verbi dei est quia excitat hominis ad primam et ad alia bona inflammat
Psalmus | Ignitum eloquium tuum | 2a quia illuminat hominem ad cognitionem
veram Psalmus Declaratio sermonum tuorum dat te | Et lucerna pedibus
meis verbum tuum | 3o quia mundat et abluit animam Johannem | Vos
mundi estis propter sermonem meum | 4to quia sanat languida anime Psalmus Mi-
sit dominus verbum suum et sanauit me | 5to quia contra temptatio-
nes resistere facit Gregorius Samaritani infestabant alios
multos et non fuit liberati donec receperunt et didicerunt
a sacerdotibus legem dei Psalmus Deus quem tu erudieris et de
lege tua docueris eum ut mitiges ei a diebus | 6to quia confortat
aduersitates Johannem Omne me nichil potestis facere | 7mo quia si-
tim spiritualem extinguit Johannem Qui bibit aquam non sitiet
ultra | 8uo quia saciat Matheus Non in solo pane vivit homo sed de omni
panibus et duobus piscibus quinque milia cum mirum delectant multo
dei quod audiunt vel legunt quod modico victu sunt contenti | Capitula
verbum dei magna habet dignitatem Ideam verbis conficitur sa-
cramenta et verbum predicationis sepe peccatorem convertit et corrigit
quod sacramentum eucharistie indigne sumptum non operatur quia malos reddit
peiores Unde | Insipientia corde cum malis vita bonis est
Psalmus | Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum et in retributionem et in scandalum
| Ideirco facti sunt dicentes ut quos alias conuerti voluit non
conuertit predicatoribus illi non adhibent tota intentionem fide-
lium quantum ad quam doctrina Christi et apostolorum et aliorum doctorum
veritatis | Nota exaudiui cognitione excognitione dilectione exdilectione fa-
miliaritas exfamiliaritate fiducia exfiducia postulatio expostu-
latione impetratio eximpetratione fructus Apostolus Quomodo inuoca-
bunt in quem non crediderunt aut quomodo credent ei quem non audierunt
quomodo aut audient sine predicante quomodo vero predicabunt nisi mit-
tantur | Nota circa quod proferens verbum dei triplicem honorem ei
exhibeat | primo ut sit sine peccato Psalmus Quare tu enarras
iustitiam meam | 2o ut docendo non querat questum temporalem

seu favorem vel gl[ori]am vanā | 2° ne fabulas et falsitates
admisceat Narrandum in iniqui fabulatores Similit[er]
auditor t[ri]plicit[er] honoret v[er]bum d[e]i | p[ri]mo ut avide et stu-
diose et desideranc[er] querat et audiat Job Nolunt intel-
lige[re] ut bene ag[er]et | 2° ut v[er]bo d[e]i c[re]dat | 3° ut op[er]e c[om]pleat
Jacob Estote f[a]ctores v[er]bi et no[n] a[uditores] Quantumq[ue] a[utem] v[er]bu[m]
p[re]dicacionis sit utile tn̄ multi sunt qui cu[m] audiunt campana[m]
p[ro] s[er]mone et fideliu[m] conv[oca]tione pulsari se abscondunt in ta-
bernis vel quia recedentes ad loca tendunt v[e]l choree
et alie stultitie fiunt sermones fugiendo sicut aliq[ui] canes
villanor[um] ignobiles q[ui] dicunt[ur] molossi q[ui] cu[m] audiunt cornu
venatoris ad venacionem eosdem et alios convocantis se ab-
scondunt vel fugiunt si possunt Veri aut[em] canes venatici no-
biles cornu audito advenatore festinant latrando salie[n]-
do et si p[er] ut sunt inclusi int[er]im latrent et pedibus in ho-
stio pulsarent donec p[er] venatore[m] emittent[ur] Simili modo
fideles devoti gaudent cu[m] ad p[re]dicatores convocant[ur] p[er] campa-
nam festinant venie[n]do et desiderant [et]c.

Tres sunt causae quare dyabolus laborat ne v[er]bu[m] dei seu
officiu[m] divinu[m] audiat | p[ri]ma q[uia] demon e[st] fetidus
et t[e]rpis io no[n] vult ut domus ei[us] illuminet[ur] i[d est] cor
peccatoris p[er] v[er]bu[m] d[e]i illuminari valeat | 2a ca[usa] e[st] q[uia] e[st] zelopicus
et v[e]l iam invidus io no[n] vult ut v[er]me[n]s an[im]a capiat audi[e]n-
tinu[m] vel v[er]bu[m] d[e]i | 3a causa q[uia] sicut lupus adv[er]so ca-
nis vel pastoris s[e]p[er] dimittit aue rapta ita dyabolus
p[er] voce[m] p[re]dicantis de a[n]i[m]a frequent[er] expulsus e[st] | 4ta causa
q[uia] sicut famulus asini pellit et adcursu verberibus
p[ro]vocat et cogit sic s[er]mo divinus demone[m] fugat | 5ta ca[usa] no[n] po[test]
p[er]audire v[er]bu[m] d[e]i dissona[n]ci ad p[ro]p[ri]a qua ipse demon amisit | Ita
ut dyab[olus] hom[ine]s ad d[e]sp[er]acionem dissonat qua v[er]bu[m] d[e]i et divini of-
ficii[?] a[c]ciode hom[in]is in[ter]im fugat fidelit[er] audientes [et]c.

VII

V

Revertere revertere sunamitis revertere revertere ut intueamur te. Cant. 6. Dominus vocat nos
cogitans quod creata servicia deo non placent. Vocat
autem peccatores duabus de causis per hec verba. Primo quia ve (vel) vocibus mundus
sua ordinatissima mutabilitate et visibilium omnium pulchritudo
sue quodammodo tacitis clamat adeo sicut est ineffabilis aut invisibilis
fieri si potuisset proclamat. Sapientia 13. Per hoc valet probare quod incomparabiliter
patet ut deum cognoscamus quia pulchra fatentur cum pulcherrimum
dulcia dulcissimum facta factissimum etc. Ideo dicit. Celum et
terra et omnia que in eis sunt ecce omnia michi dicunt ut amem
te. 2o clamat ad nos dominus per se ut cum cognoscamus et ad eum
veniamus et ipsum amemus quod patet per Moysen in actibus suis
qui eduxit populum de Egipto nos amonendo ut delicias huius mundi
contempnamus per Egiptum designatas et dura corporis per desertum
signata cum eo aggrediamur et ad amorem terre promissionis i. regni
in celestis suspiremus. Item Ysaie 40. Omnis caro fenum. Salomon
Vanitas vanitatum. Ecclesiastes 1. Preterit figura huius mundi. Ewangelium
Transit mundus et concupiscentia eius. Ewangelium Si quis sitit veniat
et bibat. Item continue clamat per sacram scripturam sepulto in inferno
habent Moysen et prophetas. Item clamat per pauperes et mendicos
tos per infirmos precaptivos etc. Proverbiorum 21. Qui obturat aurem
suam ad clamorem pauperis ipse clamabit et non exaudietur. Item
clamabit in fine mundi per sanctos angelos. Apostolus Canet in tuba
et mortui surgent. Ewangelium Media autem nocte clamor. Surgite mortui
Item ipse salvator clamabit. Ite maledicti in ignem eternum et
non dedi etc. Hanc vocem audient seu velint seu nolint
qui prius peccatores vocem audire noluerunt. Dicit autem revertere revertere sunamitis
namitis revertere revertere i. idest anima per peccatum captiva dissona et alica
ut per peccatum cogitationis locutionis operis et male consuetudinis
Item dicit quater revertere scilicet ad cognicionem peccatorum tuorum ad contricionem
ad confessionem et ad satisfaccionem vel dicit primo revertere
quia extendi manus meas ad amplexandum te. 2o quia inclinavi

L

capud ad osculandum te quia crucifixi manus meas pro te ad lar-
giendum tibi Ideo quia in omnibus membris meis sic lesus ut te amarem
quam omnibus membris peccasti Ecce ista sufficiant saluandi quam circa
peccatorem incipit mittendo quasi septem nuncios Quorum primus est
sua pena per quam nunciat peccatori et eum vocat ut reuertatur peccator
non sepe morte moreretur quia sicut anima vita est corporis sic deus vita
est anime et sicut recedente anima moritur corpus sic recedente deo per
peccatum homo moritur anima quia inter deum et animam nichil separat nisi peccatum
Ysa. peccata vestra diuiserunt et cetera Item Idem Conspectat deus ut
misereatur mihi Greg. Aliquos deus diu tollerat ut quietem non
quosdam grauiter puniendo dampnat Attende quod cum sit patienter
deus non conspectauit peccatores ut patet de lucifero et angelis suis
Item de primis parentibus Item per diluuium et multis aliis Considera
diligenter et illud psalmi Arcum suum tetendit et parauit illum Ideo
peccator non deberet audire minimum parcere domini ut si corporalem sentiret
tamen mortem Secundo vocat et mittit primam sua que summe po-
tens est quia miseraciones eius super omnia opera eius Hec mira sustinens
Iniuriam suum peccatorem pane vesti quo est indigens cum multis aliis
beneficiis nobis indignis adhuc impendit Dissimulat non peccata quorum
iuramenta blasphemias multitudine cum multis aliis quod cum sic
semper promptus admirandum et assistere peccatorem redire
volentem ut supra de nunciis eius inuenies Ideo tu peccator si Christum
negasti reuertaris cum beato Petro flendo peccata tua Si persecutus
cum beato Paulo persequutionem conuertis Si repletus viciis per cor-
de lacrimando amando ad pedes Christi cum Maria magdalena Si hic
lucrum habeas cum zacheo saltem fac quod Ezechiel Omnium iniquitatum
eius non recordabor amplius Qualiter hora peccator ingemuerit
Si vos admissi (?) cum huius mici nolis dimittere omnia peccata sal-
tem unum dimitte ne minus vacuus ante recedat scilicet luxuriam
vel gulam et cetera Tercio vocat seu mittit caritate sua premio
Exemplum maiore caritatis nescio hec ut a et cetera Item pro te cum tamen celum

VII

tram solem luna etc. Item tu non fuas te tamen naturam hu-
manam parte assumpsit et michi dignatus est etc. Quartus minus est
sua humilitas cognoscere propter quod assumpsit quod minima humana
passus sit. Ipse enim puer lacte pastus est, per que nec aves ista
In principio pannis involutus iacet. Humiliter quo deserens tuos
tam naturales quam spirituales cognoscendo. Quintus minus est
sua obediencia quia non solum obedivit humanitatem assumendo
cum fame siti estu frigore etc. Sed etiam usque ad mortem turpissima
in morte etc. Apostolus Christus factus est pro nobis obediens usque ad
mortem et tu quomodo michi obedis sibi in levioribus et minoribus
Sexto minatur per suam paupertatem quam multiplicem
sustinuit primo mitte non habuit ubi caput suum reclinaret
Unde vulpes foveas habent etc. Septimo minatur per beatissi-
mam virginem mariam fidelissimam nuntiam dicentem Transite ad me
omnes qui concupiscitis me et generationibus meis adimplemini quia
gemini dominum et hominem hominis condam et verba mea etc. parum bi-
quo pertica non audieris audies in extremo iudicio sermonem du-
rissimam Ite maledicti in ignem eternum etc.

Quarta vigilia venit ad nos dominus ut dicitur in evangelio moralis
quatuor vigilie distinguntur. Prima vigilia est infernalis
pene medium per se deus dominus in ad deducere usque Intra
deserta et invia magis per aliam terram in figuris per intelligi hec
vigilia habet tres horas scilicet multiplicationem penarum ut supra
invenit etc. acerbitatem carum etc. eternitatem penarum vel sic Quis
habitabit ex vobis cum ardoribus eternis. 2a vigilia est peccatorum de-
structa per se Anticipavi in acie in contricio et stabit sermonum mea
Que similiter habet tres horas scilicet contricionem confessionem et satisfactionem
3a vigilia est contemptus mundi. Job Vigilavi et factus sum
sicut passer solitarius etc. Et hec habet tres horas scilicet contemptus divitias mundi
honores et delicias eius. Job Qualiter diligere mundum
et sequitur Amen quod est in mundo concupiscentia est. Quarta vigilia

Z 3

In

est dilecto dei Cant v° Ego dormio et cor meum vigilat
Et habet tres horas s. ut diligas deum plus quam tua
plus quam tuos plus quam te ipsum et inchoat quarta
vigilia veniet dominus ad nos

A Istorum frequenter homo debet esse memor ut cor mi(n)us
mundana diligat plus peccata vitet et amplius
virtuose vivat et inchoat particula 2a cuius oritur trac-
tatus de miseria nature humane Circa primum notandum
quod beatus Augustinus asserit dixisse sit Si homines pre-
meditarent omni tempore dei presencialitatem anime dignitatem peccatorum
vilitatem virtutum suavitatem penarum supplicia infernalium ponarum (?) ima-
nitatem temporis velocitatem mortis asperitatem extremi iudicii
rigorem raro peccarent Primum ergo meditandum frequenter
est presencialitas dei si enim homo peccare inpericia homini saepius
verecundatur et formidat quare est ipse miser et miserandus homo
dei presencia in suis maleficiis non abhorret et erubescit quod deus
cogitaciones omnia verba et opera hominis nuda et aperte scit cognoscit
sit et audit et non solum corpus hominis sed et animam cum corpore
tessibus suis nisi (?) penituerit mittere in gehennam Secundum est
nobilitas et dignitas anime quod stultus homo propter suam dignitatem
peccavit animam suam quam deus tam nobiliter ad ymaginem suam
creavit propter debile immundum et corruptibile corpus suum ipso homo
saepe maculavit vulneravit et dehonestavit Tercium est magna
et amara passio domini nostri ihesu christi cum remissus homo debuisset
de aliis bonis gracias non agit nec egit sicut debuit Item dolor
et amaritudo doloris et compassionis beate et gloriose semper
virginis matris marie cuius animam pertransiens gladius compassionis
eius nec non martirum multe et magne passiones tormentaque
christiana hec omnia ad veram penitenciam in adversitatibus et tribula-
cionibus homines movere deberent Quintum est velocitas temporis
recedentis quod tempus homo saepe inutiliter et peccando consumit et consumpsit de quo in novissimo die racionem reddet Sextum

VII

Dispecto inmediate consilio a nobis requiret quomodo tempus nobis impositum
qualiter sit expensum ¶ Scitum est quod tres hostes eius scilicet dyabolus
mundus et caro contra persequuntur eum die et nocte qui non solum in-
tendunt corpus dampnare ymo animam et corpus perpetuis flammis immi-
gere conantur quando qui habet hostes solum corporis quibus suf-
ficit corpus tamen occidere studiose sibi cavet et muniet in domo
vel cubili non clausis dormiret Si isti hostes corporis et anime
nobis etiam interi clausis adherent Unde qui vellet se munire
et armare contra hos tres hostes sicut omni pacis est ita quod
pax mundana curaret quibus aut modis nos impugnet
require supra in prima parte ubi agitur de septem mortalibus in generali
¶ Sexto reducit homo ad memoriam acerbitatem mortis cor-
poralis si n. dolemus cum unum membrum in prima quod tunc cum omnia
membra nostra dolent et totum corpus per mortem terminat et necatur
privabitur enim homo in morte rebus et honoribus amicis et parentibus
cum etiam delectationes quas habuit in cibo et potu vestitu ornatu et
aliis temporalibus caris suis et dilectis ¶ Et nota versus de effectu
mortis corporalis quam moraliter exponi possent ut ¶ Separat et fratrem
sensus et commoda tollit Colores facit cecos sit Fetentia corpora
reddit Ad amosum pretium mortale dat ista ¶ Idem proxima carmina
mortis corporalis possent moraliter exponi de peccato mortali
animam necantis ¶ Nota etiam quod mors est timenda propter
quinque ¶ primo quia homo nescit qua hora moriatur ¶ 2o quia loco
¶ 3o quia ignorat qua morte moriatur ¶ 4to quia nescit in quo statu
moriatur ¶ 4to ut homo semper paratus sit ad mortem ¶ 6to meditetur
homo quod in agone mortis nullus sibi auxilium prestare potest
nec subvenire nisi solus deus quem sepius offendit peccatis
negligentiis et ingratitudine amicos enim consanguinei uxor
pueri socii et amici propter quibus sepe deum offendit nulla subven-
tione prestare tunc possunt preter solum deum ¶ 7mo quod tunc cum moritur
homo cessabit tempus penitendi et tempus premia merendi

q est valde timendu q hoi post morte p(ro)a no valebit
ergo q magna pte temp(or)is messiu neglexit salte adhuc
aliq lucretur ut si multos annos inutilit vixit adhuc du
aliquid de tempe restat negociet et lucretur sp(irit)ualia luc(r)a
pcurando q nescit utru unica horam vel punctu hore
vivat q est horrendu q Aug(ustinus) deus q penitentib(us) in
dulgentia pmisit differenti penitentiam crastinu die no pro
misit // Duo q homo moriens triplex di bellu et triplice
q pugna post se dimittet heredes cu pugnat pro reb(us)
et tn nig credit qnz illi de furto maledixit Vermes pro carne
demones p aia pugnabunt Et sic caro qua homo sepe
delicate nutriuit et accidiose servauit ac nimis dilexit cedit
minutis dentib(us) quos vide pelle ab hora ... cet hoi ...de
rebus pro quibus sollicitus est ad colligendu et retinendu mo
dicu vel nichil de hiis pauperibus dando Sepe etia fit q
adusarii eius et ibi quos in vita odiuit sbiam sua post
morte possidebunt / 9no q homo debet in modo pcedit in lo
ginqua et ignota regionem et nescit qmo vel qualit re
cipiat ubi etia nil invenit ni quod detulit vel pmisit Apud
Dpa cu illos sentit illos / 10mo q plus ab hac vita re
cedit ita q nullus amicor vel socior dilectissimor socieita
te sibi faciet secu recedendo S qui mittet in longinqua
et ignota regionem quc c cet absq comitatu ire // 11mo
q tam varius et tam nudus ab hac vita discedit ita
q de omib(us) rebus suis modu cu in tertatura collect
vix cedit s pann vilissim et p lapideis et ornatis do
mib(us) qnz vix hebit tubam lignea in qua qnz longitu
do et latitudo corpib(us) defunctor vix suffiirit / 12m e ut
homo frequent ad memoria reuocet ineffabile inuabile
meditali celesti regni gaudiu ubi dns deus gaudia que
nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascendit

pauit diligentibus illu ymo mota cena vna gutta dulce-
dinis dine amo gaudium totius mundi sup excellit Augustinus
Ronus bonum affluentia in hoc mundo mito pro mille annos deberz
despici ut saltem vnius hore momento facies ihu xpi deberz
conspici in celo ¶ 13m meditandum est grauis et acerba et amara
purgatorij ignis pena ineffabilia et lacrimosa et inma in-
tollerabilia inferni perpetua tormenta ¶ 14o et vltimo q homo
frequent reducat admemoriam tremendi iudicij in nouissimo die
iniuitum et affectum qz nescit qualem sniam ille tremendus
iudex dns nr ihus xpus tunc quo ad corpus et aiam eius
ferat vtrum benedictionem vel maledictionem vita uel morte etiam
gaudium uel merore accipiat Vn scriptum est Dies illa dies
ire dies calamitatis etc Tremefactus sum ego et timeo cum discu-
ssio venit etc ¶ Et sic memoria preteritorum vtilis est et bona
ita etiam memoria istorum subsequencium etc etc
Primo memoria beneficiorum dei et specialiter creacionis et redempcionis
2o memoria mandatorum dei ps memores sunt mandatorum ipius
ad fa ea 3o memoria iusticie eius qua exuit inium et fac
ad fa ea 3o memoria iusticie eius qua expuit in tu confessaces
mandatorum ipius 4to memoria dine mie vtilis est positis in
bulacione ut non desperent 5to memoria pugne et belli spualis
in hoc seculo ut est pdem 6to laudabilis vite sctorum memoria
qua ymaginari debemus Gregorius Si sca precedencium bene
consideramus non erunt grauia que tolleramus 7mo memoria
aduersitatis in prosperitate 8uo memoria peccatorum suorum ps Recogi-
tabo tibi omnes annos meos in amaritudine Quatuor aut sunt quorum
oblivio vtilis est primum oblivio iniuriarum ab alio illatarum
2m oblivio beneficiorum que alijs sunt data 3o oblivio delecta-
cionum quas quis in peccatis praeteritis ne ut filij israel ollas carnium
cucumeres peponum etc desiderent Item vxor loth retro re-
spexit et mutata est etc 4m est oblivio rerum temporalium
Sequitur de miseria nature humane et vtilitate et mi-
seriam nature humane paucis verbis ac expresse xpo
fauente maliqua sui pte hic lege despecta ad ho

ut elatus humilietur humilis exaltetur. Homo formatus est de pul-
vere de limo quodque vilius est de spurcissimo spermate con-
ceptus in libidinis fervore in luxurie fetore et in labe peccati natus
ad laborem dolorem timorem et mortem. Agit prava quibus
offendit deum proximum et se ipsum. Agit turpia quibus polluit
famam personam et conscientiam. Fiet ex homine cibus vermis esca vermis
qui semper rodit. Ysaie. Vermis eorum non morietur. Massa putredi-
nis horribilis que fetet et sordet. Homini dixit deus. Cinis
es et in cinerem reverteris. Job. Memento quaeso quod sicut lutum feceris me
et in pulverem reduces me. Unde ergo lutum superbis de quo
cinis gloriaris unde pulvis extollis. Omnes nascimur sine sci-
entia sine verbo sine virtute flebiles debiles imbecilles parum
a brutis distantes immo in multis minus habentes. Nam illa bruta
statim ut orta sunt gradiuntur nos autem cum nascimur nec in-
cedimus nec repere valemus. Considera homo conceptus cum in
immunditia et fetore. Attende quo cibo homo conceptus nutriatur
in utero profecto sanguine menstruo quod cessat ex femina post
conceptum ut ex eo nutriatur conceptus in femina qui fertur tam de-
testabilis et immundus ut ex eius contactu fruges non germinent
arbusta arescant moriuntur herbe et gramina canes si qui
sumpserint redduntur rabidi et furiosi. Homo nascitur cum tri-
stitia et dolore vivit cum angustiis et labore nudus egreditur
et nudus revertetur pauper advenit pauper recedit. Job. Nudus
egressus sum de utero matris mee nudus revertar. Si quis autem
indutus egreditur de utero matris attende quale proferat indumentum
turpe dictu turpius auditu turpissimum visu sed fedam pelliculam
sanguine cruentam. Nunc considera quam herbe et arbores
producunt flores frondes et fructus tu homo producis de te len-
des pediculos et lumbricos. Ille de se fundunt vinum oleum
et balsamum tu de te sputum urinam et stercus. Illa de se spirant
suavem odorem tu reddis abhominabilem fetorem infra et supra
turpes ventositates. Item in primordio conditionis humane
nongentis annis et amplius homines quidam vixisse leguntur

niunt autem si in potentatibus lxxx anni amplius eorum labor et
dolor Immo pauci perveniunt ad lx annos Job Homo natus de-
muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis qui quasi flos
egreditur et conteritur fugit velut umbra et nunquam in eodem statu perma-
net ¶ Si quis autem ad senectutem pervenerit statim cor eius
affligitur caput concutitur et tremit fetet anhelitus facies rugatur
statura curvatur caligant oculi vacillant articuli nares
effluunt crines defluunt tremit tactus / deperit actus dentes pu-
trescunt aures surdescunt Facile senex provocatur facile revocatur
facile credit torpet et infirmatur Omnes nascimur eiulantes homo
nascitur ad laborem nec per noctem nec per diem requiescit mens eius
¶ O quam vana sunt mortalium exercitia et studia et effectus
horum est labor et afflictio spiritus nil tam facile tam vile quod
plene non in labore comprehendatur et liquide intelligatur Salomon
Cuncte res difficiles / Audi hominum exercitia laboriosa et
diversa currunt circum mortales et discurrunt per semitas per sepes ascen-
dunt montes transcendunt ripas et alpes transgrediuntur foveas
ingrediuntur cavernas rimantur viscera terre profunda maris incerta flu-
minis opaca nemoris invia solitudinis exponunt se ventis
ymbribus tonitruis fluminibus fluctibus procellis nivibus glaciei
ruinis et precipiciis metalla cudunt et conflant lapides
sculpunt et poliunt ligna succidunt et dolant plantant ar-
tos excolunt agros pastinant vineas succendunt clibanos
construunt molendinas piscantur venantur aucupantur medi-
tantur cogitant consiliantur et ordinant querelantur litigant di-
ripiunt et furantur decipiunt et mercantur contendunt et
preliantur in multis similibus ¶ Laborant autem ut opes congregant questus
multiplicent honores acquirant dignitates et possideant pote-
states obtineant et hoc etiam labor et mentis afflictio si-
curta tollitur paratus brevis hore Salomon Cumque convertissem
me ad universa que fecerant manus mee et ad labores in quibus
frustra sudaveram vidi in omnibus vanitatem et afflictionem

amici et nichil permanet sub sole ¶ Quanta est mortalis
anxietas Affligit eum cura sollicitudo molestat metus
exterret timor conterit dolor cruciat tristicia conturbat ¶ Mundana=
nis afflictionibus corroditur pauper et diues dominus et seruus
coniugatus et continens bonus et malus ¶ Pauper non contenta media
premitur erumpna fame siti nuditate vilescit tabescit contemp=
nitur confunditur amici fugiunt et contempnunt pauperem ¶ Si uero fi=
et homo diues currit ad libitum corruit ad libitum et fiunt
instrumenta penarum que fiant oblectamenta penarum laborat
in acquirendo timet in possidendo dolet in amittendo cruciatur
in separando mens eius semper est sollicita ¶ Ewangelium
Vbi thesaurus tuus ibi est et cor tuum ¶ Si quis autem fuit ser=
uus nimis terretur angariis fatigatur plagis affligitur operibus
spoliatur quod si non habet compellitur habere culpa domini pena sui cul=
pa serui preda domini ¶ Quicquid delirant reges plectuntur achiui
¶ Si est dominus quod intabit quia si est seuerus oportet eum timere propter
nequiciam subditorum si mansuetus vilis et pro impedendus subditus
exotat quia tocalitas parit odium familiaritas contemptum sol=
licitus est iniurias vindicare hostes conterere ciues defendere seu
tueri cibo indigestu cogitur hinc inde innegariis diebus ac
noctibus moueri ¶ Si homo fuit continens angelus sathane con=
tinencia pugnat ut carnalis similiter grauiter colaphi=
zat igne nature suggestionis succendit maliciam ap=
ponit facultate instrat oportunitate attribuit nunquam re=
busque ex toto pertinet compelli vel Naturam expellas furca tamen
usque recurret ¶ Porro quod coniugatus est distrahitur per multas
angustias et sollicitudines mundanas ut uictum filiis vxori
familie querat et instruet vxor contendit habere preciosum or=
natum inter supellectilia alias die noctuque suspirat plangit
garrit et murmurat amat quod maritus odit et odit quod
amat et laudat famulum non patitur sed dominari mouetur cuncta
vult posse nulla non posse et quelibet vxor fuit si fenda

si egra si fatua si superba si iracunda si deformis si viciosa
tn semper est tenenda grave itaque nimis est pondus coniugii ¶
Si homo fuit malus quid inhibit Non est impunis paxo
dicit dominus nam quecumque homo peccat peccata punientur Vermis invi-
die rodit avaricia stimulat ira succendit angit dissolut
luxuria etc. Sed si qui pie volunt volunt vivere in xpo persecu-
cionem paciuntur Sancti enim sunt corpori ludibria et verbera
vincula et carceres lapidati secti occisi temptati et reliquis
in solitudinibus errantes in montibus inficiuntur in cavernis pi-
ciliis latenti periculis variis periculis in falsis fratribus in fame
siti ieiuniis vigiliis et oracionibus multis Justus enim abnegat
semetipsum configens membra sua cum viciis et concupiscenciis
ut sibi mundus crucifixus sit et ipse mundo clausus est morte pe ta-
qua incedere ¶ Milicia est vita hominis super terram quia
multiplices sunt hostes insidiantes homini quibus laborando et
militando resistat ne capiatur Demon instat cum viciis mundus
cum elementis caro cum sensibus Caro enim concupiscit adversus spiritum
spiritus adversus carnem et sanguinem Insuper insidiantur homini
fere silvestres scilicet ursus leo serpens basiliscus et draco mo-
lestant lendes pediculi lubri pulices cimphes musce scrabones
vespe et volucres Nam qui tacti fuimus ut dominarem vniuersis
animantibus que moventur super terram nunc dampnum illis impedam et in-
festam Job Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahencium super terram
atque serpencium preterea quis unquam unam diem complete duxit in sua
delectacione iocunda quin in aliqua parte dici ut consciencia vel ira vel
concupiscencia cum dolor non turbaret quem livor invidie ardor
avaricie vel timor superbie non inflaret seu aliqua iactura
sive offensio seu passio non commovit semper humane leticia extre-
ma subilita succedit Salomon Risus dolore miscebitur et extre-
ma gaudii luctus occupat Item mors instanter occurrit
et impediri non potest et quanto plus vita hominis procedit tanto magis
ad finem accedit Si futura nascitur semper presencia moritur et quod

e presenti toti est motiui. Insuper tempus noctis quieti concessum
gravat et inquietat dormientes, quia terrent sompnia, visiones
conturbant. Metu dormientes lacrimantur et evigilantes dolent,
quia non habent que sompniantes affectabant. Item dampna ami-
corum, pericula parentum formidamus dolemusque, amicos decipi,
inimicos extolli vel ditari. Et innumerabilibus infirmitatibus cestamus
et dolemus, ut physicalis industria vix omnia valeat. sbito tu
non suspicatum infortunium accidit, calamitas irruit, morbus
invadit, mors intercipit, ignoramusque quid superventura pariat dies.
Nescit homo finem suum, sed sicut aves comprehenduntur laqueo, sic ca-
piuntur homines tempore malo cum eis subito supervenerit. Quid
dicam de miseriis quas mortales pericula pereunt, tormenta reddunt?
Cum fustibus, gladiis iugulantur, flammis cremantur, lapidibus obru-
untur, ungulis laniantur, scorpionibus flagellantur, vinciuntur et laqueis
arctantur, macerantur fame, siti cruciantur, precipitantur, merguntur cum reliquis
tormentis et penis. Sepe dampnatur innocens, absolvitur nocens,
pius punitur, impius honoratur, Ihesus crucifigitur, Barrabas dimit-
titur. Pauperum causa cum mora negligitur, divitum negotia cum instantia
procurantur. Nullus rigor ostenditur cum istis, pie et benigne dispensatur.
Illos cum difficultate iudex audit, sed respicit, illos cum favore
pertractat. Illos negligenter audit cum audire ceperit, illos sollicite
et affectuose attendit. Clamat pauper et non auditur, loquitur
dives et omnes applaudunt. Pauper miserabiliter conculcatur, dives
assurgendo honoratur. Ysaias: Ve vobis qui corrupti precio vel pro
amore vel odio dicitis bonum malum et malum bonum. Quid
ultra avaris nil sufficit, semper in habendis et nunquam in habitis
finem constituit. Humanus enim animus capax dei est, quia cum adhe-
ret deo unus spiritus est cum eo. Quantumcumque ideo animus continet, nunquam
plenus est nisi deum habeat, cuius tamen est capax. Quod si tu cupidus vis
saciari, desine cupidus esse, quia dum cupidus fueris saciari non poteris.
Opes enim iniqui non faciunt divitem, sed egenum non auferunt
sed afferunt egestatem. Ideo non opes sed false vocantur divitie opes

mundi Sapiens Multos perdidit aurum et argentum Jeremias
A maiori usque ad minorem omnes student avaricie que est apostolo
ydolorum servitus nam sicut ydolatra suis simulacris sic avarus
servit thesauro Ille colit ydolatrie diligenter ampliat iste
cumulum pecunie cupide augmentat Ille cum omni diligencia
colit ydolum hic cum studio custodit thesaurum Ille sperat
in ydolo iste in thesauro ¶ Gulosis non sufficiunt tibi gruin-
nes et galline farti sed queruntur pigmenta comparantur aromata nu-
triuntur altilia late conquiruntur piscatores nam alius coquit et co-
lat ille confundit et conficit ut fauces inficiet incentive mutatur
alternantur tibi ad irritandum gulam non ad sustentandum naturam
et in bivio est gule voluptas ut spacio loci vix sit quatuor digitorum
spacio temporis vix sit tot momentorum Sapiens Cum multis est infirmi-
tas et propter crapulam multi perierunt Gula eciam cibum regreditur
sed vilissimum reddit quia quanto sunt cibaria delicatiora tanto fetida
sunt stercora Attende eciam qua turpiter homo mingit turpius egerit
superius et inferius turpius flatus emittit Gula paradysum clausit
primogenita vendidit suspendit pistorem decollavit baptistam
Balthasar rex in convivio vidit manum contra se scribentem Mane
techel phares et eadem nocte interfectus est a caldeis Job ad-
huc esce eorum erant in ore ipsorum Dives ille qui epulabatur cot-
tidie splendide sepultus est in inferno Turpis mater gula generat turpem filiam
scilicet luxuriam Venter enim facit venerem amplexam que non solum maculat
animam sed et personam Apostolus Qui fornicatur in corpus suum peccat
Salomon Favus distillans labia meretricis novissima autem illius ama-
ra quasi absinthium Hoc vicium non fugatur nisi fugiatur nec
mactatur nisi corpus maceretur Hoc vicium Uriam interfecit Amon
occidit presbyteros lapidavit Sampsonem seduxit Dominum spiritum
cum propter speciem mulieris multi perierunt Vinum et mulieres aposta-
tare faciunt eciam sapientes ¶ Alius autem inhiabat ambi-
ciosa audi semper est pavidus nequid dicat vel faciat quod iocetis

hanc difficile valeat simulat humilitate mentitur bonitate
seu honestate affabilitate exhibet frequentur curias visitat
primates assurgit et amplexatur applaudit et adulatur ut
reputetur acceptus laudetur ab hominibus in hiis similiter est labor
et dolor Si istis modis non promovetur ad honores supplicat
et promittit offert et tribuit invadit violenter honorem In
pudenter arripit dignitatem nec scisma nec scandalum formi
dat Hec ambicio chore cum complicibus suis igne consumavit Dathan
et Abyron terra absorbuit Si quis autem ad dignitatem sub
limatur mox pectus statim tumet succedunt sollicitudines cumulantur
dispendia ad ruinam Ieronimus Ad honores conscendere est precipi
cium querere Poeta Infra magna ruunt Augustinus Nulla potencia
longa est Psalmus Vidi impium superexaltatum sicut cedros Libani et non est inventus
locus eius Ammos potentatus vita brevis Aliud vero ambici
osus promotus ad honorem statim in superbiam extollitur non curat
prodesse sed preesse dedignatur amicos ignorat notos veteres contem
pnit grandia loquitur subiectos non patitur prelatis infestus subditis
onerosus Non attendit Boecium Nam maior est virum et minus
vir Item amat primas cathedras in synagogis primos accu
bitus in cenis salutaciones in foro vult sibi omnes assurgere singulos
inclinari Hic satagit vestiri duplicibus mollibus precio sed anima
in hiis omnibus labor et dolor O homo superbe ornatus intus plenus
spurciciis honor et gloria manet sedent interius duces ille vestitus
purpura et bisso sepultus est in inferno Ysaias In die illa auferat
dominus ornamentum calciamentorum et lunulas et torques et monilia ar
millas et mitras etc Iob Nec descendet cum eo gloria sua Ysaias
Omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri Psalmus Sicut
fumus deficit et sicut fluit cera a facie ignis sic pereunt peccatores a facie dei
Alie non curat turba multitudo hereticorum scismaticorum perfidorum
mendacium symoniacorum ypocritarum cupidorum raptorum usurariorum
falsariorum adulatorum cum similibus Aliud vero exhibet honoris spus

et relinquet in terram sua corpus saturabit bestias serpentes ver
mes operient eum Job Quasi putredo consumendus sum in puluere
sedeo et in puluere dormio Putredini dixi pater meus es mater mea
et soror mea vermibus O quam vilis pater quam contemptibilis mater
et soror Homo viuus gignit pediculos et lumbricos mor
tuus generabit vermes buffones et muscas Viuus producit stercus
et vomitum mortuus producit fetorem et putredinem Viuus
solum unum impinguabit mortuus buffones et vermes satura
bit Quid fetidius humano cadauere quid horribilius homine
mortuo Cuius enim delectabilis amplexus est in vita huius
molestus erit etiam aspectus post mortem Quid ergo tunc
prosunt diuicie quid epule quid delicie quid dignitates et
honores Non enim liberabunt hominem a morte nec defendent
a fetore et verme Qui modo sedebat gloriosus in throno modo
iacet vilis in tumulo et quasi vile stercus Qui fulgebat
in aula nunc iacet nudus in tumba vermis corrodit corpus
remorsus consciencie rodit animam Dicent enim quid profuit nobis
superbia quid diuicie quid honores transierunt velut umbra
Tunc incipient dicere montibus cadite super nos et collibus
cooperite nos Iustum est enim ut qui in mundo in extremo penitere
noluerunt cum potuerunt quod tunc vellent non possint Vnde diues
in inferno ait ad abraham Pater abraham miserere michi
et mitte lazarum ut intingwat etc Rogo ergo te pater
ut mittas eum in domum patris mei etc Petiuit diues ille guttam aque
petiit qui micas panis lazaro negauit Ignis gehenne
semper super eos uret et numquam consumet semper affligat et
numquam deficiet Salomon Nec opus nec racio nec sciencia
nec sapiencia apud inferos est quo tu miser hoc properas
Psalmista Sicut oves in inferno positi sunt mors depascet
eos Ovis summitatem herbe capit et non euellit herbam que
ibi nascitur sic reprobi morte et pena depasti reuiuiscunt ad

admortem ut eternalit moriant non pereunt ut possint
sepe perire querent morte et non invenient nunquam
carebunt inchemma supplicio qui nunquam in vita volue-
runt carere peccato ostendit enim quod in pena semper vivere
cupiunt qui peccare non desinunt dum vivunt Aliud dicit
quo tendant dum circa finem mundi horribilia signa terre
dum preveniant iudicem Sol obscurabitur luna non da-
bit lumen stelle cadent de celo virtutes celorum movebun-
tur veniet filius hominis in nubibus celi cum potestate magna
Ignis in conspectu eius exardescet et in circuitu eius tempe-
stas valida Dicit pastor segregabit oves ab hedis
O quanta tunc erit timor et tremor fletus et gemitus
stridor et dolor in impura consciencia et in sordida vita
venire in conspectu iudicis potentissimi sapientissimi iustissimi
qui nec prece nec precio amore vel odio declinat a semita
rectitudinis / Quis non timet illud examen in quo idem erit
accusator advocatus et iudex Accusabit eum dicit Esurivi
et non dedisti michi manducare Advocatus est in scribit
Qua dum non fecistis uni de minimis Iudicabit in suis
emenda sententiam Ite maledicti in ignem eternum Nichil
tunc apertum seu occultum quod non revelet Clohat sentencia non
appellabitur Claudit enim et nemo aperit ille qui salvatoris
pro nobis occisus aperit et nemo claudit Time non proderunt
opes nec honores amici nec dignitates Ezechiel Argen-
tum et aurum non valebit eos liberare in die furoris domini
Flebunt et plangent reges terre adeunt auxilium tunc
fugient reprobi unusquisque autem onus suum portabit
Ezechiel Anima que peccaverit ipsa morietur Iudicium
districtum in quo non solum de factis sed de omni verbo ocioso
quod locuti fuerint homines reddituri sunt racionem Quis ergo

poterit fugere aduentum ira Mittet autem filius hominis angelos
suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos qui
faciunt ea et tunc alligabunt fasciculos ad comburendum et mit-
tent in caminum ignis ardentis Ibi erit fletus et gemitus
Eiulatus et ululatus luctus et tractus stridor et clamor
Tremor et timor labor et dolor Ardor et fetor obscuri-
tas et anxietas Acerbitas et asperitas Calamitas
et egestas Angustia et tristitia Oblivio et confusio Tor-
tiones et compunctiones Amaritudines et terrores Fames
et sitis Frigus et estus Sulphur et ignis ardens
in secula seculorum Unde nos liberet deus qui est benedictus
per infinita secula seculorum A / M / E / N Amen

Gloria sit patri sit nato spirituique
Ac tibi ac unum michi semper sint et ubique

Explicit thesaurus pauperum

Prima pars

a De peccato quid sit et de effectu eius
b Peccatorum divisio
c Peccatum mixtum scilicet
d Peccatum vitare est gravie
e Peccare ideo possumus
f Peccata septem aliis graviora
g Peccatum per demonium designatur
h Unum peccatum ex alio nascitur
i Peccati venialis effectus
k Peccatum veniale sit delectum
l Peccatum dyali ideo est irremissibile
m De septem peccatis mortalibus in generali
n Peccatorum remedia in generali
o De superbia et remediis eius
p De invidia et remediis eius
q De ira et remediis eius
r De accidia et remediis eius
s De gula et remediis eius
t De luxuria et eius remediis
v Peccatorum cavlano

x De mendacio et iuramento
y Dyabolus sic trahit hominem ad peccatum et sic
z De timore in peccato

Secunda pars

a De penitencia quid sit et quare sit penitendum
b De partibus penitencie
c De confessione et quid impediat confessionem
d Confessionis utilitas
e De satisfactione et primo de elemosina
f Aliqua sit vera elemosina seu oblacionem facienti
g De operibus misericordie
h De ieiunio et utilitate eius
i Ieiunium ista requirit
k De ieiuniis quatuor temporum et quibusdam aliis observanciis diuinis
l De oracione et utilitate eius
m Ad oracionem principaliter requiruntur octo
n Celestia plus orantur quam terrena hiis de causis
o Oracionis dominice exposicio
p Orandum loco consecrato melior est alio hiis de causis
q Orantes hiis causis non exaudiuntur

s Contemplacionis sex gradus

t Adgratiarum actionem hec pertinent

t Ad quid valeant opera immortali sua

v Cogitaciones nostre verba et opera nostra sic regulentur

x Consolacio spiritualis cui datur subtrahitur

y Devocio istis causis subtrahitur

z Signa intencionis recte

Tercia pars

A De virtute quid sit

b Utrum quis usu plus polleat virtute vna virtute quam malicia

C Virtutes quatuor sunt necessaria

D Virtutes sunt connexe hiis causis

E Virtutis studium commendabilis studio sunt

F De fide et pertinentibus ad fidem

G Hec confirmant fidem

h Quedam secte errores contra fidem

J Volenti vocis de fide sic respondeatur

k Miracula ideo nunc raro fiunt

l Fidelis hominis signa

m De spe

n De caritate
o Diligendus est deus
p Caritatis dei tres gradus
q Signa caritatis genite roborate et perfecte
r Caritatis et amoris extatici sunt septem signa
~~Dilectio proximi requirit ista~~
s De dilectione proximi proximi
t Dilectio proximi requirit ista
v Dilectionis carnalis indicia
x Dilectionis proximi tres gradus
y Diligatur proximus exemplo naturali
z Diligimus sic debite

Quarta pars

a De humilitate et gradibus eius
b De patientia et gradibus eius
c De obedientia
d De paupertate seu diviciarum contemptu
e De sobrietate et aliis virtutibus que indicuntur contra vicia et cetera
f De castitate

g De excellentia dignitatis
h Virtutum quarundam descriptio
i De deo notentur ista
k Animo mentibus humana et passiones humane modis dicant intelligi
l Deus hiis modis est incarnatus
m Deus similitudinaliter cum maria et ergo dicta in deo
n De sancta trinitate
o Aure dominicanatus fuit et quare filius carnem assumpserit
p Cristi puericia de istis commendatur
q De passione christi notentur ista
r Marie sanctificatio
s Ave maria exponitur
t Maria multis de causis fuit viro desponsata
v Maria mensis duodecim optimam partem elegit
x Marie duodecim excellentes dignitates
y Maria multis rationibus probatur assumpta
z Marie sabbatum ideo est dedicatum

Quinta pars

A Sacramenta nove legis hiis de causis sunt instituta

b De baptismo quid sit et de virtute seu effectu eius
c De confirmatione et utilitate eius
d De sacramento eucharistie et quare christus sub hostia occultetur
e Quid bonum consequatur hoc sacramentum digne sumens
quid mali mereatur sumens indigne
f Quid mandat debito tempore non sumens et quomodo
gratiam sacramenti perdere possumus
g Quare hoc sacramentum aliquis sumat frequenter
h De sacramento unctionis extreme et de sacro ordine
i De matrimonio et de eius effectu
k De octo beatitudinibus
l De septem donis spiritus sancti
m De decem preceptis
n Angelice custodie effectus et utilitas
o Angelorum choris sit conformamur
p Dyabolus multipliciter nobis nocere conatur
q Dyabolus propter multa comparatur lupo
r Dyabolus allegando probat peccatorem seum esse dampnandum
s Demonum quasi nove gaudia de dampnato

t De dampnis que sustinebunt dampnati
v Quare dampnatorum pena sit eterna
x Quare purgatorius ignis debeat esse
y De penis dampnatorum
z Cineris capitibus mulierum ideo imponitur

Sexta pars

a De anima quid sit et de quibusdam potentiis eius
b Anima et angelus differunt
c Anima alloquitur deus quibus modis
d Septem desideria ante mortem
e De gratia quid sit et quomodo crescat
f Ornatus rationis voluntatis et memorie
g Sompniorum sex sunt cause
h Cor qualiter deo pareatur
i Cor sit deo aptum et sit impeditum
k Cor sit custodiatur
l De oculo et primo de mirabilibus circa visionem oculi
m Oculorum duodecim proprietates
n Oculorum visio ista requirit

o Dulcorum quedam genera tres ad plantos referuntur
p De adventu Christi
q Corporis glorificati dotes
r Visitacio spiritualis iustis impenditur
s Bonitas plati consistit in istis
t Cogitacionis gravitas
v Septem sunt spirituales elecciones
x Hominum diversi status ad diversa tenentur
y Mundus comparatur mari
z Distinctio inundacionis seu impulsionis nature

Septima pars

A De septem eremitis spiritualis
b Pugna spiritualis deffinit tamen istis
c Spiritualis hominis signa
d Spiritualis tamen sicut fiat admodum temporalis
e In spirituali edifficio hec requiruntur
f Spiritualis purificacio est multiplex
g Sex opera dei multum laudabilia
h Dextera dei et dextra mea

i Religiosus mortuo compatitur
k Iusti dicuntur templum dei
l Iustus bono semini comparatur
m Demnias hec octo seruet
n Homo precio tanti mundi missus est honoratus
o Quinque talenta nobis commissa
p Cause tribulationis nostre et eius utilitas
q Triplex est modus quo diversi diversimode pendent spiritualiter
r Quarundam auctoritatum de
s Virtutibus et viciis registratio
t De quibusdam mirabilibus naturalibus
v Verbum dei multas habet utilitates
x Verbum predicationis dyabolus impedire conatur
y Multipliciter a domino vocantur
z Quatuor sunt vigilie spirituales
a Memoriam istorum habeamus frequenter ubi etiam
b notetur de miseria nature humane

Nota modus procedendi in sacra theologia in scripturis est multiplex, scilicet historiaque allegoriaque tropologiaque et anagogiaque. Unde eorum instructionibus utitur theologia, scilicet historia, allegoria, tropologia et anagogia. Historia est quando res sicut est gesta narratur. Et dicitur historia ab historin quod est videre latine vel gestio latine, quasi rei vise vel geste narratio. Unde allegoria est quando id quod factum est ad ... vel (ut) narratio transferimus exponentes. Et dicitur allegoria ab alleos grece quod est alienum latine et gore grece quod est sensus latine, quasi ad alienum sensum translatio et expositio. Tropologia est quando id quod gestum est ad mores convertimus. Et dicitur tropologia a tropos grece quod est mos latine vel conversio et logos quod est sermo latine, quasi sermo ad mores conversus. Anagogia est quando id quod gestum est de superna patria vel regno celesti exponimus. Et dicitur anagogia ab ana grece quod est sursum latine et gogos grece quod est ductio, quasi sermo sursum id est ad supernam patriam ductus. Et nota differentiam inter allegoriam et anagogiam, quod allegoria est sermo misticus pertinens ad ecclesiam militantem, id est ad congregationem fidelium qui sunt super terram. Sed anagogia est misticus sensus pertinens ad ecclesiam triumphantem, id est ad celestem patriam, scilicet ad sanctos angelos. Et hec expositiones patent in hac dictione Jerusalem, quod secundum historiam est civitas terrena, secundum allegoriam est ecclesia militans, secundum tropologiam est devota anima, secundum anagogiam celestis patria. Item nota alia exempla de hiis quatuor expositionibus. Unde secundum historiam dicitur David rex interfecit vel vicit Golyam gigantem. Sic historia exponitur. Aut quando dicitur David devicit Golyam, id est Christus vicit dyabolum, sic allegoria exponitur. Unde quando dicitur David devicit Golyam, id est humilitas devicit superbiam, sic tropologia exponitur. Unde quando dicitur David devicit Golyam.

sti in superna patria exntes deuiitur ad usitate sensu dicto-
anagogya Et hec 4or expositiones designant in libro Regum
per mensam xxi propositionis que 4or pedes habebat aqua
David esuriens panes abstulit per illam mensam propositionis
intelligitur sacra theologia que nobis proponitur per 4or eius pedes
designantur 4or expositiones iam dicte et ab illa mensa
theologie David i. quilibet homo fidelis debet auferre
panes i. doctrina salutare que panis doctrina per dici
juxta id Math. iiii Non in solo pane vivit homo etc.

G. B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg